

**UCHWAŁA NR XII/49/15
RADY GMINY TUCZNA**

z dnia 30 listopada 2015 r.

**w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy
Tuczna**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 5 i pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1515), art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015r., poz. 199 z późn. zm.), w związku z uchwałą Nr XXXIV/175/10 Rady Gminy Tuczna z dnia 29 października 2010 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuczna, Rada Gminy uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuczna”.

§ 2. Integralną część uchwały stanowi:

1) część tekstowa:

- a) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuczna – uwarunkowania – załącznik Nr 1,
- b) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuczna – kierunki – załącznik Nr 2.

2) część graficzna:

- a) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuczna – uwarunkowania – załącznik Nr 3,
- b) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuczna – kierunki – załącznik Nr 4.

3) Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag wniesionych do projektu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuczna – załącznik Nr 5.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Tuczna.

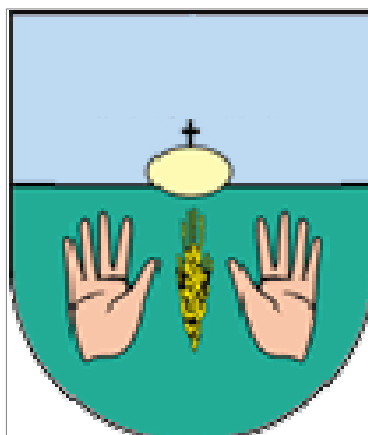
§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Zbigniew Sokolowski

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XII/49/15
Rady Gminy Tuczna
z dnia 30 listopada 2015 r.

WÓJT GMINY TUCZNA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TUCZNA

UWARUNKOWANIA

21 - 500 Biała Podlaska
Plac Szkolny Dwór 28
tel. [0-83] 342-00-36, fax 342-00-38
e-mail: biuro@archdom.eu

Biała Podlaska 2015 r.

**WÓJT GMINY
TUCZNA**

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY TUCZNA**

UWARUNKOWANIA

**Zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy z dn. 27 marca 2003 r.
o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015r.,
poz. 199 z późn. zm.)
sporządzającym „Studium ...” jest Wójt Gminy.**

Wójt Gminy Tuczna: mgr Zygmunt Litwiniuk

Studium zostało opracowane przez:

BIURO PROJEKTOWE „arch – dom” s.j.

**PLAC SZKOLNY DWÓR 28
21 – 500 BIAŁA PODLASKA**

tel. (083) – 342 – 00 – 36, fax. (083) 342 – 00 – 38

w składzie:

♦ **generalny projektant:**

- **mgr inż. arch. Henryk Dołęgowski - upr. urb. 812/89**

♦ **zespół generalnego projektanta:**

- **mgr inż. arch. Natalia Kopytiuk**
- **mgr inż. arch. Agnieszka Cajner- Olędzka**
- **mgr inż. Łukasz Kozłowski**
- **mgr inż. arch. Natalia Englender**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	8
UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY TUCZNA.....	9
1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH: KRAJOWYCH, REGIONALNYCH I LOKALNYCH	9
1.1 KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO KRAJU (KPZK)	9
1.2 PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO (PZPWL).....	9
1.3 STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO.....	10
1.4 STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO GMINY TUCZNA 2008 – 2015.....	10
2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GMINY.	11
2.1 POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNO-GEOGRAFICZNE	11
2.2 UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZE ROZWOJU GMINY - ANALIZA SWOT.....	12
Zabudowa mieszkaniowa	13
Infrastruktura techniczna	14
Infrastruktura społeczna	14
Gospodarka finansowa gminy	14
3. UWARUNKOWANIA KULTUROWE – RYS HISTORYCZNY.	14
UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY, OCENA STANU ZAGOSPODAROWANIA	19
1. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO GMINY I WYMOGI JEGO OCHRONY	19
1.1 STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPDOAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY.....	19
1.2 MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY.....	19
2. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE.....	20
2.1 ZASOBY ŚRODOWISKA NATURALNEGO.	20
2.1.1 POŁOŻENIE I ZRÓŻNICOWANIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE.....	20
2.1.2 BUDOWA GEOLOGICZNA.....	21
2.1.3 ZŁOŻA KOPALIN.....	22
2.1.4 RZEŻBA TERENU.....	22
2.1.5 WODY POWIERZCHNIOWE.	22
2.1.6 WODY PODZIEMNE.....	22

2.1.7	GLEBY.....	23
2.1.8	SZATA ROŚLINNA.	24
2.1.9	FAUNA.....	24
2.1.10	WARUNKI KLIMATYCZNE.	25
2.1.11	ZASOBY ENERGII ODNAWIALNEJ.	25
2.2	OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ PRAWNĄ.....	27
2.3	JAKOŚĆ I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA NATURALNEGO.	27
2.3.1	POWIETRZE ATMOSFERYCZNE.	27
2.3.2	WODY POWIERZCHNIOWE.	28
2.3.3	WODY PODZIEMNE.....	29
2.3.4	GLEBY.....	29
2.3.5	HAŁAS.	29
2.4	ODPORNOŚĆ ŚRODOWISKA NA DEGRADACJĘ.....	30
2.4.1	ODPORNOŚĆ GLEB.	30
2.4.2	ODPORNOŚĆ WÓD.....	30
2.4.3	ODPORNOŚĆ LASÓW.	31
3.	UWARUNKOWANIA KULTUROWE.	31
3.1	OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW – STREFA ŚCISŁEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ.	32
3.2	GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW.	32
3.3	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE ZLOKALIZOWANE NA TERENIE GMINY TUCZNA.....	35
3.4	CMENTARZE.	39
4.	DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU.	39
4.1	LICZBA LUDNOŚCI I ROZMIESZCZENIE PRZESTRZENNE.....	39
4.1.1	GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA.....	42
4.2	RUCH NATURALNY LUDNOŚCI.....	44
4.2.1	URODZENIA.....	44
4.2.2	ZGONY.....	44
4.2.3	PRZYROST NATURALNY.	45
4.2.4	MIGRACJE LUDNOŚCI.....	46

4.2.5	STRUKTURA LUDNOŚCI WEDŁUG PŁCI I WIEKU.....	47
4.3	RYNEK PRACY.....	51
4.3.1	ZATRUDNIENIE.....	51
4.3.2	BEZROBOCIE.....	52
4.4	MIESZKALNICTWO.....	53
4.4.1	ZASOBY MIESZKANIOWE.....	53
4.4.2	CHARAKTERYSTYKA UZBROJENIA ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE.....	55
4.5	USŁUGI PUBLICZNE.....	58
4.5.1	OCHRONA ZDROWIA.....	58
4.5.2	POMOC SPOŁECZNA.....	58
4.5.3	OŚWIATA I WYCHOWANIE.....	59
4.5.4	DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA.....	60
4.5.5	SPORT I REKREACJA.....	60
4.5.6	USŁUGI ADMINISTRACYJNE.....	60
5.	STRUKTURA GOSPODARCZA GMINY.....	60
5.1	BAZA EKONOMICZNA.....	61
5.2	PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ POZAROLNICZA.....	62
5.3	ROLNICTWO.....	64
5.3.1	ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA.....	65
5.3.2	STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW.....	67
5.3.3	STRUKTURA WŁADANIA GRUNTÓW.....	70
5.3.4	STRUKTURA AGRARNA.....	71
5.3.5	PRODUKCJA ROLNA.....	72
5.4	LEŚNICTWO.....	73
5.5	TURYSTYKA I WYPOCZYNEK.....	73
6.	POWIĄZANIA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ GMINY TUCZNA Z REGIONEM	74
7.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	74
7.1	INFRASTRUKTURA DROGOWA.....	74
7.2	INFRASTRUKTURA WODNO-ŚCIEKOWA.....	79

7.2.1	ZAOPATRZENIE W WODĘ	79
7.2.2	ODPROWADZENIE I OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW	80
7.3	GOSPODARKA ODPADAMI	82
7.4	ELEKTROENERGETYKA	84
7.5	GOSPODARKA CIEPLNA	85
7.6	GAZYFIKACJA	85
7.7	TELEKOMUNIKACJA	85
	UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY TUCZNA	87
	PODSUMOWANIE	90

WPROWADZENIE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (*Studium*) jest obligatoryjnym dokumentem planistycznym sporządzanym dla obszaru całej gminy. Jednocześnie stanowi podstawowy dokument planistyczny określający kierunki polityki przestrzennej prowadzonej przez samorząd gminy. Zgodnie z art.9 ust.2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 roku (tj. Dz. U. z dnia 12.06.2012 r., poz. 647), wójt gminy sporządza *Studium* zawierające zarówno część tekstową jak i graficzną z uwzględnieniem zasad określonych w dokumentach nadrzędnych (krajowych i regionalnych). *Studium* nie jest aktem prawa miejscowego, dlatego też nie tworzy podstawy dla indywidualnych rozstrzygnięć w zakresie lokalizacji inwestycji. Stanowi natomiast podstawę dla sporządzania planów miejscowych, których ustalenia w zakresie gospodarowania przestrzenią nie mogą naruszać ustaleń studium. Dokument jest formą aktu kierownictwa wewnętrznego, ponieważ jego postanowienia są kierowane przede wszystkim do organów gminy.

Podstawowymi zadaniami, jakie należy zawrzeć przy sporządzaniu *Studium*, są:

- ✓ dokonanie diagnozy stanu istniejącego – rozpoznanie aktualnej sytuacji gminy, istniejących uwarunkowań oraz problemów związanych z jej rozwojem,
- ✓ określenie kierunków rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy, a także podstawowych zasad polityki przestrzennej,
- ✓ stworzenie podstaw dla uporządkowanego sporządzania innych dokumentów planistycznych tj. miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (w przypadku braku planów miejscowych).

Podstawą prawną sporządzenia niniejszego *Studium* jest Uchwała Nr XXXIV/175/10 Rady Gminy Tuczną z dnia 29 października 2010 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia *Studium* uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tuczną.

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY TUCZNA

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH: KRAJOWYCH, REGIONALNYCH I LOKALNYCH

W grupie najważniejszych dokumentów nakreślających kierunki polityki gospodarczej i przestrzennej, wpływających pośrednio lub bezpośrednio na przedmiot *Studium*, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, należą:

- z centralnych:
 - Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2011),
- z regionalnych:
 - Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 -2020 (2009),
 - Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (2002),
- z lokalnych:
 - Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Tuczna na lata 2008 – 2015 (2008).

1.1 KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO KRAJU (KPZK)

Według Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju gmina Tuczna została zaliczona do wiejskich obszarów funkcjonalnych, wymagających wsparcia procesów rozwojowych. Jednym z celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju na tych obszarach jest wykorzystanie endogenicznego potencjału obszarów wiejskich, usuwanie barier komunikacyjnych, wzmacnianie efektów dyfuzji procesów rozwojowych lokalnych centrów rozwoju oraz wsparcie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem.

1.2 PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO (PZPW)

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego obszar będący przedmiotem analizy sytuuje się w obszarze strukturalnym przeznaczonym pod rozwój gospodarki rolnej. W opracowywanej obecnie zmianie tego dokumentu, priorytetami odnoszącymi się do gminy Tuczna są:

- ✓ w zakresie poprawy funkcjonowania środowiska naturalnego:
 - zwiększenie zasobów leśnych poprzez zalesianie gruntów marginalnych;
 - racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi – kompleksy użytków rolnych na terenie gminy Tuczna wskazane do pilnych nawodnień;
- ✓ w zakresie kształtowania stref produkcji rolnej:
 - przeznaczenie do produkcji rolnej gleb dobrej jakości produkcyjnej (I –IV klasy);

- przeznaczenie gleb słabych na cele nierolnicze: zalesienia, funkcje rekreacyjne lub inne zainwestowanie zgodne z projektowanym rozwojem poszczególnych terenów (lokalizacje działalności gospodarczych, infrastrukturalnych oraz usługowych);
- ✓ w zakresie kształtowania stref pozarolniczej działalności gospodarczej:
 - rozwój uzupełniającego pasma aktywności gospodarczej związanej z przebiegiem drogi krajowej nr 63 w południowej części gminy, w oparciu o usługi związane z obsługą transportu (handel, hotele, stacje obsługi oraz usługi finansowe);
- ✓ w zakresie rozwoju systemów infrastruktury technicznej:
 - projektowana sieć gazowa wysokiego ciśnienia wraz ze stacją redukcyjną w miejscowości Tucznia;
 - uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej oraz gospodarki odpadami;
 - rozwój odnawialnych źródeł energii - obszar gminy preferowany m.in. dla upraw wieloletnich roślin energetycznych;
- ✓ w zakresie obronności i bezpieczeństwa publicznego:
 - droga krajowa nr 63 proponowana do przewozu materiałów niebezpiecznych w transzycie krajowym i międzynarodowym.

1.3 STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego stanowi główne narzędzie polityki regionalnej, określa zasadnicze cele i kierunki rozwojowe oraz metody wyrównywania szans, mając na celu spójność gospodarczą, społeczną i przestrzenną, a także zrównoważony rozwój kraju. Za podstawowe cele dotyczące rozwoju regionu, a tym samym gminy, mające odzwierciedlenie w przestrzeni uznaje się:

- ✓ wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy;
- ✓ rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy;
- ✓ poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej;
- ✓ rozwój współpracy międzyregionalnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.

1.4 STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO GMINY TUCZNA 2008 – 2015

Nadrzędnym celem odnoszącym się do rozwoju gminy Tucznia uznaje się poprawę jakości życia mieszkańców, co powinno zostać uzyskane dzięki realizacji szeregu działań nakierowanych na rozwój gospodarki i zasobów ludzkich, w grupie których należy wymienić:

- ✓ ukierunkowanie działań na aktywizację lokalnej gospodarki – wykorzystanie potencjałów gminy tkwiących w sektorze rolnym i pozarolniczym;

- ✓ zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy poprzez poprawę stanu infrastruktury drogowej i kanalizacyjnej oraz stworzenie terenów inwestycyjnych do rozwoju przedsiębiorczości;
- ✓ poprawę rozwoju społeczeństwa obywatelskiego – rozwój infrastruktury społecznej oraz podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców gminy oraz mobilizowanie ich do większej aktywności społecznej.

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GMINY.

2.1 POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNO-GEOGRAFICZNE

Gmina Tucza w latach 1975 – 1998 należała do województwa białostockiego. Od 1 stycznia 1999 r., w wyniku reformy podziału terytorialnego Polski, teren gminy należy do województwa lubelskiego i wchodzi w skład powiatu bialskiego. Graniczy z gminami: od wschodu - Kodeń, od zachodu - Łomazy, od północy - Piszczac oraz od południa z gminami – Sosnówka, Sławatycze i Hanna. Powierzchnia gminy wynosi 169,6 km² (0,67% powierzchni województwa i 6,16% powierzchni powiatu bialskiego) i liczy 3503 mieszkańców (0,16% ludności województwa i 3,12% ludności powiatu bialskiego).

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski zaproponowanym przez J. Kondrackiego, gmina położona jest na obszarze Polesia Zachodniego i stanowi północną część rejonu Polesia. Teren gminy znajduje się w obrębie dwóch mezoregionów: Równiny Kodeńskiej oraz nieznaczny zachodni fragment należy do Zakłęsłości Łomaskiej. Od strony północnej obszary graniczą z pasmem Nizin Środkowopolskich.¹

Gmina Tucza położona jest w północno-wschodniej części województwa lubelskiego i jest gminą wiejską o charakterze rolniczym. Układ osadniczy gminy tworzy 19 sołectw z siedzibą Urzędu Gminy w miejscowości Tucza (liczba sołectw zwiększyła się w wyniku podziału sołectwa Międzyzyleś na Międzyzyleś oraz Międzyzyleś POM na podstawie *uchwały Nr XIII/74/08 Rady Gminy Tucza z dnia 30 kwietnia 2008 roku*). Gmina znajduje się w odległości ok. 110 km od Lublina (centralnego ośrodka administracyjno – usługowego województwa) i 38 km od Białej Podlaskiej (stolicy powiatu bialskiego). Dostępność komunikacyjna obszaru będącego przedmiotem analizy jest ograniczona. Powiązania zewnętrzne gminy tworzą: droga krajowa nr 63 oraz drogi powiatowe. Gmina położona jest w niewielkiej odległości od przejść granicznych z Białorusią: Sławatycze (15 km) oraz Terespol (35 km).²

W ramach administracji kościoła rzymsko-katolickiego gmina należy do diecezji siedleckiej, dekanatu terespolskiego z wyjątkiem wsi Bokinka Pańska, Mazanówka, Wiski, które należą do dekanatu Biała Podlaska – Południe.

W podziale administracji leśnej gmina należy do Nadleśnictwa Chotyłów i Nadleśnictwa Włodawa. Lasy północnej części gminy w ok. 22% należą do Nadleśnictwa Chotyłów.

W zakresie sądownictwa gmina podlega Sądowi Rejonowemu w Białej Podlaskiej.

¹ Kondracki, 1988;

² Strategia Rozwoju Gminy 2008-2015, Tucza 2008;

2.2 UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZE ROZWOJU GMINY - ANALIZA SWOT

Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju wynikają z warunków otoczenia gminy. Tworzą one zestaw szans i zagrożeń gminy rozpatrywanych w sferze gospodarczej i społecznej, a także w uwarunkowaniach geograficzno – przyrodniczych wraz z istniejącym zagospodarowaniem i infrastrukturą techniczną, co obrazuje tabela poniżej.

Tabela 1. Analiza SWOT – uwarunkowania zewnętrzne

Czynnik rozwojowy	
Szanse	Zagrożenia
Położenie	
<ul style="list-style-type: none"> – bliskość przejść granicznych: Terespol (ok. 35 km), Sławatycze (ok. 15 km); – przynależność do UE; – dobre położenie pod względem rozwoju energii ze źródeł odnawialnych; – bliskość „suchego” portu kolejowego przeładunkowego w Małaszewiczach (ok. 19 km). 	<ul style="list-style-type: none"> – znaczne zubożenie społeczeństwa
Rolnictwo	
<ul style="list-style-type: none"> – rolnictwo ekologiczne, rzadkie stosowanie środków chemicznych; – dostęp do Ośrodka Doradztwa Rolniczego 	<ul style="list-style-type: none"> – rozdrobnione i mało efektywne gospodarstwa rolne na terenie gminy – słaba żyzność gleb – monofunkcyjny charakter gospodarstw i brak specjalizacji – większość osób nie posiada wykształcenia rolniczego – brak rozwiniętej infrastruktury skupu i przetwarzania produktów rolnych
Przedsiębiorczość	
<ul style="list-style-type: none"> – rozwój sektora produkującego energię odnawialną 	<ul style="list-style-type: none"> – rozproszona sieć osadnicza gminy, co utrudnia budowę infrastruktury – brak zainteresowania inwestorów – brak sieci obsługi turystycznej (lokale gastronomiczne, informacja, itd.) – mało zakładów produkcyjnych tworzących miejsca pracy – słabo rozwinięty sektor działalności pozarolniczej – konkurencyjność sąsiednich gmin
Infrastruktura techniczna	
<ul style="list-style-type: none"> – gmina dobrze wyposażona w sieć wodociągową – oczyszczalnia ścieków w Tuczej 	<ul style="list-style-type: none"> – słaby stan istniejących dróg (niewiele utwardzonych) i brak funduszy na ich modernizację

<ul style="list-style-type: none"> - oczyszczalnie przydomowe; - rozbudowująca się sieć kanalizacyjna; - selektywna zbiórka odpadów - zadowalający stan infrastruktury elektroenergetycznej - telefonizacja w całej gminie - gmina posiada stronę internetową 	<ul style="list-style-type: none"> - brak sieci gazowej na terenie gminy - składowanie odpadów na dzikich wysypiskach - brak infrastruktury kolejowej
Potencjał ludzki	
<ul style="list-style-type: none"> - Stosunkowo niska stopa bezrobocia rejestrowanego 	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom wykształcenia mieszkańców - wyludnianie się gminy i mała gęstość zaludnienia - starzenie się społeczeństwa - obecność patologii społecznej - wysoka stopa bezrobocia ukrytego
Finanse	
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość korzystania z funduszy strukturalnych z UE i dotacji celowych z budżetu państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - niska zdolność inwestycyjna gminy - niskie dochody na jednego mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju wynikają z zasobów, zjawisk, zdarzeń i procesów tkwiących w samej gminie. Tworzą one zestaw mocnych i słabych stron gminy rozpatrywanych w sferze gospodarczej, ekologicznej, technicznej i społecznej, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 2. Analiza SWOT – uwarunkowania wewnętrzne

Czynnik rozwojowy	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - dobrze rozwinięta sieć wodociągowa, - położenie w uzupełniającym paśmie wzmożonej aktywności gospodarczej, związanym z przebiegiem drogi krajowej nr 63, - dobra baza do rozwoju przetwórstwa żywności (m.in.: żywności ekologicznej), - dobre warunki do rozwoju sektora związanego z odnawialnymi źródłami energii; 	<ul style="list-style-type: none"> - niski stan dróg w gminie, - rozdrobnione i mało efektywne gospodarstwa rolne, - mała baza przedsiębiorstw w sektorze pozarolniczym, - brak sieci gazowej, - niski poziom infrastruktury turystycznej i sportowej w gminie, - wyludnianie się gminy i niska aktywność społeczeństwa
Turystyka i rekreacja	
<ul style="list-style-type: none"> - czyste środowisko naturalne; - duże walory przyrodnicze w postaci kompleksów leśnych; 	<ul style="list-style-type: none"> - mała ilość ośrodków rekreacyjnych i wypoczynkowych, zorganizowanej bazy noclegowej, - brak szlaków turystycznych;
Zabudowa mieszkaniowa	
<ul style="list-style-type: none"> - jednolity charakter istniejącej zabudowy , 	

Infrastruktura techniczna	
<ul style="list-style-type: none"> – telefonizacja na terenie całej gminy , – gmina dobrze wyposażona w sieć wodociągową, – zadowalający stan infrastruktury elektroenergetycznej, – regionalna sieć szerokopasmowa; 	<ul style="list-style-type: none"> – brak gazyfikacji na terenie gminy;
Komunikacja	
<ul style="list-style-type: none"> – wystarczająca gęstość dróg gminnych; 	<ul style="list-style-type: none"> – sieć dróg wymagająca ciągłej modernizacji, – brak infrastruktury kolejowej, – brak połączeń prywatnych przewoźników bezpośrednio między gminą a Białą Podlaską i Lublinem;
Infrastruktura społeczna	
<ul style="list-style-type: none"> – infrastruktura edukacyjna dobrze dostosowana do liczby uczniów, – dobry technicznie stan szkół i ich wyposażenie, – gmina stosunkowo dobrze wyposażona w infrastrukturę sportową, – dobrze funkcjonująca Gminna Biblioteka Publiczna w Tuczej, – świetlice wiejskie w 11 miejscowościach, – Ochotnicza Straż Pożarna, – wystarczająca infrastruktura medyczna; 	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczona możliwość aktywności zawodowej na terenie gminy, – niewystarczające przystosowanie obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych, – niski stopień korzystania mieszkańców z księgozbiorów;
Gospodarka finansowa gminy	
<ul style="list-style-type: none"> – duża aktywność organów gminy w poszukiwaniu dochodów z subwencji i budżetu państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – niskie dochody własne gminy, – niska zdolność inwestycyjna gminy , – większość wydatków gminy to wydatki bieżące jednostek budżetowych.

Źródło: Opracowanie własne

3. UWARUNKOWANIA KULTUROWE – RYS HISTORYCZNY.

Przeszłość Tuczej przez długie lata była związana z historią sąsiedniego zaścianka szlacheckiego Huszczy, leżącego w odległości ok. 8 km. Zaścianki założone zostały z rozkazu króla Zygmunta Augusta Dymitr Sapieha, przez ówczesnego starostę brzesko-litewskiego na dobrach królewskich należących do ekonomii brzeskiej klucza łomaskiego. Pod oba te zaścianki zostało wydzielone sto trzydzieści dziewięć włók ziemi. Osiadła na tych gruntach szlachta. W roku 1709 było w Tuczej 134 gospodarstw z zestawienia tekstu nadania przywileju przez Zygmunta Augusta. Pożoga wojenna zamieszek kozackich za powstania królów Władysława IV i Jana Kazimierza ogarnęła i okolice Tuczej. Po zakończeniu wojen kozackich tuczeńska szlachta czyniła starania o odzyskanie zniszczonego przywileju o utrzymanie praw i wolności dotychczas posiadanych, oraz o uzyskanie nowych ulg. Dotychczas tuczanie i huszczanie, musieli płacić za prawo skorzystania z karczem w tych wsiach znajdujących się tj. arendę karczenną. Przy okazji starania się uzyskania potwierdzenia dawniej nadanych przywilejów, domagała się szlachta zniesienia arendy

karczemnej. Druga wrażliwa sprawa to był sposób pobierania czynszów od tuczeńskich szlachciców za posiadane grunta. Czynsz ten po kopie i groszy sześciu, do czasów Jana Kazimierza wybierał urzędnik królewski dworu łomaskiego. Czynność ta i postępowanie poborecy królewskiego musiało wywołać nieporozumienia i zatargi, obrażać szlachecką dumę płatników. Przywilejem tym, tuczeńska i huszczańska szlachta, materialnie zyskiwała niewiele, darowanie niewysokiej, przypuszczać należy, arendy karczemnej i dwuwłókowy czynsz wynoszący 112 groszy rocznie, za samodzielne zbieranie należności czynszowych. Ulgi te były natomiast dużą zdobyczą moralną, dzięki nim bowiem, szlachta stała się bardziej niezależną od królewskich urzędników dworu łomaskiego, zrywała kontakt indywidualny każdego poszczególnego szlachcica z dworem w sprawach podatkowych które od chwili uzyskania przywileju były regulowane przez przedstawiciela szlachty. Przywilej ograniczał prawa królewskie na terenie zaścianków – a mieszkańcom jego dawał większą samodzielność, pewnego rodzaju autonomię.

Wyrazem tej autonomii był poborca podatkowy, czyli wg słów przywileju, tzw. Starszy. Zakres jego działania ograniczał się początkowo do zbierania i odwożenia do dworu łomaskiego należności czynszowych. Z biegiem czasu zaścianki coraz bardziej autonomizują się, zdobywając coraz większą samodzielność stąd i zakres kompetencji „Starszego” znacznie się rozszerza. Z poborecy czynszowego zostaje wójtem.

Podczas wojen, jakie rozgrywały się na terenie Polski za panowania Jana Kazimierza Tucna podupadła bardzo. Podlasie w owe czasy było polem ciągłych utarczek, walk, pogoni, przemarszów i postoi wojsk Rzeczypospolitej i nieprzyjacielskich. Od początku potopu szwedzkiego, aż po najazd Siedmiogrodzian pod Rakoczym Podlasie stało w ogniu wojny z wrogiem i walk domowych. Z jednej strony zdradziecka polityka Radziwiłłów a z drugiej – patriotyczna działalność hetmanów: Sapiehy, Gosiewskiego i Czarneckiego ścierały się ze sobą na ziemiach Podlasia. Szlachta tuczeńska tych wojen miała dość. W roku 1698 August II Sas na sejmie koronacyjnym w Warszawie, przy stwierdzeniu dawnych przywilejów, nadaje szlachcie na skutek jej żądań nowe ulgi i uprawnienia. W pierwszym rządzie zostają uregulowane stosunki sądownicze pomiędzy zaściankami a dworem łomaskim, w tym znaczeniu że od daty przywileju (25 lutego 1698) wszystkie sprawy sądowe winna szlachta skierować już nie do zarządu dworu, a do Jurysdykcji grodu Brzeskiego.

W roku 1830, za panowania Mikołaja I Cara Rosji – szlachta tuczeńska ostatecznie usamodzielniała się majątkowo. Wykupuje się mianowicie u rządu rosyjskiego od obowiązku płacenia czynszu, arendy karczemnej oraz od wystawiania pocztów, do czego była zobowiązana z racji posiadania i używania ziemi, według dawnych praw królewskich. Umowa została spisana, i przez Cara potwierdzona w dniu 26 stycznia 1832 r. Wyżej opisana transakcja była przeprowadzona w historycznie ważnym dla Polski momencie, a mianowicie w okresie Powstania Listopadowego.

Od tego okresu wszystko robiła gromada, której przedstawicielem był wójt. Gromada składała się ze wszystkich starszych ojców rodzin. Bez wyborów, bez mandatów rekrutowali się nowi członkowie gromady. Kwalifikacją gwarantującą wejście do gromady był wiek, pozycja rodzinna i dojrzałość społeczna. Młody szlachcic z Podlasia, zapytany, czy jest szlachcicem, odpowiedział: „że jeszcze nie, bo ojciec żyje, ale jak ojciec zemrze – zostanie szlachcicem”.

Przenosząc to na stosunki tuczeńskie, uważał ów młody szlachcic, iż wtedy będzie czuł się pełnym obywatelem środowiska, jak wejdzie do gromady starszych, jak będzie mógł zasiąść w karczmie. Karczma

była to naturalna, rodowa organizacja życia społecznego, zapadały tam najważniejsze decyzje społeczne, polityczne i ekonomiczne.

Łączność Tuczej ze wsiami okolicznymi była luźna. Nie było spraw, które by je wiązały. Kontaktowały się ze sobą tylko Tucznia i Huszcza oraz później w połowie drogi między tymi zaściankami powstałe szlacheckie Wiski: Węzłami łączącymi były małżeństwa i związane z nimi sprawy majątkowe. Szlachta, bowiem związki małżeńskie zawierała tylko między sobą.

Sprawy natury ogólniejszej jak polityka kraju, wojny itd. docierały do wsi – przez delegatów szlachty, którzy wyjeżdżali na sejmy koronacyjne królów, ażeby uzyskać potwierdzenie przywilejów. Wiazały szlachtę tuczeńską ze światem szerszym i owe poczty wyprawione na wojnę. Wiadomości przywożone przez tych ludzi stanowiły materiał do polityki, interpretowanej po swojemu.

W okresie powstania styczniowego 1863 r., Tucznia przeżyła dwa ważne momenty. Pierwszy to był spór z hrabiną Krasieńską o granice posiadłości zaścianka, drugi – to udział w powstaniu styczniowym.

Rok 1863 – znalazł w Tuczej bardzo mocny oddźwięk. Udział w powstaniu styczniowym wzięła szlachta tuczeńska masowo i indywidualnie. Został więc zorganizowany przez całą wieś Tucznia i mały sąsiedni zaścianek Wiski, napad na załogę moskiewską stojącą w Kodniu. Za swą działalność powstańcza ponosiła Tucznia przez długie lata ciężkie konsekwencje. Mianowicie, przybyła do Tuczej załoga – przeszło setka kozaków na egzekucję, która trwała aż 7 lat.

Wież zmuszana była do utrzymania i kwaterowania tego Wojska. Domy mieszkańców zamieniły się na koszary. Każdy bowiem gospodarz musiał utrzymywać na kwaterze i wikcie jednego albo dwu kozaków. Krwawo się również zapisał w historii Tuczej, dowódca owej, siódmej rotacji kozackiej kapitan Anosow. Przez całe 7 lat wieś była na prawach stanu wojennego. Ruch mieszkańców ze wsi był ściśle kontrolowany. Do kościoła, na jarmark, w pole, nie można było wyjść bez przepustki, które wydawała kancelaria dowódcy załogi. Każdego tygodnia cała wieś zbierała się przed kwaterą Anosowa – i stała nieraz do południa, w oczekiwaniu, aż pan kapitan się obudzi i do kościoła iść pozwoli.

Okolo roku 1864-1865 Tucznia straciła swoją samodzielność administracyjną i została włączona do zbiorowej gminy Międzyzyleś.

W drugiej połowie XIX w. południowo-wschodnia część Podlasia stała się ośrodkiem zainteresowań katolickiej Europy. Ta bowiem połać kraju, była poddana wymyślnej i przewrotnej akcji nawracania unitów na prawosławie.

Szlachty tuczeńskiej, jako ludności narodowościowo polskiej i według wyznania stuprocentowo katolickiej, akcja prześladowania nie dotknęła. Niemniej jednak, jako ośrodek polskości katolicyzmu była Tucznia oparciem dla unitów innych wiosek w sąsiedztwie leżących. Największe natężenie prześladowania znalazło swój wyraz w okolicy Tuczej.

W roku 1879 roku została rozpoczęta budowa kościoła w Tuczej. Drzewo ofiarowała hrabina Krasieńska, wszystkie roboty przygotowawcze i pomocnicze jak zwózka, przerabianie i dostarczanie materiałów wykonali mieszkańcy Tuczej. Kościół został poświęcony w roku 1882 po wezwaniu św. Anny. Od tej chwili zaścianek Tucznia stał się wsią kościelną i centrum parafii unickich – tylko dwie parafie katolickie pozostały bialska i tuczeńska, dlatego Tucznia stała się miejscem pielgrzymek i ogniskiem życia religijnego połowy powiatu. Po przejściach siedmioletniej okupacji kozackiej, która duże urazy moralne w psychice zaścianka musiała pozostawić, oraz wobec niebezpieczeństwa, jakie mogło grozić wierze i polskości wokół Tuczej szalejącego prześladowania unitów usuwała szlachta tuczeńską naleciałości

dawne, bronila się przed nowym - samodzielnym nauczaniem w swojej wsi . Zorganizowane nauczanie rozpoczęło się około roku 1875. Wyglądało ono w ten sposób, że cała wieś była szkołą tzn., że klasa szkolna była co dzień w innym kolejno – według numeru, po sobie następującym domu.

Szkoła oficjalnie została uruchomiona w Tuczej w roku 1890. Początkowo uczono w dwóch językach: do południa po rosyjsku, po południu po polsku. Podręczniki też były dwujęzyczne. Nauczyciel prowadził zajęcia tylko po południu, bowiem rano szkoła świeciła pustkami. Z czasem zniesiono nauczanie w języku polskim. A że przymusu uczęszczania do szkoły nie stosowano, więc można było sobie wyobrazić, jaka była frekwencja na lekcjach. Nauczyciel rozpoczynał rok szkolny koło Bożego Narodzenia, kończył w wielkim poście.

Lata 1904 – 1905 odbiły się w Tuczej echem wolności narodowej w związku z wolnością wyznania, którą uzyskali prześladowani unicy. Wzbudziły się zainteresowania szersze poza granice zaścianka wybiegające.

Wiadomości z kalendarza przestały wystarczać – zjawily się we wsi gazety. W latach 1910 – 1914 wieś zaczęła żyć Sienkiewiczem i Mickiewiczem, Konopnicką.

Odrębność Tuczej ujawniła się w całej pełni w czasie wielkiej wojny, a zwłaszcza w roku 1915 podczas przejścia frontu rosyjsko – niemieckiego przez okolice Tuczej. Wojska rosyjskie odступujące na wschód stosowały metodę Aleksandra I z roku 1812: przed sobą pędziły ludność miasteczek i wsi, sklonioną do wyjazdu w głąb Rosji dobrowolnie, czy przymusem – za sobą zostawiały pożary i zgliszcza opustoszałych osiedli. Latem, roku 1915, gdy wszystkie znaki na ziemi i w powietrzu mówiły o odwróceniu wojsk rosyjskich, a zbliżaniu się niemieckich – to ludność wsi okolicznych wyraźnie szykowała się do wyjazdu z Moskalami. Tucznian - do pozostania na miejscu. A przecież, mieszkańcy Tuczej bardziej byli narażeni na pokusy wyjazdu – od ludności wsi sąsiednich, z tego względu, że zaścianek jako wieś na trakcie leżąca od chwili wybuchu wojny dzięki przemarszom i postojom wojsk była pod ciągłym wpływem namów i gróźb dowódców oddziałów. Groźby, jedna po drugiej były straszniejsze – namowy – coraz więcej kuszące. Psychoza wojenna malowała straszliwe obrazy barbarzyństwa Niemców. Jeden z pułkowników, magnat z głębi Ukrainy, oficjalnie przyrzekał, że da tucznianom listy polecające do swej rodziny i zarządców dóbr ziemskich, którzy dla całej wsi miejsce znajdą, ziemię przydzielą – i na zawsze zostaną pozwołą. Naiwność tych obietnic szła w parze z przesadą o okropnościach postępowania wojsk niemieckich. Tucznian grózb się nie nastraszyła, obietnicom nie uległa - i została. Na trzydzieści kilka wiosek w pięciu na wschód i północ od Tuczej położonych gminach – na miejscu zostali tylko mieszkańcy Tuczej.

15 sierpnia 1915 r., około godz. 10 rano, wycofujące się patrole rosyjskie podpaliły wieś. Spłonęła cała wieś - z wyjątkiem kościoła i kilku budynków na uboczu leżących. W nocy z dnia 15 na 16 sierpnia wsią i okolicą zawładnęły wojska niemieckie. Z ludźmi obchodzili się, w stosunku do oczekiwanych okrucieństw – bardzo grzecznie, mniej natomiast z ich dobytkiem. W przeciągu paru tygodni, koń, krowa, nawet kura była we wsi rzadkim zjawiskiem. Zabierano i zjadano wszystko, co się zabrać i zjeść dawało. Budynki i zbiory oziminy spłonęły, zboża z zasiewów wiosennych zostały stratowane, inwentarz żywy zarekwirowany – ludzie zostali na gruntach spalonej wsi w obliczu głodu i zimy. Ratunek znalazł się w tych wyludnionych wsiach z sąsiedztwa. Tucznianie rozproszyli się po tych wsiach.

Końcowe miesiące roku 1918 i początkowe 1919 okres kształtowania się oblicza państwowości polskiej Tucznian odczuła żywo. W roku 1919-20, cała młodzież męska, poszła na front jedni z poboru, inni

z ochoty. Wieś ożyła. Życie społeczne zawrzało. Inicjatywa organizowania tego życia nie tylko na terenie wsi, ale i gminy siłą rzeczy przeszła w ręce tucznian, jako że mieszkańcy wsi sąsiednich, powoli ściągali z głębokiej Rosji.

Organizacja gminy: wybory wójta, rady gminnej odbywały się w poczuciu świadomego i samodzielnego organizowania życia publicznego w wolnej wsi, wolnej Polsce. Po zmęczeniu tyloletnim ludzie głęboko odetchnęli, i mocne wyciągali ramiona do trudu dalszego, ale już trudu pracy wolnej. W roku 1920 powstaje Koło Młodzieży Wiejskiej i Spółdzielnia Spożyców pod nazwą „Jutrzenka”. Zorganizowane są samorzutnie bez uświadomienia, jako wyraz potrzeby uporządkowanego życia zbiorowego.

W roku 1925 założono Kasę Stefczyka, instytucję najpoważniejszą, a jak mówi opinia ludzi na uboczu stojących, najlepszą w powiecie z tego rodzaju Placówek. W tym roku zakończono również pomiar gruntów i komasację. W latach 1927-28 zostają zorganizowane Ochotnicza Straż Pożarna i Przysposobienie Wojskowe.

Przeglądając wyniki i przeżycia, jakie szlachta tuczeńska przechodziła od roku 1830 do czasów ostatnich – dadzą się wyodrębnić w tym stuleciu dwa wyraźne okresy.

Pierwszy to byłby od daty wyżej wspomnianej do roku 1919-go Charakterystyczną i rzucającą się w oczy cechą tego okresu bytowania Tuczej, jest rozwój materialny wsi wyrażający się w zdobywaniu nowych terenów, w rozszerzeniu posiadłości. Czasy Polski niepodległej dały Tuczej szeregiem przywilejów niezależność gospodarczą i pewną autonomię administracyjną. Po tych zdobyczach, wysiłek szlachty tuczeńskiej, zgodnie z duchem epoki pozytywistycznej, poszedł w kierunku bogacenia się materialnego.

Drugi okres ostatniego stulecia, a trzeci w całej historii wsi, to znaczy czasy od roku 1919 do chwili obecnej, charakteryzują się rozwojem zorganizowanej pracy społecznej zarówno wśród starszego społeczeństwa jak i wśród młodzieży.

Luźno ze sobą zestawione wydarzenia z całej historii zaścianka Tuczej wykazują normalny proces rozwojowy tego środowiska, uwidaczniający się w trzech niejako etapach pracy, a więc – I – dążność do niezależności i samodzielności, II – zdobywanie i powiększanie dóbr materialnych i III – świadoma i zorganizowana praca społeczna. Całość życia szlachty tuczeńskiej przenikało przywiązanie do polskości i katolicyzmu oraz poczucie odrębności szlacheckiej. W momentach historycznie przełomowych przywiązanie to uwydatniało się w bardzo wyraźnych formach. A i w życiu codziennym uwidacznia się ciągła i troskliwa opieka nad tymi wartościami jakim są mowa polska, poczucie polskości i wiara.

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY, OCENA STANU ZAGOSPODAROWANIA

1. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO GMINY I WYMOGI JEGO OCHRONY

1.1 STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

Gmina Tuczna nie posiada opracowanego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Mając na uwadze potrzebę poprawy ładu przestrzennego w gminie, zasadne było przystąpienie do sporządzenia tego opracowania. Jest to zintegrowany dokument planistyczny rozwoju gminy, określający kierunki przemian przestrzennych w obrębie całej gminy, ustalenia którego powinny zostać wprowadzone do planów miejscowych. Obligatoryjne opracowanie Studium gminy wynika z ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. z dnia 12.06.2012, poz. 647). Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy będzie podstawowym instrumentem realizacji celów strategicznych określonych w Strategii Rozwoju Gminy Tuczna, w istotnym stopniu integrujący zarządzanie rozwojem społeczno – gospodarczym z zarządzaniem przestrzenią.

1.2 MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

Gospodarka przestrzenna w gminie Tuczna jest obecnie oparta o prawo miejscowe w postaci zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Tuczna przyjętego Uchwałą Nr II/11/2002 Rady Gminy Tuczna z dnia 09 grudnia 2002 roku. Dokument ten został sporządzony w świetle przepisów nieobowiązującej dziś ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 89, poz. 415 z późn. zm.). Jako główne funkcje gminy Plan wyznacza: rolnictwo i obsługę rolnictwa oraz mieszkalnictwo, natomiast jako funkcje uzupełniające: usługi. Plan obejmuje swoim zasięgiem obszar całej gminy. W planie wyznaczono tereny pod następujące funkcje: tereny użytkowane rolniczo – ok. 12 266 ha (72% powierzchni gminy), tereny zabudowy mieszkaniowej – ok. 3 066 ha (18%), tereny zabudowy usługowej – ok. 340 ha (2%), w tym pod usługi publiczne niecałe 7 ha, tereny zabudowy techniczno – produkcyjnej – ok. 170 ha (1%), tereny zieleni i wód - ok. 340 ha (2%), tereny komunikacji – ok. 340 ha (2%) oraz tereny infrastruktury technicznej – ok. 511 ha (3%).³ Dla prawidłowego kształtowania, funkcjonowania i rozwoju struktury przestrzennej gminy zaleca się:

- ✓ w zakresie rolniczej przestrzeni produkcyjnej:
 - ochronę gleb oraz użytków zielonych o wysokiej wartości bonitacyjnej przed zainwestowaniem;
 - restrukturyzację rolnictwa poprzez lokalizację specjalistycznych gospodarstw rolnych;
 - zalesianie terenów przyleśnych o niskich klasach bonitacyjnych, położonych na kierunkach powiązań przyrodniczych;

³ Planowanie przestrzenne w gminach, Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej, 2011

- ✓ w zakresie dziedzictwa kulturowego:
 - uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich oraz pisemnej zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w przypadku prac prowadzonych w bezpośredniej lub pośredniej strefie ochrony konserwatorskiej;
- ✓ w zakresie osadnictwa:
 - porządkowanie struktury zabudowy oraz kształtowanie ładu przestrzennego w oparciu o tradycje regionalne;
- ✓ w zakresie przestrzeni publicznej – usługowej:
 - kształtowanie stref usługowych ze szczególną dbałością o formę architektoniczną oraz ład zagospodarowania;
 - podniesienie estetyki usług;
 - poprawę dostępności usług;
- ✓ w zakresie przedsiębiorczości:
 - tworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości poprzez adaptację istniejących obiektów, jak również poprzez rewitalizację terenów zdegradowanych;
 - ograniczenie negatywnego oddziaływania rozwoju przedsiębiorczości na środowisko;
- ✓ w zakresie infrastruktury technicznej:
 - dążenie do wyposażenia terenów osadniczych w pełny zakres obsługi inżynierskiej;
- ✓ w zakresie komunikacji:
 - poprawę powiązań sieci komunikacyjnej.

W planie wyodrębnione zostały tereny pod zabudowę mieszkaniową i zagrodową w poszczególnych wsiach gminy. W rejonach tych obserwuje się powiększanie zabudowy, w związku z czym ocenia się, iż ustalenia planu są realizowane. Zauważa się wyraźnie ukształtowane wsie o charakterze ulicowym, które powiązane są ze sobą siecią dróg gminnych.

2. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE.

2.1 ZASOBY ŚRODOWISKA NATURALNEGO.

2.1.1 POŁOŻENIE I ZRÓŻNICOWANIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE.

Według regionalizacji fizycznogeograficznej Polski, gmina Tucza znajduje się w obszarze Europy Wschodniej, niemal w całości w obrębie mezoregionu Równina Kodeńska. Południowo – zachodnie obrzeża gminy położone są w mezoregionie Zakłęśłość Łomaska. Oba mezoregiony należą do subregionu o nazwie Polesie Zachodnie.

Krajobrazem naturalnym Równiny Kodeńskiej jest krajobraz równinny, miejscami przechodzący w falisty, będący jednym z gatunków krajobrazu peryglacjalnego (A. Richling i A. Dąbrowski 1995). Cechami charakterystycznymi tego krajobrazu są: w hydrosferze - zróżnicowana głębokość wód podziemnych i rzadka sieć wód powierzchniowych, w pedosferze – dominacja gleb rdzawych i bielcowych, zaś w roślinności potencjalnej – przewaga siedlisk tj.: bory mieszane i grądy.

Krajobrazem naturalnym Zakłęsłości Łomaskiej jest równina tarasowa będąca gatunkiem krajobrazu tarasu nadzalewowego akumulacyjnego. Cechami wyróżniającymi ten typ krajobrazu są: w hydrosferze - wody podziemne nierównomiernie głębokie, bez sieci wód powierzchniowych, w pedosferze – dominacją gleb rdzawych, natomiast w roślinności potencjalnej – przewaga siedlisk borów sosnowych.

2.1.2 BUDOWA GEOLOGICZNA.

Obszar gminy Tuczną położony jest w zachodniej części platformy wschodnioeuropejskiej (zalegającej na głębokości 450 m), stanowiącej część prekambryjskiej struktury tektonicznej pokrytej osadami z okresów od najmłodszego prekambru do czwartorzędu. Obszar objęty analizą położony jest w obrębie jednostki strukturalnej zrębu łukowskiego. Najstarszymi utworami na omawianym obszarze są skały prekambru reprezentowane przez górny archaik w postaci gnejsów i amfibolitów oraz przez proterozoik w postaci granitoidów. Osady paleozoiczne reprezentowane są przez utwory kambru, ordowiku i syluru, które są wykształcone w postaci piaskowców, mułowców, iłowców i wapieni o miąższości kilkunastu metrów. Na powierzchni zerodowanych utworów paleozoicznych leżą utwory mezozoiku reprezentowane przez trias, jurę, kredę, wśród których stukilkudziesięciometrowe osady węglanowe jury i kredy powstały w okresie zalewów morskich. Kredę w okolicach Tucznę nawiercono na głębokości 46,5 do 51 m. Na utworach kredy górnej zalegają utwory trzeciorzędowe, wśród których najbardziej rozpowszechnione są ily. Osady trzeciorzędowe z okresu oligocenu i miocenu wykształciły się głównie jako piaski, mułki oraz ily z wkładkami węgla brunatnego. Wśród powierzchniowych utworów geologicznych najbardziej rozpowszechnione są osady czwartorzędowe, które pokrywają powierzchnię całej gminy i osiągają miąższość do 50 m. W grupie tej dominują utwory takie jak: piaski luźne, słabogliniaste i gliniaste, gliny zwałowe, utwory pyłowe oraz pochodzenia wodnego: pyły naglinowe lub napiaskowe tworząc mozaikę sięgającą do głębokości 60m. Utwory holocenu reprezentowane są głównie przez torfy, które występują w dolinach rzecznych o miąższości sięgającej kilku metrów.

Głównymi jednostkami geomorfologicznymi na obszarze objętym opracowaniem są:

- ✓ płytkie równiny powstałe w okresie zlodowacenia środkowopolskiego w wyniku akumulacji wodnej, pokryte utworami pylastymi utworzonymi w czasie zlodowacenia bałtyckiego;
- ✓ morena denna – obszary o płaskiej powierzchni, lekko falista budowana przez gliny i piaski naglinowe;
- ✓ obniżenia powytopiskowe – procesy akumulacji w zagłębieniach polodowcowych spowodowały wytworzenie dolin i cieków wodnych, wypełnione warstwą mułów i torfów ułożonych na podłożu piaszczystym (często są to tereny zabagnione).

2.1.3 ZŁOŻA KOPALIN.

Kopaliny występujące na terenie gminy związane są z utworami czwartorzędu. Są to surowce pospolite reprezentowane głównie przez piaski i żwiry. Na terenie gminy brak jest kopalin mających znaczenie ponadlokalne. Gmina nie posiada udokumentowanych złóż kopalin. W granicach opracowania stwierdzono występowanie niewielkich ilości surowców ilastych oraz krzemionkowych. Kopaliny te w niewielkim stopniu wykorzystywane są do celów gospodarczych, zwłaszcza w branży budowlanej.

2.1.4 RZEŻBA TERENU.

Rzeźba gminy posiada wyraźne piętno polodowcowe. Jest monotonna, słabo rozczłonkowana i mało zróżnicowana pod względem genetycznym. Obszar gminy jest niemal płaski, na którym różnice wysokości nie przekraczają 13 m. Wysokości nad poziom morza wahają się od 147 m w części północnej do 160 m w części południowej analizowanego terenu. Obszar gminy charakteryzuje się stosunkowo niewielkim zróżnicowaniem ukształtowania terenu. Wyjątkiem są obszary zainwestowane oraz poeksploatacyjne, w obrębie których obserwuje się przekształcenia i deformację naturalnej rzeźby terenu.

2.1.5 WODY POWIERZCHNIOWE.

Zgodnie z podziałem hydrograficznym kraju, obszar gminy położony jest w regionie wodnym Wisły Środkowej i należy do zlewni Bugu. Sieć wód powierzchniowych tworzą rzeki: Garnczarka i Struga (dopływy rzeki Piszczanki), Grabar (dopływ rzeki Bug), Lutnia (dopływ rzeki Krzna) oraz system rowów melioracyjnych. Najdłuższą, a zarazem uregulowaną rzeką gminy jest rzeka Lutnia, odwadniająca wraz z dopływem Werbia zachodnią część obszaru będącego przedmiotem opracowania. Północno – zachodnia i środkowa część gminy odwadniana jest przez rzeki: Garnczarkę oraz Strugę, charakteryzującymi się małymi spadkami i uregulowanym korytem. Wschodnia część gminy odwadniana jest przez rzekę Grabar. Wszystkie w/w rzeki posiadają charakter rzek nizinnych, co przejawia się względnie małą roczną zmiennością prędkości i wielkości ich przepływu. Są one zasilane głównie przez opady atmosferyczne. Duże znaczenie w sieci hydrologicznej gminy przypisuje się rowom melioracyjnym, które istotnie zmieniły charakter i zasięg obszarów podmokłych sprzed melioracji. Na terenie gminy Tucza nie ma jezior, a woda stojąca jest magazynowana w wielu zagłębieniach bezodpływowych oraz stawach powstałych w wyniku działalności gospodarczej człowieka.

2.1.6 WODY PODZIEMNE.

Na obszarze gminy Tucza występują wody podziemne trzech użytkowych poziomów wodonośnych: kredowego, trzeciorzędowego i czwartorzędowego, z których największe znaczenie dla zaopatrzenia mieszkańców i lokalnej gospodarki posiadają wody podziemne krążące w osadach czwartorzędowych. Utwory wodonośne kredy występują w kredzie piszącej mastrychtu. Poziom wodonośny związany jest ze strefą spękań i sięga głębokości 150 m. Zwierciadło wody występuje zwykle na głębokości 20 – 50 m i jest napięte. Spośród utworów trzeciorzędu utworami wodonośnymi są piaski miocenu i oligocenu. Warstwy wodonośne występują płatami na głębokości 30 – 50 m. Czwartorzędowy poziom wodonośny związany jest z osadami piaszczystymi różnej miąższości i nawiązuje do ukształtowania terenu. W kompleksie czwartorzędowym występuje od jednej do trzech warstw wodonośnych (nie na całym obszarze gminy). Zwierciadło wody w formach dolinnych ma charakter

swobodny lub lekko napięty, natomiast na pozostałych obszarach jest ono napięte. Jest to poziom najbardziej zasobny w wodę ze względu na łatwiejszą odnawialność. Najwyższy poziom wód gruntowych obserwuje się w dolinie rzeki Grabar (okolice miejscowości Ogrodniki i Żuki), gdzie głębokość ich występowania kształtuje się na poziomie 0 – 0,2 m, a także często na powierzchni terenu (głównie podczas trwania okresu wegetacyjnego). Są to obszary użytków zielonych kompleksu 3z. Grunty orne okresowo posiadają bardzo wysoki poziom wody gruntowej w miejscach o słabym odpływie wód, a więc w dnach dolin i zagłębieniach terenu, oraz w sąsiedztwie użytków zielonych, gdzie zwierciadło wodne utrzymuje się na głębokości 0,4 - 2 m.

2.1.7 GLEBY.

W granicach obszaru objętego opracowaniem przeważają gleby średniej i słabej jakości. Są one zróżnicowane pod względem typów, co uwarunkowane jest budową geologiczną podłoża, a także lokalnymi warunkami hydrobiologicznymi. Generalnie dominują gleby bielcowe wykształcone na piaskach, piaskach gliniastych oraz na glinach. Są to gleby o odczynie kwaśnym, ubogie w składniki pokarmowe, powstałe z utworów pochodzenia lodowcowego i wodno-lodowcowego. Większość z nich jest wrażliwa na niedobór opadów atmosferycznych, a okresowo zbyt sucha. Dodatkowo występują gleby brunatne wylugowane wytworzone na glinach i piaskach gliniastych oraz czarne ziemie mułowo – bagienne. W dolinach rzek występują najczęściej gleby torfowe i torfowo – murszowe, zajęte przeważnie przez kompleksy użytków zielonych tj.: łąki i pastwiska. Udział poszczególnych klas bonitacyjnych w ogólnej powierzchni gruntów ornych i użytków zielonych przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Bonitacja użytków rolnych gminy Tucznia.

Pow.	Klasa bonitacyjna gruntów rolnych						
	I	II	III	IVa	IVb	V	VI
%	-	-	0,8	12,7	34,5	43,7	8,2
ha	-	-	63,8	979,3	2 672	3 385,4	637,7
Użytki zielone							
	II	III	IV	V	Viz		
%	-	1,9	49,5	42,5	6,1		
ha	-	61,9	1 604,7	1 375,9	196,7		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia 2012;

Na terenie analizowanego obszaru, gleby orne średnio dobre (III klasa) zajmują niewielkie powierzchnie, zaledwie 0,8%, koncentrując się głównie w pobliżu takich miejscowości jak: Bokinka Pańska oraz Wólka Zabłocka. Największe powierzchniowo obszary zajmują grunty IV i V klasy, ponad 90%. Gleby najslabsze VI klasy skupiają się głównie w okolicach miejscowości: Wiski oraz Choroszczyńska. Udział poszczególnych klas bonitacji trwałych użytków zielonych świadczy, iż przeważają wśród nich użytki średniej i słabej jakości (IV i V klasa), charakteryzujące się średnią wartością produkcyjną, mającą wyraz w niezbyt wysokich plonach siana (1,5 – 2 t/ha siana średniej i słabej jakości).

2.1.8 SZATA ROŚLINNA.

Pod względem przyrodniczo – leśnym obszar objęty opracowaniem znajduje się w krainie Mazowiecko – Podlaskiej w granicach subregionu: dzielnica Polesia Podlaskiego. Charakterystycznym akcentem krajobrazu roślinnego mezoregionu są łąki, torfowiska i bagna. Na terenie gminy wyróżnia się kilka podstawowych typów siedlisk przyrodniczych, tj.: zbiorowiska torfowiskowe i bagienne, łąkowo – pastwiskowe, leśne, wodne oraz synantropijne, większość silnie przekształcona antropogenicznie.

Szate roślinną obszaru objętego opracowaniem cechuje jedna z najwyższych w powiecie białskim lesistość (7 pozycja). Grunty leśne w gminie Tucza zajmują powierzchnię 5 021,4ha, stanowiąc blisko 7% tych gruntów w powiecie białskim. W większości są to lasy Skarbu Państwa (51,4%), będące we władaniu Nadleśnictwa Chotyłów (w części północnej) oraz Nadleśnictwa Włodawa (w części południowej gminy). Kompleksy leśne w gminie są zróżnicowane pod względem rozmieszczenia, wielkości oraz składu gatunkowego i siedliskowego. Pod względem własnościowym, duże zwarte kompleksy leśne stanowią własność Skarbu Państwa, do których przylegają lasy prywatne. Na terenie omawianego obszaru występują drobne płaty zadrzewień i zakrzewień oraz zarośli wierzbowych. Wzdłuż ciągów komunikacyjnych występują szpalery drzew z udziałem jesionu, topoli białej, klonu, lipy drobnolistnej, brzozy brodawkowatej oraz wierzby. W bezpośrednim otoczeniu terenów osadniczych, a także wzdłuż dróg znaczny jest udział roślinności ruderalnej oraz synantropijnej. Na ubogich glebach piaszczystych dominują bory i lasy mieszane ze znacznym udziałem drzew liściastych tj.: olsza, osika, dąb szypułkowy, brzoza oraz jarzębina. W strukturze poszczególnych typów siedliskowych dominują siedliska borowe (bór świeży i bór mieszany świeży). Znaczną powierzchnię zajmuje także bór mieszany wilgotny. Dodatkowo w obszarze opracowania występują lasy liściaste tj.: grąd lipowo – grabowy.

Zbiorowiska synantropijne rozwinęły się na terenach zagospodarowanych przez człowieka, w grupie której wyróżnia się zbiorowiska segetalne, czyli takie które występują wśród upraw polowych roślin okopowych i zbożowych oraz zbiorowiska ruderalne, w grupie których w obszarze opracowania spotkać można: bez czarny, leszczykę, śliwę tarninę, kruszynę pospolitą, kalinę karłowatą, trzmielinę zwyczajną, rdest, jaskólcze ziele, wierzbę iwę oraz łubin trwały.

Największe obszarowo powierzchnie siedlisk łąkowo – pastwiskowych koncentrują się głównie we wschodniej i południowej części gminy. Biorąc pod uwagę procentowy udział typów siedlisk użytków zielonych, zauważa się zdecydowaną przewagę siedlisk pobagiennych (85% użytków zielonych) nad grądowymi (15%).

Zbiorowiska wodne występują w korytach rzek, brzeźnych partiach rowów melioracyjnych. Najczęściej reprezentowane są przez zespoły rdestnicy oraz zespoły lilii wodnych.

2.1.9 FAUNA.

Gmina Tucza cechuje się przewagą ubogich przyrodniczo siedlisk, co decyduje o stosunkowo niewielkim bogactwie i zróżnicowaniu świata zwierząt. Większość gatunków na obszarze gminy stanowią gatunki typowe dla lasów liściastych i mieszanych i są to m.in.: sarny, jelenie, dziki, zające, lisy, kuny, łasice. Z grupy gatunków chronionych spotkać można: dzięcioła czarnego, zielonego, pstrego, sowę uszatą,

puszczyka, myszołowa zwyczajnego, rzekotkę drzewną, ropuchę zwyczajną i paskówkę, jaszczurkę zwinę, żmiję zygzakowatą, żmiję czarną i ceglastą oraz bażanta.

2.1.10 WARUNKI KLIMATYCZNE.

Gmina Tucznna podlega dosyć silnym wpływom klimatu kontynentalnego. Kontynentalizm klimatu polega na:

- ✓ niskich temperaturach zimą i wysokich latem – dużych średnich rocznych amplitudach temperatur,
- ✓ dominacji opadów letnich,
- ✓ skróceniu okresu wegetacyjnego,
- ✓ skróceniu okresów przejściowych między porami roku.

Wg regionalizacji klimatycznej Lubelszczyzny (A. i W. Zienkiewiczów 1975), gmina sytuuje się w dziedzinie lubartowsko – parczewskiej, uważanej za niezbyt sprzyjającą klimatycznie człowiekowi. Obserwuje się tutaj duże wahania temperatury przy średnich dobowych i średnich z wielolecia. Różnica między najniższą średnią dobową (-29°C), a najwyższą (+28°C) wynosi 58°C. Średnia roczna temperatura powietrza dla Tucznnej wynosi 7,5°C. W rocznym rozkładzie średnich temperatur miesięcznych maksimum występuje w lipcu, minimum w lutym. Wiosna trwa 82 dni, jesień 91 dni, natomiast zima jest stosunkowo długa i trwa średnio 110 dni.

Wpływ kontynentalnych mas powietrza obserwowany jest w przypadku opadów atmosferycznych. Średnie wartości opadów dla gminy wynoszą 540 mm/rok, 350 mm w półroczu letnim i 196 mm w półroczu zimowym. Opad letni wynosi około 64% opadu rocznego – maksimum przypada na miesiąc lipiec – 98 mm, a minimum na styczeń – 26 mm. Wysokie opady letnie są bardziej związane z większym ich natężeniem niż częstotliwością.

Gmina Tucznna leży w strefie zwiększonej liczby opadów ulewnych, gdzie częstość ich występowania jest o 20 % większa od średniej krajowej. Pokrywa śnieżna pojawia się najwcześniej pod koniec grudnia, trwałość jej zalegania zależy od szaty roślinnej. W ciągu roku największy stopień zachmurzenia nieba przypada na grudzień, styczeń (około 80%), natomiast najmniejszym charakteryzuje się maj i wrzesień (55%).

Na omawianym obszarze przeważają wiatry zachodnie, lecz w ostatnich latach następuje powolny wzrost wiatrów południowo-zachodnich. Wiatry zachodnie mają charakter wiatrów oceanicznych, niosących zimą odwilż, a latem ochłodzenie i opady, po zetknięciu się z masami kontynentalnymi. Gmina Tucznna leży w miejscu o najniższej w kraju liczbie dni bezwietrznych (4,7%). Tu też częściej występują wiatry silne i bardzo silne (15 m/s) ok. 12 na rok (Rocznik Międzyrzecki).

2.1.11 ZASOBY ENERGII ODNAWIALNEJ.

Zgodnie z ustawą z dnia 24 lipca 2002 r. *Prawo energetyczne* w myśl art. 3 pkt. 20 tej ustawy, za odnawialne źródło energii uważa się źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowych szczątków roślinnych i zwierzęcych.

Zasoby wodno - energetyczne

Na obszarze objętym analizą przepływają rzeki, których potencjał hydrologiczny przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Potencjał hydrologiczny rzek przepływających przez gminę Tuczn

nazwa rzeki	długość odcinka	wysokość początkowa [m n.p.m.]	wysokość końcowa [m n.p.m.]	przepływ początkowy [m ³ /s]	przepływ końcowy [m ³ /s]	przepływ odcinka [m ³ /s]	potencjał teoretyczny [kW]	teoretyczne zasoby [MWh/rok]
Grabar	26,705	155,8	136,8	0	0,45	0,225	42	367
Lutnia	35,908	155,4	134,9	0	0,92	0,46	93	810
Struga	17,325	154	139,6	0	0,12	0,06	8	74
Werbia	19,005	152,1	138,6	0,	0,18	0,09	12	104
OGÓŁEM							155	1355

Źródło: Analiza potencjału odnawialnych źródeł energii w powiecie białskim i możliwości jego wykorzystania wraz z rekomendowanymi projektami, Lublin 2011;

Teoretyczne zasoby energetyczne rzek przepływających przez gminę kształtują się na poziomie 1,3 GWh, zaś potencjał teoretyczny wyrażony jako moc surowa (możliwa do zainstalowania) dla tych rzek wynosi zaledwie 155 kW. Powyższe dane świadczą o tym, iż teoretyczne zasoby hydroenergetyczne rzek przepływających przez obszar stanowiący przedmiot analizy są znikome. W związku z powyższym stwierdza się, iż w gminie brak jest możliwości realizacji piętrzeń o spadkach umożliwiającym pozyskanie energii elektrycznej.

Zasoby energetyczne wiatru

Gmina Tuczn znajduje się w korzystnej strefie energetycznej wiatru (Lorenc 2004). Według opracowania *Przestrzenne Aspekty Lokalizacji Energetyki Wiatrowej w Województwie Lubelskim (2009)* na terenie gminy wyodrębniono obszary o najmniejszej uciążliwości z uwagi na realizację energetyki wiatrowej, głównie w północnej części w okolicach miejscowości Choroszczyńka, Bokinka Królewska oraz we wschodniej części omawianego obszaru na północ od miejscowości Rozbitówka.

Energia słońca

Z warunków solarnych kluczowe znaczenie w aspekcie możliwości wykorzystania energii posiadają: usłonecznienie i natężenie promieniowania słonecznego. Usłonecznienie (czas bezpośredniego dopływu promieniowania słonecznego w ciągu roku do powierzchni ziemi) wynosi 1600 - 1650 h/rok i należy do wysokich w województwie lubelskim. Rocznie promieniowanie całkowite waha się w granicach 3700 - 3800 MJ/m² (MJ- megadžul, 1 kWh=3,5MJ). Parametry te sprawiają, że gmina została zaliczona do obszarów o korzystnych warunkach do rozwoju energetyki słonecznej, tj. obszarów o potencjalnej energii użytecznej powyżej 950 kWh/m².

Zasoby wód geotermalnych

Głównymi czynnikami determinującymi opłacalność wykorzystywania ciepła wód geotermalnych są: zasobność poziomów wodonośnych, temperatura wód geotermalnych i głębokość ich występowania. Biorąc je pod uwagę należy stwierdzić, że gmina Tuczn nie posiada korzystnych warunków pozyskania energii geotermalnej. W *Prognozie Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii... (2005)* gmina nie jest

traktowana jako obszar perspektywiczny dla rozwoju energetyki odnawialnej, jak również obszar perspektywiczny lokalizacji odwiertów badawczych (Sokołowski i in. 2004).

Zasoby biomasy

Gmina cechuje się wysokim potencjałem produkcji energii z biomasy, który ocenia się, iż nie do końca jest wykorzystany. Głównymi źródłami pozyskania energii są: celowe uprawy energetyczne (obszar preferowany do upraw wieloletnich roślin energetycznych), zasoby leśne (powierzchnia lasów powyżej 5 tys. ha) oraz zasoby słomy (powierzchnia upraw zbóż powyżej 4 tys. ha). Warty podkreślenia jest fakt, iż gmina pod względem potencjalnych zasobów biomasy należy do uprzywilejowanych do rozwoju tego rodzaju energetyki odnawialnej.

2.2 OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ PRAWNĄ.

Na terenie gminy Tucza, jedynymi formami ochrony wymienionymi w *art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.)* jest ochrona gatunkowa roślin, zwierząt oraz grzybów.

Na terenie gminy istniał pomnik przyrody, który został pozbawiony tego statusu Uchwałą Nr XXXII/165/10 rady Gminy Tucza z dnia 3 września 2010 r.

W granicach obszaru objętego opracowaniem występują gatunki roślin i zwierząt objęte ochroną prawną. Do prawnie chronionych gatunków roślin na omawianym terenie należą: konwalia majowa, storczyk plamisty, marzanka wonna. Na obszarze opracowania, spośród zwierząt objętych ochroną gatunkową spotkać można: dzięcioła czarnego, zielonego, pstrego, sowę uszatą, puszczyka, myszolawa zwyczajnego, rzekotkę drzewną, ropuchę zwyczajną i paskówkę, jaszczurkę zwinę, żmiję zygzakowatą, żmiję czarną i ceglastą, cietrzewia oraz bażanta.

W granicach przedmiotowego obszaru znajdują się lasy szczególnie chronione uznane za „lasy ochronne” na podstawie *ustawy z dnia 28 września 1991 roku o lasach (Dz.U. Nr 101, poz. 444 z późn. zm.)*. Położone są one głównie w południowej części gminy, na zachód od miejscowości Sajówka i ciągną się w kierunku północno – zachodnim do miejscowości Ogrodniki. Dodatkowo niewielkie kompleksy tych lasów położone są w południowo – zachodniej części gminy na południe od miejscowości Bokinka Pańska, a także w części północnej w okolicach miejscowości Leniuszki oraz Dąbrowica Duża. Powierzchnia lasów ochronnych w gminie wynosi 957,9 ha, z których większość, bo aż 613,65 ha (64,1%) stanowią lasy publiczne Nadleśnictwa Włodawa. Pozostałe 344,22ha należą do Nadleśnictwa Chotyłów.

2.3 JAKOŚĆ I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA NATURALNEGO.

2.3.1 POWIETRZE ATMOSFERYCZNE.

Powietrze atmosferyczne jest czynnikiem, który w sposób bezpośredni decyduje o warunkach życia człowieka. Gmina Tucza jest typową gminą rolniczą, w związku z czym tło zanieczyszczeń powietrza kształtowane jest przede wszystkim przez źródła naturalne i antropogeniczne. Źródła naturalne mają główny udział w opadzie pyłu. Są nimi: pola uprawne (z których wywiewany jest pył), roślinność (źródło pyłków roślinnych, których stężenie w powietrzu nasila się w porze kwitnienia traw i drzew) oraz drogi (z których wskutek ruchu samochodowego jest porywany pył). Wśród antropogenicznych źródeł zagrożenia powietrza wymienia się: lokalne punktowe źródła zanieczyszczeń (paleniska domowe, małe

kołownie), emitujące pył, tlenki azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla oraz transport emitujący tlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory oraz metale ciężkie.

Od 2010 roku, ocena jakości powietrza w regionie lubelskim przeprowadzana jest w 2 strefach: Aglomeracji Lubelskiej oraz w strefie lubelskiej. Strefa lubelska, do której przynależy obszar objęty opracowaniem, wyodrębniona w ramach transpozycji *Dyrektywy 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy* zaliczona została do klasy C ze względu na zanieczyszczenie powietrza pyłem PM₁₀ określonego dla stężeń 24-godzinnych. Na terenie gminy nie ma zlokalizowanych stacji pomiaru stanu jakości powietrza atmosferycznego monitoringu powietrza Wojewódzkiej Inspekcji Ochrony Środowiska (WIOŚ), stąd brak jest systematycznych danych z pomiarów monitoringowych, które pozwoliłyby na ocenę stanu zagrożenia atmosferycznego na terenie będącym przedmiotem opracowania. Najbliżej położoną miejscowością, w której stwierdzono przekroczenia w strefie lubelskiej była Biała Podlaska (ok. 38 km od gminy). Na obszarze strefy stężenia zanieczyszczeń takich jak: benzen, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, ołów, arsen, kadm, nikiel i benzo(a)piren nie przekraczały obowiązujących standardów. W związku z powyższym należy uznać, iż obszar gminy charakteryzuje się stosunkowo dobrą jakością powietrza atmosferycznego, na co wpływ ma niewątpliwie rolniczy charakter gminy, a także brak przemysłu, który stanowiłby główne źródło generowania związków zanieczyszczających powietrze atmosferyczne.

2.3.2 WODY POWIERZCHNIOWE.

Zgodnie z nową metodyką badań jakości wód wynikającą z założeń Ramowej Dyrektywy Wodnej, ocenę stanu ekologicznego jednolitych części rzek województwa lubelskiego sporządzono w oparciu o *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2009 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. Nr 81, poz. 685)*. Rzeki na terenie gminy nie były objęte w 2011 roku monitoringiem diagnostycznym ani operacyjnym, w związku z czym brak jest punktów monitoringu wód powierzchniowych. W związku z powyższym stan czystości rzek przepływających przez obszar opracowania scharakteryzowano w oparciu o poprzednią klasyfikację. W latach 2005 – 2007 został określony stan czystości rzek: Grabar oraz Lutnia. Badania przeprowadzone w najbliższym punkcie pomiarowo – kontrolnym na rzece Grabar w miejscowości Kodeń (ok. 8 km od granicy gminy) sklasyfikowały rzekę jako wody zadowalającej jakości (III klasa czystości). Badania przeprowadzone w najbliższym punkcie pomiarowo – kontrolnym na rzece Lutnia w miejscowości Chotyłów (gm. Piszczac, ok. 7,5 km od granicy gminy) sklasyfikowały rzekę jako wody niezadowalającej jakości (IV klasa czystości). Czynniki, które decydowały o obniżeniu jakości wód były głównie wskaźniki mikrobiologiczne (bakterie coli), biologiczne (chlorofil „a”) oraz tlenowe (ChZT, OWO). Pozostałe odcinki rzek nie były objęte monitoringiem prowadzonym przez WIOŚ oraz inne instytucje państwowe. Przyczyną zanieczyszczeń wód powierzchniowych są przede wszystkim ścieki bytowe – gospodarcze oraz zanieczyszczenia rolnicze (z uwagi na typowy rolniczy charakter obszaru). W 2010 roku wybudowana została gminna oczyszczalnia ścieków w miejscowości Tucznia. Odbiornikiem ścieków w oczyszczalni jest ciek Luteńka zlokalizowany w pobliżu przedmiotowej oczyszczalni, co będzie stanowić istotne zagrożenie dla jakości wód niesionych przez tą rzekę.

2.3.3 WODY PODZIEMNE.

Podobnie jak w przypadku wód powierzchniowych, ocena stanu ekologicznego jednolitych części wód podziemnych sporządzona została w oparciu o Rozporządzenie cytowane wyżej. Obecnie oceniany jest stan chemiczny oraz stan ilościowy wód podziemnych. Ocena stanu chemicznego mówi o aktualnej jakości wód, w oparciu o zestaw wskaźników fizykochemicznych oraz chemicznych. Wody podziemne na terenie gminy nie zostały objęte monitoringiem. Najbliżej położonym punktem monitoringu, dla którego określono klasę jakości wód podziemnych był punkt pomiarowo – kontrolny w Terespolu (ok. 18 km od granicy gminy). Zwierciadło wód podziemnych miało charakter swobodny. Wody te charakteryzują się dobrym stanem chemicznym. Najbardziej narażone na zanieczyszczenie są wody czwartorzędowe, mniej głównie ze względu na znaczną głębokość i słabą przepuszczalność nakładu wody w głębie i to bez względu na stratygrafię warstwy wodonośnej. Ocenia się, iż stan wód podziemnych (poza gruntowymi) obszaru objętego opracowaniem jest zadawalający. Podwyższone stężenia niektórych badanych substancji fizykochemicznych wynikają przede wszystkim z czynników naturalnych, a także z urozmaiconego tła geochemicznego (żelazo, mangan). Wody gruntowe są skażone związkami azotu, na co niewątpliwie ma wpływ gospodarka nawozowa stosowana w rolnictwie.

2.3.4 GLEBY.

Z uwagi na wybitnie rolniczy charakter gminy, największe zagrożenie dla jakości gleb omawianego obszaru stanowi postępujące zakwaszenie gleb. W gminie Tucza odsetek gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych kształtuje się na poziomie 61 – 80% gruntów rolnych. Zasobność gleb w składniki chemiczne (t.j.: magnez, potas, fosfor) jest istotnym czynnikiem decydującym o jakości gleby omawianego obszaru. W gminie Tucza gleby o bardzo niskiej i niskiej zasobności w te składniki mineralne stanowią 41 – 60% gruntów rolnych. Wśród czynników istotnie wpływających na stopień zakwaszenia gleby mają czynniki naturalne (rodzaj skały macierzystej, przewaga opadów nad parowaniem) oraz czynniki antropogeniczne (nadmierne stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin). Nadmierne zakwaszenie gleb jest czynnikiem zmniejszającym efektywność stosowania większości zabiegów agrotechnicznych, a zwłaszcza nawożenia mineralnego, co powoduje znaczne zmniejszenie plonów. Pod względem zawartości metali ciężkich gleby obszaru opracowania zalicza się do terenów mało zanieczyszczonych, ponieważ w przeważającej części zanieczyszczenia gleb występowały w granicach naturalnej zawartości metali. Dodatkowo podwyższone poziomy metali ciężkich w gruncie mogą występować wzdłuż tras komunikacyjnych (z uwagi na nieduże natężenie ruchu ocenia się, iż skala tego zagrożenia jest niewielka).

2.3.5 HAŁAS.

Hałas stanowi uciążliwość środowiskową uznawaną za jeden z ważniejszych powodów pogarszania się standardów życia mieszkańców. Głównym źródłem hałasu na terenie gminy jest ruch komunikacyjny odbywający się drogą powiatową relacji Piszczac – Tucza - Sławatycze. W analizowanym obszarze nie zostały przeprowadzone pomiary długookresowe oraz krótkookresowe hałasu drogowego. Z uwagi na fakt, iż na terenie gminy nie ma zlokalizowanych uciążliwych zakładów przemysłowych nie występują tu większe zanieczyszczenia klimatu akustycznego związane z działalnością tego sektora gospodarczego.

2.4 ODPORNOŚĆ ŚRODOWISKA NA DEGRADACJĘ.

Przez pojęcie odporności środowiska naturalnego na degradację, należy rozumieć zdolność do zachowania wewnętrznej równowagi, mimo naruszenia jej przez czynniki zarówno pochodzenia naturalnego jak i sztucznego. O odporności na degradację decydują takie elementy środowiska naturalnego jak: hydrosfera, pedosfera i biosfera.

2.4.1 ODPORNOŚĆ GLEB.

Odporność pokrywy glebowej zależy od jej podatności na erozję wodną, erozję wietrzną, degradację chemiczną oraz zmiany stosunków wodnych. Potencjalne zagrożenie erozją wodną zależy od nachylenia terenu, właściwości fizycznych gleb, częstotliwości i intensywności opadów, a także od sposobu użytkowania gruntów.

Gmina Tucznna jest w niewielkim stopniu narażona na występowanie erozji wodnej.

Obszar objęty przedmiotem analizy narażony jest na występowanie erozji wietrznej. Czynnikiem kształtującymi nasilenie tej erozji są: podatność materiału glebowego na wywiewanie, wilgotność gleby, prędkość wiatru, położenie w terenie, czas i sposób prowadzenia zabiegów uprawowych oraz stopień pokrycia roślinnością. W opracowywanym obszarze natężenie erozji jest zróżnicowane. Znaczne obszary gminy narażone są na silną deflację, kształtującą się na poziomie powyżej 30 t/ha/rok, głównie na terenach o ubogich glebach piaszczystych w niezalesionych częściach gminy. W południowo – zachodniej części gminy, na południe od miejscowości Wiski występuje deflacja słaba, nieprzekraczająca 15 t/ha/rok. Tereny położone na zachód od miejscowości Bokinka Pańska narażone są deflacją średnią na poziomie 15 - 30 t/ha/rok.

Odczyn większości gleb gminy jest słabo kwaśny i kwaśny. Gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym stanowią utrudnienie w pobieraniu przez rośliny składników pokarmowych oraz ułatwiają przyswajanie metali ciężkich, przez co tego typu gleby w praktyce rolniczej należy traktować jako zdegradowane. Zabiegiem niezbędnym do zrównoważenia zakwaszenia gleb wywołanego stosowaniem nawozów jest ich wapnowanie.

W gminie Tucznna dominują gleby bielicowe i pseudobielicowe wykształcone na piaskach i piaskach gliniastych w 5 kompleksie glebowo – rolniczym. W przeważającej części są to gleby o małych (90 – 125 mm) i średnich (125 – 170 mm) zasobach wody potencjalnie dostępnej. Oznacza to odpowiednio małe i średnie możliwości retencjonowania wody w glebie, a jednocześnie małą i średnią odporność na modyfikację stosunków wodnych. Wysokie zasoby wody potencjalnie dostępnej (170 – 300 mm) cechują gleby brunatne oraz bielicowe i pseudobielicowe w 4 kompleksie glebowo – rolniczym porożrzucane niewielkimi fragmentami po całej gminie, zwłaszcza w okolicach miejscowości Bokinka Pańska, Wiski, Matiaszówka, Władysławów, Międzyłes oraz Tucznna.

2.4.2 ODPORNOŚĆ WÓD.

Hydrosfera stanowi geokomponent najbardziej wrażliwy i najbardziej narażony na przekształcenia i degradację. O odporności środowiska wodnego na zanieczyszczenia w głównej mierze decydują takie czynniki jak: wielkość przepływu wód płynących, spadek podłużny koryta, roczna i wieloletnia amplituda

przepływów, stan obudowy biologicznej koryt rzecznych oraz wielkość ładunku zanieczyszczeń dopływających do odbiornika.

Na terenie gminy Tucznia, rzeki przepływające przez obszar opracowania charakteryzują się niewielkimi wielkościami przepływu wód płynących, w związku z czym ich zdolność do samooczyszczania się jest niewielka.

Znaczący wpływ na degradację wód podziemnych obszaru opracowania, mają zanieczyszczenia przenikające z powierzchni terenu. Znaczna część terenów gminy podatna jest na infiltrację zanieczyszczeń do wód podziemnych (utwory pochodzenia wodno-łodowcowego). W miejscach, gdzie obszary są w użytkowaniu leśnym spowolnione jest przesiąkanie wód do głębszych warstw gruntu. Znaczący negatywny wpływ na jakość wód gruntowych mogą mieć wszystkie miejsca składowania odpadów (np. wyrobiska po eksploatacji surowców mineralnych). Dlatego też duże znaczenie ma stan zaśmiecania gruntów. Dodatkowo ogromną rolę odgrywa infiltracja związków organicznych i chemicznych pochodzących z rolnictwa. Brak rozwiniętej sieci kanalizacyjnej w gminie stwarza znaczące zagrożenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych.

2.4.3 ODPORNOŚĆ LASÓW.

Istotnym elementem przyrodniczym analizowanego obszaru są lasy. Odporność szaty roślinnej na degradację zależy od odporności na degradujące działania czynników pochodzenia naturalnego (szkodniki, choroby) oraz od odporności na degradujące działania czynników pochodzenia antropogenicznego, które w znacznym stopniu uzależnione są od stanu oraz od wielkości zasobów leśnych. Pomiędzy zasobnością a stabilnością siedliska zachodzi korelacja – siedliska zasobniejsze są bardziej odporne na czynniki antropogeniczne, aniżeli siedliska ubogie. Niestety na terenie gminy przeważają siedliska borowe, cechujące się niską odpornością na degradację. W grupie czynników biotycznych mających wpływ na stan zdrowotny lasów wymienia się owady, zwierzęta łowne oraz grzyby patogeniczne, powodujące choroby bądź zamieranie drzew. Skład gatunkowy drzewostanów, a zwłaszcza zawartość gatunków liściastych jest istotnym wskaźnikiem opisującym wrażliwość ekosystemu na degradację. Dominujący udział sosny w lasach gminy, sprzyja występowaniu wielu szkodników owadzych (brudnica mniszka, borecznik). Na szkody wywoływane przez zwierzynę łowną (głównie jelenie i sarny) najbardziej narażone są uprawy oraz młodniki. Z grzybów pasożytniczych największe zagrożenie stwarza huba korzeniowa. Zagrożenia abiotyczne są powodowane występującymi w ostatnich latach anomaliami pogodowymi, m.in. obniżenie średniorocznych opadów oraz wzrost temperatur, co istotnie zwiększa podatność lasów na wszelkiego rodzaju choroby. Na terenie gminy brak jest rozwiniętego przemysłu, który bezpośrednio powodowałby degradację lasów poprzez emisję zanieczyszczeń.

3. UWARUNKOWANIA KULTUROWE.

Krajobraz kulturowy gminy, zdefiniowano jako ukształtowany przez człowieka krajobraz, wymagający ciągłych zabiegów w celu zachowania jego walorów. Zaliczono do niego zwartą i rozproszoną zabudowę wiejską, pola uprawne oraz łąki i pastwiska. Na krajobraz kulturowy wpływ mają następujące czynniki:

- ✓ różnorodna szata roślinna, stanowiąca naturalne pokrycie terenu;
- ✓ układy przestrzenne jednostek osadniczych oraz zespoły zabytkowe;
- ✓ osie kompozycyjne, dominanty przestrzenne, wnętrza krajobrazowe;
- ✓ obiekty dysharmonijne w krajobrazie.

W odbiorze krajobrazu kulturowego istotną rolę pełni historyczny układ kompozycji zabudowy oraz dominanty przestrzenne. Należą do nich między innymi obiekty sakralne: zabytkowy kościół w Tuczej, kościół w Choroszczynce oraz cerkiew w Międzyzylesiu, a także zieleń kompleksów leśnych. Liczną grupę stanowią akcenty małej architektury w postaci krzyży i kapliczek przydrożnych. Równie dostrzegalne i ważne są obiekty dysharmonijne, takie jak linie energetyczne itp.

Do głównych barier kształtowania środowiska kulturowego na terenie gminy należą:

- ✓ niewielkie nakłady finansowe na rewaloryzację obiektów zabytkowych;
- ✓ niska wartość techniczna bądź użytkowa oraz postępująca dekapitalizacja zabudowy tradycyjnej;
- ✓ zanik tradycyjnego krajobrazu kulturowego poprzez rozbiórkę budownictwa mieszkaniowego, zagrodowego, spowodowane zużyciem technicznym obiektów oraz brakiem środków finansowych na ich utrzymanie.

3.1 OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW – STREFA ŚCISŁEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ.

Na terenie gminy Tucza występują obiekty zabytkowe objęte ścisłą ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków, w grupie których wymienia się:

- ✓ zabytkowy zespół kościoła parafialnego p.w. św. Anny w Tuczej, wzniesiony w latach 1879 – 1882, nr rej.: A/423 z 20.10.1998. W skład zespołu parafialnego wchodzi:
 - kościół p. w. Św. Anny – murowany 1879 – 1882;
 - kostnica – murowana 1880 – 1882;
 - cmentarz przykościelny;
 - ogrodzenie z bramą - murowane 1880 – 1882;
 - otaczający drzewostan.

Wszelkie prace prowadzone w wyznaczonej bezpośredniej strefie ochrony konserwatorskiej, wymagają uzyskania warunków oraz pisemnej zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

3.2 GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW.

Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków gminy Tucza:

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Czas powstania
1.	Bokinka Królewska	dom	Bokinka Królewska 45	l. 30-te XXw.
2.	Bokinka Królewska	kapliczka przydrożna	dz. nr 395 (droga)	1 poł. XXw.
3.	Bokinka Królewska	kapliczka przydrożna	przy skrzyżowaniu drogi doTucznej z drogą gruntową do Dąbrowicy Dużej,	1 ćw. XXw.
4.	Bokinka Królewska	kapliczka św. Jana i krzyż drewniany	w lesie, dz. nr 245	pocz. XXw.
5.	Bokinka Pańska	cmentarz rzymskokatolicko - prawosławny	dz. nr 153	poł. XIXw.
6.	Bokinka Pańska	dom, po II wojnie św. - szkoła /do l.70-tych XXw.	Bokinka Pańska 42	l. 30-te XXw.
7.	Bokinka Pańska	krzyż drewniany, postawiony przez właścicieli przedwojennego folwarku	w polu, na granicy działek nr 198/2 i 204/1	pocz. XXw.
8.	Bokinka Pańska	krzyż dziękczynny	np.domu nr 50, dz. nr 1178 (droga)	1 poł. XXw.
9.	Bokinka Pańska	miejsce pamięci - upamiętnienie rozstrzelanych przez okupanta w tym miejscu mieszkańców wsi Bokinka Pańska	dz. nr 1306	l. 40-te XXw.
10.	Choroszczyńska	cmentarz prawosławny	dz. nr 124	2 poł. XIXw.
11.	Choroszczyńska	cmentarz rzymskokatolicki	dz. nr 793 (cz.)	1 poł. XIXw.
12.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 16	k. XIXw.
13.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 4	1 poł. XXw.
14.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 43	1899r.
15.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 44	1923r.
16.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 5	l. 30-te XXw.
17.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 51	1 poł. XXw.
18.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 55	1 ćw. XXw.
19.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 60	1 ćw. XXw.
20.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 61	1 ćw. XXw.
21.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 66	1 ćw. XXw.
22.	Choroszczyńska	dom	Choroszczyńska 69	1 ćw. XXw.
23.	Dąbrowica Duża	kapliczka	przy posesji nr 44	1 poł. XXw.
24.	Dąbrowica Duża	kapliczka przydrożna	przy skrzyżowaniu dróg do Tucznej i do Choroszczyński,	pocz. XXw.
25.	Kalichowszczyzna	spichlerz	Kalichowszczyzna 10	1 poł. XXw.
26.	Leniuszki	cmentarz prawosławny	dz. nr 339	2 poł. XIXw.
27.	Leniuszki	dom	Leniuszki 3	l. 30-te XXw.
28.	Leniuszki	dom	Leniuszki 4	l. 20-te XXw.
29.	Matiaszówka	krzyż	przy posesji nr 40	1 ćw. XXw.
30.	Mazanówka	krzyż	przy posesji nr7, dz. nr 386/6	1 ćw. XXw.

31.	Mazanówka	krzyż drewniany	np. posesji nr 5, dz. nr 745	1 poł. XXw.
32.	Mazanówka	krzyż drewniany	przy posesji nr 8, dz. nr 383/2	1940r.
33.	Międzyleś	cmentarz epidemiczny	dz. nr 161	1879r.
34.	Międzyleś	cmentarz prawosławny	dz. nr 132	XIXw.
35.	Międzyleś	dom	Międzyleś 37	l. 20-te XXw.
36.	Międzyleś	dom	Międzyleś 39	l. 20-te XXw.
37.	Międzyleś	dom	Międzyleś 69	l. 30-te XXw.
38.	Międzyleś	krzyż pamiątkowy	przy posesji nr 34	1939r.
39.	Międzyleś	szkoła	Międzyleś 29	l. 30-te XXw.
40.	Ogrodniki	krzyż drewniany	np. posesji nr 28	1946r.
41.	Ogrodniki	krzyż drewniany	przy posesji nr 53, dz. nr 44	1944r.
42.	Ogrodniki	krzyż drewniany	za wsią, na rozstaju polnych dróg, dz. nr 125	1 poł. XXw.
43.	Rozbitówka	dom	Rozbitówka 25	l. 20-te XXw.
44.	Tuczna	cmentarz rzymskokatolicki	dz. nr 260 (cz.)	XIXw.
45.	Tuczna	dom	Tuczna 26	1 ćw. XXw.
46.	Tuczna	figura Matki Boskiej	plac przed kościołem, dz. nr 3549	1946r.
47.	Tuczna	kostnica w zespole kościoła pw. św. Anny	dz. nr 502/1	1880 - 1882r.
48.	Tuczna	kościół parafialny pw. św. Anny	Tuczna 18A	1879 - 1882r.
49.	Tuczna	miejsce pamięci narodowej - upamiętnienie bohaterów powstania styczniowego	dz. nr 368/5	XIXw., 1993r.
50.	Tuczna	miejsce pamięci narodowej - upamiętnienie poległych za ojczyznę mieszkańców w I i II wojnie św. mieszkańców Tucznej	dz. nr 502/1	XXw.
51.	Tuczna	ogrodzenie z bramą w zespole kościoła pw. św. Anny	dz. nr 502/1	1880 - 1882r.
52.	Tuczna	wiatrak koźlak	Tuczna 143	1923r.
53.	Tuczna	zespół kościoła parafialnego pw. św. Anny	dz. nr 502/1	2 poł. XIXw.
54.	Wiski	dom	Wiski 13	1 ćw. XXw.
55.	Wiski	dom	Wiski 14	1 ćw. XXw.
56.	Wiski	kapliczka przydrożna	dz. nr 1418/2	2 poł. XIXw.
57.	Wiski	kapliczka przydrożna	na granicy działek nr 1418/3 (droga) i 1440 (droga)	poł. XXw.
58.	Władysławów	dwa krzyże - upamiętnienie zabitych przez okupanta mieszkańców	na granicy działek nr 34 i 77 (droga)	l. 40-te XXw.
59.	Władysławów	pozostałości założenia dworsko -	dz. nr 176	XIXw.

		ogrodowego		
60.	Wólka Zabłocka	dom	Wólka Zabłocka 12	l. 20-te XXw.
61.	Wólka Zabłocka	dom	Wólka Zabłocka 25	l. 30-te XXw.
62.	Wólka Zabłocka	dom	Wólka Zabłocka 27	l. 30-te XXw.
63.	Wólka Zabłocka	młyn parowy, ob.elektryczny	dz. nr 650	1905 - 1907r.
64.	Żuki	cmentarz epidemiczny	dz. nr 464 (cz.) i 659 (cz.)	XIXw.
65.	Żuki	figura Matki Boskiej Niepokalanej	dz. nr 176	1946r.
66.	Żuki	kapliczka św. Jana, drewniana	w lesie, dz. nr 821	1 poł. XXw.
67.	Żuki	krzyż drewniany	dz. nr 654 (droga	1 ćw. XXw.
68.	Żuki	krzyż drewniany	przy posesji nr 10	1 poł. XXw.
69.	Żuki	krzyż drewniany	przy posesji nr 6	1 poł. XXw.
70.	Żuki	krzyż drewniany	przy posesji nr 7	1 poł. XXw.
71.	Żuki	mogiła z II wojny światowej	np. posesji nr 4	II wojna św.

3.3 STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE ZLOKALIZOWANE NA TERENIE GMINY TUCZNA.

Na terenie gminy TucznA występują udokumentowane stanowiska archeologiczne. Są to:

Nazwa	Czas powstania i rodzaj stanowiska	Miejscowość
Bokinka Królewska st. 10, AZP 63-88 st. 47	śląd osadnictwa (starożytność, wczesne średniowiecze), ślady osadnictwa (epoka brązu, okres nowożytny)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 11, AZP 63-88 st. 48	osada (epoka brązu), ślady osadnictwa (starożytność, okres nowożytny)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 12, AZP 63-88 st. 49	ślady osadnictwa (starożytność)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 13, AZP 63-88 st. 50	cmentarzysko płaskie birytualne (chronologia nieokreślona)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 14, AZP 63-88 st. 51	osada wielokuturowa (starożytność, okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze) ślady osadnictwa (okres nowożytny)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 3, AZP 63-88 st. 40	śląd osadnictwa (starożytność)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 4, AZP 63-88 st. 41	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 5, AZP 63-88 st. 42	ślady osadnictwa (późne średniowiecze)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 6, AZP 63-88 st. 43	śląd osadnictwa (starożytność)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 7, AZP 63-88 st. 44	śląd osadnictwa (mezolit)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 8, AZP 63-88 st. 45	osada wielokuturowa (starożytność, epoka brązu, okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze) ślady osadnictwa (epoka kamienia, okres nowożytny)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 9, AZP 63-88 st. 46	ślady osadnictwa (epoka brązu)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Dąbrowica Mała st. 6, AZP 63-88 st. 52	osada (wczesne średniowiecze)	BOKINKA KRÓLEWSKA

Dąbrowica Mała st. 7, AZP 63-88 st. 53	osada (starożytność)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Dąbrowica Mała st. 8, AZP 63-88 st. 54	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 1, AZP 63-89 st. 25	śląd osadnictwa (mezolit)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Bokinka Królewska st. 2, AZP 63-89 st. 26	osada (starożytność, epoka żelaza), ślady osadnictwa (wczesne średniowiecze)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Choroszczyńska st. 1, AZP 63-89 st. 5	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 10, AZP 63-89 st. 14	ślady osadnictwa (starożytność, wczesne średniowiecze)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 11, AZP 63-89 st. 15	osada (późne średniowiecze)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 12, AZP 63-89 st. 16	śląd osadnictwa (starożytność)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 13, AZP 63-89 st. 28	śląd osadnictwa (mezolit)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 2, AZP 63-89 st. 6	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 3, AZP 63-89 st. 7	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 4, AZP 63-89 st. 8	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 5, AZP 63-89 st. 9	ślady osadnictwa (późne średniowiecze, okres nowożytny)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 6, AZP 63-89 st. 10	śląd osadnictwa (epoka żelaza)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 7, AZP 63-89 st. 11	śląd osadnictwa (starożytność)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 8, AZP 63-89 st. 12	śląd osadnictwa (starożytność)	CHOROSZCZYŃKA
Choroszczyńska st. 9, AZP 63-89 st. 13	śląd osadnictwa (neolit)	CHOROSZCZYŃKA
Dąbrowica Duża st. 1, AZP 63-89 st. 18	śląd osadnictwa (epoka brązu)	DĄBROWICA DUŻA
Dąbrowica Duża st. 2, AZP 63-89 st. 19	osada (wczesne średniowiecze), śląd osadnictwa (starożytność)	DĄBROWICA DUŻA
Dąbrowica Duża st. 3, AZP 63-89 st. 23	osada (starożytność), ślady osadnictwa (mezolit, epoka żelaza)	DĄBROWICA DUŻA
Dąbrowica Duża st. 4, AZP 63-89 st. 24	osada (wczesne średniowiecze)	DĄBROWICA DUŻA
Tuczna st. 2, AZP 63-89 st. 15	śląd osadnictwa (wczesne średniowiecze)	TUCZNA
Kalichowszczyzna st. 1, AZP 66-89 st. 37	śląd osadnictwa (wczesne średniowiecze)	KALICHOWSZCZYŻNA
Kalichowszczyzna st. 2, AZP 66-89 st. 38	śląd osadnictwa (okres halsztacki)	KALICHOWSZCZYŻNA
Kalichowszczyzna st. 3, AZP 66-89 st. 39	śląd osadnictwa (starożytność)	KALICHOWSZCZYŻNA
Międzyleś st. 1, AZP 64-90 st. 2	ślady osadnictwa (okres nowożytny)	MIĘDZYLEŚ
Międzyleś st. 2, AZP 64-90 st. 3	ślady osadnictwa (okres nowożytny)	MIĘDZYLEŚ
Wólka Zabłocka st. 2, AZP 64-90 st. 4	śląd osadnictwa (neolit)	WÓLKA ZABŁOCKA
Wólka Zabłocka st. 3, AZP 64-90 st. 5	osada (okres nowożytny)	WÓLKA ZABŁOCKA
Wólka Zabłocka st. 4, AZP 64-90 st. 6	osada (okres nowożytny), ślady osadnictwa (wczesne średniowiecze)	WÓLKA ZABŁOCKA
Wólka Zabłocka st. 5, AZP 64-90 st. 7	osada (okres nowożytny)	WÓLKA ZABŁOCKA
Wólka Zabłocka st. 6, AZP 64-90 st. 8	osada (okres nowożytny)	WÓLKA ZABŁOCKA
Wólka Zabłocka st. 7, AZP 64-90 st. 15	osada (okres nowożytny)	WÓLKA ZABŁOCKA
Wólka Zabłocka st. 8, AZP 64-90 st. 16	osada (okres nowożytny)	WÓLKA ZABŁOCKA
Wólka Zabłocka st. 9, AZP 64-90 st. 17	osada (okres nowożytny)	WÓLKA ZABŁOCKA
Bokinka Królewska st. 16, AZP 64-89 st. 25	ślady osadnictwa (epoka kamienia, późne średniowiecze, okres nowożytny)	BOKINKA KRÓLEWSKA
Dąbrowica Duża st. 5, AZP 64-89 st. 23	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	DĄBROWICA DUŻA
Dąbrowica Duża st. 6, AZP 64-89 st. 24	śląd osadnictwa (epoka żelaza)	DĄBROWICA DUŻA
Międzyleś st. 10, AZP 64-89 st. 34	śląd osadnictwa (epoka brązu)	MIĘDZYLEŚ
Międzyleś st. 11, AZP 64-89 st. 35	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	MIĘDZYLEŚ
Międzyleś st. 13, AZP 64-89 st. 36	ślady osadnictwa (starożytność, okres	MIĘDZYLEŚ

	nowożytny)	
Międzyleś st. 3, AZP 64-89 st. 27	śląd osadnictwa (epoka brązu)	MIĘDZYLEŚ
Międzyleś st. 4, AZP 64-89 st. 28	ślady osadnictwa (epoka brązu, późne średniowiecze, okres nowożytny)	MIĘDZYLEŚ
Międzyleś st. 5, AZP 64-89 st. 29	ślady osadnictwa (późne średniowiecze, okres nowożytny)	MIĘDZYLEŚ
Międzyleś st. 6, AZP 64-89 st. 30	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	MIĘDZYLEŚ
Międzyleś st. 7, AZP 64-89 st. 31	ślady osadnictwa (wczesne średniowiecze)	MIĘDZYLEŚ
Międzyleś st. 8, AZP 64-89 st. 32	ślady osadnictwa (epoka brązu, okres wpływów rzymskich, okres nowożytny)	MIĘDZYLEŚ
Międzyleś st. 9, AZP 64-89 st. 33	ślady osadnictwa (epoka kamienia okres nowożytny)	MIĘDZYLEŚ
Ogrodniki st. 1, AZP 64-89 st. 37	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 10, AZP 64-89 st. 46	ślady osadnictwa (wczesne średniowiecze)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 11, AZP 64-89 st. 47	ślady osadnictwa (starożytność, epoka brązu, wczesne średniowiecze, okres nowożytny)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 12, AZP 64-89 st. 48	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 13, AZP 64-89 st. 49	ślady osadnictwa (starożytność, okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze, okres nowożytny)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 14, AZP 64-89 st. 50	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 15, AZP 64-89 st. 51	osada (okres nowożytny), ślady osadnictwa (późne średniowiecze)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 16, AZP 64-89 st. 52	śląd osadnictwa (starożytność)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 2, AZP 64-89 st. 38	obozowisko (epoka kamienia), ślady osadnictwa (starożytność, wczesne średniowiecze)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 3, AZP 64-89 st. 39	ślady osadnictwa (epoka kamienia, okres nowożytny)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 4, AZP 64-89 st. 40	ślady osadnictwa (okres wpływów rzymskich)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 5, AZP 64-89 st. 41	ślady osadnictwa (epoka żelaza, okres nowożytny)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 6, AZP 64-89 st. 42	ślady osadnictwa (epoka kamienia, starożytność, okres nowożytny)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 7, AZP 64-89 st. 43	śląd osadnictwa (epoka kamienia)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 8, AZP 64-89 st. 44	ślady osadnictwa (epoka żelaza, okres nowożytny)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 9, AZP 64-89 st. 45	ślady osadnictwa (wczesne średniowiecze)	OGRODNIKI
Tuczna st. 10, AZP 64-89 st. 9	ślady osadnictwa (późne średniowiecze)	TUCZNA
Tuczna st. 11, AZP 64-89 st. 10	śląd osadnictwa (wczesne średniowiecze)	TUCZNA
Tuczna st. 12, AZP 64-89 st. 11	obozowisko (epoka kamienia), ślady osadnictwa (okres lateński kultura przeworska, wczesne średniowiecze, późne średniowiecze)	TUCZNA
Tuczna st. 13, AZP 64-89 st. 12	ślady osadnictwa (wczesne średniowiecze, okres nowożytny)	TUCZNA
Tuczna st. 14, AZP 64-89 st. 13	ślady osadnictwa (późne średniowiecze, okres nowożytny)	TUCZNA
Tuczna st. 15, AZP 64-89 st. 14	śląd osadnictwa (mezolit)	TUCZNA
Tuczna st. 16, AZP 64-89 st. 15	ślady osadnictwa (epoka brązu, okres wpływów rzymskich kultura przeworska, wczesne średniowiecze, okres nowożytny)	TUCZNA
Tuczna st. 17, AZP 64-89 st. 16	ślady osadnictwa (epoka brązu kultura łużycka, okres wpływów rzymskich kultura	TUCZNA

	przeworska, wczesne średniowiecze, okres nowożytny)	
Tuczna st. 18, AZP 64-89 st. 17	ślady osadnictwa (epoka kamienia, okres wpływów rzymskich kultura przeworska, wczesne średniowiecze)	TUCZNA
Tuczna st. 19, AZP 64-89 st. 18	ślady osadnictwa (starożytność, wczesne średniowiecze, okres nowożytny)	TUCZNA
Tuczna st. 20, AZP 64-89 st. 19	ślad osadnictwa (epoka kamienia)	TUCZNA
Tuczna st. 21, AZP 64-89 st. 20	ślady osadnictwa (starożytność, epoka brązu kultura łużycka)	TUCZNA
Tuczna st. 22, AZP 64-89 st. 21	ślady osadnictwa (wczesne średniowiecze)	TUCZNA
Tuczna st. 23, AZP 64-89 st. 22	ślady osadnictwa (starożytność)	TUCZNA
Tuczna st. 3, AZP 64-89 st. 2	cmentarzysko kurhanowe szkieletowe (starożytność)	TUCZNA
Tuczna st. 4, AZP 64-89 st. 3	obozowisko (epoka kamienia), ślady osadnictwa (starożytność, okres nowożytny)	TUCZNA
Tuczna st. 5, AZP 64-89 st. 4	ślady osadnictwa (epoka żelaza, okres nowożytny)	TUCZNA
Tuczna st. 6, AZP 64-89 st. 5	ślad osadnictwa (epoka kamienia)	TUCZNA
Tuczna st. 7, AZP 64-89 st. 6	ślady osadnictwa (wczesne średniowiecze)	TUCZNA
Tuczna st. 8, AZP 64-89 st. 7	ślad osadnictwa (epoka kamienia)	TUCZNA
Tuczna st. 9, AZP 64-89 st. 8	obozowisko (epoka kamienia), ślady osadnictwa (epoka żelaza)	TUCZNA
Wiski st. 1, AZP 64-89 st. 26	pracownia krzemieniarska (epoka brązu)	WISKI
Mazanówka st. 1, AZP 65-89 st. 1	ślad osadnictwa (epoka brązu)	MAZANÓWKA
Mazanówka st. 2, AZP 65-89 st. 2	ślady osadnictwa (późne średniowiecze XIV-XV w.)	MAZANÓWKA
Mazanówka st. 3, AZP 65-89 st. 3	osada (okres nowożytny XVI-XVIII w.), ślad osadnictwa (epoka kamienia-epoka brązu)	MAZANÓWKA
Mazanówka st. 4, AZP 65-89 st. 4	osada (okres nowożytny XVI-XVIII w.), ślady osadnictwa (starożytność, wczesne średniowiecze XII w.)	MAZANÓWKA
Kalichowszczyzna st. 4, AZP 65-89 st. 5	ślad osadnictwa (epoka brązu)	KALICHOWSZCZYZNA
Kalichowszczyzna st. 5, AZP 65-89 st. 6	ślad osadnictwa (starożytność)	KALICHOWSZCZYZNA
Żuki st. 1, AZP 65-89 st. 7	ślady osadnictwa (późne średniowiecze XIV-XV w., okres nowożytny XVI-XVIII w.)	ŻUKI
Żuki st. 2, AZP 65-89 st. 8	ślad osadnictwa (epoka kamienia-epoka brązu)	ŻUKI
Ogrodniki st. 17, AZP 65-89 st. 9	osada (okres nowożytny XVI-XVIII w.), ślady osadnictwa (epoka kamienia-epoka brązu, wczesne średniowiecze)	OGRODNIKI
Ogrodniki st. 18, AZP 65-89 st. 10	ślad osadnictwa (wczesne średniowiecze)	OGRODNIKI
Władysławów st. 1, AZP 65-89 st. 11	ślady osadnictwa (późne średniowiecze)	WŁADYSŁAWÓW
Władysławów st. 2, AZP 65-89 st. 12	ślad osadnictwa (epoka kamienia-epoka brązu)	WŁADYSŁAWÓW
Władysławów st. 3, AZP 65-89 st. 13	ślad osadnictwa (epoka kamienia-epoka brązu)	WŁADYSŁAWÓW
Władysławów st. 4, AZP 65-89 st. 14	osada (okres nowożytny XVI-XVIII w.), ślad osadnictwa (starożytność)	WŁADYSŁAWÓW
Władysławów st. 5, AZP 65-89 st. 15	ślad osadnictwa (starożytność)	WŁADYSŁAWÓW
Matiaszówka st. 1, AZP 65-89 st. 16	ślad osadnictwa (starożytność)	MATIASZÓWKA

3.4 CMENTARZE.

W granicach obszaru będącego przedmiotem analizy znajduje się cmentarz, uznany za zabytkowy, ujęty w „Wykazie zabytkowych cmentarzy w Polsce” opracowany przez Ośrodek Ochrony Zabytkowego Krajobrazu, Narodowej Instytucji Kultury. Jest to cmentarz rzymskokatolicki położony w miejscowości Choroszczyńska, którego administratorem jest Kościół Katolicki. Przedmiotem wpisu do wykazu jest cały obszar cmentarza.

Cmentarze na obszarze gminy Tucznna:

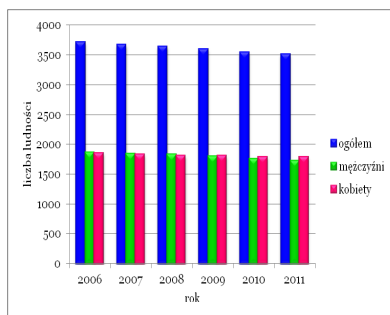
- ↑ cmentarz prawosławny w Bokince Pańskiej,
- ↑ cmentarze: rzymskokatolicki i prawosławny w Choroszczyńce,
- ↑ cmentarz prawosławny w Leniuszkach,
- ↑ cmentarze epidemiczny i prawosławny w Międzylesiu,
- ↑ cmentarz rzymskokatolicki w Tucznnej,
- ↑ cmentarz epidemiczny w Żukach.

4. DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU.

4.1 LICZBA LUDNOŚCI I ROZMIESZCZENIE PRZESTRZENNE.

Na podstawie danych statystycznych z Urzędu Gminy Tucznna, w 2011 roku gminę zamieszkiwało 3503 osoby, w tym 50,9% stanowiły kobiety. W celu oceny zmian liczby ludności wykorzystano dane z lat 2006-2011. W porównaniu ze stanem z 2006 roku (3711 mieszkańców) następował systematyczny spadek liczby ludności. Lata 2006-2011 to okres, w którym nastąpił znaczny ubytek ludności, który wyniósł 208 osób, tj. o 5,9%. Średnie tempo spadku liczby ludności w tym okresie wynosiło 1,0%. Na przestrzeni ostatnich sześciu lat liczba mieszkańców gminy zmniejszyła się o 208 osób, tj. ok.5% stanu wyjściowego z 2006 roku. Powyższą analizę prezentuje wykres 1.

Wykres 1. Liczba ludności gminy Tucznna w latach 2006-2011.

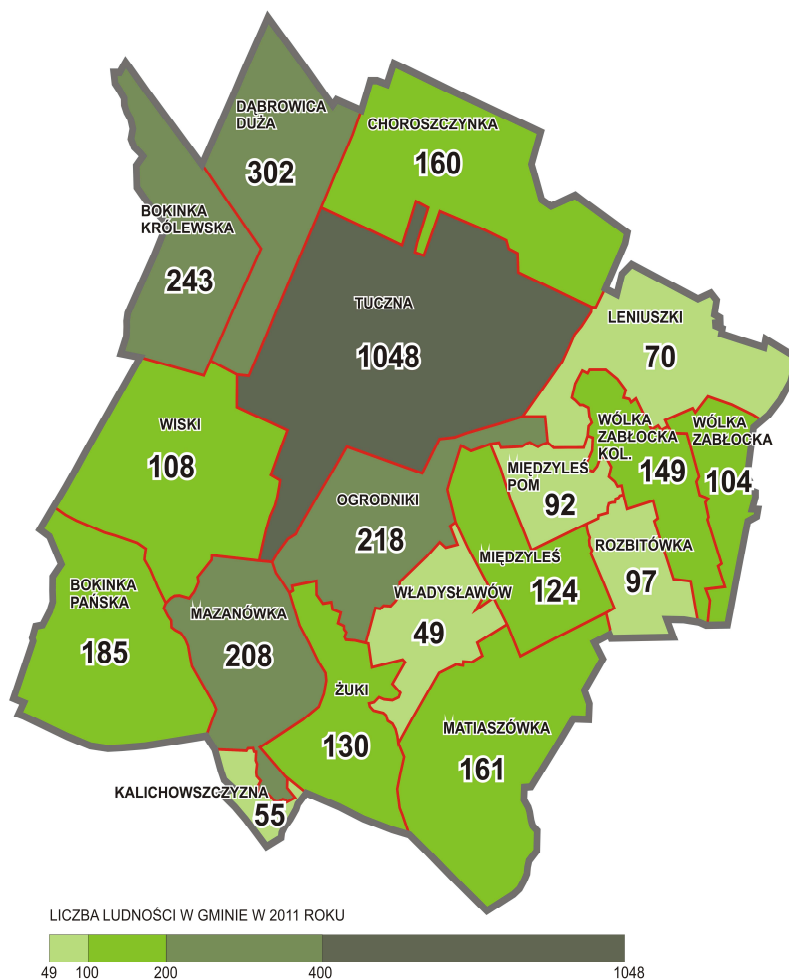
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznna 2012;

Tabela 5. Liczba ludności w sołectwach gminy Tucznna w latach 2006, 2010, 2011.

Sołectwa	Liczba Ludności				
	2006	2010	2011	Dynamika ludności 2011/2006	
				Liczby bezwz.	%
Bokinka Królewska	248	240	243	-5	97,98
Bokinka Pańska	209	186	185	-24	88,52
Choroszczyńska	163	167	160	-3	98,16
Dąbrowica Duża	298	307	302	4	101,34
Kalichowszczyzna	55	56	55	0	100,00
Leniuszki	88	72	70	-18	79,55
Matiaszówka	195	166	161	-34	82,56
Mazanówka	217	212	208	-9	95,85
Międzyeś	247	126	124	-2*	98,4*
Międzyeś POM	-	94	92	-2*	97,9* ⁴
Ogrodniki	239	219	218	-21	91,21
Rozbitówka	96	96	97	1	101,04
Tuczna I	486	497	490	4	100,82
Tuczna II	590	558	558	-33	94,41
Wiski	120	110	108	-12	90,00
Wólka Zabłocka	118	107	104	-14	88,14
Wólka Zabłocka-Kolonia,	157	153	149	-8	94,90
Władysławów	51	48	49	-2	96,08
Żuki	134	130	130	-4	97,01
Ogółem	3711	3544	3503	-208	94,40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznna 2012;

Rycina 1. Przestrzenny rozkład liczby ludności w gminie Tuczna w 2011 roku.

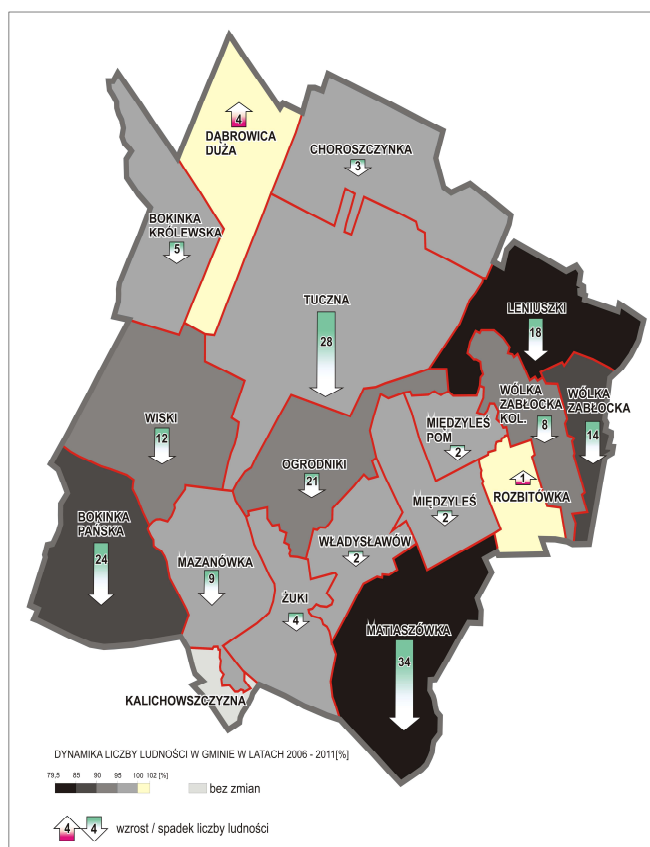

130 liczba ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia, 2012;

Rozkład przestrzenny liczby mieszkańców w gminie jest wyraźnie zróżnicowany. Do najbardziej zaludnionych obszarów należą sołectwa położone w północnej i środkowej części gminy tj.: Bokinka Królewska (243 mieszkańców), Dąbrowica Duża (302), Tucznia I (490), Tucznia II (558) oraz Ogrodniki (218). W 2011 roku sołectwa te zamieszkiwało łącznie 1811 osób, co stanowiło 51,7% ogólnej liczby mieszkańców gminy Tucznia. Najslabiej zaludnione sołectwa znajdują się w południowej i wschodniej części gminy i należą do nich: Kalichowszczyzna (55 mieszkańców), Leniuszki (70), Międzyłесь POM (92), Rozbitówka (97) oraz Władysławów (49). Na wskazanych obszarach liczba mieszkańców nie przekracza 100 osób.

Rycina 2. Dynamika zmian liczby ludności w sołectwach gminy tuczna w latach 2006-2011.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczna 2012;

Dynamika zmian liczby ludności w gminie Tuczna jest ujemna i wyniosła -208 osób (94,40%). W gminie aż w 15 sołectwach wystąpił ubytek liczby mieszkańców, tylko zaledwie w 3 wsiach odnotowano przyrost, tj.: Dąbrowica Duża (+4 osoby), Rozbitówka (+1) oraz Tuczna I (+4). W sołectwie Kalichowszczyzna liczba mieszkańców nie uległa zmianie.

4.1.1 GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gmina Tuczna należy do jednych z najslabiej zurbanizowanych i zaludnionych obszarów w powiecie bialskim, co przekłada się na niski wskaźnik gęstości zaludnienia. Rozkład przestrzenny mieszkańców jest wyraźnie zróżnicowany. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 20 osób/km² i jest niższa zarówno od średniej dla powiatu bialskiego (41 osób/km²), jak również od średniej dla terenów wiejskich województwa lubelskiego, która wynosi (48 osób/km²).

W latach 2006-2007 powierzchnia gminy nie uległa zmianie, stąd głównym czynnikiem kształtującym gęstość zaludnienia jest liczba mieszkańców w poszczególnych latach. Dynamika zmian współczynnika odzwierciedla tempo zmian liczby ludności w gminie. Najwyższą gęstość zaludnienia odnotowano w 2006 roku (20,69 osób/k m²), natomiast najniższą wartość współczynnik osiągnął w 2011 roku tj. 20,61 osób/ k m².

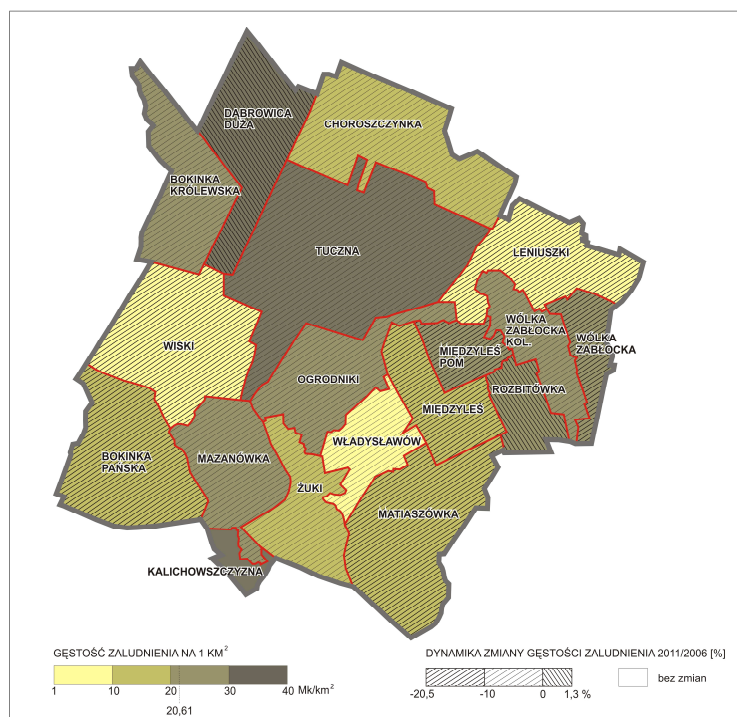
Tabela 6. Liczba ludności, powierzchnia i gęstość zaludnienia w sołectwach gminy Tucznna –

Sołectwo	Liczba ludności	Powierzchnia w km ²	Gęstość zaludnienia osób/km ²
Bokinka Królewska	243	9,12	26,64
Bokinka Pańska	185	12,47	14,84
Choroszczyńska	160	14,47	11,06
Dąbrowica Duża	302	8,99	33,59
Kalichowszczyzna	55	1,67	32,93
Leniuszki	70	10,09	6,94
Matiaszówka	161	15,11	10,66
Mazanówka	208	9,21	22,58
Międzylesie	124	7,08	17,51
Międzylesie POM	92	3,12	29,49
Ogrodniki	218	8,98	24,28
Rozbitówka	97	4,18	23,21
Tuczna I	490	12,15	40,33
Tuczna II	558	15,85	35,21
Wiski	108	13,75	7,85
Wólka Zabłocka	104	4,06	25,62

stan na dzień 31.12.2011 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznna 2012;

Rycina 3. Przestrzenny rozkład gęstości zaludnienia w gminie Tucznna w 2011 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznna 2012;

Najniższą gęstość zaludnienia obserwuje się w sołectwach: Leniuszki, Wiski oraz Władysławów, gdzie wskaźnik gęstości zaludnienia nie przekracza 10 osób/km². Najwyższe wartości gęstości zaludnienia charakteryzują sołectwa: Dąbrowica Duża (34 osób/km²), Kalichowszczyzna (33 osób/km²), Tuczna I (40 osób/km²), Tuczna II (35 osób/km²).

4.2 RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

4.2.1 URODZENIA

Na podstawie przeprowadzonej analizy danych (tj. liczby urodzeń i zgonów) można zauważyć, że w gminie występują niekorzystne tendencje zachodzące w zjawiskach demograficznych. Przejawem złej sytuacji demograficzno-społecznej jest między innymi utrzymująca się od lat wysoka liczba zgonów w stosunku do liczby urodzeń żywych.

W gminie na przestrzeni ostatnich sześciu lat urodziło się 211 dzieci, a średnia roczna dla badanego okresu wyniosła 35 dzieci. Faktem niepokojącym jest odnotowany w 2011 roku wyraźny spadek liczby urodzeń, który w porównaniu z najwyższą liczbą urodzeń (43 dzieci) zmniejszył się aż o 56% (19 dzieci). W 2011 roku współczynnik urodzeń żywych, tj. stosunku liczby urodzeń do liczby ludności, był wyższy o 0,72% od średniej dla powiatu bialskiego i wyniósł 5,42‰. W odniesieniu do sołectw najwięcej urodzeń odnotowano w miejscowościach: Tuczna I i II (6 dzieci) oraz Bokinka Królewska (3 dzieci) i Ogrodniki (3 dzieci), natomiast najniższa liczba urodzeń (1 dziecko) wystąpiła w sołectwach: Choroszczyzna, Mazanówka i Władysławów.

Tabela 7. Ruch naturalny ludności w gminie Tuczna w latach 2006-2011.

Lata	Urodzenia żywe	Zgony	Liczba Ludności	Współczynnik dynamiki demograficznej	Przyrost naturalny	Współczynnik przyrostu naturalnego (‰)
2006	36	61	3711	0,59	-25	-6,74
2007	43	59	3666	0,73	-16	-4,36
2008	36	53	3638	0,68	-17	-4,67
2009	42	61	3597	0,69	-19	-5,28
2010	35	70	3544	0,50	-35	-9,88
2011	17	53	3503	0,32	-36	-10,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczna 2012;

Istotny wpływ na kształtowanie się liczby urodzeń odgrywa sytuacja ekonomiczna ludności. Niemniej jednak istotne posiada również wiek kobiet, tj. aktywność rozrodcza w poszczególnych przedziałach wiekowych. Liczba kobiet w wieku rozrodczym (15 – 49 lat) wynosiła 630 kobiet, stanowiąc 36,8% ogólnej liczby ludności w gminie. Wielkość ta znacznie odbiegała od średniej w powiecie bialskim, dla którego wskaźnik ten kształtował się na poziomie 46,6%.

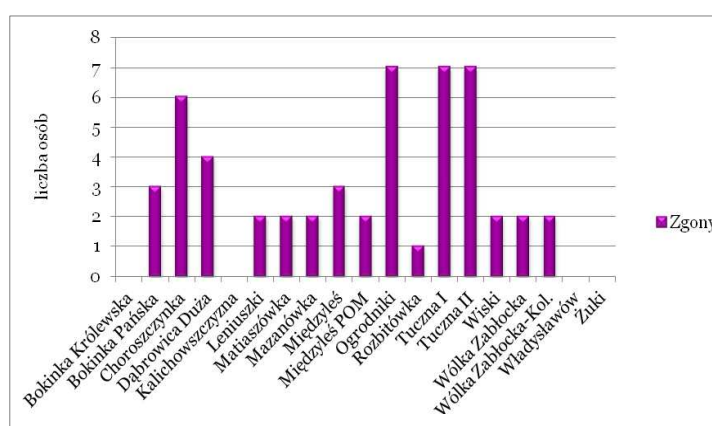
4.2.2 ZGONY

Drugim podstawowym czynnikiem kształtującym strukturę ludności jest liczba zgonów. W latach 2006-2011 naturalny ubytek ludności wyniósł 357 osób, a średnia roczna wyniosła około 60 osób.

Najwyższą umieralność odnotowano w 2010 roku (70 osób), natomiast najniższa liczba zgonów przypadła w latach 2008 i 2011 odpowiednio po 52 osoby/rok. Pomimo, iż poziom umieralności w latach 2006-2011 był dość zróżnicowany, w gminie występuje wyraźny spadek poziomu umieralności.

Wzrost liczby zgonów posiada bezpośredni wpływ na wielkość współczynnika zgonów, który w 2011 roku wyniósł 15,13‰ (województwo lubelskie – 9,15‰). Poziom współczynnika w gminie na przestrzeni lat rozkładał się dynamicznie. Począwszy od 2006 roku wskaźnik wykazywał tendencje spadkowe, po czym w 2009 roku znów wzrósł (do 16,96‰), aby w 2011 roku ponownie ulec zmniejszeniu. W 2011 roku największą liczbę zgonów odnotowano w sołectwach: Tuczna I (7 osób), Tuczna II (7), Ogrodniki (7) i Choroszczyńska (6). W gminie wystąpiły także miejscowości w których nie odnotowano zgonów, należały do nich: Bokinka Królewska, Kalichowszczyzna, Władysławów i Żuki.

Wykres 8. Liczba zgonów w sołectwach gminy Tuczna w 2011 roku

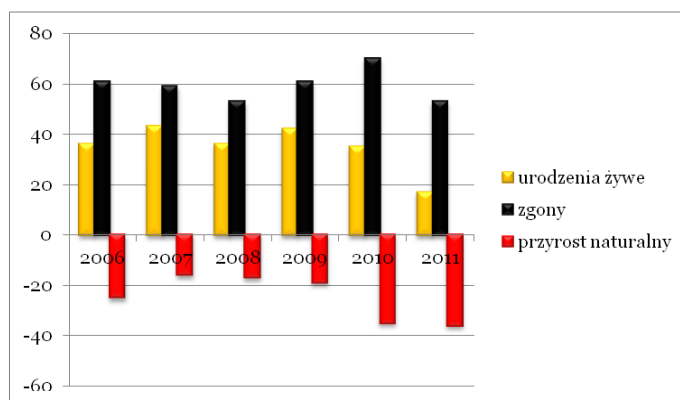
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczna 2012;

Obserwowana od kilku lat stagnacja demograficzna wpływa na potencjał biologiczny tj. współczynnik dynamiki demograficznej. Biorąc pod uwagę nieznacznie zmieniającą się liczbę urodzeń, podstawowym czynnikiem wpływającym na wielkość współczynnika jest liczba zgonów. Najwyższą wartość współczynnik ten osiągnął w 2008 (0,73‰), natomiast najniższą w 2011 roku tj. 0,36‰.

4.2.3 PRZYROST NATURALNY.

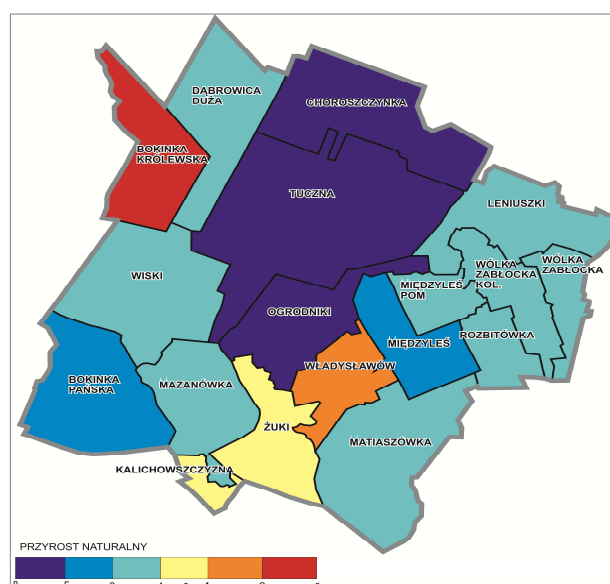
W gminie Tuczna od 2006 roku do chwili obecnej występuje ujemny przyrost naturalny ludności. Najwyższą ujemną wartość wskaźnika odnotowano w 2011 roku (-36), natomiast najniższą ujemną w 2008 roku (-16). W ostatnich sześciu latach największa dynamika zmian przyrostu naturalnego wystąpiła w latach 2009-2010. Wartość wskaźnika przyrostu naturalnego w latach 2006-2011 kształtowała się na poziomie -6,87‰. Najwyższą ujemną wartość zanotowano w 2011 roku (-10,28), natomiast najniższą w 2007 tj. -4,36, co obrazuje tabela 7 oraz wykres 3.

Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Tucznia w latach 2006-2011.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia 2012;

Rycina 4. Rozkład przestrzenny przyrostu naturalnego w gminie Tucznia w 2011 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia 2012;

W 2011 roku spośród wszystkich sołectw gminy Tucznia, najwyższe wartości przyrostu naturalnego wystąpiły w miejscowościach: Bokinka Królewska (+3) i Władysławów (+1). Największa ujemna wartość wskaźnika wystąpiła w sołectwach: Tucznia II (-5), Choroszczyńska (-5), oraz Ogrodniki (-4). W sołectwach: Kalichowszczyzna i Żuki nie odnotowano żadnych urodzeń ani zgonów, a wartość przyrostu naturalnego wyniosła 0.

4.2.4 MIGRACJE LUDNOŚCI.

Migracje wewnętrzne (tj. mierzona liczba osób zameldowanych i wymeldowanych), należą do grupy czynników silnie oddziałujących na strukturę i przestrzenne rozmieszczenie ludności. W gminie Tucznia od 2006 roku do chwili obecnej występuje ujemne saldo migracji, które osiągnęło wielkość -140. W badanym okresie, napływ ludności wyniósł 146 osób, natomiast odpływ 286 osób. Intensywność ruchu wędrownego ludności mierzona za pomocą salda migracji w przeliczeniu na 1000 osób, w omawianym okresie kształtowało się na poziomie od -12,27‰ (2007 rok) do -3,43‰ (2011 rok).

Tabela 8. Migracje ludności w latach 2006-2011.

Rok	Liczba ludności	Napływ ludności	Odływ ludności	Saldo migracji	Wskaźnik migracji
2006	3711	29	44	-15	-4,04‰
2007	3666	40	85	-45	-12,27‰
2008	3638	20	38	-18	-4,95‰
2009	3597	16	45	-29	-8,06‰
2010	3544	22	43	-21	-5,93‰
2011	3503	19	31	-12	-3,43‰

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczna 2012;

4.2.5 STRUKTURA LUDNOŚCI WEDŁUG PŁCI I WIEKU.

Istotnym elementem struktury ludnościowej jest wiek ludności oraz wzajemne relacje pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi. Analiza struktury wieku ludności gminy w latach 2006-2011 wskazuje na postępujący proces starzenia się ludności. Świadczy o tym wysoki udział liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (24,2%) przy jednoczesnym spadku liczby osób młodych (20,0%).

Od 2006 roku udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej) ulegał systematycznemu spadkowi od 20,8% w 2006 roku do 19,0% w 2011 roku.

Odwrotna sytuacja przedstawia się w odniesieniu do ludności w wieku produkcyjnym, która z 54,1% (2006) wzrosła do 57,0% (2011 rok). Średni wzrost udziału ludności wyniósł 0,6%. W latach 2006-2008 następował wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym, który z 54,1% wzrósł do 55,9%. Następnie w 2008 roku odnotowano spadek udziału ludności (55,8%), po czym ponownie ulegał wzrostowi aż do 2011 roku (57,0%). Głównym czynnikiem wzrostu liczby osób było osiągnięcie dojrzałości przez osoby urodzone w wyżym demograficznym.

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2006-2011 wykazuje tendencje spadkowe, z 25,1% w 2006 roku do 24,0% w chwili obecnej. Spadek udziału powyższej grupy wiekowej wyniósł 0,7%.

Tabela 9. Struktura wieku ludności w gminie Tuczna w latach 2006-2011.

Lata	Wiek przedprodukcyjny				Wiek produkcyjny				Wiek poprodukcyjny				Wskaźnik obciążenia ekonomicz.
	K	M		%	K	M		%	K	M		%	
2006	388	382	770	20,8	887	1122	2009	54,1	575	357	932	25,1	84,7
2007	378	371	749	20,4	903	1124	2027	55,3	548	342	890	24,3	80,9
2008	378	353	731	20,1	908	1127	2035	55,9	522	350	872	24,0	78,8
2009	371	353	724	20,1	895	1113	2008	55,8	537	328	865	24,1	79,1
2010	367	339	706	20,0	888	1107	1995	56,3	534	309	843	23,7	77,6
2011	345	321	666	19,0	889	1108	1997	57,0	549	291	840	24,0	75,4

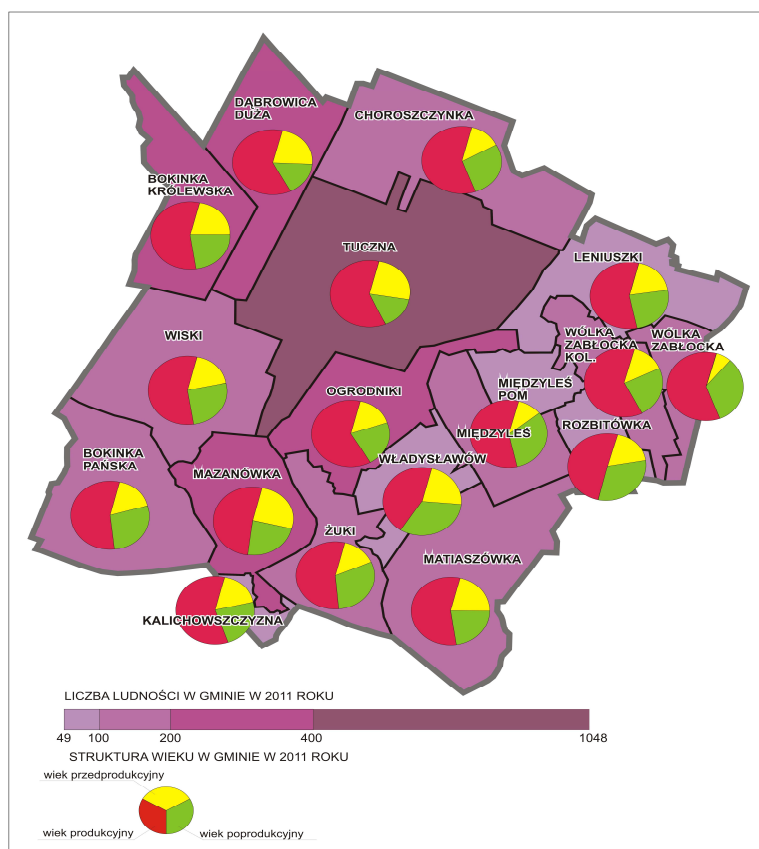
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczna 2012;

Tabela 10. Struktura wieku ludności w sołectwach gminy Tucznna w 2011 roku.

Sołectwo	wiek przedprodukcyjny	wiek produkcyjny	wiek poprodukcyjny
Bokinka Królewska	51	137	55
Bokinka Pańska	32	101	52
Choroszczyzna	22	95	43
Dąbrowica Duża	68	185	49
Kalichowszczyzna	10	32	13
Leniuszki	13	40	17
Matiaszówka	16	109	36
Mazanówka	51	108	49
Międzyleś	21	125	70
Ogrodniki	35	135	48
Rozbitówka	18	49	30
Tuczna	249	636	163
Wiski	20	61	27
Wólka Zabłocka	8	62	34
Wólka Zabłocka-Kol.	22	92	35
Władysławów	11	22	16
Żuki	19	72	39

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznna 2012;

Rycina 5. Przestrzenny rozkład struktury wieku w gminie Tucznia w 2011 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia 2012;

Na podstawie diagnozy struktury wieku ludności, zjawisko starzenia się ludności dotyczy większości sołectw gminy Tucznia. Największy udział ludności w wieku poprodukcyjnym odnotowano w sołectwach: Władysławów (33%), Wólka Zabłocka (32%), Międzyłes (32%), Rozbitówka (30%) oraz Żuki (30%). Najniższym udziałem grupy poprodukcyjnej charakteryzuje miejscowości: Tucznia (15%) oraz Dąbrowica Duża (16%). Na pozostałym obszarze gminy wartość wskaźnika nie przekroczyła 20%.

W gminie w latach 2006-2011 obserwowany jest wzrost udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym. W efekcie nastąpił spadek obciążenia ekonomicznego. Najniższa liczba ludności w tej grupie wiekowej wystąpiła w sołectwach: Wólka Zabłocka (8%), Matiaszówka (10%) i Międzyłes (10%), natomiast najwyższa w miejscowościach: Mazanówka (25%), Tucznia (24%) oraz Dąbrowica Duża (23%).

Szczególny wpływ na deformacje struktury wieku ma udział ludności w wieku produkcyjnym. Średnia wielkość udziału powyższej grupy wiekowej w sołectwach gminy Tucznia jest dość wysoki i wyniósł 57,4%. Najwyższą wartość odnotowano w sołectwie Matiaszówka (68%), natomiast najniższą we Władysławowie (45%).

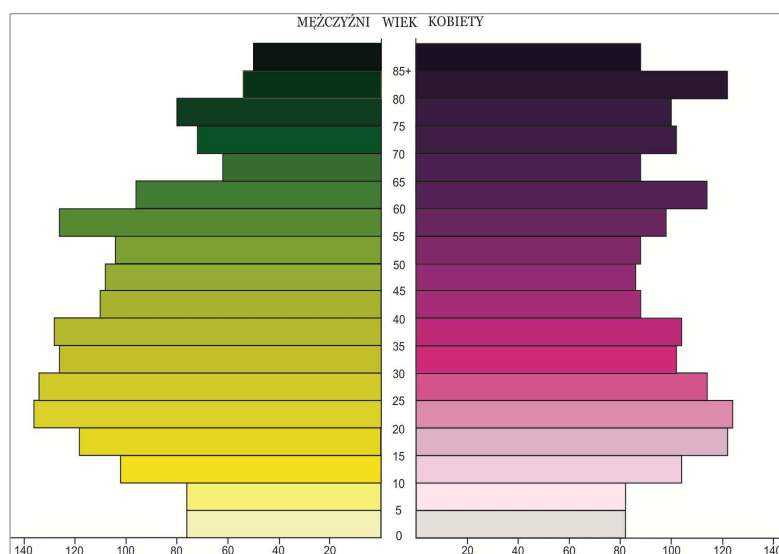
Tabela 11. Struktura ludności według płci i wieku w gminie Tucznia w 2010 roku

Wiek w latach	Liczba osób	Mężczyźni		Kobiety	
		Ilość	%	Ilość	%
0-4	157	75	47,8	82	52,2

5-9	157	75	47,8	82	52,2
10-14	205	101	49,3	104	50,7
15-19	238	117	49,2	121	50,8
20-24	260	136	52,3	124	47,7
25-29	246	133	54,1	113	45,9
30-34	226	125	55,3	101	44,7
35-39	230	127	55,2	103	44,8
40-44	197	109	55,3	88	44,7
45-49	194	108	55,7	86	44,3
50-54	190	103	54,2	87	45,8
55-59	222	125	56,3	97	43,7
60-64	208	95	45,7	113	54,3
65-69	150	62	41,3	88	58,7
70-74	173	71	41,0	102	59,0
75-79	179	79	44,1	100	55,9
80-84	175	54	30,9	121	69,1
85 i więcej	137	49	35,8	88	64,2
Ogółem	3544	1744	49,2	1800	50,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczna 2012;

Rycina 6. Ludność ogółem według płci i wieku w gminie Tuczna w 2011 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG w Tucznej 2012;

Dokonując analizy tabeli 11, można zauważyć, że w gminie występuje wyraźne zróżnicowanie ilościowe pomiędzy płciami w określonych latach. Średni wskaźnik feminizacji w gminie w 2010 roku wyniósł 103 kobiet na 100 mężczyzn. Wysoki udział kobiet nad liczbą mężczyzn jest wynikiem przewagi liczebnej w grupie wieku 0-14 lat oraz 60-80 i więcej. Głównym czynnikiem wpływającym na wysoką liczbę kobiet w starszej grupie wiekowej są straty wojenne wśród mężczyzn. Płeć męska posiada przewagę w grupie wiekowej 15-59 lat. Szczególnie wysoki wskaźnik liczby mężczyzn nad kobietami odnotowano w latach 55-59, który wyniósł aż 12,6% (28 osób). Mając na celu zachowanie właściwej struktury demograficznej gminy, szczególną uwagę zwrócono na grupę wiekową 20-39 lat, tj. najkorzystniejszą grupę dla prokreacji. W tym aspekcie, stosunek liczby kobiet i mężczyzn jest niekorzystny. W 2010 roku na 100 mężczyzn przypadało 85 kobiet.

4.3 RYNEK PRACY

4.3.1 ZATRUDNIENIE

Zgodnie z Badaniami Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), podstawową miarę rynku pracy, stanowi współczynnik aktywności zawodowej ludności, mierzony stosunkiem liczby zatrudnionych do liczby osób powyżej 15 roku życia. W oparciu o dane statystyczne z Urzędu Gminy w Tucznnej, liczba osób zatrudnionych w gminie wyniosła 1860 osób (2010 rok), z czego udział kobiet stanowił 43,44%.

Analiza struktury pracujących według sektorów własności, wskazuje na wysoki udział sektora prywatnego nad publicznym. Dominacja sektora prywatnego uwarunkowana jest rolniczym charakterem gminy. W efekcie do podstawowych form zatrudnienia w gminie, należy rolnictwo indywidualne.

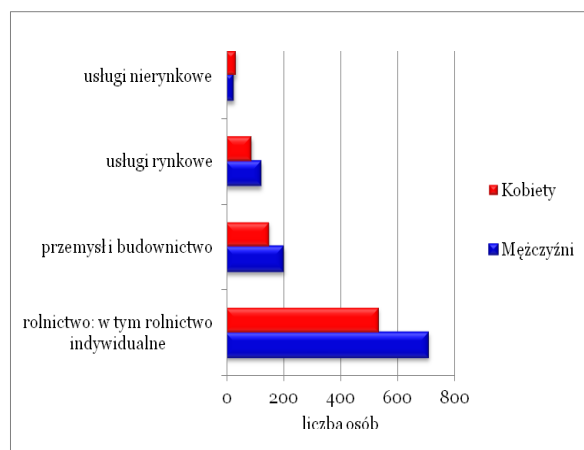
Tabela 12. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych i płci w 2010 roku.

Sektor PKD	Pracujący		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Rolnictwo: w tym rolnictwo indywidualne	1240	707	533
Przemysł i budownictwo	350	200	150
Usługi rynkowe	210	120	90
Usługi nierynkowe	60	25	35
Ogółem	1860	1052	808

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznna 2012;

W 2010 roku w gminie Tucznna, udział pracujących w rolnictwie, wyniósł 67% . Zatrudnienie w sekcji przemysł i budownictwo znalazło 19% osób pracujących, natomiast 13% w usługach (usługi rynkowe – 11% oraz usługi nierynkowe – 3%). Liczba kobiet (808 osób) w poszczególnych sekcjach zatrudnienia była mniejsza od liczby zatrudnionych mężczyzn (1052 osób) z wyjątkiem usług nierynkowych, gdzie udział kobiet wyniósł 58%, (wykres 4).

Wykres 4. Udział kobiet i mężczyzn w strukturze zatrudnienia w 2010 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia 2012;

4.3.2 BEZROBOCIE

Według danych z Powiatowego Urzędu Pracy (PUP) w Białej Podlaskiej, liczba bezrobotnych w gminie wynosiła 143 osoby (2010 rok), z czego 80 (55,9%) stanowiły kobiety. W porównaniu z 2006 rokiem nastąpił mały spadek liczby bezrobotnych, który wyniósł 15 osób tj. 9,5%.

Podstawowym miernikiem natężenia bezrobocia jest stopa bezrobocia, tj. iloraz liczby bezrobotnych do liczby ludności czynnej zawodowo. W gminie Tucznia wskaźnik ten osiągnął wartość 7,6% i tym samym był zarówno niższy od stopy bezrobocia dla powiatu bialskiego (14,0) jak i dla województwa lubelskiego (13,1).

W 2010 roku prawo do zasiłku nabyło 10 osób, więcej o 3 bezrobotnych (30%) niż w roku 2009. Według danych z PUP w Białej Podlaskiej, zarówno w gminie jak i w powiecie bialskim stopa bezrobocia nie przekroczyła 150% stopy krajowej, tym samym okres pobierania zasiłku wynosił 6 miesięcy. Największą liczbę bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku 25-49 lat, która stanowiła 57,3% (61 osób) ogółu bezrobotnych. Na podstawie struktury wieku bezrobotnych, można zauważyć, że szczególnie zagrożoną bezrobociem grupę wiekową stanowią także osoby młode. Udział osób do 25 roku życia wyniósł 48 osób, tj. 33,6%.

Tabela 13. Liczba bezrobotnych w gminie Tucznia, w latach 2006-2010.

Lata	Bezrobotni ogółem	Bezrobotne kobiety	Uprawnieni do zasiłku	Osoby pow. 50 roku życia	Osoby do 25 roku życia	Pozostający bez pracy w miesiącach				
						do 3	3-6	6-12	12-24	pow.24
2006	158	74	9	15	58	13	19	22	37	61
2007	138	81	6	12	49	35	22	19	13	49
2008	131	81	7	8	47	52	9	13	23	34

2009	143	79	7	13	60	59	19	22	20	23
2010	143	80	10	13	48	60	25	20	21	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej, 2010;

Udział osób długotrwale pozostających bez pracy tj. powyżej 12 miesięcy zmalał w stosunku do roku 2006 o 43,2%, podobnie jak udział bezrobotnych powyżej 24 miesięcy (spadł o 72,1%). Wzrósł natomiast wskaźnik w grupie osób do 3 miesięcy z 13 (w 2006 roku) do 60 (w 2010 roku).

4.4 MIESZKALNICTWO.

4.4.1 ZASOBY MIESZKANIOWE

Ze względu na rolniczy charakter gminy i historycznie ukształtowany układ osadniczy, dominującą formę własności stanowią budynki prywatne: zabudowa zagrodowa i jednorodzinna.

W 2009 ludność gminy zamieszkiwała 1331 lokali mieszkalnych, co stanowiło 3,6% zasobów mieszkaniowych w powiecie bialskim. W odniesieniu do 2006 roku liczba mieszkań wzrosła o 4 lokale, a liczba osób na 1 mieszkanie uległa zmniejszeniu z 2,80 w 2006 roku do 2,70 osób w roku 2009. W analizowanym okresie wzrosła zarówno powierzchnia użytkowa mieszkań z 11 6034m² w 2006 roku do 11 6663m² w roku 2009, jak również powierzchnia użytkowa na 1 osobę z 31,3m² w 2006 roku do 32,4m² w roku 2009.

Tabela 14. Zasoby mieszkaniowe w gminie Tucznia w latach 2006-2009.

Lata	Ilość mieszkań	Powierzchnia użytkowa mieszkania (m ²)	Powierzchnia użytkowa na osobę (m ²)	Średnia ilość osób na mieszkanie
2006	1327	116034	31,3	2,80
2007	1328	116185	31,7	2,76
2008	1329	116346	32,0	2,74
2009	1331	116663	32,4	2,70

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia 2012;

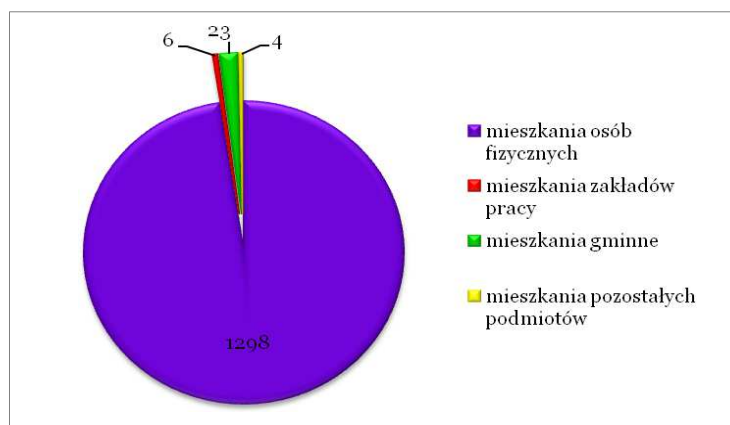
Na ogólną liczbę lokali w gminie Tucznia, ponad 97,52% zasobów stanowią mieszkania należące do osób fizycznych. Pozostała część to: mieszkania komunalne, mieszkania zakładów pracy oraz innych podmiotów. Zasoby mieszkaniowe stanowiące własność gminy w 2009 roku obejmowały 23 lokale (1164m² powierzchni użytkowej), w tym 1 lokal socjalny o powierzchni 67m².

Tabela 15. Struktura własności mieszkań w gminie Tucznia w 2009 roku.

Forma własności	Ilość mieszkań	Powierzchnia użytkowa w m ²
Mieszkania osób fizycznych	1298	114622
Mieszkania zakładów pracy	6	526
Mieszkania gminne	23	1164
Mieszkania pozostałych podmiotów	4	351

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia 2012;

Wykres 5. Struktura własności mieszkań w gminie Tucznia w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia 2012;

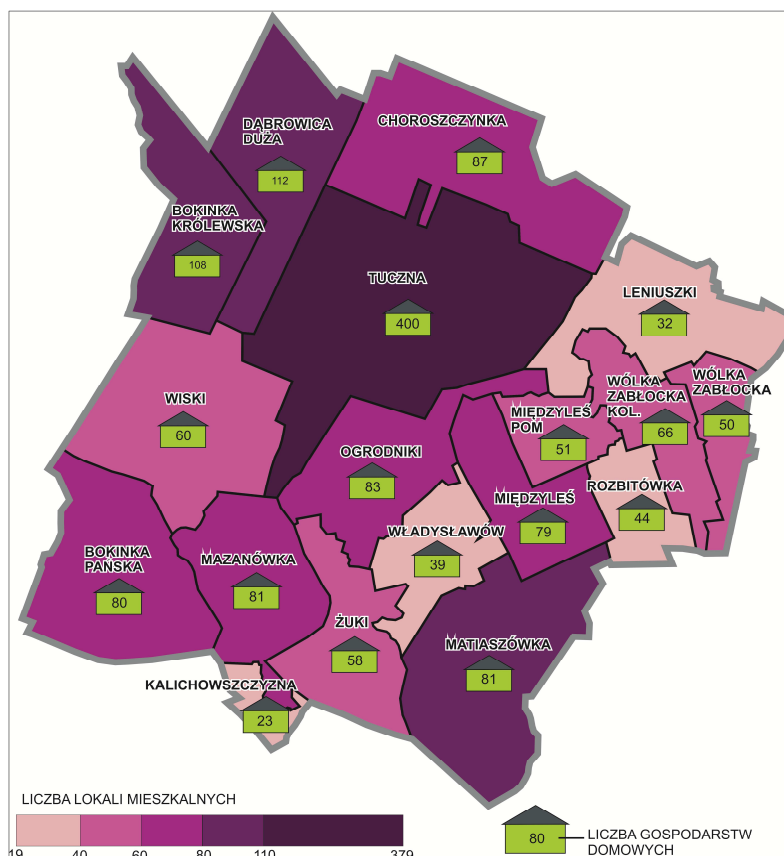
Dynamika zmian ilościowych zasobów mieszkaniowych w gminie jest słaba. Począwszy od 2006 roku do chwili obecnej w gminie przybyły zaledwie 4 lokale mieszkaniowe, a w ciągu ostatniego roku zaledwie 1 mieszkanie. Zwiększyła się jednocześnie liczba mieszkań niezamieszkałych, która wzrosła z 7 lokali w 2007 roku do 9 mieszkań w roku 2009.

Tabela 16. Zasoby mieszkaniowe w sołectwach gminy Tucznia w 2009 roku.

Nazwa sołectwa	Liczba lokali mieszkalnych	Liczba gospodarstw domowych	Liczba izb	Liczba opuszczonych budynków
Bokinka Królewska	97	108	367	1
Bokinka Pańska	72	80	272	-
Choroszczyńska	79	87	299	-
Dąbrowica Duża	102	112	386	1
Kalichowszczyzna	19	23	72	-
Leniuszki	28	32	106	-
Matiaszówka	81	92	306	-
Mazanówka	73	81	276	1
Międzylesie	73	79	276	-
Międzylesie POM	46	51	174	-
Ogrodniki	73	83	276	-
Rozbitówka	39	44	147	-
Tucznia I	181	190	684	2
Tucznia II	198	210	748	1
Wiski	54	60	204	2
Wólka Zabłocka	42	50	159	-
Wólka Zabłocka-Kol.	59	66	223	-
Władysławów	36	39	136	-
Żuki	53	58	200	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia 2012;

Rycina 7. Zasoby mieszkaniowe w sołectwach gminy Tucznaw w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznaw 2012;

Największe zasoby mieszkaniowe w gminie Tucznaw znajdują się w sołectwach: Tucznaw I i II (379 budynków), Dąbrowica Duża (102), Bokinka Królewska (97) oraz Matiaszówka (81). Najmniejszą liczbę budynków odnotowano we wsiach: Kalichowszczyzna (19 budynków), Leniuszki (28), Władysławów (36) i Rozbitówka (39). W pozostałych sołectwach wielkość zasobów mieszkaniowych wynosi średnio od 40 do 80 budynków. Średnia liczba gospodarstw domowych przypadająca na lokal mieszkalny wyniosła 0,86. Najmniejszą wartość wskaźnika odnotowano w sołectwach: Kalichowszczyzna (0,83) oraz Wólka Zabłocka (0,84). Najlepsza sytuacja występuje w sołectwach: Tucznaw I (0,95) i Tucznaw II (0,94).

W 2009 roku w gminie opuszczonych zostało 9 budynków, które znajdowały się w sołectwach: Bokinka Królewska (1 budynek), Dąbrowica Duża (1), Mazanówka (1), Tucznaw I (2), Tucznaw II (1), Wisk (2) oraz Żuki (1).

4.4.2 CHARAKTERYSTYKA UZBROJENIA ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE

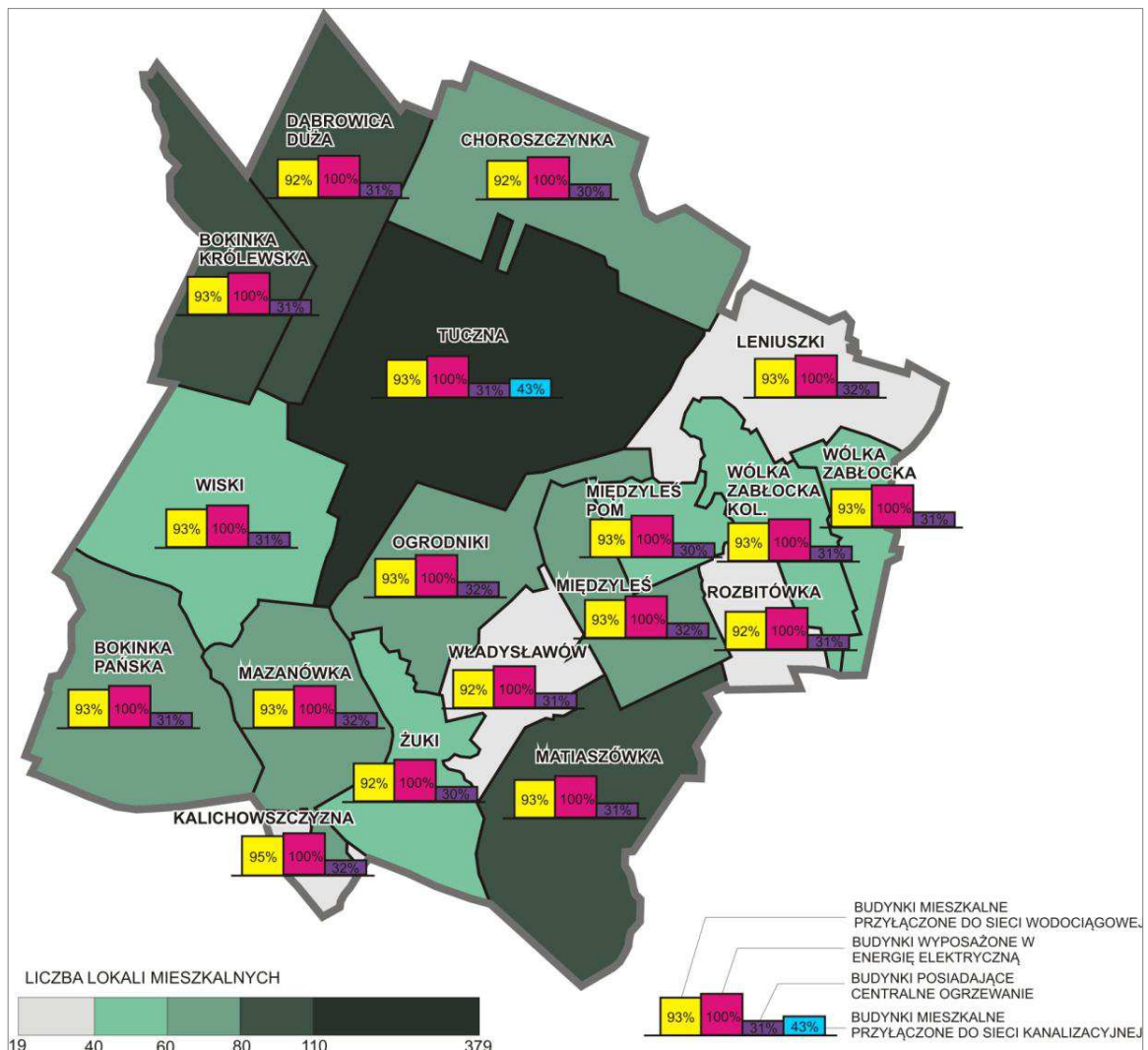
Istotnym czynnikiem kształtującym warunki mieszkaniowe w gminie stanowi wyposażenie mieszkań w podstawową infrastrukturę techniczną. Gmina Tucznaw charakteryzuje się niewystarczającym poziomem wyposażenia w dostępne media. Najlepsza sytuacja dotyczy wyposażenia w sieć wodociągową. W instalację wodociągową gmina wyposażona jest w 100%. Jest to wielkość wyższa zarówno od średniej dla powiatu bialskiego (75,5%) jak i dla województwa lubelskiego 79,6%. Najgorsza sytuacja dotyczy

wyposażenia w instalacje grzewcze, gdzie poziom wyposażenia w centralne ogrzewanie wyniósł zaledwie 31,0% ogółu mieszkań. Podobna sytuacja występuje w odniesieniu do infrastruktury sanitarnej, która osiągnęła poziom 48,8% i była niższa od średniej dla powiatu bialskiego o 12,9 punktów procentowych. W 2011 roku w sołectwach: Tuczna I i Tuczna II, przyłączono sieć kanalizacyjną do 163 budynków mieszkalnych. W gminie brak jest dostępu do sieci gazowej.

Tabela 17. Wyposażenie mieszkań w infrastrukturę techniczną w sołectwach gminy Tuczna w 2009 roku.

Sołectwa	Budynki mieszkalne przyłączone do sieci wodociągowej	Ilość mieszkań wyposażonych w energię elektryczną	Ilość mieszkań posiadających centralne ogrzewanie	Budynki mieszkalne przyłączone do sieci kanalizacyjnej
Bokinka Królewska	90	97	30	-
Bokinka Pańska	67	72	22	-
Choroszczyńska	73	79	24	-
Dąbrowica Duża	94	102	32	-
Kalichowszczyzna	18	19	6	-
Leniuszki	26	28	9	-
Matiaszówka	75	81	25	-
Mazanówka	68	73	23	-
Międzyleś	68	73	23	-
Międzyleś POM	43	46	14	-
Ogrodniki	68	73	23	-
Rozbitówka	36	39	12	-
Tuczna I	168	181	56	163
Tuczna II	183	198	61	
Wiski	50	54	17	-
Wólka Zabłocka	39	42	13	-
Wólka Zabłocka-Kolonia,	55	59	18	-
Władysławów	33	36	11	-
Żuki	49	53	16	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczna 2012;

Rycina 8. Wyposażenie mieszkań w infrastrukturę techniczną w sołectwach gminy Tuczna w 2009 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczna 2012;

W analizowanym okresie, w gminie Tuczna nastąpiła znaczna poprawa w zakresie wyposażenia budynków mieszkalnych w podstawowe urządzenia komunalne. Gmina należy do obszarów w pełni zelektryfikowanych. Równie wysoki jest poziom zwodociągowania (100%), co klasyfikuje gminę na pierwszym miejscu w powiecie białskim. Średni dostęp do centralnego ogrzewania w sołectwach jest bardzo niski i w 2009 roku wyniósł 31%. Od 2011 roku na terenie sołectw Tuczna I i Tuczna II znajduje się sieć kanalizacyjna, która pokrywa 43% zapotrzebowania wszystkich budynków mieszkalnych na danym terenie.

4.5 USŁUGI PUBLICZNE

4.5.1 OCHRONA ZDROWIA

Na terenie gminy usługi w zakresie opieki zdrowotnej sprawuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Tucznjej. W 2011 roku w zakładzie zatrudnionych było 5 lekarzy, w tym 1 lekarz stomatolog. Personel lekarski obejmował: 3 pielęgniarki. Liczba personelu medycznego w badanym okresie kształtowała się na ustabilizowanym poziomie. Wskaźnik kadr medycznych, tj. stosunek liczby lekarzy przypadająca na liczbę mieszkańców, w 2010 roku wyniósł 665 osób/lekarza i jest niższy od wskaźnika dla powiatu bialskiego (859 osób/lekarza) i wyższy w odniesieniu do wartości wskaźnika dla województwa lubelskiego (200 osób/lekarza).

Tabela 18. Liczba personelu medycznego zatrudnionego w NZOZ w latach 2006-2011.

Wyszczególnienie	2006/2010	2011
Lekarz medycyny	2	4
Stomatolog	1	1
Pielęgniarka	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG Tucznja 2012;

W NZOZ w miejscowości Tucznja, ze względu na brak specjalistycznego sprzętu medycznego i diagnostycznego, wykonywane są jedynie podstawowe badania lekarskie i laboratoryjne. Potrzeby w zakresie lecznictwa szpitalnego zapewnia Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Białej Podlaskiej.

Na terenie gminy w 2010 roku funkcjonowała 1 apteka, która zatrudniała 1 farmaceutę.

4.5.2 POMOC SPOŁECZNA

W gminie Tucznja funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Pomoc udzielana jest przeważnie w formie zasiłków pieniężnych, pomocy rzeczowej, poradnictwa specjalistycznego oraz posiłków dla dzieci. Główne czynniki warunkujące przyznawanie pomocy społecznej to m.in. ciężka lub długotrwała choroba, ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Tabela 19. Ilość udzielonych świadczeń z pomocy społecznej w gminie Tucznja, w latach 2008-2010

Lata	Liczba rodzin korzystająca z opieki społecznej	Ilość osób korzystająca z opieki społecznej	% ogółu ludności korzystającej z opieki społecznej
2008	187	729	21,1
2009	192	709	20,7
2010	183	680	20,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik statystyczny Województwa Lubelskiego Podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011;

Na podstawie danych, obserwuje się powolny proces wzbogacania się lokalnej społeczności. W odniesieniu do 2006 roku, zarówno liczba rodzin jak również ilość osób korzystających

z opieki społecznej odnotowała tendencje spadkową. Liczba rodzin, która korzystała z opieki socjalnej wyniosła 183, natomiast liczba osób 680 mieszkańców.

4.5.3 OŚWIATA I WYCHOWANIE

W gminie Tucznia opieka przedszkolna realizowana jest w 3 placówkach wychowania przedszkolnego, w tym w 1 przedszkolu. W roku szkolnym 2010/2011 z placówek korzystało 58 dzieci, w tym 44 dzieci w przedszkolach. Oznacza to, że około 50% dzieci w wieku 3-6 lat nie jest objętych wychowaniem przedszkolnym.

W roku szkolnym 2010/2011 na terenie gminy Tucznia funkcjonowały 2 szkoły podstawowe, zlokalizowane w miejscowościach: Tucznia II i Dąbrowica Duża, gdzie łączna liczba uczniów wyniosła 212 osób. Średnia liczba uczniów przypadająca na jedną placówkę wyniosła 106 osób (średnia dla powiatu bialskiego wynosiła 103 uczniów na 1 szkołę, w województwie lubelskim – 121 uczniów). Kadre pedagogiczną w szkołach stanowiło 46 nauczycieli, w tym w szkołach podstawowych 32 nauczycieli, gdzie na jednego zatrudnionego nauczyciela przypadało około 7 uczniów. Szkoły podstawowe posiadają wyposażenie w infrastrukturę szkolną, służącą wychowaniu fizycznemu, tj. Dąbrowica Duża (1 sala gimnastyczna i 1 boisko sportowe) oraz Tucznia II (1 sala gimnastyczna i 1 boisko sportowe). Obiekty sportowe w szkole podstawowej i gimnazjum w Tuczniej II, stanowią część wspólną obu tych placówek oświatowych.

Na terenie gminy Tucznia działa 1 gimnazjum w miejscowości Tucznia II, w którym naukę pobiera 131 uczniów, w 6 oddziałach (średnia dla powiatu bialskiego wynosiła 140 uczniów na 1 gimnazjum, natomiast dla województwa lubelskiego - 154 uczniów). Na jednego zatrudnionego nauczyciela przypadało 9 uczniów.

Tabela 20. Szkolnictwo w gminie Tucznia w roku szkolnym 2010/2011.

Obiekty	Lokalizacja	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba oddziałów	Sale gimnastyczne	Boiska sportowe	Powierzchnia użytkowa w m ²
Szkoły podstawowe	Dąbrowica Duża	47	10	3,50	1	1	627,08
	Tucznia II	165	22	11,00	1	1	1301,04 688,20 – sala gimnastyczna
Gimnazjum	Tucznia II	131	14	6,00			650,52 694,26 – łącznik 688,20 – sala gimnastyczna
Razem		343	46	20,5	2	2	3961,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG Tucznia, 2012;

4.5.4 DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA

W gminie od 2006 roku, do chwili obecnej nie utworzono żadnego lokalnego ośrodka kultury. Działalność kulturalna w gminie prowadzona jest przez Gminną Bibliotekę Publiczną w miejscowości Tuczna. Liczba zarejestrowanych czytelników w bibliotece publicznej wyniosła w 2010 roku 404 osoby. Na jednego czytelnika przypadało 19,7 woluminów, co jest wartością niższą od liczby woluminów dla powiatu bialskiego (22,9) oraz wyższą od wskaźnika dla województwa lubelskiego (19,6 woluminów). Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności w gminie wyniósł 2 470,5, natomiast liczba czytelników biblioteki stanowiła 120 czytelników/1000 ludności. Rolę ośrodków kultury pełnią: sala widowiskowa w OSP w miejscowości Tuczna, a także świetlice wiejskie znajdujące się w większości sołectw w gminie.

4.5.5 SPORT I REKREACJA

Na terenie gminy działalność sportowa realizowana jest na:

- ✓ boiskach sportowych,
- ✓ sali sportowej przy zespole szkół w miejscowości Tuczna.

Istniejącą infrastrukturę sportową uzupełnia Uczniowski Ludowy Pożarniczy Klub Sportowy „SPRINT” przy Zespole Szkół w Tucznjej.

Gmina Tuczna nie rozwinęła do tej pory funkcji turystyczno - rekreacyjnej. Na terenie gminy brak jest ośrodków rekreacyjnych i wypoczynkowych, zorganizowanej bazy noclegowej, odpowiedniej bazy gastronomicznej i innych urządzeń turystycznych, w tym szlaków turystycznych, spacerowych i rowerowych.

4.5.6 USŁUGI ADMINISTRACYJNE

Funkcję ośrodka administracyjno – usługowego w granicach obszaru będącego przedmiotem analizy pełni miejscowość gminna Tuczna, gdzie zlokalizowane są instytucje wymienione poniżej.

Urząd Gminy stanowi miejsce wykonywania administracji publicznej w zakresie uprawnień oraz obowiązków przypisanych wójtowi gminy. Do kompetencji urzędu gminy należy również obsługa rady gminy.

Najważniejszą instytucją finansową funkcjonującą na terenie gminy jest Bank Spółdzielczy, silnie zespolony z wiejskim środowiskiem, obsługujący zarówno życie gospodarcze jak i społeczne wsi.

Na terenie gminy funkcjonuje jeden Urząd Poczty. Centralne położenie miejscowości gminnej sprzyja dobrej dostępności czasowej i komunikacyjnej do pozostałych obszarów gminy, a tym samym zapewnia sprawną obsługę. Ze względu na rosnącą rolę telefonii i Internetu, rola poczty w gminie spełnia swoją podstawową funkcję i nie wymaga poszerzenia jej działalności w innych obszarach.

5. STRUKTURA GOSPODARCZA GMINY

Gmina Tuczna, podobnie jak wiele innych gmin wiejskich w województwie, cechuje się stosunkowo niekorzystną strukturą gospodarki, z dominującą pozycją mało efektywnego sektora rolnego i słabo rozwiniętą działalnością pozarolniczą.

5.1 BAZA EKONOMICZNA

Do najistotniejszych przejawów aktywizacji społeczno – gospodarczej należy rozwój przedsiębiorczości. W 2011 roku liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowanych w systemie REGON wyniosła 108. Wskaźnik przedsiębiorczości, liczony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców, wyniósł 32,3 i był niższy zarówno od średniej dla powiatu bialskiego (52,9 podmioty/1000Mk) jak i dla województwa lubelskiego (74,6 podmioty/1000Mk). Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą należą do najliczniejszej grupy podmiotów gospodarczych. Ich liczba w gminie wynosiła 69 (bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne). Aktywność gospodarza mieszkańców mierzona liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w gminie kształtuje się na poziomie 22,3 osób fizycznych/1000Mk, znacznie poniżej średniej dla powiatu – 41,3/1000Mk.

Tabela 21. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji i działów PKD.

Sekcja	2009	2010	2011
A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	18	17	16
C – Przetwórstwo przemysłowe	12	11	9
F – Budownictwo	11	12	14
G – Handel hurtowy i detaliczny	23	25	26
H – Transport i gospodarka magazynowa	10	9	8
I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	1	1	1
K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6	6	7
M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1	2	1
N – Działalność w zakresie usług administracja i działalność wspierająca	4	4	0
O – Administracja publiczna i obrona narodowa	11	11	11
P – Edukacja	4	4	4
Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	1	1	2
R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1	1	1
S i T – Pozostała działalność usługowa i gospodarstwa zatrudniające pracowników	7	7	8
Razem:	110	111	108

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik statystyczny Województwa Lubelskiego Podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011;

Najliczniej reprezentowaną dziedziną działalności w gminie Tucza jest sekcja G (handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa sprzętu), w której działa 26 podmiotów. W sekcji A (rolnictwo) działa 16 podmiotów, w sekcji F (budownictwo) 14 jednostek, zaś w sekcji O (administracja publiczna i obrona narodowa) - 11 podmiotów. Najmniej jednostek działa w sekcji I (działalność profesjonalna, naukowa i

techniczna) – 1 jednostka, w sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) – 1 i R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) – 1 jednostka. W sekcji przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) działa zaledwie 9 przedsiębiorstw.

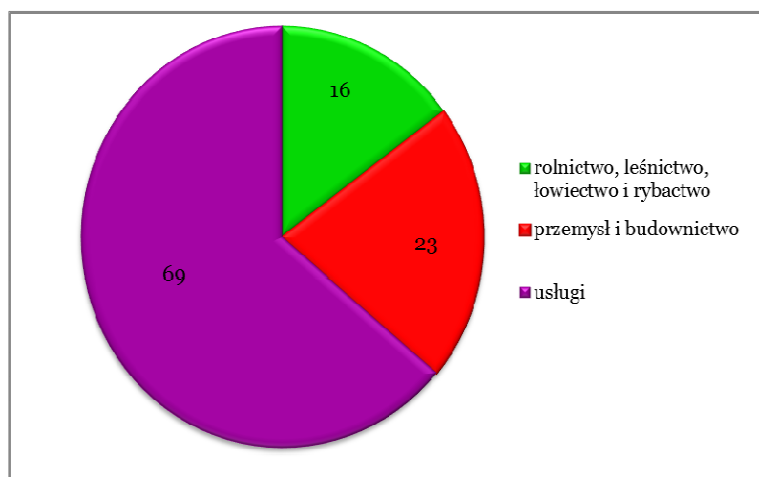
Wśród przedsiębiorstw usługowo – handlowych działających na terenie gminy wymienia się: Gospodarstwo Rolne w Bokince Pańskiej, „Petro – Dom” w Tucznej, PPHU „Emar” w Tucznej, Sklep – Handel Obwoźny w Dąbrowicy Dużej, Sklep przemysłowy w Tucznej, 2 sklepy spożywczo – przemysłowe w Tucznej oraz w Międzyzlesiu, Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Tucznej, PPHU „Wektor” w Matiaszówce, Rolnicza Spółdzielnia Przemysłowa „Zorza” w Bokince Pańskiej oraz usługi weterynaryjne w Tucznej.

5.2 PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ POZAROLNICZA

Przedsiębiorczość pozarolnicza, tj. usługi rynkowe i przemysł, są to działy gospodarki cechujące się dużą dochodowością w porównaniu do sektora rolniczego. To właśnie ten dział gospodarki decyduje o poziomie przedsiębiorczości i zamożności danego terenu. W gminie Tuczna przedsiębiorczość pozarolnicza stanowi 85,2% (92 jednostki gospodarcze) ogólnej liczby zarejestrowanych podmiotów. Podmioty te należą do sektora małych przedsiębiorstw, zatrudniających do 10 pracowników.

Dział przemysł i budownictwo, pomimo typowo rolniczego charakteru gminy jest dobrze rozwinięty. Udział sektora stanowi 21,3% (23 jednostki gospodarcze) ogółu przedsiębiorstw. Według Polskiej Klasyfikacji Działalności w gminie funkcjonowało 9 podmiotów zaliczanych do sekcji przemysłu i w porównaniu z 2009 rokiem ich liczba zmalała o 3 jednostki gospodarcze. Do głównych zakładów produkcyjnych należy: Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Bokince Pańskiej.

Wykres 6. Udział poszczególnych działów gospodarki w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w gminie Tuczna w 2011 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik statystyczny Województwa Lubelskiego. Podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011;

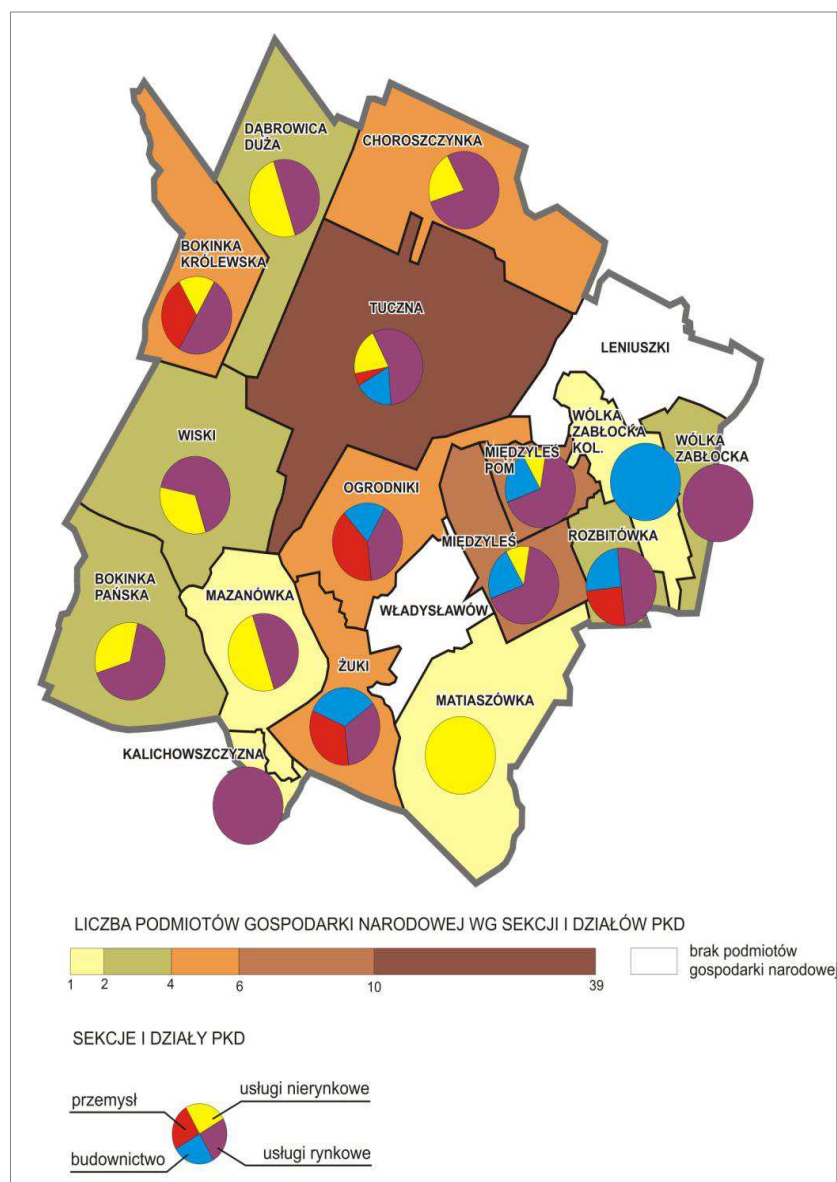
Udział sektora usług stanowi zdecydowaną większość ogólnej liczby przedsiębiorstw należących do działu przedsiębiorczości pozarolniczej i w 2011 roku wyniósł 69 jednostek gospodarczych. Zdecydowana większość podmiotów w gminie należy do sektora usług rynkowych, tj. 75,4% (52 podmioty), z czego połowa (26 podmiotów) należy do sekcji G (handel hurtowy i detaliczny). Usługi rynkowe w 2011 roku stanowiły zaledwie 17 podmiotów.

Sołectwa	Razem	Przemysł	Budownictwo	Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe
Bokinka Królewska	6	2	-	3	1
Bokinka Pańska	3	-	-	2	1
Choroszczyńska	5	-	-	4	1
Dąbrowica Duża	4	-	-	2	2
Kalichowszczyzna	1	-	-	1	-
Leniuszki	-	-	-	-	-
Matiaszówka	1	-	-	-	1
Mazanówka	2	-	-	1	1
Międzyleś	9	-	2	6	1
Międzyleś POM	9	-	2	6	1
Ogrodniki	5	2	1	2	-
Rozbitówka	4	1	1	2	-
Tuczna	39	2	7	22	8
Wiski	3	-	-	2	1
Wólka Zabłocka	3	-	-	3	-
Wólka Zabłocka- Kolonia	1	-	1	-	-
Władysławów	-	-	-	-	-
Łącznie	107	10	11	53	18

Tabela 22. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji i działów PKD w podziale na sołectwa (2010 rok).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik statystyczny Województwa Lubelskiego Podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011;

Rycina 9. Przestrzenne rozmieszczenie podmiotów gospodarki narodowej w gminie w 2010 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczna 2012;

W gminie Tuczna, przestrzenna alokacja podmiotów gospodarki skupia się głównie w stolicy gminy, tj. w miejscowości Tuczna, która posiadała 39 jednostek gospodarczych. W sołectwach Leniuszki oraz Władysławów brak jest podmiotów przedsiębiorczości pozarolniczej. Udział usług rynkowych w ogólnej liczbie podmiotów jest najwyższy i wyniósł 58 jednostek (57,4%).

5.3 ROLNICTWO

W gminie Tuczna, wśród gospodarstw rolnych dominują tradycyjne metody produkcji, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych do nawożenia i ochrony roślin. Na terenie gminy nie funkcjonuje ani jedno certyfikowane gospodarstwo, zajmujące się ekologiczną produkcją żywności. Niewielki jest również odsetek gospodarstw starających się różnicować swoją działalność rolną. Ocenia się, że tylko nieco ponad 70 gospodarstw rolnych (7%) prowadzi działalność pozarolniczą.

O słabości sektora rolnego świadczy również niekorzystna struktura wykształcenia rolników. Ponad 60% gospodarstw rolnych prowadzona jest przez osoby nieposiadające wykształcenia rolniczego. Tylko w dziewięciu przypadkach gospodarstwa rolne prowadzone są przez osoby z kierunkowym wykształceniem wyższym. Niskie wykształcenie rolników prowadzących gospodarstwa rolne jest jednym z powodów niskiej efektywności sektora rolnego i braku jego specjalizacji. Rolnicy z terenu gminy mają dostęp do znajdującego się w Grabanowie Oddziału Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Lublinie z/s w Końskowoli.

5.3.1 ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA.

Według skali IUNG w Puławach, średni wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie wyniósł 59,5 pkt. i jest niższy zarówno od średniej dla powiatu bialskiego (60,6 pkt.) jak i dla województwa lubelskiego (74,1 pkt.). Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniała warunki środowiskowe, tj.: glebę, agroklimat, rzeźbę terenu oraz warunki wodne. Wielkości poszczególnych wskaźników dla gminy Tuczn oscylują wokół wartości dla całego powiatu bialskiego, co przedstawia tabela poniżej.

Tabela 23. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie Tuczn

	wskaźnik jakości i przydatności rolniczej gleby	wskaźnik agroklimatu	wskaźnik rzeźby terenu	wskaźnik warunków wodnych	wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej
gmina Tuczn	40,5	9,8	4,7	4,5	59,5
powiat bialski	41,7	9,3	4,8	4,3	60,6

Źródło: Dane statystyczne z IUNG Puławy, 2008;

Pod względem jakości pokrywy glebowej gmina charakteryzuje się średnio korzystnymi warunkami dla rozwoju rolnictwa. Wśród użytków rolnych większość stanowią gleby najslabsze (V i VI klasy bonitacyjnej), które zajmują 51,9% ogółu gruntów rolnych. Gleby orne średnie (IV klasa) zajmują 47,2%, a gleby orne średnio dobre (III klasa) zaledwie 0,8%. Na terenie gminy nie występują gleby najlepsze i bardzo dobre tj. I i II klasa bonitacyjna. Udział gruntów w poszczególnych klasach bonitacyjnych na terenie gminy, przedstawia tabela poniżej.

Tabela 24. Klasyfikacja bonitacyjna użytków rolnych w gminie Tuczn.

sołectwo	grunty rolne						użytki zielone			
	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	III	IV	V	VI
Bokinka Królewska	-	3,4	70,7	227,8	210,8	31,8	-	39,44	122,11	10,39
Bokinka Pańska	-	10,8	53,3	200,7	255,7	76,1	3,54	68,55	89,63	3,26
Choroszczyńska	-	-	94,0	71,7	377,7	113,1	-	56,47	108,71	32,67
Dąbrowica Duża	-	4,5	85,9	235,4	241,8	20,3	-	33,47	89,72	6,76
Kalichowszczyzna	-	-	0,2	32,6	94,2	23,6	-	19,53	20,87	4,53
Leniuszki	-	-	2,9	40,3	180,8	20,5	-	10,93	67,12	15,74

Matiaszówka	-	3,6	140,4	256,4	79,5	1,6	13,66	110,91	59,98	0,62
Mazanówka	-	-	29,4	111,5	278,0	32,5	0,33	114,4	40,51	5,59
Międzyłes	0,1	1,6	129,2	279,8	66,6	8,0	20,27	226,98	31,67	4,41
Ogrodniki	3,0	1,5	40,2	171,1	291,3	13,8	5,9	136,92	212,79	19,47
Rozbitówka	3,4	15,8	67,0	91,0	90,5	17,5	5,03	39,7	22,02	10,57
Tuczna I	-	0,3	90,0	292,4	182,5	40,3	3,71	243,29	67,5	11,67
Tuczna II	-	4,2	51,0	248,3	282,0	58,9	-	251,42	78,85	8,79
Wiski	-	-	-	122,7	271,1	88,3	-	37,02	182,07	14,89
Władysławów	-	-	7,9	81,4	21,1	0,0	5,72	56,25	16,02	-
Wólka Zabłocka	2,7	6,5	28,0	28,9	98,3	28,8	0,13	14,95	25,48	24,01
Wólka Zabłocka Kol	1,7	0,9	68,7	103,8	154,8	30,7	0,75	60,28	84,48	19,06
Żuki	-	-	20,6	76,3	208,9	32,0	2,89	84,15	56,41	4,32
Ogółem [ha]	10,8	53,0	979,3	2672,0	3385,4	637,7	61,9	1604,7	1375,9	196,7
%	0,1	0,7	12,7	34,5	43,7	8,2	1,9	49,5	42,5	6,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczna 2012;

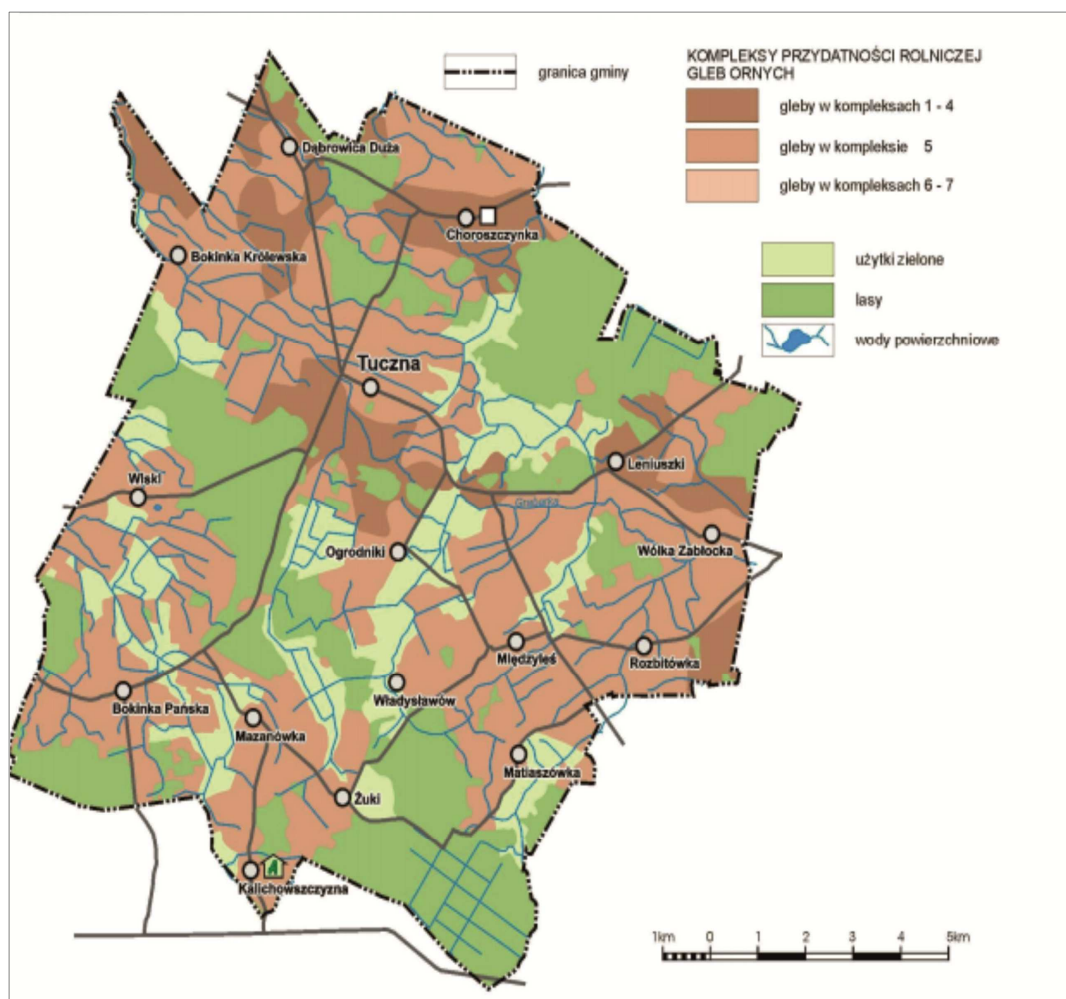
Gleby o najniższej wartości produkcyjnej dla rolnictwa (V i VI klasa), znajdują się na terenie całej gminy, a ich największą koncentrację obserwuje się w okolicach miejscowości: Wiski, Choroszczyńska oraz Tuczna II. Najlepsze gleby, tj. grunty orne średnio dobre (III klasa) skupione są zwłaszcza w sąsiedztwie takich miejscowości jak: Rozbitówka, Bokinka Pańska oraz Wólka Zabłocka.

Tabela 25. Kompleksy rolniczej przydatności gruntów w gminie Tuczna.

Pow.	Grunty orne									Użytki zielone		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1z	2z	3z
%	-	-	-	13,5	35,3	18,2	6,0	15,7	11,3	-	70,1	29,9
ha	-	-	-	1140	2975	1535	504	1320	956	-	1997	851

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z IUNG Puławy, 1981;

Rycina 10. Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów przydatności rolniczej gleb ornych w gminie Tuczn.

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Tuczn na lata 2008 – 2015, 2008;

Pod względem kompleksów przydatności rolniczej gleb ornych w granicach obszaru będącego przedmiotem analizy, najlepsze gleby w kompleksie 4 skoncentrowane są głównie w centralnej oraz północnej części gminy, w okolicach takich miejscowości jak: Tuczn, Bokinka Królewska, Choroszczynka oraz Leniuszki, zajmując 13,5% powierzchni gruntów ornych. Trwałe użytki zielone w analizowanym obszarze zakwalifikowane zostały do kompleksu użytków zielonych średnich, zajmując powierzchnię ponad 70% wszystkich użytków. Występują głównie na glebach mineralnych, mułowo – torfowych, torfowych i murszowych. Stosunki wodne nie są uregulowane, w związku z czym obszary te są okresowo za suche bądź nadmiernie uwilgotnione. Pozostałe to użytki słabe i bardzo słabe.

5.3.2 STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW.

W 2010 roku przeprowadzony został Powszechny Spis Rolny (PSR 2010), wyniki którego wskazują na znaczne zmiany w strukturze użytkowania gruntów, zarówno według kierunków użytkowania jak i według użytkowników. Strukturę użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w gminie Tuczn w 2010 roku przedstawia tabela poniżej.

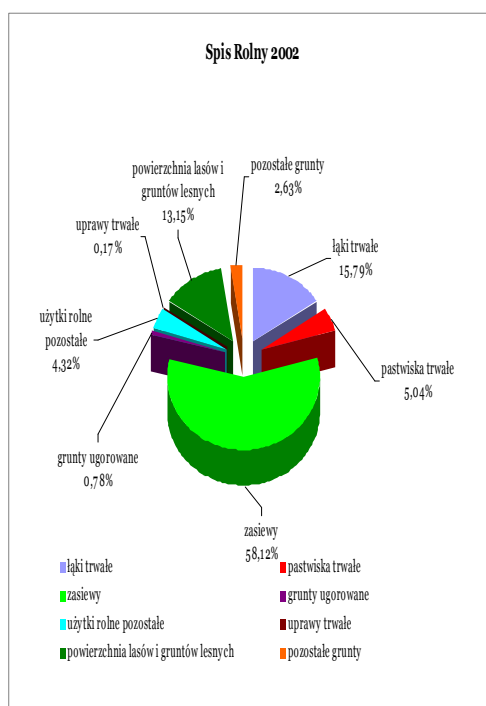
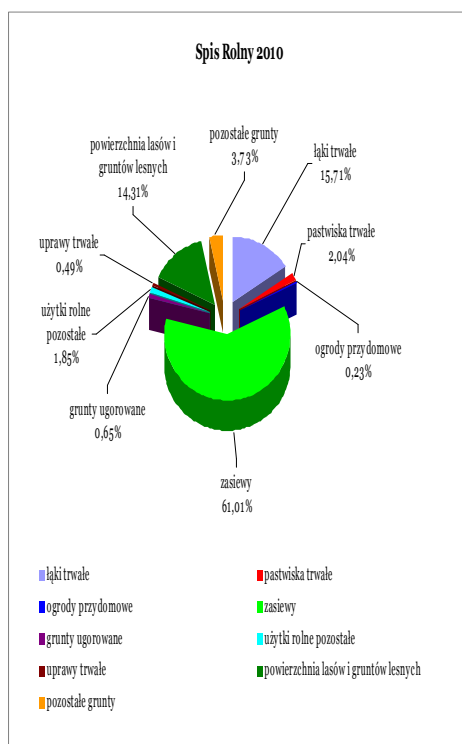
Tabela 26. Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w gminie Tuczna

Struktura użytkowania		powierzchnia	udział procentowy [%]
użytki rolne	zasiewy	6748,41	61,01
	łąki trwałe	1 737,4	15,71
	pastwiska trwałe	225,3	2,04
	grunty ugorowane	72,19	0,65
	ogrody przydomowe	25,07	0,23
	uprawy trwałe	53,65	0,49
użytki rolne pozostałe		204,1	1,85
lasy i grunty leśne		1583,0	14,31
grunty pozostałe		412,6	3,73
OGÓŁEM		11 061,8	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2010, 2011;

Powierzchnia gruntów ogółem w obszarze objętym opracowaniem (według PSR 2010) wynosiła 11 061,8 ha, stanowiąc 6,2% tych gruntów w powiecie bialskim. Największą powierzchnię zajmują użytki rolne – 9 066,2 ha, stanowiąc 80,13% gruntów w gospodarstwach domowych. W dalszej kolejności wyróżniają się lasy i grunty leśne – 14,31% oraz grunty pozostałe – 3,73%. Na powierzchnię zajmowaną przez użytki rolne składają się: zasiewy (t.j. powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym – 61,01% gruntów), łąki trwałe (15,71%), pastwiska trwałe (2,04%), grunty ugorowane (0,65%) ogrody przydomowe (0,23%) oraz uprawy trwałe (0,49%). Część użytków rolnych nie jest utrzymana w dobrej kulturze rolnej i w spisie rolnym 2010 ujęto je w kategorii użytki rolne pozostałe, stanowiąc 1,85% użytków rolnych analizowanego obszaru. W gminie Tuczna struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych określona według PSR 2010 różniła się nieznacznie od PSR 2002, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 7. Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w gminie Tuczna według PSR 2002 oraz PSR 2010.

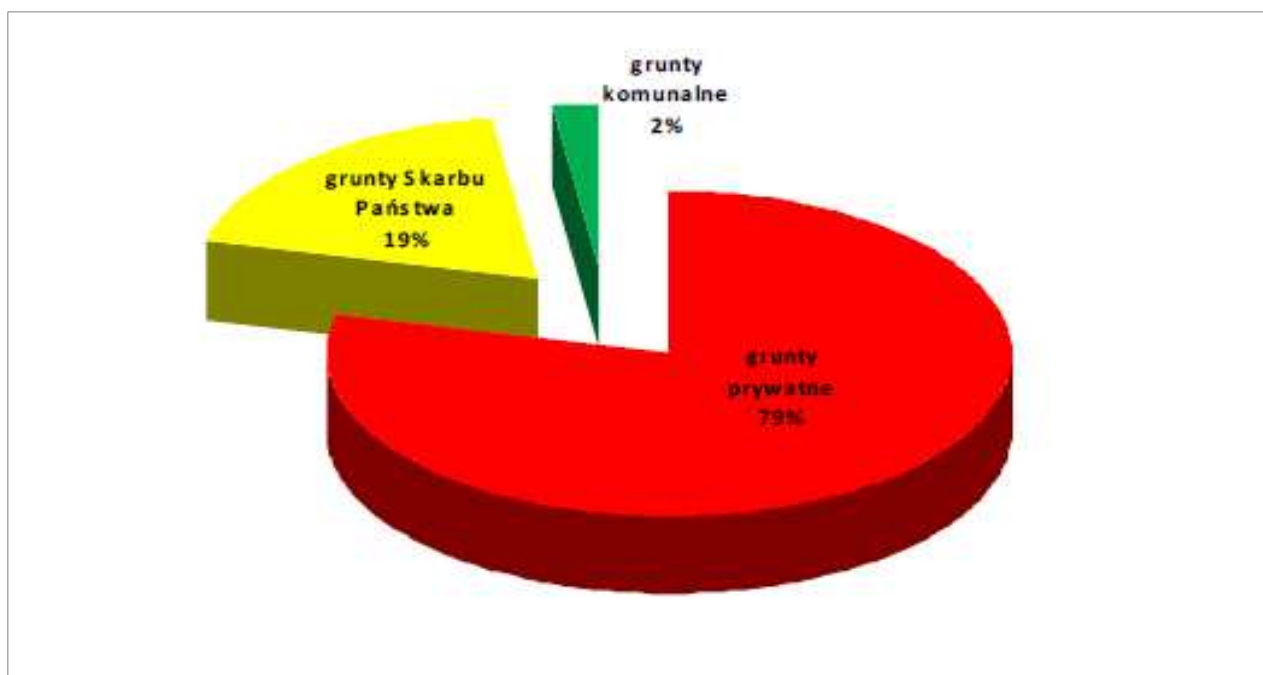
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z Powszechnego Spisu Rolnego 2010 i 2002, 2011 i 2003;

W porównaniu z wynikami z poprzedniego spisu rolnego z 2002 roku, w strukturze użytkowania ziemi w gospodarstwach rolnych w obszarze objętym opracowaniem stwierdzono następujące zmiany: zwiększył się o 2,9% udział użytków rolnych pod zasiewami, zwiększył się udział o 1,2% powierzchni

gruntów leśnych i zalesionych, zmniejszył się udział pastwisk trwałych o, 3%, natomiast udział pozostałych sposobów użytkowania kształtował się na zbliżonym poziomie.

5.3.3 STRUKTURA WŁADANIA GRUNTÓW.

Struktura własności gruntów wskazuje na zdecydowaną przewagę sektora prywatnego, do którego należy 13 375 ha (78,9% ogólnej powierzchni gminy), z czego 97,2% stanowią grunty osób fizycznych. Pozostałe grupy rejestrowe sektora prywatnego stanowią niespełna 3% i są to: grunty Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Bokince Pańskiej (1,4%), grunty parafialne (0,4%) oraz grunty wspólnot gruntowych (1%). Grunty sektora publicznego obejmują 3 579 ha (21,1% ogółu gruntów gminy), na które składają się grunty Skarbu Państwa (89,9%), grunty komunalne stanowiące własność gminy (9,2%) oraz własność powiatu bialskiego (0,9%), co obrazuje wykres poniżej. Grunty prywatne użytkowane są głównie jako użytki rolne (81%) oraz lasy (18,6%). Pozostałą powierzchnię gruntów tej własności stanowią drogi, użytki kopalne oraz tereny różne (0,4%). Odmiennie przedstawia się sposób użytkowania gruntów publicznych. W niemal 73% są one użytkowane jako lasy, znajdujące się w zarządzie Lasów Państwowych (Nadleśnictwo Chotyłów oraz Nadleśnictwo Włodawa). Użytki rolne stanowią 15,4%, zaś pozostałą powierzchnię gruntów stanowią drogi gminne i powiatowe, a także tereny wodne oraz nieużytki.

Wykres 8. Struktura własności gruntów w gminie Tuczn.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tuczn 2012;

Tabela 27. Struktura własności gruntów w gminie Tucznna.

Tytuł własności		Gmina Tucznna		
		Powierzchnia [ha]	udział [%]	Razem
publiczne	grunty Skarbu Państwa	3 217	89,9	3 579 ha – 21,1 %
	grunty gminne	330	9,2	
	grunty powiatu bialskiego	32	0,9	
prywatne	grunty osób fizycznych	13 003	97,2	13 375 ha - 78,9%
	grunty spółdzielni	189	1,4	
	grunty parafialne	54	0,4	
	grunty wspólnot gruntowych	129	1	
	grunty spółek prawa handlowego	50,3	0,56	
Powierzchnia ewidencyjna		16 954	100,00	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznna 2012;

5.3.4 STRUKTURA AGRARNA.

W gminie w 2010 roku funkcjonowało 837 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 11 061,8 ha. W strukturze obszarowej gospodarstw rolnych gminy Tucznna przeważają gospodarstwa o stosunkowo dużej powierzchni ponad 10 ha (74,8%). W zakresie struktury własnościowej w gminie zdecydowaną większość stanowią gospodarstwa indywidualne, tj. 99,9%. Powierzchnia użytków rolnych przydająca na 1 gospodarstwo w 2011 roku była wyższa od średniej dla powiatu bialskiego (9,9ha) oraz dla województwa lubelskiego (6,4 ha) i wyniosła 13,2 ha.

Tabela 28. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych i powierzchni użytków rolnych (2010 rok)

Ogółem liczba gospodarstw	Gospodarstwa rolne ogółem w grupach obszarowych w ha				
	do 1 ha	1 – 5 ha	5-10 ha	10-15 ha	Powyżej 15 ha
837	103	220	177	142	195
100%	12,3	26,3	21,1	17,0	23,3
11 061,82	105,44	941,53	1745,18	2091,29	6178,38
100%	1,0	8,5	15,8	18,9	55,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik statystyczny Województwa Lubelskiego Podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011;

Gospodarstwa małe i średnie stanowią w gminie Tucznna 59,9% ogólnej liczby, w tym do 1 ha – 12,3%, od 1 do 5 ha – 26,3% oraz od 5 do 10 ha – 21,1%. Największy udział w ogólnej powierzchni użytków

rolnych stanowią gospodarstwa o powierzchni powyżej 10 ha, tj. 74,8%. Gospodarstwa małe i średnie stanowią 24,3%, natomiast do 1 ha zaledwie 1%.

5.3.5 PRODUKCJA ROLNA.

W strukturze produkcji rolnej w gminie Tuczna, znaczna część gospodarstw rolnych prowadzi produkcję wielokierunkową, bez wyraźnie określonej specjalizacji, co nie sprzyja unowocześnieniu produkcji. W strukturze zasiewów zdecydowanie dominują zboża – 94,4%, natomiast najmniejszy udział odnotowała uprawa buraków cukrowych (0,01%).

Tabela 29. Struktura zasiewów w gminie Tuczna w 2010 roku.

Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów			
	Gmina Tuczna		Powiat bialski	Województwo lubelskie
	ha	%	%	
Powierzchnia zasiewów ogółem	6748,41	100	100	100
- zboża ogółem	6367,18	94,4	87,2	78,7
- ziemniaki	92,30	1,4	3,0	2,8
- uprawy przemysłowe	58,9	0,9	1,5	8,5
- buraki cukrowe	0,70	0,01	0,03	3,3
- rzepak i rzepik razem	56,66	0,8	1,4	4,4
- strączkowe jadalne na ziarno razem	8,78	0,1	0,1	1,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik statystyczny Województwa Lubelskiego Podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011;

Produkcją zwierzęcą zajmuje się 523 (62,5%) ogółu gospodarstw. W gminie hoduje się przede wszystkim bydło (krowy) i trzodę chlewną. Dużym udziałem charakteryzuje się także hodowla drobiu, którą odnotowano w 248 gospodarstwach rolnych, a w szczególności drób kurzy i gęsi (244 sztuki – 98,4%).

Tabela 30. Obsada zwierząt gospodarskich w gminie Tuczna w 2010 roku.

Zwierzęta gospodarskie	Gmina Tuczna		Powiat bialski		Województwo lubelskie	
	Liczba gospod.	Zwierzęta gospod.	Liczba gospod.	Zwierzęta gospod.	Liczba gospod.	Zwierzęta gospod.
- bydło	374	3543	5280	46776	61299	389337
- krowy	303	1350	4491	18441	55256	187389
- trzoda chlewna	247	9666	5302	136640	58169	1005793
- konie	44	144	1110	3786	13737	30153
-drób	248	10283	5671	1647480	98168	9572603

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik statystyczny Województwa Lubelskiego Podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011;

Istotnym czynnikiem decydującym o produkcji rolnej jest wyposażenie rolnictwa w środki produkcji tj. maszyny i narzędzia rolnicze. W gminie Tuczna w 2010 roku na 100 ha użytków rolnych

przypadało 4,9 ciągników, wskaźnik był niższy od średniej dla powiatu bialskiego (5,5 szt./ha) oraz dla województwa lubelskiego (7,9 szt./ha).

5.4 LEŚNICTWO

Teren gminy w 2011 roku pokrywało 5 021,4 ha gruntów leśnych, w tym 51,6% (2588,4 ha) stanowiły grunty leśne publiczne. Powierzchnia lasów w gminie Tuczną wyniosła 4978, 2 ha, co stanowiło 29,4% ogólnej powierzchni gminy. Wskaźnik lesistości był wyższy zarówno od średniej dla powiatu bialskiego (27,1%) jak i województwa lubelskiego (23,1%). W porównaniu z rokiem 2009 powierzchnia leśna zmalała o 30,9 ha tj. 0,6%. Dominującą formą struktury własnościowej lasów są lasy publiczne, których powierzchnia w 2011 roku wyniosła 2 545,2 ha (51,1%). Największy udział w powierzchni lasów publicznych stanowią lasy Skarbu Państwa (Nadleśnictwo Chotyłów i Nadleśnictwo Włodawa) tj. 99,7% (2538, 0 ha), natomiast tereny leśne należące do gminy Tuczną zajmują zaledwie 7,2 ha. Oprócz lasów publicznych, wysoki udział w strukturze lasów ogółem posiadają lasy prywatne, których powierzchnia wyniosła 2433,0 ha (48,9%). W 2011 roku pozyskano 2 744m³ drewna (całość drewna pochodziła z lasów prywatnych), co stanowiło 9,3% zasobów drewna w powiecie bialskim. W odniesieniu do gruntów leśnych niestanowiących własności Skarbu Państwa, zalesionych zostało 5,0ha gruntów prywatnych. Lasy na terenie gminy występują na całym jej obszarze (na terenach niezurbanizowanych) w przeważającej części w formie dużych kompleksów leśnych.

5.5 TURYSTYKA I WYPOCZYNEK

Gmina Tuczną posiada atrakcyjne tereny, zarówno dla wypoczynku, rekreacji, jak i uprawiania turystyki, jednak potencjał turystyczny gminy jest niewykorzystany. Ze względu na ukształtowanie terenu (przewaga obszarów nizinnych), możliwy jest rozwój turystyki pieszej i kolarskiej, a dodatkowo w okresie zimowym narciarstwa śladowego.

Dużą szansą dla rozwoju terenów wiejskich jest Plan Odnowy Miejscowości, który ma za zadanie przeobrażenie obszarów wiejskich na poziomie lokalnym i regionalnym. Odnowa wsi jest koncepcją rozwoju pozarolniczych form aktywności ludności oraz promuje wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, w tym między innymi rozwój gospodarstw agroturystycznych. Obfitość lasów w gminie stanowi bogaty potencjał turystyczny. Oprócz walorów przyrodniczych, na terenie gminy znajdują się zabytkowy zespół kościoła parafialnego w Tuczną oraz pozostałości założenia dworsko – ogrodowego we Władysławowie.

Gmina Tuczną postrzegana jest jako obszar atrakcyjny i przyjazny dla turystów z uwagi na walory przyrodnicze. Przeważającymi czynnikami ograniczającymi rozwój sektora turystyki są:

- ✓ brak atrakcyjnej oferty turystycznej zdolnej przyciągnąć i zatrzymać na dłużej turystów, (promocja gminy na zewnątrz);
- ✓ słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, czyli baza gastronomiczna i noclegowa.

Sugerowany kierunek rozwoju gminy Tuczną powinien uwzględniać szeroko rozumianą turystykę i rekreację. Aktywizacja potencjału przyrodniczego i kulturowego, w warunkach społeczno-gospodarczych gminy, może przyczynić się dywersyfikacji źródeł dochodu ludności, a także ożywienia pozostałych gałęzi gospodarki, tj.: transport, handel, gastronomia.

6. POWIĄZANIA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ GMINY TUCZNA Z REGIONEM

Położenie gminy na peryferiach powiatu bialskiego powoduje ograniczoną dostępność do infrastruktury technicznej, zwłaszcza dotyczy to infrastruktury drogowej. Jednym z istotnych elementów składowych krajowego systemu transportowego przebiegającego przez obszar gminy oraz w jej bliskim sąsiedztwie jest droga krajowa nr 63 relacji granica państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Kisielnica – Łomża – Zambrów – Ceranów – Sokołów Podlaski – Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Wisznice – Sławatycze – granica państwa. Pomimo faktu, iż niewielki fragment tej drogi znajduje się w obszarze gminy, to należy uznać, iż stanowi ona istotne powiązanie komunikacyjne gminy z regionem. Największe znaczenie w powiązaniach zewnętrznych gminy przypisuje się drogom powiatowym. Drogi powiatowe o numerach 1085 i 1086, łączą obszar opracowania z drogą krajową nr 63.

Przez gminę Tuczną przebiega linia energetyczna 110 kV Wisznice – Wólka Dobryńska (gm. Zalesie) oraz projektowany jest gazociąg wysokiego ciśnienia ze stacją redukcyjną w miejscowości Tuczną, biegnący w kierunku północnym do gminy Zalesie, stanowiący odgałęzienie planowanego gazociągu magistralnego biegnącego z Białorusi przez Parczew do Puław o Dn 600 – 300 mm.

7. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

7.1 INFRASTRUKTURA DROGOWA

Dostępność komunikacyjna stanowi jeden z głównych czynników decydujących o atrakcyjności inwestycyjnej obszaru gminy. Główny ruszt komunikacyjny tworzą przede wszystkim drogi powiatowe, tworzące układ o widocznym promienistym charakterze, centrum którego stanowi miejscowość gminna Tuczną. Układ ten jest uzupełniany przez drogi gminne, które stanowią sieć połączeń wewnętrznych obszaru opracowania. Łączna długość sieci drogowej w gminie wynosi ok. 238 km, w tym drogi powiatowe stanowią niemal 36% wszystkich dróg.

Przez obrzeża gminy Tuczną, w jej południowej części przebiega niewielki odcinek drogi krajowej nr 63 relacji granica państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Kisielnica – Łomża – Zambrów – Ceranów – Sokołów Podlaski – Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Wisznice – Sławatycze – granica państwa, o długości zaledwie 0,581 km. Stan techniczny drogi krajowej na odcinku przebiegającym przez gminę Tuczną jest dobry, a ewentualne ubytki są usuwane na bieżąco.

Drogi powiatowe przebiegające przez gminę Tuczną zapewniają połączenia obszaru z gminami leżącymi w sąsiedztwie. Stan techniczny dróg jest niestety niezadowalający pod względem szerokości pasów drogowych, stanu technicznego oraz innych parametrów drogowych. W granicach gminy istnieje 13 odcinków dróg powiatowych o łącznej długości ok. 80 km, w tym drogi o nawierzchni twardej stanowią ok. 80%. Wskaźnik gęstości publicznych twardych dróg powiatowych w gminie kształtuje się na poziomie ok. 39 km/100km², stanowiąc wielkość zbliżoną do wartości wskaźnika dla całego powiatu bialskiego – 32,5 km/100km². Od 01.01.2011 roku droga powiatowa o numerze 1059L relacji dr. pow. 1056L – Olszanka – Leniuszki zmieniła klasyfikację z drogi powiatowej na drogę gminną. Pierwszorzędną sieć obsługi komunikacyjnej w gminie przypisuje się drodze powiatowej nr 1051L Zalesie–Chotyłów–Piszczac–Tuczną–Sławatycze, która stanowi uzupełnienie sieci dróg krajowych i wojewódzkich w regionie. Wykaz dróg powiatowych w gminie Tuczną przedstawia tabela 31, natomiast ich przebieg rycina 11.

Tabela 31. Wykaz dróg powiatowych w gminie Tucznna w 2011 roku.

L.p.	Nr drogi	Relacja drogi	Powiązanie i obsługa ruchu
1.	1051L	Sławatycze – Tucznna – Piszczac – Chotyłów - Zalesie	realizuje powiązania na kierunku północ - południe
2.	1056L	Kodeń – Tucznna – Bokinka Pańska – Stasiówka - Łomazy	realizuje powiązania na kierunku zachód – północny - wschód
3.	1057 L	Choroszczyńska – Dąbrowica Duża	realizuje połączenia lokalne w północnej części gminy
4.	1060 L	Tucznna – Szostaki	obsługuje połączenia we wschodnim obszarze gminy
5.	1061 L	Międzylesie – Zabłocie	obsługuje połączenia we wschodnim obszarze gminy
6.	1074L	Kościeniewiczze – Wyczółki - Dąbrowica	obsługuje ruch lokalny w północnej części obszaru gminy
7.	1076 L	Tucznna – Bokinka Królewska	obsługuje ruch lokalny w północno – zachodniej części gminy
8.	1078 L	Puhary - Tucznna	obsługuje połączenia w centralnej i zachodniej części gminy
9.	1085 L	dr. pow. 1056L – Przechód – Aleksandrów – Sosnówka - Dębów	obsługuje połączenia w południowo – zachodnim obszarze gminy
10.	1086 L	dr. pow. 1056L – Mazanówka – Wygnanka - Romanów	obsługuje ruch lokalny w południowej części obszaru gminy
11.	1087 L	Międzylesie - Żuki - Mazanówka	obsługuje połączenia w L południowej i południowo – wschodniej części gminy
12.	1088 L	Tucznna – Międzylesie	obsługuje połączenia w centralnym i wschodnim obszarze gminy
13.	1089 L	Żuki – Matiaszówka – dr. pow. 1051L	obsługuje ruch lokalny w południowo – wschodniej części gminy

Źródło: Rejestr numerów dróg powiatowych zlokalizowanych na terenie województwa lubelskiego, styczeń 2012;

Tabela 32. Publiczne drogi gminne w gminie Tuczna w 2011 roku.

Lp	Nr drogi	Przebieg drogi
1	100977 L	dr.pow.1051L - Dąbrowica Mała - Piachy - dr.pow.1076L
2	100980 L	Dąbrowica D. - dr.pow.1055L (Połoski)
3	100981 L	Połoski dr.pow.1055L - dr.pow.1057L
4	100985 L	dr.gm.101137L - Bokinka Król. - Choroszczyńska- Wycios - dr.pow.1055L
5	101053 L	Matiaszówka - Krzywówka
6	101056 L	dr.gm.101154L - Rozbitówka - Kol.Krzywówka - Krzywówka
7	101058 L	Leniuszki - Wólka Zabłocka - Kol.Wólka Zabłocka - dr.pow.1063L
8	101134 L	Wólka Zabłocka - gr.gminy Sławatycze (Dobromyśl)
9	101135 L	dr.gm.101161L - Tuczna - Kol.Tuczna - gr.gminy Kodeń (Zahorów)
10	101136 L	Koszoły - Grabowszczyzna - dr.pow.1078L
11	101137 L	dr.pow.1056L - Sawiniec - gr.gminy Łomazy
12	101138 L	dr.pow.1075L - Janicha - Wiski - Kol.Wiski - dr.pow.1056L
13	101139 L	Mazanówka - Kol.Mazanówka - dr.pow.1056L
14	101140 L	Zuki - Kalichowszczyzna - gr.gminy Sosnówka (dr.kraj.63)
15	101141 L	Ogrodniki Duże - Grabiny - Kol.Zuki - dr.pow.1089L
16	101142 L	Ogrodniki Małe - dr.pow.1056L - dr.gm.101138L
17	101143 L	Mazanówka - Kol.Mazanówka - dr.pow.1056L
18	101144 L	Wiski - dr.gm.101138L - Bokinka Pańska
19	101145 L	dr.pow.1056L - Przecinek - gr.gminy Sosnówka (Kol.Żuławy)
20	101146 L	Bokinka Pańska - dr.pow.1056L- Mazanówka
21	101147 L	Wiski - Bokinka Król. - Dąbrowica Duża
22	101148 L	dr.pow. 1051L - Kol.Tuczna - dr.gm.101135L
23	101149 L	Tuczna - dr.pow.1056L - Kol.Tuczna - dr.gm.101135L
24	101150 L	dr.pow.1088L - Kol.Tuczna - dr.pow.1056L
25	101151 L	Ogrodniki Małe - Kol.Tuczna - dr.pow.1056L
26	101152 L	dr.pow.1087L - Międzyłесь - Kol.Wólka Zabłocka - Leniuszki - dr.pow.1059L
27	101153 L	Władysławów - dr.gm. 101152L
28	101154 L	Wólka Zabłocka - dr.pow.1051L
29	101155 L	dr.pow.1051L - Kol.Międzyłесь - dr.gm.101152L
30	101156 L	Kol.Rozbitówka - Kol.Wólka Zabłocka - dr.gm.101058L
31	101157 L	Rozbitówka - dr.pow. 1051L
32	101158 L	Międzyłесь - Matiaszówka
33	101159 L	Matiaszówka - gr.gminy Sosnówka
34	101160 L	Kol.Mazanówka - dr.gm.101139L
35	101161 L	dr.pow. 1085L - dr.gm.101145L - Kol.Żuławy
36	101162 L	dr.gm.101163L - gr.gminy Sosnówka (dr.pow.1056L)
37	101163 L	Kol.Bokinka Pańska - dr.pow.1056L

38	101164 L	dr.pow.1085L - dr.gm.101138L
39	101165 L	Siedziane - dr.pow.1078L
40	101166 L	Koszoły - Wiski - dr.gm. 101138L
41	101167 L	gr.gminy Łomazy - Gaje - Bokinka Król.
42	101168 L	dr.gm.101167L - gr.gminy Łomazy
43	101169 L	Wiski - Piaski - dr.pow. 1056L
44	101170 L	Zuki poza wsią - dr.gm.101 MOL
45	101171 L	dr.gm.101150L - dr.gm.101135L
46	101172 L	dr.gm.101150L - Kol.Tuczna - dr.pow.1056L
47	101173 L	Sawiniec - dr.gm.101137L
48	101174 L	dr.gm.101147L - Sawiniec - dr.gm.101137L
49	101175 L	Kol.Tuczna - Kol.Dąbrowica Duża
50	101176 L	dr.gm. 101174L - dr.gm. 101175L
51	101177 L	Kol.Dąbrowica - dr.pow.1051 L - Wowczycha - dr.gm.101147L
52	101178 L	dr.gm.101147L - dr.gm.101175L
53	101179 L	Bokinka Król. - Zabłotem - gr.gminy Piszczac
54	101180 L	Dąbrowica Duża - dr.gm.101147L
55	101181 L	Choroszczyńska - Kol.Choroszczyńska - Kol.Tuczna - dr.gm.101148L
56	101182 L	Kol.Tuczna - Międzyzyleś - dr.pow.1051L
57	101183 L	dr.pow.1059L - Leniuszki - dr.pow.1059L
58	101184 L	dr.pow.1060L - Kol.Wólka Zabłocka
59	101185 L	Ogrodniki Duże - Kol.Ogrodniki - dr.gm.101142L
60	101186 L	Kol.Matiaszówka - dr.pow.1087L
61	101187 L	dr.pow.1051L - Międzyzyleś - dr.pow.1051L
62	101188 L	dr.gm.101187L - dr.pow.1088L
63	101189 L	dr.gm.101190L - Kol.Mazanówka - dr.pow.1087L
64	101190 L	dr.gm.101189L - Kol.Mazanówka - dr.pow.1087L
65	101191 L	dr.gm.100977L - Bokinka Król. - gr.gminy Łomazy
66	101192 L	dr.pow.1051L - dr.gm.101149L (naprzeciw GOK)
67	101193 L	dr.pow.1056L - dr.pow.1051L (obok Domu Nauczyciela)
68	101668 L	dr. pow.1056L - Olszanki - Leniuszki

Źródło: Rejestr numerów dróg gminnych zlokalizowanych na terenie województwa lubelskiego, styczeń 2012

Istotnymi parametrami decydującymi o dostępności wewnętrznej obszaru gminy i jej skomunikowaniu świadczą takie wskaźniki jak: gęstość sieci dróg powiatowych utwardzonych oraz gęstość dróg gminnych utwardzonych. W przypadku dróg powiatowych wskaźnik ten nie odbiega znacząco od średniej dla powiatu. Gorsza sytuacja istnieje w przypadku dróg gminnych, sieć których służy zaspokojeniu głównie wewnątrzgminnych potrzeb lokalnych.

7.2 INFRASTRUKTURA WODNO-ŚCIEKOWA

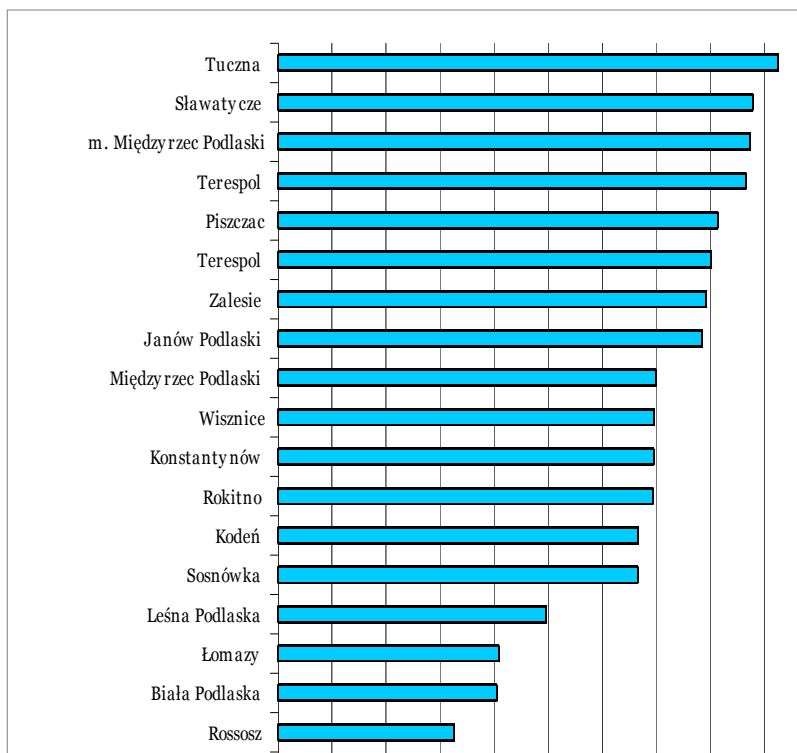
7.2.1 ZAOPATRZENIE W WODĘ

W granicach gminy występują wody podziemne trzech poziomów użytkowych wodonośnych: kredowego, trzeciorzędowego oraz czwartorzędowego. Poziom wodonośny kredy sięga głębokości 150m. Wydajność studni wierconej kształtuje się na poziomie 5 – 15m³/h. Warstwy wodonośne utworów trzeciorzędowych występują na głębokości 30 – 50 m. Wydajność studni kształtuje się w przedziale 30 – 100 m³/h. Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę ludności gminy są wody pierwszego poziomu wodonośnego, pochodzące z piaszczystych utworów czwartorzędowych. Z poziomu czwartorzędowego czerpią wodę studnie kopane oraz studnie wiercone wodociągów wiejskich. Zwierciadło wody tego poziomu ma charakter napięty, jedynie w formach dolinnych charakter swobodny lub lekko napięty. Wydajność poziomu czwartorzędowego uzależniona jest od warunków atmosferycznych i stanu wód powierzchniowych oraz od wykształcenia litologicznego utworów. Maksymalne wydajności studni wahają się od 30 m³/h do 60 m³/h.

W roku 2011 zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku kształtowało się na poziomie 115,4 dam³. Najwięcej wody zużywały gospodarstwa domowe – niemal 80%. Pozostała część to wody zużyte na cele rolnictwa i leśnictwa. W gminie wskaźnik zużycia wody w przeliczeniu na mieszkańca kształtował się na wysokim poziomie 28,3m³ wody/Mk, plasując gminę na 5 miejscu w powiecie bialskim.

Długość sieci wodociągowej na terenie gminy (na koniec 2011r.) wynosiła 104,6 km. W obszarze gminy na koniec 2011 roku do sieci wodociągowej przyłączone były 1008 gospodarstwa, co stanowiło ponad 90% ogólnej liczby wszystkich gospodarstw domowych. Pozostałe gospodarstwa zaopatrywane są poprzez systemy indywidualne. Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się wzrost przyłączonych budynków, w latach 2004 – 2011 o 16,1% tj. o 75 budynków. W zakresie obsługi inżynierskiej standard obsługi mieszkańców jest znacznie wyższy aniżeli średnia wśród gmin powiatu bialskiego. Na koniec 2011 roku z wodociągu komunalnego korzystało blisko 93% mieszkańców (w powiecie bialskim zaledwie 67%), plasując gminę na wysokim 1 miejscu w powiecie, co obrazuje wykres poniżej. Istniejące potrzeby wodociągowe zrealizowane są na terenie gminy w 100%, o czym świadczy udział ludności korzystającej z tej sieci.

Wykres 9. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w powiecie bialskim w 2011 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik statystyczny Województwa Lubelskiego Podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Lublinie, 2012;

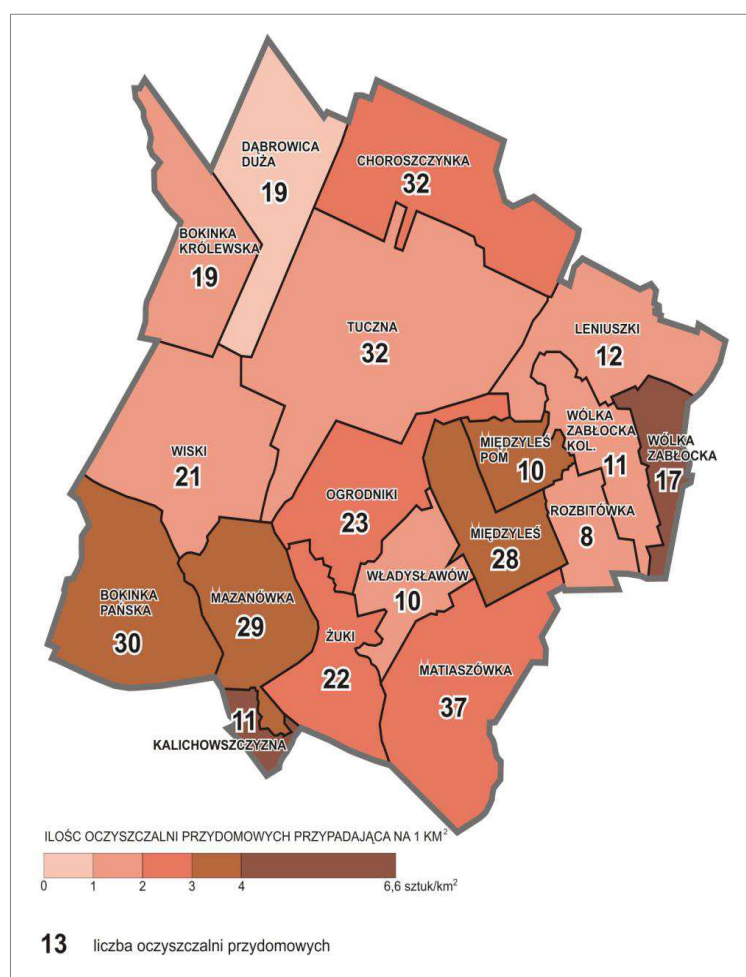
W granicach obszaru będącego przedmiotem analizy, eksploatowane są dwa ujęcia wody podziemnej w miejscowości Tuczna (3 studnie) oraz w Wólce Zabłockiej (2 studnie), których właścicielem jest Urząd Gminy w Tucznej. Z uwagi na pokrycie warstwy wodonośnej przepuszczalną warstwą gruntu, dla ujęcia wody w Wólce Zabłockiej zaistniała konieczność wyznaczenia strefy ochrony pośredniej (na podstawie decyzji OSL.6226/1/00 z dnia 25.05.1999r.). Powierzchnia tej strefy wynosiła 79 arów. Decyzja wydana na podstawie nieobowiązującej już ustawy Prawo wodne była ważna do dnia 31.12.2012 roku w rozumieniu art. 21.1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 roku o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 32, poz. 159), który mówi – strefy ochronne ujęć wody ustanowione przed dniem 1 stycznia 2002 roku wygasają z dniem 31 grudnia 2012 roku. Obecnie wg ustaleń z Państwową Stacją Sanitarno - Epidemiologiczną ujęcia wody w gminie Tuczna nie posiadają ustanowionych stref ochrony bezpośredniej.

7.2.2 ODPROWADZENIE I OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW

W roku 2011 w gminie zaszły istotne zmiany w zakresie odprowadzania oraz oczyszczania ścieków. Zrealizowana została mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 120 m³/d w miejscowości Tuczna w ramach projektu dofinansowanego z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 w ramach działania „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”. Z oczyszczalni ścieków w 2011 roku korzystało 840 osób. Udział osób korzystających z oczyszczalni w populacji zamieszkującej gminę (25,1%) jest znacznie niższy aniżeli średnia dla powiatu (39,5%). Pomimo niskiego udziału osób korzystających z oczyszczalni, uznaje się, iż jest to znaczący postęp służący poprawie warunków życia mieszkańców gminy. W 2011 roku odprowadzonych zostało 9 dam³ ścieków

(niespełna 1% ścieków w powiecie). Ścieki w 100% zostały oczyszczone i odprowadzone do odbiornika, którym jest ciek Luteńka. W związku z realizacją wyżej wymienionego projektu, gmina wyposażona została w zbiorczy system kanalizacji sanitarnej. W 2011 roku długość sieci kanalizacyjnej wynosiła zaledwie 16,1 km, niemniej jest to znaczący postęp służący uporządkowaniu gospodarki wodno – ściekowej na terenie gminy. W sieć kanalizacyjną wyposażony został najlepiej rozwinięty przestrzennie ośrodek osadniczy, którym jest Tuczna. Na koniec 2011 roku do sieci kanalizacyjnej przyłączonych było 163 gospodarstwa. Z sieci kanalizacyjnej korzystało 1253 mieszkańców gminy, w tym 564 osób w sołectwie Tuczna I oraz 689 osób w sołectwie Tuczna II. Uzupełnieniem gospodarki ściekowej w obszarze opracowania są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Na terenie gminy znajduje się ich 297, najwięcej (powyżej 30 sztuk) w sołectwach: Bokinka Pańska, Choroszczyńska oraz Matiaszówka. Największe zagęszczenie oczyszczalni przydomowych (powyżej 3 sztuk/km²), cechuje następujące sołectwa: Kalichowszczyzna (6,6 sztuk/km²), Wólka Zabłocka (4,2 sztuk/km²), Międzyłесь (4 sztuk/km²), Bokinka Pańska (3,3 sztuk/km²), Międzyłесь POM (3,2 sztuk/km²) oraz Mazanówka (3,1 sztuk/km²), co przedstawia rycina poniżej.

Rycina 12. Zagęszczenie oczyszczalni przydomowych w gminie Tuczna w 2011 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z UG Tucznia, 2012;

Dodatkowo na terenie gminy występują także zbiorniki bezodpływowe. Ścieki gromadzone w szambach, stanowią istotne zagrożenie dla środowiska wodno – gruntowego, z uwagi na brak szczelności

tych zbiorników. Szacuje się, że około 65% wytwarzanych przez mieszkańców gospodarstw rolnych ścieków w nieoczyszczonej formie trafia do gruntu. Ze względu na wysoki procent zwodociągowania gospodarstw, istnieje potrzeba rozbudowy sieci kanalizacyjnej na obszarze gminy.

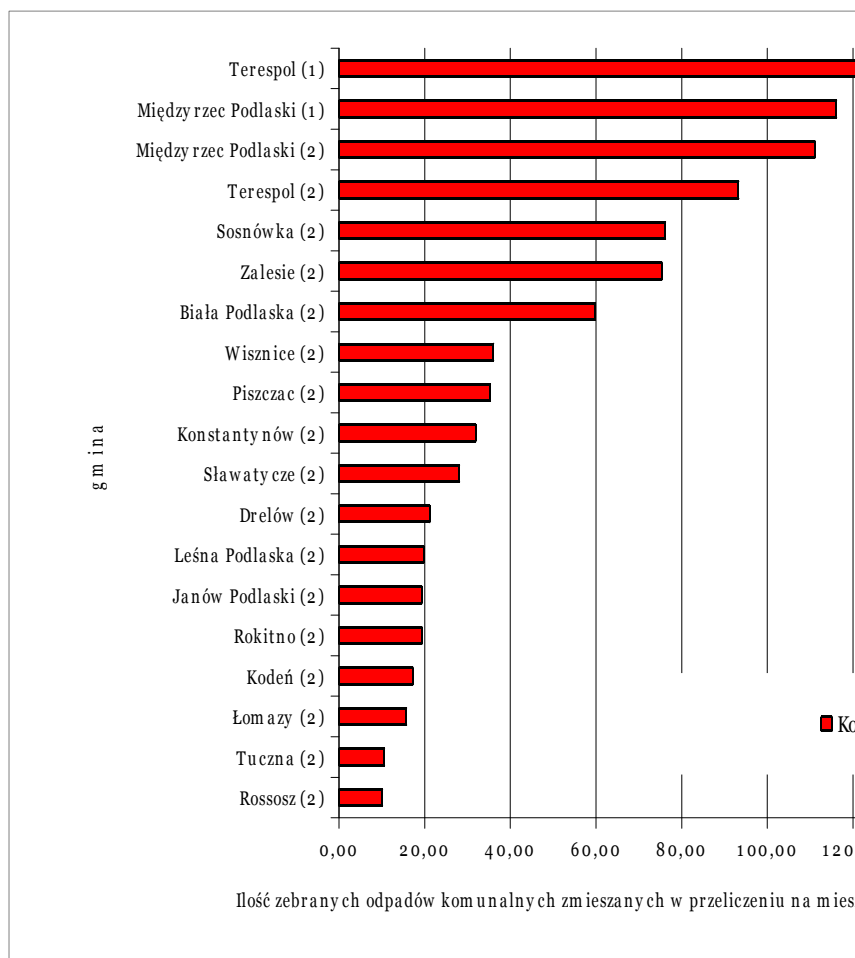
Zauważa się, iż realizacja wyżej wymienionego projektu służyć będzie uporządkowaniu sytuacji ściekowej w obszarze opracowania. Projekt przewiduje budowę sieci kanalizacyjnej (docelowo 6905 mb w miejscowościach Tuczna i Dąbrowica Duża) oraz budowę 292 przydomowych oczyszczalni ścieków w 17 miejscowościach. Należy podkreślić, iż inwestycja polegająca na budowie oczyszczalni ścieków, kanalizacji oraz przydomowych oczyszczalni ścieków znacząco poprawi warunki życia mieszkańców gminy Tuczna, ale również znacząco przyczyni się do wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

W celu realizacji zadań wynikających z Traktatu Akcesyjnego, w zakresie wyposażenia w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków komunalnych, zgodnie z *ustawą Prawo wodne* sporządzony został „Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych” (KPOŚ). Gmina Tuczna, nie została zakwalifikowana do obszarów zdefiniowanych jako aglomeracje, które winny zostać wyposażone w system kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych, zakończony oczyszczalnią ścieków, z uwagi na niską gęstość zaludnienia oraz niewielką koncentrację działalności gospodarczej. Niemniej jednak, brak obecności gminy w wykazie aglomeracji nie narusza obowiązku gminy w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty, w szczególności kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych.

7.3 GOSPODARKA ODPADAMI

Racjonalne gospodarowanie odpadami oraz minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów jest jednym z najważniejszych elementów ochrony środowiska naturalnego. Wytworzone w gminie odpady stanowiły głównie niesegregowane odpady komunalne. Największą grupę odpadów stanowiły odpady mineralne, odpady ulegające biodegradacji oraz papier i tektura. W 2010 roku na terenie gminy wielkość zmieszanych odpadów zebranych w ciągu roku kształtowała się na poziomie 35 Mg, stanowiąc niespełna 0,5% tych odpadów zebranych w powiecie bialskim. Odpady w 100% pochodziły z gospodarstw domowych. Ilość zebranych odpadów komunalnych zmieszanych w przeliczeniu na mieszkańca gminy kształtowała się na poziomie niespełna 11 kg/Mk, co jest wielkością zdecydowanie niższą aniżeli średnio w powiecie bialskim – 63kg/Mk. Gmina pod względem tego wskaźnika plasuje się na przedostatnim miejscu w powiecie, co obrazuje wykres poniżej.

Wykres 10. Ilość zebranych odpadów komunalnych zmieszanych w przeliczeniu na mieszkańca gminy w powiecie bialskim w 2010 roku.

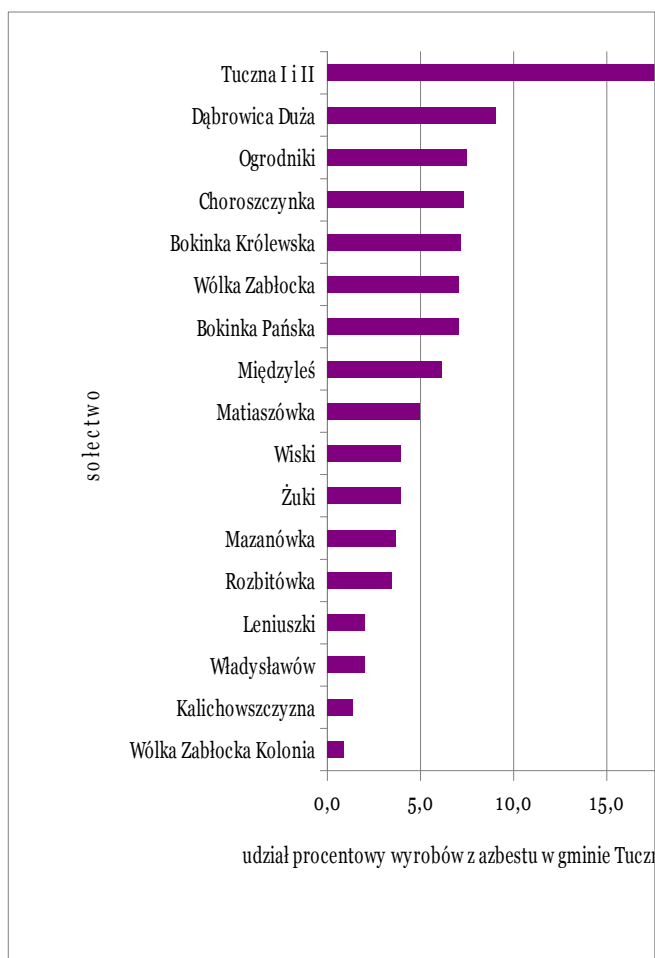

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik statystyczny Województwa Lubelskiego Podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011;

Zgodnie z obowiązującą *ustawą o odpadach*, na terenie gminy prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów organizowana przez Urząd Gminy. Każde gospodarstwo domowe zaopatrywane jest w worki przeznaczone do gromadzenia odpadów poddanych selekcji (frakcja sucha, frakcja mokra, szkło, popioły oraz pozostałe). Śmieci są poddane przez mieszkańców wstępnej segregacji, i odbierane są od nich przez firmę „EKO NOWA” w Piszczacu. Dodatkowo w miejscowości Tuczna zorganizowany jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), gdzie nieodpłatnie przyjmowane są wszystkie rodzaje odpadów zbieranych selektywnie.

Wyroby zawierające azbest na terenie gminy występują w postaci pokryć dachowych na budynkach mieszkalnych, inwentarskich oraz gospodarczych. Szacuje się, iż w obszarze gminy występuje 5 087 Mg wyrobów z azbestu. Rozkład przestrzenny wyrobów z azbestu w rozbiciu na poszczególne sołectwa przedstawia wykres poniżej.

Wykres 11. Udział procentowy wyrobów z azbestu w sołectwach gminy Tuczną w 2010 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Tuczną na lata 2011 – 2032, 2011;

Na podstawie wykresu stwierdza się, iż największy stopień pilności w usunięciu wyrobów zawierających azbest ma miejsce w linii prostej od miejscowości Dąbrowica Duża i Choroszczynka w północnej części gminy, poprzez Tuczną do miejscowości Ogrodniki w centralnej części gminy. Obecnie stosowaną metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich deponowanie na składowiskach odpadów.

7.4 ELEKTROENERGETYKA

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców, w szczególności zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego na obszarze gminy jest jednym z obowiązków samorządów gminnych. *Ustawa Prawo energetyczne* określa obowiązek sporządzenia przez gminę dwóch dokumentów „Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” i „Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” (sporządzanego wyłącznie w przypadku gdy plany rozwoju przedsiębiorstw energetycznych nie zapewniają realizacji „Założeń...”). Dotychczas dla obszaru gminy Tuczną nie opracowano żadnego z wyżej wymienionych dokumentów.

Obszar objęty analizą znajduje się w zasięgu administracyjnym PGE S.A. Oddział Lublin. Przez gminę, w północno – zachodniej części przebiega linia energetyczna 110 kV Wisznice – Wólka Dobryńska

(gm. Zalesie). Gmina Tucznazasilana jest w energię elektryczną za pomocą napowietrznych linii magistralnych SN 15 kV, stacje transformatorowe oraz linie niskiego napięcia NN z Głównego Punktu Zasilania Wisznice. Stan infrastruktury elektroenergetycznej w gminie jest zadowalający. Na dzień dzisiejszy nie notuje się większych problemów z dostarczaniem energii elektrycznej do budynków i gospodarstw domowych. Praktycznie każdy indywidualny odbiorca może zostać podłączony do sieci energetycznej. Mimo faktu, iż istniejąca w obszarze opracowania sieć niskiego napięcia zapewnia dostarczenie do odbiorców energii elektrycznej, to wymaga ona ciągłej modernizacji w celu zmniejszenia awaryjności, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

7.5 GOSPODARKA CIEPLNA

Potrzeby grzewcze pokrywane są w całości przez lokalne kotłownie i indywidualne urządzenia grzewcze. Jako podstawowy nośnik energii wykorzystywany jest węgiel kamienny.

7.6 GAZYFIKACJA

Na terenie gminy brak jest sieci gazu przewodowego, natomiast mieszkańcy gminy mają możliwość korzystania z gazu w butlach gazowych. W północnej części gminy Tucznaprojektowany jest gazociąg wysokiego ciśnienia ze stacją redukcyjną w Tucznzej.

W przypadku zaistnienia technicznych i ekonomicznych warunków budowy odcinków sieci gazowych będzie możliwa gazyfikacja gminy przez przedsiębiorstwo gazownicze. W przypadku braku możliwości budowy odcinków sieci gazowych gazyfikacja gminy może być realizowana na warunkach określonych w odrębnych umowach zawartych pomiędzy przedsiębiorstwem gazowniczym a gminą.

Wytyczne dla sieci gazowych:

- a) linia ogrodzeń powinna być oddalona od gazociągu min. 0,5m,
- b) dla budownictwa jednorodzinnego lub zagrodowego szafki gazowe (otwierane od strony ulicy) powinny być zlokalizowane w linii ogrodzeń, a w pozostałych przypadkach w miejscu uzgodnionym z zarządzającym siecią gazową,
- c) w liniach rozgraniczających

7.7 TELEKOMUNIKACJA

Dostępność mieszkańców gminy do infrastruktury telekomunikacyjnej systematycznie się poprawia, poprzez rozwój telefonii stacjonarnej oraz telefonii komórkowej. Na obszarze gminy wiodącym operatorem świadczącym usługi telekomunikacyjne dla abonentów telefonii przewodowej jest Telekomunikacja Polska S.A. Sieć łączności telefonii stacjonarnej na obszarze gminy jest dobrze rozwinięta. Liczba abonentów kształtuje się na poziomie ok. 328 osób. Sieci doziemne znajdują się we wszystkich miejscowościach gminnych z możliwością podłączenia do sieci wszystkich potencjalnych abonentów. Sieć telekomunikacyjną uzupełnia rozwijająca się telefonia bezprzewodowa. Obszar gminy objęty jest zasięgiem wszystkich funkcjonujących w Polsce operatorów sieci komórkowej (GSM/GPRS). Jednym z problemów, z którym boryka się zarówno gmina Tucznazak i całe województwo lubelskie, jest niski poziom korzystania z szerokopasmowego dostępu do Internetu. Pomimo zwiększenia się stopnia wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjnych w całym województwie w ostatnich latach,

pozostaje ono znacznie poniżej średniej unijnej pod względem wykorzystania technologii informatycznych przez mieszkańców, przedsiębiorców oraz instytucje publiczne. Dostęp do internetu w obszarze opracowania oferowany jest jedynie przez Orange Polska. Brak jest dokładnych danych mówiących o liczbie osób korzystających z internetu.

W ramach realizacji projektu „Regionalna Sieć Szerokopasmowa Lublin północny – wschód” realizowanego przez powiaty: bialski, lubartowski, parczewski i radzyński ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2007 – 2013, gmina Tucznna ma dostęp do bezpłatnej sieci szerokopasmowej.

Dalszy rozwój społeczeństwa informacyjnego na terenie gminy będzie uzależniony od efektywnego informatyzowania administracji w gminie połączonej z procesem uświadamiania i uczenia się mieszkańców jak korzystać z usług i technologii informacyjnych.

UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY TUCZNA

Związki z obszarami zewnętrznymi

Gmina Tucznal położona jest w odległości ok. 15 km w linii prostej od wschodniej granicy państwa. Przez niewielki fragment w południowej części gminy przebiega droga krajowa nr 63 relacji granica państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Kisielnica – Łomża – Zambrów – Ceranów – Sokołów Podlaski– Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Wisznice - Sławatycze – granica państwa. Południowa część gminy znajduje się w uzupełniającym paśmie podwyższonej aktywności gospodarczej. Z korzyści położenia wynikają predyspozycje do lokalizacji na tym terenie różnorodnych form przedsiębiorczości, głównie usług związanych z obsługą transportu (m.in.: handel, hotele, stacje obsługi oraz usługi finansowe).

Na terenie gminy projektowany jest gazociąg wysokiego ciśnienia, stanowiący odgałęzienie planowanego gazociągu biegnącego z Białorusi przez Parczew do Puław o Dn 600 – 300 mm.

Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia zagospodarowania i uzbrojenia terenu

Gmina charakteryzuje się wyraźnym podziałem w przestrzeni na część rolną, leśną oraz zurbanizowaną.

Przestrzeń rolnicza

Rolnictwo stanowi główne źródło utrzymania większości mieszkańców gminy. Na terenie gminy istnieje negatywna tendencja demograficzna. Przeprowadzone analizy demograficzne nie wskazują na możliwość znaczących przyrostów zaludnienia w gminie. Struktura gospodarstw cechująca się znacznym rozdrobieniem gospodarstw, może skutkować dużą ilością opuszczonych siedlisk rolnych, na skutek ujemnego przyrostu naturalnego oraz brakiem tendencji do powiększania gospodarstw, celem zwiększenia opłacalności sektora rolniczego. Utrzymanie funkcji rolniczej na terenie gminy, warunkuje konieczność lokalizacji usług dla rolnictwa.

Ponadto, gmina dzięki rolniczemu charakterowi posiada potencjał do rozwoju wytwarzania energii z biomasy. Dzięki położeniu gminy we wschodniej części regionu, dostępne są dodatkowe środki, które mogą zostać wykorzystane na działania mające na celu poprawę efektywności energetycznej, w tym m. in. na rozwój odnawialnych źródeł energii.

Przestrzeń leśna

Tereny leśne występują na terenie całej gminy w postaci zwartych kompleksów leśnych. Z uwagi na istotne znaczenie przyrodnicze i gospodarcze lasów warunkiem rozwoju gminy jest utrzymanie nienaruszonych powierzchni leśnych oraz zwiększanie ich powierzchni i ochrona.

Przestrzeń zurbanizowana

Najlepiej rozwiniętym przestrzennie ośrodkiem osadniczym jest Tucznal – miejscowość gminna. Pozostałe miejscowości to jednostki osadnicze o charakterze ulicówek i układzie rozproszonym, z przewagą zabudowy zagrodowej. Policentryczny układ osadnictwa powiązany z układami liniowymi

wzdłuż dróg, determinuje możliwości rozwoju przestrzennego gminy. Poprzez rozwój istniejącego układu oraz wzmocnienie głównego ośrodka w miejscowości Tuczna, możliwe będzie osiągnięcie zrównoważonego rozwoju przestrzennego.

Uwarunkowania wynikające z prognoz demograficznych

Dynamika liczby ludności kształtowana jest w dużej mierze przez ruchy migracyjne. Rozwój sytuacji demograficznej w gminie uwarunkowany jest tym, w jaki sposób rozwiązane będą problemy gospodarcze obszaru będącego przedmiotem analizy. Udana transformacja gospodarcza, w tym przede wszystkim rozwój sfery usługowej, zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie i wielofunkcyjny rozwój ośrodków wiejskich może spowodować zahamowanie spadku liczby mieszkańców oraz stabilizację populacji wsi, ze stopniową migracją ludności ze wsi o charakterze typowo rolnym, do miejscowości gminnej i związanych z nią ośrodków wspomagających. W poszczególnych wsiach, sytuacja demograficzna będzie się kształtować bardzo różnie, między innymi w zależności od rozwoju lokalnych inicjatyw gospodarczych i ewentualnego dopływu ludności z zewnątrz.

Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska naturalnego

Analiza wszystkich elementów przestrzeni przyrodniczej oraz stopnia degradacji wynikającego ze zróżnicowanego stopnia antropopresji, pozwala określić warunki i możliwości rozwoju głównych funkcji gminy.

Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego

Elementy o dużych wartościach kulturowych powinny być chronione, niezależnie od formalnego wpisu do rejestru zabytków lub ewidencji zabytków. Istniejące na terenie gminy zabytki determinują możliwości zagospodarowania miejscowości w których występują, w obrębie których powinno się uwzględnić ich sąsiedztwo.

Uwarunkowania wynikające z jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia

Warunki i jakość życia mieszkańców odbiega znacznie od średniej dla regionu, z uwagi na układ przestrzenny gminy, dostępność do usług oraz ograniczoną dostępność komunikacyjną z uwagi na peryferyjne położenie w przestrzeni powiatu bialskiego.

Uwarunkowania wynikające z potrzeb rozwoju gminy

W grupie głównych uwarunkowań wynikających z potrzeb rozwoju gminy znajdują się:

- ✓ mała aktywność społeczna – niewielki udział ludności w wieku młodszym produkcyjnym oraz spadek przyrostu naturalnego mogą powodować zmniejszenie ruchu budowlanego oraz mniejsze zapotrzebowanie na infrastrukturę społeczną;
- ✓ niewystarczający rozwój infrastruktury technicznej (za wyjątkiem sieci wodociągowej);
- ✓ brak zorganizowanego systemu oczyszczania ścieków komunalnych.

Uwarunkowania wynikające ze stanu infrastruktury technicznej

Położenie gminy na peryferiach powiatu bialskiego powoduje ograniczoną dostępność do infrastruktury technicznej, zwłaszcza dotyczy to infrastruktury drogowej. Główny ruszt komunikacyjny

obszaru gminy, tworzą przede wszystkim drogi powiatowe zapewniając połączenia obszaru z gminami leżącymi w sąsiedztwie. Niewątpliwym mankamentem obszaru gminy jest słabość sieci drogowej, co pozostaje w ścisłym związku z niezadowalającym stanem technicznym dróg, w tym brakiem twardej nawierzchni na części odcinków dróg powiatowych i gminnych.

W zakresie obsługi inżynieryjnej standard obsługi mieszkańców jest znacznie niższy aniżeli średnia wśród gmin powiatu bialskiego, za wyjątkiem sieci wodociągowej. Poprawie warunków życia mieszkańców gminy ma służyć wybudowana w 2011 roku oczyszczalnia ścieków w Tucznaj. Na terenie gminy w sołectwie Tucznaj występuje zbiorcza sieć kanalizacyjna. Uzupełnieniem gospodarki ściekowej w obszarze opracowania są przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz zbiorniki bezodpływowe. Na terenie gminy funkcjonuje zorganizowany system odbioru odpadów komunalnych z gospodarstw domowych. Brak jest wysypiska odpadów. Śmieci poddawane są przez mieszkańców wstępnej segregacji, i odbierane od nich przez firmę „EKO NOWA” w Piszczacu. Dodatkowo w miejscowości Tucznaj zorganizowany jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), gdzie nieodpłatnie przyjmowane są wszystkie rodzaje odpadów zbieranych selektywnie. Od 2011 roku gmina realizuje projekt usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, który jest dotowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie. Stan infrastruktury elektroenergetycznej w gminie jest zadowalający. Mimo faktu, iż istniejąca w obszarze opracowania sieć niskiego napięcia zapewnia dostarczenie do odbiorców energii elektrycznej, to wymaga ona ciągłej modernizacji w celu zmniejszenia awaryjności, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Gmina cechuje się wysokim potencjałem produkcji energii z biomasy, który ocenia się, iż nie do końca jest wykorzystany. Głównymi źródłami pozyskania energii są: celowe uprawy energetyczne (obszar preferowany do upraw wieloletnich roślin energetycznych). Brak gazu bezprzewodowego powoduje utrzymywanie się emisji zanieczyszczeń atmosfery pochodzących z palenisk i kotłowni na paliwo stałe. Dostępność mieszkańców gminy do infrastruktury telekomunikacyjnej systematycznie się poprawia, poprzez rozwój telefonii stacjonarnej oraz telefonii komórkowej.

Gmina Tucznaj jest wyraźnie nierównomiernie rozwinięta w zakresie dostępności do poszczególnych podsystemów inżynieryjnych. Zauważa się wyraźną dysproporcję między wysokim stopniem obsługi mieszkańców w podsystemie zaopatrzenia w wodę (100%), a brakiem rozwiniętego podsystemu kanalizacji zbiorczej. Rozproszona zabudowa, rozdrobnione gospodarstwa oraz brak środków finansowych na budowę kanalizacji sanitarnej nie stwarzają możliwości do budowy zbiorowych systemów odprowadzenia i oczyszczania ścieków, co stanowi w dalszym ciągu istotne zagrożenie dla środowiska przyrodniczego poprzez dużą liczbę nieoczyszczonych ścieków wprowadzanych do gleby i wód. Niemniej jednak realizacja oczyszczalni ścieków stanowi znaczący krok służący uporządkowaniu sytuacji ściekowej na terenie gminy.

PODSUMOWANIE

Wiodącym celem rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy jest podniesienie jakości życia ludności i wzmocnienie bazy ekonomicznej przez ukształtowanie zrównoważonego rozwoju gospodarczego przy jednoczesnym zachowaniu zasobów środowiska kulturowego oraz trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych. Gmina powinna uzyskać wyższą pozycję w powiecie bialskim, a także wykreować swój wizerunek - gminy rozpoznawalnej pod względem ekologicznych produktów rolniczych.

WYKAZ TABEL

Tabela 1.	Analiza SWOT – uwarunkowania zewnętrzne
Tabela 2.	Analiza SWOT – uwarunkowania wewnętrzne
Tabela 3.	Bonitacja użytków rolnych gminy Tuczna
Tabela 4.	Potencjał hydrologiczny rzek
Tabela 5.	Liczba ludności w sołectwach gminy Tuczna w latach 2006, 2010, 2011.
Tabela 6.	Liczba ludności, powierzchnia i gęstość zaludnienia w sołectwach gminy Tuczna
Tabela 7.	Ruch naturalny ludności w gminie Tuczna w latach 2006-2011
Tabela 8.	Migracje ludności w latach 2006-2011
Tabela 9.	Struktura wieku ludności w gminie Tuczna w latach 2006-2011
Tabela 10.	Struktura wieku ludności w sołectwach gminy Tuczna w 2011 roku
Tabela 11.	Struktura ludności według płci i wieku w gminie Tuczna w 2010 roku
Tabela 12.	Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych i płci w 2010 roku
Tabela 13.	Liczba bezrobotnych w gminie Tuczna, w latach 2006-2010
Tabela 14.	Zasoby mieszkaniowe w gminie Tuczna w latach 2006-2009
Tabela 15.	Struktura własności mieszkań w gminie Tuczna w 2009 roku
Tabela 16.	Zasoby mieszkaniowe w sołectwach gminy Tuczna w 2009 roku
Tabela 17.	Wyposażenie mieszkań w infrastrukturę techniczną w sołectwach gminy Tuczna w 2009r.
Tabela 18.	Liczba personelu medycznego zatrudnionego w NZOZ w latach 2006-2011
Tabela 19.	Ilość udzielonych świadczeń z pomocy społecznej w gminie Tuczna, w latach 2008-2010
Tabela 20.	Szkolnictwo w gminie Tuczna w roku szkolnym 2010/2011
Tabela 21.	Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji i działów PKD
Tabela 22.	Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji i działów PKD w podziale na sołectwa (2010r.)
Tabela 23.	Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie Tuczna
Tabela 24.	Klasyfikacja bonitacyjna gruntów w gminie Tuczna
Tabela 25.	Kompleksy rolniczej przydatności gruntów
Tabela 26.	Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w gminie Tuczna
Tabela 27.	Struktura własności gruntów w gminie Tuczna
Tabela 28.	Gospodarstwa rolne według grup obszarowych i powierzchni użytków rolnych (2010 rok)
Tabela 29.	Struktura zasiewów w gminie Tuczna w 2010 roku
Tabela 30.	Obsada zwierząt gospodarskich w gminie Tuczna w 2010 roku
Tabela 31.	Wykaz dróg powiatowych w gminie Tuczna
Tabela 32.	Publiczne drogi gminne w gminie Tuczna

WYKAZ WYKRESÓW

- Wykres 1. Liczba ludności gminy Tuczna w latach 2006-2011
- Wykres 2. Liczba zgonów w sołectwach gminy Tuczna w 2011 roku
- Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Tuczna w latach 2006-2011
- Wykres 4. Udział kobiet i mężczyzn w strukturze zatrudnienia w 2010 roku
- Wykres 5. Struktura własności mieszkań w gminie Tuczna w 2009 roku
- Wykres 6. Udział poszczególnych działów gospodarki w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w gminie Tuczna w 2011 roku
- Wykres 7. Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w gminie Tuczna według PSR 2002 oraz PSR 2010
- Wykres 8. Struktura własności gruntów w gminie Tuczna
- Wykres 9. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w powiecie bialskim
- Wykres 10. Ilość zebranych odpadów komunalnych zmieszanych w przeliczeniu na mieszkańca gminy
- Wykres 11. Udział procentowy wyrobów z azbestu w sołectwach gminy Tuczna

WYKAZ RYCIN

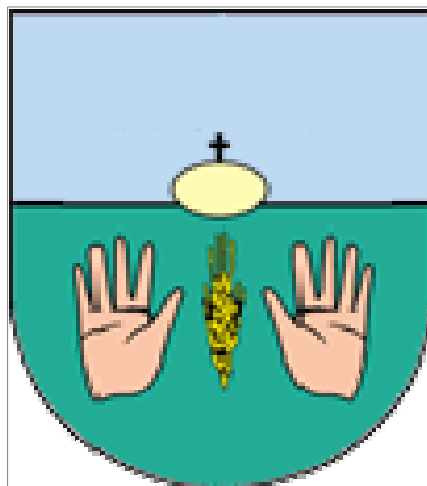
- Rycina 1. Przestrzenny rozkład liczby ludności w gminie Tuczna w 2011 roku
- Rycina 2. Dynamika zmian liczby ludności w sołectwach gminy Tuczna w latach 2006-2011
- Rycina 3. Przestrzenny rozkład gęstości zaludnienia w gminie Tuczna w 2011 roku
- Rycina 4. Rozkład przestrzenny przyrostu naturalnego w gminie Tuczna w 2011 roku.
- Rycina 5. Przestrzenny rozkład struktury wieku w gminie Tuczna w 2011 roku
- Rycina 6. Ludność ogółem według płci i wieku w gminie Tuczna w 2011 roku
- Rycina 7. Zasoby mieszkaniowe w sołectwach gminy Tuczna w 2009 roku
- Rycina 8. Wyposażenie mieszkań w infrastrukturę techniczną w gminie Tuczna w 2009 roku
- Rycina 9. Przestrzenne rozmieszczenie podmiotów gospodarki narodowej w gminie w 2010 roku
- Rycina 10. Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów przydatności rolniczej gleb ornych w gminie Tuczna
- Rycina 11. Przebieg dróg powiatowych w gminie Tuczna
- Rycina 12. Zagęszczenie oczyszczalni przydomowych w gminie Tuczna

BIBLIOGRAFIA

1. Działalność Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej w roku 2011, Biała Podlaska 2012;
2. Ekologiczne uwarunkowania rozwoju i zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego, Biuro Planowania Przestrzennego, Lublin 2000;
3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011;
4. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Warszawa 2012;
5. Plan gospodarki odpadami dla powiatu bialskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017, Biała Podlaska 2009;
6. Plan gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2017, Lublin 2012;
7. Planowanie przestrzenne w gminach, Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej, Warszawa 2011;
8. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Lublin 2002;
9. Powszechny Spis Rolny 2010, Warszawa 2011;
10. Powszechny Spis Rolny, Warszawa 2003;
11. Program ochrony środowiska dla powiatu bialskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017, Biała Podlaska 2009;
12. Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019 – Lublin 2012;
13. Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Tuczna na lata 2011 – 2032, Tuczna 2011;
14. Program zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich województwa lubelskiego, Lublin 2004;
15. Projekt zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Lublin 2012;
16. Raport o stanie środowiska województwa lubelskiego w 2011 r., Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie, Lublin 2012;
17. Rocznik statystyczny Województwa Lubelskiego, Podregiony, powiaty, gminy, Lublin 2011;
18. Strategia przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą w aspekcie rozwoju potencjału odnawialnych źródeł energii na lata 2012 = 2019 dla powiatów bialskiego i parczewskiego, Lublin 2012;
19. Strategia rozwoju gminy Tuczna na lata 2008 – 2015, Tuczna 2008;
20. Zaktualizowana „Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020”, Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin 2005 – 2009;
21. Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze regon w województwie lubelskim w 2011 roku, Lublin 2012.

Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr XII/49/15
Rady Gminy Tucznaz
z dnia 30 listopada 2015 r.

WÓJT GMINY TUCZNA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TUCZNA

KIERUNKI

21 - 500 Biała Podlaska
Plac Szkolny Dwór 28
tel. [0-83] 342-00-36, fax 342-00-38
e-mail: biuro@archdom.eu

Biała Podlaska, 2015 r.

**WÓJT GMINY
TUCZNA**

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY TUCZNA**

KIERUNKI

**Zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy z dn. 27 marca 2003r.
o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015r.,
poz. 199 z późn. zm.) sporządzającym „Studium” jest Wójt Gminy.**

Wójt Gminy Tuczna: mgr Zygmunt Litwiniuk

Studium zostało opracowane przez:

BIURO PROJEKTOWE „arch – dom” Sp.j.

PLAC SZKOLNY DWÓR 28

21 – 500 BIAŁA PODLASKA

tel. (083) – 342 – 00 – 36, fax. (083) 342 – 00 – 38

w składzie:

♦ generalny projektant:

mgr inż. arch. Henryk Dołęgowski - upr. urb. 812/89

♦ zespół generalnego projektanta:

- mgr inż. arch. Natalia Kopytiuk**
- mgr inż. arch. Agnieszka Cajgner – Olędzka**
- mgr inż. Łukasz Kozłowski**
- mgr inż. arch. Natalia Englender**

SPIS TREŚCI

1	CELE STRATEGICZNE ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO GMINY TUCZNA..	6
2	PRIORYTETY ROZWOJOWE GMINY TUCZNA.....	8
3	FUNKCJE GMINY	9
4	HIERARCHIA SIECI OSADNICZEJ GMINY	9
5	POLITYKA PRZESTRZENNA	9
5.1	STRUKTURA FUNKCJONALNO PRZESTRZENNA.....	10
5.2	JEDNOSTKA I	10
5.3	JEDNOSTKA II - ROLNICZA	10
6	OCHRONA ŚRODOWISKA.....	11
6.1	OCHRONA ŚRODOWISKA W ASPEKTCIE UWARUNKOWAŃ PRAWNYCH.....	11
6.2	PODZIAŁ PRZYRODNICZEGO SYSTEMU GMINY TUCZNA.....	13
7	KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO PRZYRODNICZEGO SYSTEMU GMINY TUCZNA – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	15
7.1	USTALENIA OGÓLNE.....	15
7.2	DZIAŁANIA STRATEGICZNE NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	16
7.3	KIERUNKI POLITYKI OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	21
8	CELE OCHRONY ŚRODOWISKA SZCZEBŁA MIĘDZYNARODOWEGO, WSPÓLNOTOWEGO I KRAJOWEGO UWZGLĘDNIONE W OPRACOWYWANYM DOKUMENCIE	22
8.1	OBSZARY ROLNICZE	22
8.2	STREFY POZAROLNICZEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	25
8.3	OBSZARY TERENÓW LEŚNYCH	25
8.4	OBSZARY TERENÓW ŁĄK I PASTWISK.....	27
8.5	OBSZARY WÓD OTWARTYCH I POWIERZCHNIOWYCH.....	27
8.6	OBSZARY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ JEDNORODZINNEJ – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	28
8.7	OBSZARY ZABUDOWY USŁUGOWEJ ORAZ SPORTU I REKREACJI.....	29
8.8	TERENY PRZEMYSŁU I ENERGETYKI.....	31
8.9	OBSZARY ROLNICZO – OSADNICZE – TERENY ZABUDOWY ZAGRODOWEJ Z USŁUGAMI.....	33
8.10	TURYSTYKA.....	33
9	KIERUNKI I ZASADY OCHRONY DÓBR KULTURY – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	35
9.1	OGÓLNE WYTYCZNE DO OCHRONY WARTOŚCI KULTUROWYCH GMINY	35
9.2	OCHRONA WARTOŚCI W SKALI URBANISTYCZNEJ.....	35
9.3	OCHRONA WARTOŚCI W SKALI POSZCZEGÓLNYCH WSI I OBIEKTÓW	36
9.4	STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ	36
10	OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.....	39
10.1	CELE OCHRONY KRAJOBRAZU.....	40
10.2	ZASADY KONSERWACJI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	41
10.3	KIERUNKI OCHRONY KULTUROWO – KRAJOBRAZOWEJ	42
10.4	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE.....	42
10.5	STREFA OCHRONY STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH	42
10.6	STREFA OBSERWACJI ARCHEOLOGICZNEJ.....	43

10.7	KIERUNKI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE DÓBR KULTURY	43
11	KIERUNKI I ZADANIA INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I OBSZARÓW DLA TYCH POTRZEB	44
11.1	TENDENCJE DEMOGRAFICZNE	44
11.2	KIERUNKI PRZEKSZTAŁCENIE I ROZWOJU UKŁADU OSADNICZEGO.....	44
11.3	KIERUNKI PRZEKSZTAŁCENIE I ROZWOJU USŁUG – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	45
11.4	KIERUNKI I ZADANIA ROZWOJU EKONOMICZNEGO	46
12	KIERUNKI I ZADANIA ROZWOJU KOMUNIKACJI – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	46
12.1	UKŁAD DROGOWY	46
12.2	KIERUNKI DZIAŁANIA	49
13	KIERUNKI DZIAŁANIA W DZIEDZINIE GOSPODARKI ODPADAMI	49
13.1	DZIAŁANIA ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW I MINIMALIZACJI ILOŚCI ODPADÓW	49
13.2	DZIAŁANIA W ZAKRESIE ZABIERANIA I TRANSPORTU POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW ODPADÓW	50
13.3	MONITORING WDRAŻANIA PLANU I PRZEWIDYWANE DZIAŁANIA AKTUALIZACYJNE	50
14	KIERUNKI ROZWOJU ELEKTROENERGETYKI – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	51
14.1	ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW W STREFACH OCHRONNYCH SIECI ELEKTROENERGETYCZNYCH.....	51
15	ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	55
15.1	ENERGETYKA SŁONECZNA.....	55
15.2	ENERGETYKA WYKORZYSTUJĄCA BIOMASĘ	56
15.3	KIERUNKI ROZWOJU ENERGETYKI WIATROWEJ.....	56
16	ZAOPATRZENIE W WODĘ – KIERUNKI ROZWOJU - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	57
17	ODPROWADZENIE ŚCIEKÓW – KIERUNKI ROZWOJU - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	57
18	CIEPŁOWNICTWO – KIERUNKI ROZWOJU - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	57
19	GAZOWNICTWO – KIERUNKI ROZWOJU - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	58
20	TELEKOMUNIKACJA – KIERUNKI ROZWOJU - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	59
20.1	ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW W STREFACH OCHRONNYCH TELEKOMUNIKACJI	60
21	OBRONA CYWILNA I PRZECIWPOŻAROWA	60
21.1	OBRONA CYWILNA - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.	60
21.2	OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA.....	61
21.3	OBSZARY INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO I OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ.....	62
21.4	TERENY WYZNACZONE DO OBJĘCIA OPRACOWANIEM MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	62
21.5	INNE USTALENIA	62
22	KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA WŁADZ SAMORZĄDOWYCH W CELU REALIZACJI POLITYKI	62
23	SYNTEZA	64

1 CELE STRATEGICZNE ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO GMINY TUCZNA

Poprzez wizję rozwoju Gminy rozumie się zwykle zakładany, pożądany stan docelowy, w którym ma zaistnieć gmina Tuczna. Wizja jest pewnym wzorcem, do którego system ma się upodobnić, jest zadaniem, które należy zrealizować. Wizja to również określenie, na czym ma polegać sukces realizacji misji gminy. Deklaracja wizji rozwoju gminy to zwięzła formuła określająca wizję jego pożądanego stanu w perspektywie następnych kilkunastu lat. Wyniki analizy stanu gminy oraz jego uwarunkowań rozwojowych umożliwiają spojrzenie w przyszłość i sformułowanie prognoz, co do możliwych scenariuszy dalszego rozwoju. Pochodną deklaracji wizji rozwoju są główne strategiczne cele rozwoju będące z kolei podstawą do wyznaczania celów pośrednich oraz do sformułowania strategicznych programów gospodarczych. Deklaracja jego wizji rozwoju powinna uwzględniać dominujący funkcjonalny charakter danej gminy, ukształtowany w toku historycznego rozwoju.

Celem Strategii Rozwoju Lokalnego jest wskazanie najważniejszych obszarów, które przyczynią się do rozwoju społeczno - gospodarczego gminy. Zaproponowane kierunki i cele działań wynikają z problemów przedstawionych w analizie SWOT, a także szans gminy, czyli potencjału wewnętrznego, którym dysponuje, a który nie jest w należyty sposób wykorzystywany.

Z przeprowadzonej analizy SWOT wynika, że gmina Tuczna boryka się z licznymi problemami takimi jak nisko dochodowe rolnictwo, brak rozwiniętego sektora pozarolniczego. Niedostateczna infrastruktura umożliwiająca wykorzystanie walorów turystycznych i kulturowych gminy wraz z brakiem odpowiednich terenów inwestycyjnych i promocji gminy przekłada się na niskie dochody gospodarstw domowych, a co za tym idzie emigrację mieszkańców.

Gmina posiada także mocne strony jakimi są położenie w uzupełniającym pasmie wzmożonej aktywności gospodarczej, dobre warunki do prowadzenia gospodarki rolnej oraz dobrze rozwinięta sieć wodociągowa. Wykorzystanie potencjału wewnętrznego gminy wraz z możliwościami jakie dają środki Unii Europejskiej pozwolą gminie na jej rozwój gospodarczy.

Gmina Tuczna winna być w przyszłości gminą :

- ↑ ludzi światłych „otwartych na świat”,
- ↑ aktywną gospodarczo, włączoną w system gospodarki regionu i kraju z wykorzystaniem istniejących zasobów kulturowych,
- ↑ wygodną dla codziennego życia we wszystkich jego sferach,
- ↑ z dobrą infrastrukturą techniczną i społeczną,
- ↑ przyciągającą turystów,
- ↑ sprzyjającą lokalnemu rozwojowi gospodarczemu,

- ↑ maksymalnie wykorzystującą położenie komunikacyjne,
- ↑ cieszącą się dobrze wykształconą, zdrową ludnością o wysokim poziomie świadomości i aktywności obywatelskiej.

Powyższą wizję należy traktować jako drogowskaz przyszłego rozwoju i działań z nim związanych.

Podstawowymi przesłankami budowy strategii gminy jest uznanie iż:

- ↑ Na terenie gminy występuje zróżnicowanie parametrów określonych poziomów życia mieszkańców.
- ↑ Dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe gminy może stać się ważnym czynnikiem rozwoju gminy, przy założeniu minimalizowania zagrożeń dla środowiska przyrodniczego.
- ↑ Gmina Tucznna ma uzasadnione powody, aby stać się ważnym ośrodkiem gospodarczym, turystycznym i kulturowym powiatu bialskiego i województwa Lubelskiego.

Analizując uwarunkowania i wymienione przesłanki, zadaniem samorządu lokalnego będzie:

- ↑ podniesienie poziomu życia mieszkańców
- ↑ aktywizacja lokalnej gospodarki,
- ↑ poprawa atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

Wobec głębokich przemian społecznych i gospodarczych dokonujących się w Polsce w związku z jej przystąpieniem do Unii Europejskiej, przed gminą Tucznna, stoją niepowtarzalne i realne szanse rozwoju. Warunkiem tego, powodzenia musi być intensywne inwestowanie, tworzące nowe miejsca pracy. Niezbędnym stają się zatem przyciągnięcie na teren gminy zasobów finansowych, materialnych i kapitałowych pochodzących z różnych źródeł. Lokowanie tych środków powinno być tak skoncentrowane, aby osiągnąć założone równorzędne strategiczne cele rozwoju.

Cele Strategiczne rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy Tucznna

- ↑ Ciągłe podnoszenie standardów życia, z uwzględnieniem warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej oraz okołorolniczej, wykorzystując położenie gminy, jej walory przyrodnicze oraz kapitał społeczny.
- ↑ Stymulowanie rozwoju gospodarczego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.
- ↑ Tworzenie technicznych warunków dla rozwoju społeczno - gospodarczego i poprawy stanu środowiska. Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy.
- ↑ Rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez wykorzystanie kapitału społecznego oraz sprawną administrację. Kształtowanie polityki społecznej zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami mieszkańców.
- ↑ Poprawa jakości, ochrona i zapobieganie degradacji środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Działalność władz samorządu gminnego powinna być zdeterminowana zasadami celowości i gospodarności. Formułowanie celów jest odpowiedzią na potrzeby mieszkańców, koniecznością zaspokojenia tych potrzeb oraz tworzenia optymalnych warunków dla harmonijnego rozwoju, z uwzględnieniem hierarchii tych celów i pilności ich realizacji. Dlatego też formułuje się cele możliwe do zrealizowania, a na ich podstawie wyznacza zadania. Zaniechanie realizacji poszczególnych zadań może w konsekwencji doprowadzić do osłabienia tempa rozwoju gminy. Głównym warunkiem urzeczywistnienia sformułowanych celów jest przygotowanie planu działania, czyli określenie konkretnych zadań, a także stałe zaangażowanie samorządu terytorialnego oraz innych struktur organizacyjnych (organizacje non - profit, przedsiębiorcy i ich związki oraz instytucje otoczenia biznesu) w realizację zadań służących rozwojowi. Ponadto, należy określić ramy czasowe oraz osoby odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych zadań. Problemem pozostaje nadal niewystarczająca ilość środków finansowych, co prowadzi jedynie do realizowania celów priorytetowych o znaczeniu strategicznym. Analiza celów polega zatem na opisanu przyszłej sytuacji, która zaistnieje, gdy zostaną rozwiązane najważniejsze zidentyfikowane problemy w gminie, przy uwzględnieniu lokalnych zasobów i możliwości ich wykorzystania. Analiza ta prowadzi do określenia stanu, jaki się chce osiągnąć.

Cele strategiczne dla rozwoju gminy Tucznia zostały wyznaczone z uwzględnieniem następujących dokumentów:

- ↑ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 - 2013", przygotowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego,
- ↑ „Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2020 r",
- ↑ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013,
- ↑ Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Tucznia 2008 – 2015.

2 PRIORYTETY ROZWOJOWE GMINY TUCZNA

Nadrzędnym celem rozwoju społeczno - gospodarczego gminy Tucznia jest tworzenie nowych miejsc pracy:

- ↑ w rolnictwie,
- ↑ w sektorze produkcyjnym,
- ↑ w usługach,
- ↑ w turystyce (w tym agroturystyce),

poprzez:

- ↑ edukacja, szczególnie młodych, rolników z zakresie prowadzenia i modernizacji gospodarstw rolnych,
- ↑ wspieranie procesu zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych,
- ↑ wspieranie procesu różnicowania działalności gospodarstw rolnych (przekwalifikowania, agroturystyka, produkcja surowców energetycznych, drobne przetwórstwo, przemysł drzewny)
- ↑ rozwój rolnictwa ekologicznego,

- ↑ tworzenie grup producenckich, zrzeszanie się rolników oraz tworzenie infrastruktury skupu i przetwórstwa produktów rolnych.

3 FUNKCJE GMINY

Ustala się następujące funkcje gminy:

a) Funkcja podstawowa:

- ↑ rolnictwo – w oparciu o optymalne wykorzystanie walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej,

- ↑ turystyka i agroturystyka – przy ścisłej ochronie walorów przyrodniczych,

b) Funkcja uzupełniająca:

- ↑ usługowa – zaspokajanie podstawowych potrzeb ludności,

- ↑ leśnictwo.

c) Funkcja dodatkowa:

- ↑ działalność gospodarcza.

4 HIERARCHIA SIECI OSADNICZEJ GMINY

Na terenie gminy proponuje się wykształcenie dwustopniowej hierarchii sieci osadniczej:

1. lokalny ośrodek gminny: Tuczna,
2. wsie podstawowe: pozostałe.

5 POLITYKA PRZESTRZENNA

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządza się dla obszarów, na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszarów wymagających scaleń i podziału nieruchomości oraz tych, na których będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym, obszarów rozmieszczenia obiektów hadlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz wymagających przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Nieobligatoryjne sporządzanie planów miejscowych może następować z inicjatywy Rady Gminy oraz na wniosek właścicieli gruntów innych niż gmina w terminach i na warunkach zależnych od porozumienia gminy i wnioskodawcy oraz uchwały intencyjnej Rady Gminy. Powyższe dotyczyć może terenów wyznaczonych w Studium pod zabudowę mieszkaniową, produkcyjno - usługową i rekreacyjną.

Analizując priorytety rozwoju społeczno - gospodarczego gminy oraz uwarunkowania kulturowe, sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wymagają tereny położone w miejscowości: Tuczna.

5.1 STRUKTURA FUNKCJONALNO PRZESTRZENNA

Z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze oraz istniejące zainwestowanie na obszarze gminy wydzielono jednostki strukturalne:

Jednostka I – obszar funkcjonalny obejmujący miejscowość gminną Tuczna

Jednostka II – rolnicza obejmuje obszar gminy z wyłączeniem wymienionej jednostki I.

5.2 JEDNOSTKA I

Tuczna posiada rangę ośrodka ponadlokalnego o funkcjach kształcenia ogólnego, a także lokalnego ośrodka kultury.

W gminie Tuczna koncentrują się usługi z zakresu obsługi ludności i rolnictwa.

Wytyczono do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jako główne kierunki rozwoju:

- ↑ utrwalenie jako dominującej roli miejscowości Tuczna w sieci osadniczej gminy poprzez koncentrację funkcji: mieszkaniowej, administracji i usług z zakresu obsługi ludności,
- ↑ rozwój zaplecza obsługi transportu drogowego,
- ↑ rozwój drobnej wytwórczości i usług,
- ↑ rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego w oparciu o własną bazę surowcową,
- ↑ rozwój usług rolniczych i instytucji obsługi rolnictwa,
- ↑ rozwój mieszkalnictwa oraz tworzenie warunków do rozwoju sportu i rekreacji,
- ↑ poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

5.3 JEDNOSTKA II - ROLNICZA

Funkcją podstawową jest gospodarka rolna i leśna. Obszar charakteryzuje się wysoką jakością przestrzeni produkcyjnej z dominacją gleb IV i V klasy bonitacyjnej.

Na całym obszarze jest prowadzona produkcja roślinna oraz hodowla bydła i trzody chlewnej.

Sieć osadnicza ukształtowana jest w układzie pasmowym wzdłuż tras komunikacyjnych.

Wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jako główne kierunki rozwoju:

- ↑ rozwój rolnictwa w kierunku gospodarstw ekologicznych oraz produkcji biomasy,
- ↑ ochrona i poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- ↑ umiarkowany, zrównoważony rozwój funkcji osadniczej,
- ↑ rozwój usług z zakresu ludności, rolnictwa i turystyki,
- ↑ rozwój drobnej wytwórczości o małej uciążliwości dla środowiska,

- ↑ rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego,
- ↑ poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- ↑ kształtowanie ośrodka wspomagającego dla miejscowości gminnej z zakresu obsługi ludności w Dąbrowicy Dużej.

6 OCHRONA ŚRODOWISKA

W gminie Tucznia można obserwować przekształcenia środowiska i krajobrazu, które nastąpiły w wyniku wielowiekowej działalności człowieka na tym terenie. Działalność ta miała głównie charakter rolniczy i objawiła się w zmianach użytkowania gruntów. Dawne tereny leśne zostały przekształcone głównie na pola uprawne (dobre gleby), a częściowo tylko na użytki zielone. Zmiany użytkowania gruntów towarzyszyły także rozwojowi osadnictwa i powstawaniu większych lub mniejszych jednostek osadniczych. Rolnictwo, osadnictwo oraz rozwój infrastruktury drogowej i drobnego przemysłu stały się też głównym źródłem zanieczyszczenia wód gruntowych i powierzchniowych (ścieki komunalne, nawozy naturalne i sztuczne, środki ochrony roślin, zanieczyszczenia o charakterze punktowym, ścieki z tras komunikacyjnych). Największe znaczenie w kontekście przekształceń środowiska w gminie ma działalność rolnicza oraz gospodarka komunalna (ścieki i odpady).

6.1 OCHRONA ŚRODOWISKA W ASPEKcie UWARUNKOWAŃ PRAWNYCH

6.1.1 OBSZARY CHRONIONE

Zgodnie z art.6 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. formami ochrony przyrody są:

- ↑ parki narodowe,
- ↑ rezerwaty przyrody,
- ↑ parki krajobrazowe,
- ↑ obszary chronionego krajobrazu,
- ↑ obszary Natura 2000,
- ↑ pomniki przyrody,
- ↑ stanowiska dokumentacyjne,
- ↑ użytki ekologiczne,
- ↑ zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- ↑ ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Na terenie gminy jedynymi formami ochrony wchodzącymi w skład krajowego systemu obszarów chronionych jest ochrona gatunkowa roślin, zwierząt oraz grzybów. Ochroną pomnikową objęty był jałowiec

pospolity o obwodzie 45 cm i wysokości 7,5 m w miejscowości Kolonia Tuczna. Jałowiec został pozbawiony statusu pomnika przyrody Uchwałą Nr XXXII/165/10 rady Gminy Tuczna z dnia 3 września 2010 r.

W granicach przedmiotowego obszaru znajdują się lasy szczególnie chronione uznane za „lasy ochronne” na podstawie ustawy z dnia 28 września 1991 roku o lasach (Dz.U. Nr 101, poz. 444 z późn. zm.). Położone są one głównie w południowej części gminy, na zachód od miejscowości SAjówka i ciągną się w kierunku północno – zachodnim do miejscowości Ogrodniki. Dodatkowo niewielkie kompleksy tych lasów położone są w południowo – zachodniej części gminy na południe od miejscowości Bokinka Pańska, a także w części północnej w okolicach miejscowości Leniuszki oraz Dąbrowica Duża. Powierzchnia lasów ochronnych w gminie wynosi 957,9 ha, z których większość, bo aż 613,65 ha (64,1%) stanowią lasy publiczne Nadleśnictwa Włodawa. Pozostałe 344,22ha należą do Nadleśnictwa Chotyłów.

6.1.2 PRZYRODNICZY SYSTEM GMINY TUCZNA

Walory środowiska nieożywionego i żywego gminy Tuczna, tworzą mozaikę różnorodnych cennych w skali lokalnej i regionalnej obszarów i obiektów.

Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów

Ochronie gatunkowej podlegają wszystkie rośliny, zwierzęta i grzyby znajdujące się w wykazie gatunków podlegających ochronie.

Parki i ogrody podworskie

W gminie Tuczna znajdują się pozostałości założenia dworsko - ogrodowego we Władysławowie.

Grunty podlegające ochronie

Na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dn. 3 lutego 1995 roku, ochronie podlegają użytki rolne klas I-III. Ochronie ze względu na wysoką jakość gleb (klasy I-III) podlega 0,8% (63,8 ha) gruntów rolnych oraz 1,9% (61,9 ha) użytków zielonych powierzchni całkowitej gminy.

Przyrodniczy system gminy Tuczna

Walory środowiska nieożywionego i żywego gminy Tuczna, tworzą mozaikę różnorodnych cennych w skali lokalnej i regionalnej obszarów.

6.2 PODZIAŁ PRZYRODNICZEGO SYSTEMU GMINY TUCZNA

Dotychczasowe użytkowanie przestrzeni przyrodniczej spowodowało, że w niektórych terenach obserwuje się wyraźne zgrupowanie walorów, podczas gdy pozostałe obszary gminy są ich pozbawione. To ustalenie stanowi podstawę do utworzenia na terenie gminy Tuczna Przyrodniczego Systemu, który na skalę lokalną będzie obejmował wszystkie tereny decydujące o jakości środowiska przyrodniczego gminy oraz warunkach życia mieszkańców.

Należy starać się o przywrócenie do użytkowania terenów zgodnie z ich predyspozycjami środowiskowymi (np. lasy na siedliskach leśnych).

Przyrodniczy System gminy składa się z trzech kategorii obszarów: węzłowe, łącznikowe i obszary poza PS gminy.

6.2.1 OBSZARY WĘZŁOWE

Węzły ekologiczne zapewniają obieg materii biologicznej i fizycznej na dużym obszarze. Wyróżniają się zwartym obszarem o jednolitych lub zróżnicowanych funkcjach i roli przyrodniczej, co jest rezultatem warunków siedlisk, w których procesy przyrodnicze przebiegają w modelu zbliżonym do naturalnego.

Węzły ekologiczne w gminie Tuczna obejmują obszary leśno – łąkowe i są to:

- w północno – wschodniej części gminy – las Bór i Czerwona Dębina,
- w zachodnio – centralnej części gminy – las Dąbrowa,
- w południowo – wschodniej części gminy – las Buława.

6.2.2 OBSZARY ŁĄCZNIKOWE

6.2.2.1 KORYTARZE EKOLOGICZNE

Korytarze ekologiczne są to wydłużone struktury przestrzenne (np. zadrzewienia, doliny rzek, krawędzie, uskoki, wąwozy) zapewniające warunki do migracji różnych gatunków łączące izolowane fragmenty środowiska naturalnego.

Niekorzystne warunki środowiskowe dla rozwoju wielu funkcji ograniczyły korzystanie z zasobów dolinnych, doliny są więc najmniej przekształconymi elementami środowiska o dużej naturalnej prężności ekologicznej wynikającej z zasobów wodnych.

W strukturze przyrodniczej gminy pełnią rolę stref przemieszczania się materii biologicznej i abiotycznej pomiędzy Węzłami Ekologicznymi. Są podstawą przemieszczania się głównie gatunków związanych z ekosystemami łąkowymi, wodnymi oraz bagiennymi. W mniejszym stopniu z ekosystemami leśnymi.

Korytarze ekologiczne w gminie Tuczna:

- Korytarz ekologiczny Doliny Strugi – biegnie przez obszar gminy z południa w kierunku północno – zachodnim, wzdłuż koryta rzeki Strugi, omijając miejscowość Tuczna po stronie południowo – zachodniej,
- Korytarz ekologiczny Doliny Grabaru – zaczyna się na północ od wsi Mazanówka i biegnie w kierunku wschodnim wzdłuż koryta rzeki Grabar,
- Korytarz ekologiczny Doliny Lutni – przebiega przez południowo – zachodnią część gminy,
- oraz inne mniejsze przebiegające wzdłuż mniejszych rzek i rowów melioracyjnych.

Korytarze ekologiczne obejmuje się ochroną planistyczną ustanawiając wymóg zachowania i kształtowania drożności ekologiczno – przestrzennej, który oznacza:

- Zakazy
 - składowania odpadów komunalnych, przemysłowych i energetycznych, lokalizacji wylewisk gnojowicy i nieczystości oraz grzebowisk zwierząt,
 - tworzenia nasypów ziemnych, usytuowanych poprzecznie do osi korytarza,
 - lokalizacji zabudowy mieszkaniowej,
 - eksploatacji surowców mineralnych.
- Nakazy
 - likwidacji obiektów destrukcyjnych,
 - poszerzania lub wykonywania przepustów w przecinających korytarze nasypach drogowych i kolejowych.
- Zalecenia
 - kształtowania pasmowych struktur przyrodniczych (łąk, zadrzewień),
 - restytucji użytków zielonych kosztem gruntów ornych,
 - prowadzenie dróg po estakadach.

6.2.2.2 SIĘGACZE EKOLOGICZNE

Są to obszary łącznikowe mniejszej rangi niż poprzednie, jednak w wielu wypadkach to jedyne uprzywilejowane trasy przemieszczania się gatunków lub osobników pomiędzy terenami o większym potencjale i zasobach przyrody. Często stanowią drogi przemieszczania się elementów środowiska nieożywionego i wówczas spełniają funkcje klimatyczną, hydrograficzną lub łączną. Wyznaczają je pasma zagajników łąk, zarośli, niewielkich kompleksów leśnych, kęp roślinności śródleśnej.

Na załączniku graficznym do niniejszego opracowania wyznaczono ich przebieg.

6.2.3 OBSZARY POZA PS GMINY TUCZNA

Jakkolwiek nie są to elementy wyodrębnionego systemu przyrodniczego, to stanowią ogniwo struktury przyrodniczej gminy i niejako „uzupełnienie” przestrzenne. Oznacza to, że Przyrodniczy System Gminy Tuczna w tych obszarach, których walory przyrodnicze są przeciętne (choć lokalnie punktowo mogą być wybitne), a stan i zasoby środowiska geograficznego mocno zróżnicowane: od słabszych, często zdegradowanych (np. gleby klasy V, VI) do istotnych w skali lokalnej (gleby chronione, oczka wodne, źródła).

Na tych obszarach odbywa się najintensywniejsze w skali gminnej wykorzystywanie walorów i zasobów środowiskowych, przez to są one narażone na największe przekształcenia.

Jednocześnie nie można pominąć ich oddziaływań, w tym często niekorzystnych na elementy PSG. W perspektywie rozwoju gminy tereny te w dalszym ciągu będą stanowić podstawy rozwoju społeczno – gospodarczego. Aby mógł on następować w znacznym stopniu, należy je zasilić przyrodniczo, zrewaloryzować lub w miarę możliwości stopniowo przywracać utracone walory i zasoby.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego tych obszarów muszą więc uwzględniać rolę sąsiedztwa z PSG, jak i docelowo osiągnięcie poprawy dotychczasowego stanu. To ostatnie oznacza oddanie przyrodzie zabranych poprzednio powierzchni pod rozwój np. rolnictwa.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na możliwość pojawiania się nowych funkcji terenu, które będą wynikać ze zmian poza gminą (społeczno – gospodarczych) lub ze względu na trwałą tendencję poprawy atrakcyjności gminy dla inwestowania poprzez zmiany środowiska, krajobrazu lub zasobów przyrody.

7 KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO PRZYRODNICZEGO SYSTEMU GMINY TUCZNA – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W ramach określania rozwoju zrównoważonego gminy sformułowano kierunki, ogólne i szczegółowe.

Pierwsze są ogólnymi wytycznymi dla samorządu lokalnego i kolejnych etapów zagospodarowania przestrzennego.

Polityka przestrzenna rozumiana jest tu jako skoordynowane działania organów, instytucji i osób posiadających stosunek władczy wobec przestrzeni planistycznej gminy lub pojedynczych aspektów zagospodarowania (np. lasów, komunikacji, wód). Odnosi się to do całej powierzchni gminy lub jej fragmentów. Szczegółowe kierunki zagospodarowania przestrzennego odnoszą się do ograniczeń, zakazów lub preferencji w wykorzystaniu poszczególnych elementów struktury przyrodniczej gminy i służą poprawie środowiska, ochronie najcenniejszych walorów i zasobów oraz uzyskaniu możliwości rozwoju.

7.1 USTALENIA OGÓLNE

- zwiększenie lesistości gminy, przy wykorzystaniu naturalnych warunków,

- ograniczenie (z uzasadnieniem ekonomicznym i przyrodniczym) wykorzystania eksploatacji kruszyw budowlanych,
- ograniczenie projektowania nowej, rozproszonej zabudowy zagrodowej, jednorodzinnej lub letniskowej wraz z infrastrukturą, tak aby nie tworzyć fragmentacji krajobrazu terenów otwartych,
- przebieg nowych tras komunikacyjnych i infrastruktury technicznej powinien być projektowany w optymalnym kanale infrastrukturalnym.

7.2 DZIAŁANIA STRATEGICZNE NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

W celu poprawy stanu środowiska naturalnego na terenie gminy, niezbędne jest współdziałanie samorządu gminy Tucza z samorządami sąsiednich gmin oraz z samorządami szczebla powiatowego (Biała Podlaska) i wojewódzkiego (Lublin).

Budżet gminy na cele związane z ochroną środowiska może być wspierany dotacjami Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i innych funduszy tak krajowych jak i zagranicznych.

Dla zapewnienia prawidłowego rozwoju gminy, przy uwzględnieniu wymagań zdrowotnych i sanitarnych, a zarazem potrzeby zachowania istniejących walorów środowiska, samorząd lokalny musi dążyć do realizacji podjętych już działań w zakresie ochrony środowiska. Należą do nich w szczególności: ochrona wód podziemnych i wód rzeki Lutni, Garnczarki, Strugi oraz Grabaru objęcie tych rzek systemem oczyszczania ścieków, rozbudowa sieci wodociągowej, a także rozwój gazyfikacji.

Zapewnienie dostępu do wody pitnej dobrej jakości, gazyfikacja, kanalizacja sanitarna wiążą się z rozwojem turystyki.

Główne zadania w zakresie związanym z ochroną środowiska:

a) dla sfery biotycznej:

- traktowanie lasów jako najważniejszego składnika równowagi ekologicznej i krajobrazu gminy,
- prowadzenie polityki zalesienia najsłabszych gruntów (zwłaszcza w strefach przyleśnych),
- przeciwdziałanie przekształceniu użytków zielonych w pola uprawne,
- ochrona drzew przydrożnych.

b) hydrosfery: (ochrona czystości rzek i stawów oraz wód podziemnych)

- budowa systemów kanalizacji sanitarnej,
- eliminacja zrzutów ścieków do wód (stawów, rzek) i gruntu,
- wyznaczenie granic ochronnych wokół stawów i rzek.

c) pedosfery:

- rygorystyczny obowiązek ochrony gruntów o najwyższych walorach agroekologicznych przed zmianą sposobu ich użytkowania (klasy bonitacyjne od I do III),
- nieużytki rolnicze, gleby najslabsze (V i VI klasa) o ile nie są użytkowane rolniczo należy przeznaczyć do zalesienia,
- przy znacznym zakwaszeniu gleb uznaje się za wskazane zintensyfikowanie procesu ich wapnowania (jest to podstawowym czynnikiem przywracania walorów agroekologicznych zdegradowanym obszarom),

d) litosfery i gospodarki zasobami naturalnymi:

- eksploatacja złóż winna być zgodna z wymogami ochrony środowiska naturalnego, ale poza obszarami chronionymi,
- rekultywację leśną złóż wyeksploatowanych i sukcesywną rekultywację leśną złóż eksploatowanych,
- ograniczenie możliwości eksploatacji torfów,
- rygorystyczne przestrzeganie uzyskania koncesji na eksploatację wszelkich surowców mineralnych.

e) powietrza:

- dążyć do budowy systemu gazociągu, celem uzyskania gazu jako paliwa ekologicznego.

f) klimatu akustycznego:

- przestrzeganie zasad lokalizacji zabudowy mieszkaniowej wobec układów komunikacyjnych,
- lokalizacja zakładów produkcyjnych uciążliwych w odpowiedniej odległości od zabudowy mieszkaniowej,
- tworzenie stref zieleni – ochronnych wzdłuż tras komunikacyjnych.

7.2.1 GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA

7.2.1.1 ZAOPATRZENIE W WODĘ

W granicach gminy występują wody podziemne trzech poziomów użytkowych wodonośnych: kredowego, trzeciorzędowego oraz czwartorzędowego. Poziom wodonośny kredy sięga głębokości 150m. Wydajność studni wierconej kształtuje się na poziomie 5 – 15m³/h. Warstwy wodonośne utworów trzeciorzędowych występują na głębokości 30 – 50 m. Wydajność studni kształtuje się w przedziale 30 – 100 m³/h. Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę ludności gminy są wody pierwszego poziomu wodonośnego, pochodzące z piaszczystych utworów czwartorzędowych. Z poziomu czwartorzędowego czerpią wodę studnie

kopane oraz studnie wiercone wodociągów wiejskich. Zwierciadło wody tego poziomu ma charakter napięty, jedynie w formach dolinnych charakter swobodny lub lekko napięty. Wydajność poziomu czwartorzędowego uzależniona jest od warunków atmosferycznych i stanu wód powierzchniowych oraz od wykształcenia litologicznego utworów. Maksymalne wydajności studni wahają się od 30 m³/h do 60 m³/h.

W roku 2011 zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku kształtowało się na poziomie 115,4 dm³. Najwięcej wody zużywały gospodarstwa domowe – niemal 80%. Pozostała część to wody zużyte na cele rolnictwa i leśnictwa. W gminie wskaźnik zużycia wody w przeliczeniu na mieszkańca kształtował się na wysokim poziomie 28,3m³ wody/Mk, plasując gminę na 5 miejscu w powiecie bialskim.

Długość sieci wodociągowej na terenie gminy (na koniec 2011r.) wynosiła 104,6 km. W odniesieniu do stopnia zwodociągowania gminy nie zaobserwowano znaczących zmian, od 2004 roku wskaźnik ten utrzymuje się na tym samym poziomie – 61,5 km/km². W obszarze gminy na koniec 2011 roku do sieci wodociągowej przyłączone były 1008 gospodarstwa, co stanowiło ponad 90% ogólnej liczby wszystkich gospodarstw domowych. Pozostałe gospodarstwa zaopatrywane są poprzez systemy indywidualne. Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się wzrost przyłączonych budynków, w latach 2004 – 2011 o 16,1% tj. o 75 budynków. W zakresie obsługi inżynierskiej standard obsługi mieszkańców jest znacznie wyższy niżeli średnia wśród gmin powiatu bialskiego. Na koniec 2011 roku z wodociągu komunalnego korzystało blisko 93% mieszkańców (w powiecie bialskim zaledwie 67%), plasując gminę na wysokim 1 miejscu w powiecie. Istniejące potrzeby wodociągowe zrealizowane są na terenie gminy niemal w 100%, o czym świadczy udział ludności korzystającej z tej sieci.

W granicach obszaru będącego przedmiotem analizy, eksploatowane są dwa ujęcia wody, w miejscowości Tucznia oraz w Wólce Zabłockiej, których właścicielem jest Urząd Gminy w Tuczniej. Obecnie ujęcia nie posiadają wyznaczonych stref ochrony bezpośredniej. Studnie ujęcia wody w Tuczniej zlokalizowane są w sąsiedztwie użytków rolnych tzn. ok 500 m od zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej z uregulowaną gospodarką wodno - ściekową. Ujęcie wody w Wólce Zabłockiej usytuowane jest w sąsiedztwie użytków rolnych, i w odległości ok 1 km od zwartej zabudowy.

Wojewoda Białkopodlaski decyzją z dnia 14.12.1977r. zatwierdził dokumentację odnośnie zasobów wód podziemnych oraz projektu badań na wykonanie ujęcia wody dla wodociągu wiejskiego w Tuczniej. Dokument ten nakazuje utworzenie strefy ochronnej bezpośredniej w granicach wygradzonego terenu stacji wodociągowej o wymiarach 60x76m, natomiast ze względu na korzystne warunki hydrogeologiczne nie wyznacza strefy strefy ochrony pośredniej. Następną decyzją Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 02.09.1998r. wskazuje na brak konieczności wyznaczania terenu ochrony pośredniej i podaje stan studni. Studnie nr 1 i 2 mają wygradzoną strefę ochrony bezpośredniej o wymiarach 20x42m, studnia nr 3 znajduje się na ogrodzonym terenie stacji wodociągowej i nie ma potrzeby osobnego wygradzania studni.

Zaleca się utrzymanie ochrony prawnej i aktualizację zasad ochrony ujęcia wód podziemnych w strefie ochrony pośredniej i bezpośredniej w celu dostosowania do zmienionych regulacji prawnych.

W polityce przestrzennej gminy możliwość zaopatrzenia w wodę wszystkich użytkowników, powinna stanowić jeden z głównych elementów zrównoważonego rozwoju .

Aby gospodarowanie wodą spełniało ten postulat, należy oprzeć się o nowoczesne metody wykorzystania komponentu wodnego, w skrócie nazywane systemową gospodarką wodną. Jej zasady powinny określać:

- uwzględnienie potrzeb wodnych wszystkich użytkowników hydrosfery i próba tworzenia hierarchii potrzeb wodnych,
- w bilansie wodnym gminy po stronie przychodów, należy rozpatrywać wody podziemne i powierzchniowe – ma to zasadnicze znaczenie dla ochrony jakościowej stosunków wodnych, dynamiczne podejście do bilansu wodnego, co oznacza dostosowanie zużycia do zasobów.

Za celowe uznaje się:

- utrzymanie w należytych stanie technicznym ujęć wody w gminie Tucza,
- wydzielenie i zagospodarowanie strefy ochronnej wokół ujęć wody,
- wykonanie na terenie zabudowy mieszkaniowej studni publicznych, dla potrzeb obrony cywilnej o wydajności zabezpieczającej zapotrzebowanie 7,5 dm³/d na mieszkańca,
- uwzględnienie ewentualnych połączeń wodociągowych (uzupełniających sąsiednie gminy).

Pobór wód podziemnych powinien odbywać się tylko na cele gospodarki komunalnej. Dla potrzeb przemysłu pobór wód podziemnych powinien być ograniczony do niezbędnego minimum.

Wytyczne z planu województwa lubelskiego wskazują cały obszar gminy do pilnych nawodnień, a niemal wszystkie tereny użytków rolnych do uregulowania stosunków wodnych w I etapie.

O południowy obszar gminy zahacza rejon oddziaływania Kanału Wieprz – Krzna. Jest on jednym z obszarów strategicznych mających na celu zwiększenie retencji w województwie lubelskim jako obszar, gdzie w pierwszej kolejności powinny być podjęte działania na rzecz poprawy warunków wodnych gleb. Rzeki Lutnia i Grabarka, jako deficytowe zlewnie rzeki Zielawy i Czapelki, są objęte priorytetem w likwidacji niedoborów wody.

Plan zaleca prowadzenie polityki lokalizacyjnej dla wszelkich inwestycji korzystających z wody w ścisłym związku z „warunkami korzystania z wód rejonu wodnego”. Warunki te określają ograniczenia bilansowe, środowiskowe i jakościowe w korzystaniu z wód podziemnych oraz ograniczenia jakościowe i środowiskowe, głównie dotyczące zachowania przepływów nienaruszalnych w korzystaniu z wód powierzchniowych.

7.2.1.2 GOSPODARKA ŚCIEKOWA

W roku 2011 w gminie zaszły istotne zmiany w zakresie odprowadzania oraz oczyszczania ścieków. Zrealizowana została mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 120 m³/d w miejscowości Tucza. Z oczyszczalni ścieków w 2011 roku korzystało 840 osób. Udział osób korzystających z oczyszczalni w populacji zamieszkującej gminę (25,1%) jest znacznie niższy aniżeli średnia dla powiatu (39,5%). Pomimo niskiego udziału osób korzystających z oczyszczalni, uznaje się, iż jest to znaczący postęp

służący poprawie warunków życia mieszkańców gminy. W 2011 roku odprowadzonych zostało 9 dm³ ścieków (niespełna 1% ścieków w powiecie). Ścieki w 100% zostały oczyszczone i odprowadzone do odbiornika, którym jest ciek Luteńka. W związku z realizacją wyżej wymienionego projektu, gmina wyposażona została w zbiorczy system kanalizacji sanitarnej. W 2011 roku długość sieci kanalizacyjnej wynosiła zaledwie 16,1 km, niemniej jest to znaczący postęp służący uporządkowaniu gospodarki wodno – ściekowej na terenie gminy. W sieć kanalizacyjną wyposażony został najlepiej rozwinięty przestrzennie ośrodek osadniczy, którym jest Tuczna. Na koniec 2011 roku do sieci kanalizacyjnej przyłączonych było 163 gospodarstwa. Z sieci kanalizacyjnej korzystało 1253 mieszkańców gminy, w tym 564 osób w sołectwie Tuczna I oraz 689 osób w sołectwie Tuczna II. Uzupełnieniem gospodarki ściekowej w obszarze opracowania są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Na terenie gminy znajduje się ich 411, najwięcej (powyżej 30 sztuk) w sołectwach: Bokinka Pańska, Choroszczyńska oraz Matiaszówka.

Dodatkowo na terenie gminy występują także zbiorniki bezodpływowe. Ścieki gromadzone w szambach, stanowią istotne zagrożenie dla środowiska wodno–gruntowego, z uwagi na brak szczelności tych zbiorników. Szacuje się, że około 65% wytwarzanych przez mieszkańców gospodarstw rolnych ścieków w nieoczyszczonej formie trafia do gruntu. Ze względu na wysoki procent zwodociągowania gospodarstw, istnieje potrzeba rozbudowy sieci kanalizacyjnej na obszarze gminy.

Występujące braki w kanalizacji sanitarnej przekładają się na cały szereg negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej np.: zanieczyszczenie cieków wodnych i gleb. Realizacja inwestycji w zakresie budowy kanalizacji doprowadzi do rozwiązania powyższych problemów. W ramach zadania realizowane będą przedsięwzięcia obejmujące budowę sieci kanalizacyjnej na nieskanalizowanych obszarach gminy.

Problematyczne pozostają braki w systemie kanalizacyjnym części mieszkańców gminy pozbawionych dostępu do kanalizacji, a znajdujących się na obszarach, gdzie budowa kanalizacji sieciowej jest przedsięwzięciem, na które nie pozwalają warunki techniczne. W takich przypadkach propagowane będą przydomowe oczyszczalnie ścieków.

W celu realizacji zadań wynikających z Traktatu Akcesyjnego, w zakresie wyposażenia w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków komunalnych, zgodnie z *ustawą Prawo wodne* sporządzony został „Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych” (KPOŚ). Gmina Tuczna, nie została zakwalifikowana do obszarów zdefiniowanych jako aglomeracje, które winny zostać wyposażone w system kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych, zakończony oczyszczalnią ścieków, z uwagi na niską gęstość zaludnienia oraz niewielką koncentrację działalności gospodarczej. Niemniej jednak, brak obecności gminy w wykazie aglomeracji nie narusza obowiązku gminy w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty, w szczególności kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych.

Zauważa się, iż realizacja wyżej wymienionego projektu służy uporządkowaniu sytuacji ściekowej w obszarze opracowania. Projekt objął budowę sieci kanalizacyjnej w miejscowościach Tuczna oraz budowę 292 przydomowych oczyszczalni ścieków w 17 miejscowościach (za wyjątkiem sołectw Bokinka Pańska oraz Międzyłes). Należy podkreślić, iż inwestycja polegająca na budowie oczyszczalni ścieków, kanalizacji oraz przydomowych oczyszczalni ścieków znacząco poprawiła warunki życia mieszkańców gminy Tuczna, ale również znacząco przyczyniła się do wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

Dodatkowo na potrzeby miejscowości Dąbrowica Duża powstał projekt w zaopatrzenie jej w sieć kanalizacji.

Za celowe uznaje się :

- budowę sieci kanalizacyjnej,
- budowę przydomowych ekologicznych oczyszczalni ścieków,
- respektowanie uregulowań prawnych dotyczących gospodarki wodno – ściekowej,
- upowszechnienie edukacji ekologicznej wśród mieszkańców,
- ochrona jakości zasobów wód powierzchniowych i podziemnych dla celów rozwoju społeczno - gospodarczego oraz zabezpieczenia zasobów tych wód w niezmienionym stanie dla przyszłych pokoleń.

Wskazuje się rozbudowę systemów kanalizacji sanitarnej przy równoczesnej modernizacji tam, gdzie jest to konieczne, urządzeń oczyszczających ścieki.

7.3 KIERUNKI POLITYKI OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Najważniejszym założeniem polityki rozwoju przestrzennego gminy Tucznaj jest priorytetowe traktowanie funkcjonowania środowiska przyrodniczego – jako podstawy zrównoważonego rozwoju przestrzennego gminy. Zatem nadrzędnym celem rozwoju przestrzennego gminy jest ochrona wartości przyrodniczych oraz dążenie do przywrócenia równowagi ekologicznej, a więc kształtowanie optymalnej struktury użytkowania terenów i ładu przestrzennego gminy.

Z przeprowadzonej oceny istniejących uwarunkowań przyrodniczych wynikają następujące podstawowe kierunki polityki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

- ekologizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- ekologizacja przestrzeni osadniczej.
- ekologizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej wymaga podjęcia następujących działań:
- prowadzenie zabiegów przeciwozyjnych na gruntach ornych (zapobieganie przed erozją wodną i wietrzną) przede wszystkim przez wprowadzenie zadrzewień śródpolnych,
- wprowadzanie zalesień na gruntach ornych klas V i VI oraz nieużytkach (piaski lotne, nieczynne wyrobiska i wysypiska), które docelowo powiększać powinny istniejący system ciągów ekologicznych np. w postaci zadrzewień śródpolnych,
- wprowadzenie zadrzewień pełniących ważną funkcję w ochronie ekosystemów rolnych. Są to zadrzewienia przydrożne, przywodne, pasmowe, kępowe. Modyfikują one mikroklimat przyległych pól, zmieniając bilans cieplny i wodny krajobrazu, ograniczają migrację związków chemicznych na

drodze erozji wodnej i wietrznej, ograniczają zanieczyszczenia wód gruntowych. Ze względu na duże znaczenie zieleni dla funkcjonowania systemu krajobrazu wiejskiego wskazane jest opracowanie kompleksowego programu zalesień, zadrzewień i zakrzewień o znaczeniu ekologicznym,

- wprowadzanie użytków zielonych na gruntach ornych z glebami murszastymi i czarnymi ziemiami. Grunty te ze względu na możliwość silnych nawodnień są predysponowane do zmian na użytki zielone,
- wprowadzanie sadów i ogrodów: ze względu na korzystne uwarunkowania glebowe na terenie gminy istnieją predyspozycje do rozwoju funkcji sadowniczo - ogrodniczych szczególnie w obrębie istniejących jednostek osadniczych oraz funkcji warzywniczych (ogrody działkowe).

Ekologizacja przestrzeni osadniczej ma przede wszystkim na celu podniesienie standardu życia mieszkańcom wsi. Osiągnąć to można przez następujące działania:

- eliminację źródeł zagrożeń środowiska znajdujących się na terenach osadniczych: np. wprowadzenie ekologicznych źródeł energii (takich jak np. gazyfikacja, elektrownie wiatrowe, biogazownie, energia pozyskiwana z biomasy) eliminujących zanieczyszczenie powietrza,
- kanalizacja wszystkich terenów osadniczych o zwartej zabudowie,
- wzbogacenie krajobrazu osadniczego zielenią (parki, zieleń izolacyjna), zwiększenie udziału powierzchni terenów zielonych (parki, ogrody przyzagrodowe, sady),
- ochrona i pielęgnacja istniejących parków, cmentarzy zabytkowych, zadrzewień itp.,

Bardzo ważną rolę dla funkcjonowania środowiska przyrodniczego na terenie gminy odgrywają tereny leśne. Ze względu na fakt, że są to tereny będące w administracji państwowej oddziaływanie administracji samorządowej jest niewielkie. Można jedynie postulować, aby poszerzona została strefa masowego wypoczynku na terenach leśnych.

Z koniecznych do podjęcia działań ekologicznych na terenie gminy wymienić należy ponadto rekultywację leśną terenów poeksploatacyjnych.

8 CELE OCHRONY ŚRODOWISKA SZCZEBŁA MIĘDZYNARODOWEGO, WSPÓLNOTOWEGO I KRAJOWEGO UWZGLĘDNIONE W OPRACOWYWANYM DOKUMENCIE

8.1 OBSZARY ROLNICZE

Strefa rolnicza – stanowi podstawowy element struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tuczna. Obejmuje ona grunty orne, sady, łąki, pastwiska, co stanowi około 81,98 % powierzchni gminy.

Plan proponuje przeznaczenie do produkcji rolnej gleb dobrej jakości produkcyjnej (I-IV klasy), natomiast gleby słabe (V-VI klasy) proponuje się przeznaczyć pod rozwój funkcji – rekreacyjnej, leśnej lub

inne zainwestowanie zgodne z zakładanym rozwojem terenów (lokalizacje działalności gospodarczych, infrastrukturalnych i usługowych).

Strefa ta charakteryzuje się rozległymi obszarami użytków rolnych o dość wysokiej bonitacji gleb, małą ilością zadrzewień i zakrzewień oraz wód powierzchniowych. Minimalna lesistość na terenach rolniczych stwarza dogodne warunki do intensyfikacji produkcji rolnej.

Należy zwrócić szczególną uwagę na likwidację zrzutów ścieków i ognisk zagrożeń wynikających z technologii – zwłaszcza w miejscowościach w dolinie rzeki Lutnia, Garnczarka, Struga i Grabar oraz systemu melioracji.

Wysokotowarowe rolnictwo w odniesieniu do ułomnej struktury agrosystemu powoduje naruszenie równowagi biologicznej przez:

- postępujące osuszanie i stepowienie krajobrazu,
- zmianę warunków klimatycznych,
- nadmierne zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych,
- stopniowe zanikanie fauny (ssaków, owadów, ptaków i płazów) na terenie gminy.

W celu prawidłowego działania ekosystemu i eliminowania zjawisk negatywnych należy dążyć do kompleksowego przekształcenia krajobrazu rolniczego przez stopniowe wprowadzenie mozaikowej struktury wzbogacając i zwiększając system zbiorników wodnych (program małej retencji) oraz zalesienie, zadrzewianie, zakrzaczenia śródpolne, wzdłuż dróg i cieków wodnych.

Należy dążyć do racjonalnej gospodarki użytkami rolnymi, między innymi przez:

- przeznaczenie najniższych klas bonitacyjnych oraz gleby zdegradowane i nieużytki pod zalesienia lub cele ekologiczne,
- wapnowanie gleb zakwaszonych w celu plonotwórczym i ekologicznym,
- przeznaczenie części gruntów użytkowanych łącznie na trwałe użytki zielone w dolinach rzecznych i obniżeniach terenu, co ma uzasadnienie gospodarcze, ekologiczne, klimatyczne i krajobrazowe,
- stosowanie technologii przyjaznych środowisku – nawożenie konwencjonalne, mineralne,
- wprowadzenie większej liczby gospodarstw specjalistycznych: produkcja kwalifikowanych zbóż, na terenach o glebach słabych i większej ilości użytków zielonych – chów zwierząt np. bydło opasowe, trzoda chlewna i drób,
- prowadzenie upraw roślin intensywnych: jagodowych, warzyw, drzew i krzewów ozdobnych przez gospodarstwa mniejsze obszarowo,
- opracowanie projektów zadrzewień na terenach rolnych wykazujących niedobory, w pierwszej kolejności na ekologicznych obszarach węzłowych,
- wprowadzanie zadrzewień wzdłuż dróg, miedz i lokalnych obniżień,
- niewskazane jest usuwanie istniejących zadrzewień i zakrzewień,

- stosowanie w krajobrazie rolniczym w zadrzewieniach rodzimych gatunków drzew i krzewów, zgodnie z siedliskiem.

Dla rolniczej przestrzeni produkcyjnej jako wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ustala się:

- na terenach wysoczyznowych pożądanym jest rozwój zagospodarowania turystycznego o przewadze małego stopnia intensywności,
- dbałość o estetykę obiektów zagospodarowania turystycznego i całego otoczenia,
- możliwość realizacji infrastruktury technicznej wynikającej z gminnego programu bądź wynikającej z potrzeby poszczególnych inwestycji takich jak: linie energetyczne i telekomunikacyjne, wody i kanalizacji, wieże radiofonii komórkowej czy siłownie wiatrowe.

Nowoczesne i efektywne rolnictwo będzie jednym z filarów rozwoju gminy. Tradycje rolnicze i dobre jakościowo gleby jednak nie wystarczą. Niezbędne będzie zwiększenie konkurencyjności istniejących gospodarstw rolnych. Będzie się to wiązało ze zwiększeniem powierzchni tych gospodarstw oraz tworzeniem grup producenckich, które z jednej strony zapewnią lepszą ofertę produktów rolnych, a z drugiej będą w stanie negocjować korzystne warunki sprzedaży dla miejscowych rolników. Uruchomienie przetwórstwa rolno - spożywczego zapewni nowe miejsca pracy i przyniesie zwiększenie dochodów gminy. Gospodarka gminy opiera się w głównej mierze na rolnictwie, dlatego należy podjąć starania, aby w wyniku przemian tradycyjna wieś monofunkcyjna przekształciła się w wieś wielofunkcyjną, opartą nie tylko na rolnictwie tradycyjnym, ale także na przetwórstwie, usługach na rzecz rolnictwa. Wiele gospodarstw to małe, słabo wyposażone niskodochodowe jednostki, które funkcjonują ze względu na brak alternatywnego źródła utrzymania.

Główne kierunki działań na obszarach rolniczych:

1. Modernizacja i unowocześnienie lokalnych gospodarstw rolnych (poprawa efektywności rolnictwa w gminie i dostosowanie do standardów europejskich).
2. Inicjowanie i wspieranie tworzenia grup producenckich.
3. Wspieranie rozwoju przetwórstwa żywności ekologicznej, warzyw i owoców, miodu i runa leśnego.
4. Wspieranie procesu różnicowania działalności gospodarstw rolnych (przetwórstwo produktów rolnych, leśnych i agroturystyka).
5. Wdrożenie systemu preferencji dla inwestujących w działalność pozarolniczą, w tym ulg podatkowych.
6. Rozwijanie agroturystyki i turystyki w oparciu o zabytki architektury jak i walory przyrodnicze gminy.
7. Podnoszenie wiedzy i kwalifikacji rolników w zakresie prowadzenia gospodarstw i ich modernizacji.

8. Wspieranie procesu zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych (scalanie gruntów) oraz przeciwdziałanie rozdrobnieniu gospodarstw.
9. Wprowadzanie zadrzewień sródpolnych i zalesień z celu wzmocnienia struktury przyrodniczej gminy oraz zapobieganiu erozji.

Wyklucza się możliwość zabudowy na terenach z glebami klas I-III oraz terenach użytków zielonych.

Plan województwa lubelskiego wskazuje, jako najważniejsze z zakresu ochrony i racjonalnego gospodarowania zasobami gleb, ograniczenie przeznaczania na cele nierolnicze gleb nadających się do wykorzystania rolniczego. Priorytetem obejmuje zalesienia, w celu przeciwdziałania marginalizacji gleb powstałej w wyniku ich degradacji, a w następnej kolejności meliorację użytków rolnych, rozwój rolnictwa ekologicznego na obszarach chronionych prawnie oraz pilne nawodnienia kompleksów użytków rolnych.

8.2 STREFY POZAROLNICZEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Południowa część gminy położona jest w uzupełniającym paśmie wzmożonej aktywności gospodarczej, związanym z przebiegiem drogi krajowej nr 63. Z korzyści położenia wynikają predyspozycje do lokalizacji na tym terenie różnorodnych form przedsiębiorczości. W rozwoju pasm aktywności gospodarczej główną rolę będą pełniły usługi związane z obsługą transportu (handel, hotele, stacje obsługi, usługi finansowe).

Biorąc pod uwagę rolę stref przedsiębiorczości w aktywizacji gospodarczej, na potrzeby zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, opracowany został dokument pt. „Studium przestrzenne lokalizacji i możliwości rozwoju Regionalnych Stref Przedsiębiorczości w województwie lubelskim” (przyjęty Uchwałą Nr CLXXVI/2057/08 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 28 października 2008 r.)

8.3 OBSZARY TERENÓW LEŚNYCH

Tereny zdefiniowane jako tereny leśne reprezentują biosferę: szata roślinna i świat zwierząt. Szata roślinna – element krajobrazu, czynnik ekologiczny – reprezentowana jest przez: lasy, zalesienia, zadrzewienia przydrożne, zieleń parkową i przydomową – ozdobną i użytkową.

Gmina Tucznia wskazuje bardzo wysoki wskaźnik zalesienia. Teren gminy w 2011 roku pokrywało 5 021,4 ha gruntów leśnych, w tym 51,6% (2588,4 ha) stanowiły grunty leśne publiczne. Powierzchnia lasów w gminie Tucznia wyniosła 4978, 2 ha, co stanowiło 29,4% ogólnej powierzchni gminy. Wskaźnik lesistości był wyższy zarówno od średniej dla powiatu bialskiego (27,1%) jak i województwa lubelskiego (23,1%). Zwarty obszar lasów znajduje się w północno – wschodniej, zachodniej i południowej części gminy.

Cały obszar gminy Tucznia ujęty jest w strategii zalesień województwa lubelskiego, gdzie zalesienia są priorytetem w przeciwdziałaniu powstawaniu gruntów marginalnych. Zalesienia powinny następować kosztem lasów gospodarczych w celu sukcesywnego powiększania powierzchni lasów ochronnych, głównie

wodochronnych i glebochronnych. Lasy ochronne mogą obejmować nie tylko lasy państwowe, ale także lasy prywatne, które potrzebują ochrony. Ekologiczne gospodarowanie zasobami leśnymi powinno opierać się o plany urządzenia lasów państwowych sporządzone dla nadleśnictw oraz uproszczone plany urządzenia lasu do lasów niepaństwowych.

Obszary proponowane do zalesienia zostały wyznaczone na załączniku graficznym, są to tereny o niskiej bonitacji glebowej, a tym samym nie nadają się do wykorzystania w produkcji rolnej. Wskazano obszary proponowanych dolesień oraz zakłada się możliwość dolesienia innych terenów po warunkiem uwzględnienia przepisów odrębnych.

Ustalenia realizacyjne dla terenów leśnych – jako wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego:

- priorytetowe traktowanie lasów jako czynnika równowagi ekologicznej,
- prowadzenie polityki zalesień najsłabszych gruntów zwłaszcza w strefach przyleśnych,
- kształtowanie granicy lasów, mających na celu wyrównanie na styku las-pole, zaś na styku las-łąka kształtowanie enklaw niezalesionych i polan – zalecane jest wykonanie specjalistycznego opracowania na etapie planu zagospodarowania przestrzennego,
- ochronę:
 - drzew przydrożnych oraz zadrzewień w dolinie łąk,
 - lasów przed zmianą sposobu ich użytkowania,
 - użytków zielonych i zalesień przed przekształceniem w pola uprawne,
- lokalizacja osadnictwa na terenach leśnych tylko w wyjątkowych (ekonomicznie uzasadnionych) przypadkach z uwzględnieniem warunków przyrodniczych. Jedynie istniejącą zabudowę należy adaptować z możliwością rozbudowy,
- ponadto dla terenów leśnych zaleca się dążenie do poprawy struktury przyrodniczej lasów poprzez:
 - przyśpieszenie urządzania lasów prywatnych,
 - rozpoczęcie programu dostosowywania gatunkowego składu drzewostanów lasów prywatnych do zajmowanych żyźniejszych siedlisk,
 - w rejonach występowania siedlisk wilgotnych i bagiennych należy podjąć działania w kierunku przywrócenia zakłóconych stosunków wodnych,
 - zagospodarowanie lasów zgodnie z pełnionymi funkcjami ochronnymi,
 - zagospodarowanie brzegowych stref lasu w sposób łagodzący negatywne zjawiska ekotonowe (zagęszczanie podszytów w strefie brzegowej, pozostawianie zbiorowisk okrajkowych),
 - łagodzenie uciążliwości barier ekologicznych w lasach, zwłaszcza w większych płatach biotopów wnętrza lasu,

- zwiększenie powierzchni lasów przez wyłączenie z produkcji rolnych terenów o niskiej wartości glebowej – te które zostały pokazane na rysunku „Studium ...” oraz aktualizowanie w miarę zgłaszanych wniosków.

8.4 OBSZARY TERENÓW ŁĄK I PASTWISK

Łąki i pastwiska zajmują ponad 17% powierzchni gminy. Największe obszarowo powierzchnie siedlisk łąkowo – pastwiskowych koncentrują się głównie we wschodniej i południowej części gminy. A prawie całe ich powierzchnie leżą w obszarach Przyrodniczego Systemu Gminy Tucznia – w związku z tym obowiązują ustalenia jak dla PSG – natomiast w zakresie infrastruktury technicznej jak dla terenów rolnych.

8.5 OBSZARY WÓD OTWARTYCH I POWIERZCHNIOWYCH

Zgodnie z podziałem hydrograficznym kraju, obszar gminy położony jest w regionie wodnym Wisły Środkowej i należy do zlewni Bugu. Sieć wód powierzchniowych tworzą rzeki: Garncarka i Struga (dopływy rzeki Piszczanki), Grabar (dopływ rzeki Bug), Lutnia (dopływ rzeki Krzna) oraz system rowów melioracyjnych. Najdłuższą, a zarazem uregulowaną rzeką gminy jest rzeka Lutnia, odwadniająca wraz z dopływem Werbia zachodnią część obszaru będącego przedmiotem opracowania. Północno – zachodnia i środkowa część gminy odwadniana jest przez rzeki: Garnczarkę oraz Strugę, charakteryzującymi się małymi spadkami i uregulowanym korytem. Wschodnia część gminy odwadniana jest przez rzekę Grabar. Wszystkie w/w rzeki posiadają charakter rzek nizinnych, co przejawia się względnie małą roczną zmiennością prędkości i wielkości ich przepływu. Są one zasilane głównie przez opady atmosferyczne. Duże znaczenie w sieci hydrologicznej gminy przypisuje się rowom melioracyjnym, które istotnie zmieniły charakter i zasięg obszarów podmokłych sprzed melioracji. Na terenie gminy Tucznia nie ma jezior, a woda stojąca jest magazynowana w wielu zagłębieniach bezodpływowych oraz stawach powstałych w wyniku działalności gospodarczej człowieka.

Projektuje się w rejonie sołectwa Tucznia zbiornik retencyjny wody o charakterze turystycznym. Jako zaplecze zbiornika przewiduje się lokalizację zabudowy letniskowej przy drodze gminnej nr 101151.

Hydrosfera jako integralna część rolniczej przestrzeni stanowi w aspekcie problematyki zagospodarowania terenu istotny czynnik form krajobrazowych w stosunku do wód powierzchniowych zaś w stosunku do wód podziemnych stanowi wartość zasobów komunalnych.

Biorąc pod uwagę ochronę wód powierzchniowych należy zauważyć, że i odporność na zanieczyszczenia zależy od:

- wielkości przepływu w istniejących ciekach wodnych,
- możliwości natlenienia wód płynących, a więc zależne od ich powierzchni zmeandrowania.
- odporność wód podziemnych określona jest:

- zasobnością poziomów wodonośnych,
- głębokością ich posadowienia,
- stopniem przepuszczalności warstwy suchej,
- intensywnością ruchu tych wód.

Wnioskami do właściwej gospodarki wodnej gminy będą ustalenia PSG Tuczna, a także poniższe zalecenia:

- poprawa stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych przez eliminowanie zrzutów ścieków przez skorelowanie procesu wodociągowania z budową kanalizacji sanitarnej zbiorczej dla zwartej zabudowy i indywidualnej dla zabudowy rozproszonej,
- sukcesywne likwidowanie źródeł zagrożeń zanieczyszczenia ścieków komunalnych z układu osadniczego i z gospodarstw rolnych,
- zachowanie stosunków wodnych lecz na niektórych obszarach wskazane jest nawodnienie,
- niezabudowywanie dolin, zwłaszcza w sąsiedztwie koryt i unikanie regulacji rzek (ewentualne drobne regulacje na małych ciekach powinny być poprzedzone ekspertyzą ekologiczną), nie odcinać sztucznie starorzeczy od koryt rzek,
- niezasypywanie oczek wodnych.

8.6 OBSZARY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ JEDNORODZINNEJ – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Ze względu na rolniczy charakter gminy i historycznie ukształtowany układ osadniczy, dominującą formę własności stanowią budynki prywatne: zabudowa zagrodowa i jednorodzinna. Wytycznymi do obszarów zabudowy mieszkaniowej do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego są:

- realizacja zabudowy mieszkaniowej w obrębie osady Tuczna
- utrzymanie, modernizacja i wymiana istniejącej zabudowy oraz uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach między istniejącą zabudową, w stosunku do obiektów zabytkowych i o charakterze zabytkowym wymagane jest pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- rozwój systemów infrastruktury technicznej podnoszącej standard mieszkań,
- realizacja budownictwa mieszkaniowego o maksymalnej liczbie 2 kondygnacji nadziemnych,
- zaleca się stosowanie dachów wieloprzestrzennych – zakaz stosowania dachów płaskich,
- intensywność zabudowy netto: min. 0,1 – max. 0,4,
- max. powierzchnia zabudowy – 45 %,

- min. powierzchnia działki biologicznie czynna – 50 %.

8.7 OBSZARY ZABUDOWY USŁUGOWEJ ORAZ SPORTU I REKREACJI

A) Usługi publiczne:

a) Użytkowanie podstawowe:

- oświata,
- kultura,
- ośrodki kultury sakralnej,
- ośrodki zdrowia,
- usługi publiczne inne.
- tereny sportu i rekreacji – (US).

b) Użytkowanie dopuszczalne:

- usługi niepubliczne, w tym: rzemiosło usługowe nieuciążliwe,
- mieszkalnictwo wbudowane oraz towarzyszące wolnostojące,
- zieleń urządzona,
- urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacji zw. z funkcją podstawową,
- obiekty i urządzenia rekreacji,
- mała architektura,
- inne, w zależności od potrzeb zw. z funkcją podstawową.

c) Wskaźniki wykorzystania terenu:

- powierzchnia biologicznie czynna: min. 40% pow. terenu inwestycji,
- intensywność zabudowy: max 0,5,

d) Kierunki przekształceń strukturalnych terenów:

- dążenie do jednorodności funkcjonalnej poszczególnych terenów usługowych,
- tworzenie rezerw terenowych dla realizacji perspektywicznych.
- na wydzielonych terenach usług publicznych dopuszcza się zamianę określonego planem istniejącego lub projektowanego sposobu użytkowania danego terenu na inny zakres usług publicznych lub niepublicznych pod warunkiem bezkonfliktowej funkcji zamiennej,
- nowe realizacje w dostosowaniu do form i skali otoczenia,

– zachowanie w odległości 50m od linii brzegowej zbiornika wodnego, pasa ochronnego, wyłączonego z zabudowy.

B) Usługi niepubliczne:

a) Użytkowanie podstawowe:

- usługi handlu,
- rzemiosło,
- gastronomia.

b) Użytkowanie dopuszczalne:

- mieszkalnictwo wbudowane oraz towarzyszące wolnostojące,
- obiekty i urządzenia rekreacji,
- zieleń urządzone,
- urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacji zw. z funkcją podstawową,
- mała architektura,
- inne, w zależności od potrzeb zw. z funkcją podstawową.

c) Wskaźniki wykorzystania terenu:

- powierzchnia biologicznie czynna: min. 40% pow. terenu inwestycji,
- intensywność zabudowy: max 0,5,

d) Kierunki przekształceń strukturalnych terenów.

- na wydzielonych terenach usług niepublicznych dopuszcza się zmianę określonego planem istniejącego lub projektowanego sposobu użytkowania danego terenu na inny zakres usług niepublicznych pod warunkiem bezkonfliktowej funkcji zamiennej,
- nowe realizacje w dostosowaniu do form i skali otoczenia oraz architektury regionalnej.

C) Tereny usług komercyjnych:

a) Użytkowanie podstawowe:

- usługi handlu,
- rzemiosło,
- gastronomia,

b) Użytkowanie dopuszczalne:

- mieszkalnictwo wbudowane oraz towarzyszące wolnostojące,
- obiekty i urządzenia rekreacji,

- zieleń urządzone,
- urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacji zw. z funkcją podstawową,
- mała architektura,
- inne, w zależności od potrzeb zw. z funkcją podstawową.

c) Wskaźniki wykorzystania terenu:

- powierzchnia biologicznie czynna: min. 30% pow. terenu inwestycji,
- intensywność zabudowy: max 0,5,

d) Kierunki przekształceń strukturalnych terenów:

- dążenie do jednorodności funkcjonalnej poszczególnych terenów usługowych,
- tworzenie rezerw terenowych dla realizacji perspektywicznych,
- na wydzielonych terenach usług komercyjnych dopuszcza się zmianę określonego planem istniejącego lub projektowanego sposobu użytkowania danego terenu na inny zakres usług komercyjnych pod warunkiem bezkonfliktowej funkcji zamiennej,
- nowe realizacje w dostosowaniu do form i skali otoczenia.

8.8 TERENY PRZEMYSŁU I ENERGETYKI

a) Ustalenia podstawowe:

- tereny zabudowy techniczno – produkcyjnej, tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów, tereny infrastruktury technicznej – energetycznej wraz ze źródłami wytwarzania energii elektrycznej, biogazownie,
- usługi towarzyszące:
- podstawowe,
- wytwórcze,
- techniczne,

b) Ogólne warunki realizacji inwestycji i ochrony środowiska:

1) Przy wyznaczaniu nowych terenów produkcyjnych należy dokonać analizy ich usytuowania w strukturze urbanistycznej gminy, układu komunikacyjnego, dostępności i możliwości wyposażenia w infrastrukturę techniczną oraz wpływu na stan środowiska naturalnego i kulturowego.

2) Realizacja obiektów produkcyjnych winna odbywać się równocześnie z pełnym zakresem infrastruktury technicznej, a w szczególności z rozwiązaniem systemem zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz prawidłową gospodarką odpadami – zgodnie z obowiązującymi przepisami.

3) Należy dążyć do restrukturyzacji zakładów produkcyjnych poprzez wprowadzanie proekologicznych:

- energooszczędnych,
- wodooszczędnych,
- małodopadowych technologii nie stwarzających konfliktów w środowisku.

4) Na terenach strefy produkcyjnej dopuszcza się realizację nowych obiektów produkcyjnych i rzemieślniczych pod warunkiem ich lokalizacji zgodnej z wymaganiami ochrony środowiska:

- wyposażenia w systemy utylizacji ścieków i usuwania odpadów w sposób zorganizowany,
- realizacji urządzeń podczyszczających w przypadku ścieków o parametrach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń.

5) Tereny przeznaczone na cele magazynowo - składowe winny posiadać szczelne zabezpieczenie podłoża.

6) Na działkach produkcyjno - usługowych oraz magazynowo - składowych prowadzi się obowiązek stosowania zieleni izolacyjnej o szerokości 1,0 m (w szczególności strefy zieleni izolacyjnej parawanowej na styku strefy przemysłowej z zabudową mieszkaniową) systemem nasadzeń pojedynczych, kępowych lub szpalerowych z zastosowaniem krzewów i niskich drzew:

a) gatunki naturalne, rodzime - w terenach otwartych,

b) gatunki ozdobne, parkowe - w terenach osadniczych.

7) Wszelkie działania inwestycyjne na terenach strefy P zw. z utrzymaniem, modernizacją, przebudową, rozbudową oraz zmianą sposobu użytkowania istniejącej zabudowy i urządzeń z nią związanych winny spełniać wymagania ochrony środowiska i krajobrazu.

8) Warunkiem realizacji zabudowy jest pełne uzbrojenie działek w urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacji.

9) Tereny produkcyjne mogą być dzielone na działki z zachowaniem warunków dostępności do dróg publicznych.

Wskaźniki intensywności zabudowy:

- powierzchnia biologicznie czynna: min 30% pow. terenu inwestycji (działki budowlanej),
- intensywność zabudowy: max 0,6.

Kierunki przekształceń strukturalnych terenów:

- dopuszcza się zmianę użytkowania terenów przemysłowych na użytkowanie usługowo-produkcyjne lub usługi wielobranżowe (publiczne, niepubliczne, komercyjne),
- nowe realizacje w dostosowaniu do form i skali otoczenia.

8.9 OBSZARY ROLNICZO – OSADNICZE – TERENY ZABUDOWY ZAGRODOWEJ Z USŁUGAMI

Obszary rolniczo – osadnicze zdefiniowane jako tereny zabudowy zagrodowej (mieszkania wraz z zapleczem obiektów związanych z produkcją rolną) z możliwością budownictwa: mieszkaniowego – jednorodzinne, letniskowego, agroturystyki i usług nieuciążliwych – handel, zakłady rzemieślnicze itp.

Realizacja budownictwa zagrodowego wg następujących zasad:

- maksymalna ilość kondygnacji: 2 nadziemne,
- zakaz stosowania dachów płaskich,
- nowe inwestycje w strefie ochrony konserwatorskiej należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- wykorzystanie pod lokalizację nowych obiektów istniejących plomb budownictwa zagrodowego oraz maksymalne koncentrowanie zabudowy,
- lokalizacja nowych obiektów (ferm, agroturystyki) na terenach produkcji rolnej tylko w ekonomicznie uzasadnionych przypadkach przy respektowaniu zasad ochrony środowiska,
- intensywność zabudowy netto: min. 0,1 – max. 0,3,
- max. powierzchnia zabudowy działki – 30 %,
- minimalna powierzchnia działki czynna biologicznie – 60 %.

Niektóre tereny rolniczo – osadnicze przylegają do drogi krajowej nr 63 w związku z tym znajdują się w strefie uciążliwości powodowanych przez ruch drogowy. GDDKiA Oddział w Lublinie zaleca konieczność lokalizowania budynków przeznaczonych na pobyt ludzi poza tą strefą. Uciążliwości związane z ruchem drogowym zostały wskazane w § 11 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych jakimi powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2002r. nr 75 poz. 690 – z późn. zm.)

8.10 TURYSTYKA

Ze względu na duże obszary leśne i łąkowe cały obszar gminy jest atrakcyjny pod względem przyrodniczym. Północna część gminy Tucza to strefa najwyższej atrakcyjności turystycznej. W miejscowości Choroszczyńka powstają usługi agroturystyczne. Kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju turystyki w tej strefie możliwe jest przez:

- rozszerzenie ofert turystycznych (eko- i agroturystyka, turystyka specjalistyczna),
- wzbogacenie obszaru w urządzenia turystyczne – ścieżki spacerowe, trasy rowerowe, trasy konne, urządzenia sportowe,

- rozwój zaplecza obsługującego turystykę,
- kreowanie ośrodków rekreacyjno – turystycznych w oparciu o małe pensjonaty i kwatery prywatne, z wyeliminowaniem intensywnego zagospodarowania turystycznego,
- realizowanie budownictwa letniskowego głównie w obrębie istniejącej zabudowy z zakazem koncentrowania zabudowy o dużej intensywności,
- podnoszenie wizerunku turystycznego miejscowości, w tym rewaloryzacji obiektów i zespołów zabytkowych,
- podjęcie kompleksowych działań w zakresie technicznej infrastruktury ochrony środowiska (sieć kanalizacyjna, oczyszczalnie ścieków, gazyfikacja).

Południowe obszary gminy znajdują się w uzupełniającym paśmie aktywności gospodarczej związanej z przebiegiem drogi krajowej nr 63. Kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju turystyki w tej strefie możliwe jest przez:

- zwiększenie ilości obiektów turystycznych, głównie w oparciu o kwatery prywatne – agroturystyczne i pensjonaty, a także campingi, pola namiotowe i biwakowe,
- lokalizację zabudowy letniskowej głównie w obrębie istniejącej zabudowy,
- realizację zbiorników retencyjnych o funkcji rekreacyjnej oraz kreowanie na ich obrzeżach małych ośrodków rekreacyjno – turystycznych,
- rozwój zaplecza obsługującego turystykę i związanej z nimi infrastruktury technicznej (oczyszczalnie ścieków, sieć kanalizacyjna, gazyfikacja),
- wzbogacenie obszarów w urządzenia turystyczne – ścieżki rowerowe, trasy spacerowe, konne, punkty widokowe, parki, zieleńce oraz urządzenia sportowe,
- innowacyjność w organizacji różnorodnych form turystyki w oparciu o posiadane walory (np. wczasy w siodle, spływy kajakowe itp.),
 - podniesienie wizerunku turystycznego obszarów – rewaloryzacja obiektów i zespołów zabytkowych
 - zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszarów.

Wg opracowania przygotowanego przez Biuro Planowania Przestrzennego pt „Koncepcja programowo – przestrzenna rozwoju turystyki i rekreacji w województwie lubelskim” gmina Tucznia leży w obszarze długiego okresu utrzymywania się pokrywy lodowej, co niesie za sobą możliwość uprawiania sportów zimowych. Gmina Tucznia posiada dość korzystne warunki dla rozwoju tras narciarstwa biegowego oraz organizacji kuligów. Proponowany jest korytarz przebiegu trasy rowerowej z działania V-2 PO RPW

biegnący (wg załącznika graficznego nr 7) z Gnojna k/Janowa Podlaskiego przez Białą Podlaskę, Ortel Królewski, Tuczną, Romanów do Sosnowicy gdzie rozdziela się na 2 trasy.

Gmina Tucznna nie posiada obiektów dziedzictwa kulturowego, ale jej obszary cechują się walorami krajoznawczymi, a przede wszystkim wypoczynkowymi. Rozwojowi turystyki sprzyja bliskość rzeki Bug i wszelkich atrakcji z nią związanych. Rzeka jest zbiornikiem przydatnym do rekreacji oraz sportów wodnych takich jak kajakarstwo, wędkarstwo, jazda rowerem. Obszar rzeki Bug jest obszarem intensywnego rozwoju turystyki, o znaczeniu krajowym, a także międzynarodowym oraz ochrony przyrody. Produktem turystycznym rzeki Bug jest szlak przenikania kultur, projektowany szlak sanktuariów. Wzdłuż rzeki przebiega Nadbużański szlak Rowerowy. Wszystkie te atrakcje mają miejsce nieopodal gminy Tucznna, dlatego też gmina posiada korzystne warunki do rozwoju zaplecza noclegowego i wypoczynkowego.

9 KIERUNKI I ZASADY OCHRONY DÓBR KULTURY – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

9.1 OGÓLNE WYTYCZNE DO OCHRONY WARTOŚCI KULTUROWYCH GMINY

Ważnym kierunkiem aktywności gminy i mieszkańców powinno być dbanie o jak najpełniejsze zachowanie dla przyszłych pokoleń pamięci o historii i tradycji. Działania podejmowane w tym zakresie przyniosą niewątpliwą korzyść w dalekiej przyszłości, przyczynią się jednocześnie do podnoszenia aktualnej atrakcyjności gminy. Znaczące walory obiektów zabytkowych oraz bogata tradycja miejscowości mogą stanowić czynnik przyciągający do gminy turystów i pasjonatów historii.

9.2 OCHRONA WARTOŚCI W SKALI URBANISTYCZNEJ

Ochroną wartości w skali urbanistycznej należy objąć:

- zespół kościoła parafialnego św. Anny w Tucznnej – wzniesiony w latach 1879 - 1882 r.:
- kościół pw. św. Anny – murowany 1879 – 1882,
- kostnica – murowana 1880 – 1882,
- cmentarz przykościelny,
- ogrodzenie z bramą – murowane 1880 – 1882,
- otaczający drzewostan.
- pozostałości założenia dworsko – ogrodowego we Władysławowie,
- kościół w Choroszczynie,
- cerkiew w Międzylesiu.

Ochrona tych wartości powinna polegać na:

- dalszym utrzymaniu zwartości zespołu przez zatrzymanie procesów rozprzestrzeniania się zabudowy rozproszonej,

- zachowanie regionalnego charakteru budownictwa poprzez objęcie ochroną konserwatorską zwartych grup zabudowy historycznej,
- utrzymanie charakteru nowo wznoszonych obiektów w kontynuacji miejscowej tradycji,
- zachowanie skali zespołu zarówno w stosunku do otaczającego go krajobrazu jak i we wnętrzu układu.

9.3 OCHRONA WARTOŚCI W SKALI POSZCZEGÓLNYCH WSI I OBIEKTÓW

Zachowanie i utrzymanie charakteru całej substancji zabytkowej budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego w procesie przekształcania wsi polskiej, związanego ze zmianą jej podstawowych funkcji, jest trudna do wykonania.

Stąd konieczność:

- wyboru obiektów o najwyższych wartościach zabytkowych, które powinny być oddane pod opiekę konserwatorską i pozostawione w stanie niezmienionym w miejscu powstania lub przeniesiona do skansenów,
- ścisłego przestrzegania rygorów dotyczących skali i charakteru nowo wznoszonych obiektów.

Dążąc do utrzymania tradycyjnej zwartości tkanki budowlanej wsi i przeciwstawiając tendencjom powstania budownictwa bezstylowego należy:

- w pierwszej kolejności wprowadzić zabudowę w rezerwy terenowe już istniejących zespołów jako uzupełnienie i wymianę substancji budowlanej, dopiero w następnej fazie wykorzystywać obszary wolne, przeznaczone na rozwój wsi,
- wstrzymać narastające lawinowo rozprzestrzenianie się budownictwa rozproszonego,
- przy zagospodarowywaniu terenów wolnych przyjąć taką kolejność tworzenia nowych zespołów, aby utrzymać zwartość przestrzenną z zabudową istniejącą, by nie powstawały oderwane grupy czy jednostki osadnicze.

9.4 STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

9.4.1 OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW - STREFA ŚCISŁEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Strefa ta obejmuje najwartościowsze obiekty zabytkowe gminy, wyróżniające się stanem zachowania – obejmuje:

- zespół kościoła parafialnego św. Anny w Tuczej – wzniesiony w latach 1879 - 1882 r.:
- kościół pw. św. Anny – murowany 1879 – 1882,
- kostnica – murowana 1880 – 1882,

- cmentarz przykościelny,
- ogrodzenie z bramą – murowane 1880 – 1882,
- otaczający drzewostan.

W strefie tej postulatory konserwatorskie mają pierwszeństwo nad innymi.

Na obszarze strefy i w odniesieniu do obiektów indywidualnie wpisanych do rejestru wszelka działalność inwestycyjna i budowlana obejmująca m. in. prace remontowe, modernizacyjne, budowę nowych obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej oraz prace porządkowe, wtórne podziały terenu, wycinkę drzew – wymaga pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Szczegółowe wytyczne konserwatorskie dla działań inwestycyjnych określone są przez WKZ na etapie ustalania warunków realizacji inwestycji.

W strefie tej ochrona obiektów zabytkowych polega na:

- zachowaniu obiektów zabytkowych tj. zachowanie ich gabarytów, układu kompozycyjnego, ekspozycji w krajobrazie naturalnym, funkcji i zagospodarowania,
- restauracji i modernizacji technicznej obiektów zabytkowych oraz obiektów o wartości kulturowej,
- usunięciu lub odpowiedniej przebudowie obiektów dysharmonizujących przestrzennie i architektonicznie,
- kształtowaniu nowych elementów układu przestrzennego z uwzględnieniem jego historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie sytuacji, skali, bryły, detalu, funkcji,
- ochronie przed niewłaściwym zagospodarowaniem terenów położonych w sąsiedztwie obszarów i obiektów objętych ścisłą ochroną.

Na wszelkie prace przy obiekcie zabytkowym położonym w tej strefie oraz działalność inwestycyjną na jego terenie powinno być uzyskane pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

9.4.2 STREFA POŚREDNIEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Strefa ta odnosi się do obiektów zabytkowych znajdujących się w ewidencji dóbr kultury gminy. Ich ochrona polega na zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania obiektów oraz ich otoczenia poprzez określenie odpowiednich zasad i działań. Pośrednią ochroną konserwatorską powinien być objęty:

- pozostałości założenia dworsko – ogrodowego we Władysławowie.

W strefie tej obowiązują mniejsze rygory, niż w strefie bezpośredniej ochrony, wymagana jest jednak opinia konserwatorska w przypadku realizacji nowych obiektów na terenie strefy. W związku z tym:

- zabrania się wznoszenia w ich sąsiedztwie obiektów nieestetycznych,
- należy zachować istniejące elementy dawnej kompozycji przestrzennej, podziały działek,

- wykluczeniu musi podlegać budownictwo wielkokubaturowe,
- wysokość zabudowy w tej strefie powinna wynosić do 2 kondygnacji wraz z poddaszem,
- adaptacja obiektu na nowe funkcje – za zgodą konserwatora,
- obiekty dysharmonijne należy usunąć lub przekształcić zgodnie z charakterem otoczenia,
- w strefie tej projektowanie powinno być zgodne z wytycznymi konserwatorskimi, a projekty powinny być zaopiniowane przez władze konserwatorskie.

9.4.3 STREFA OCHRONY WIDOKOWEJ

Podstawową zasadą w strefach ochrony widokowej jest ochrona otwarc widokowych między punktem widokowym a eksponowanym elementem krajobrazu, polegająca na utrzymaniu i eliminacji form zagospodarowania przesłaniających widok na krajobraz o najwyższych walorach.

W strefie tej podlegają ochronie place, przebieg i parametry dróg, obiekty o dużych wartościach architektoniczno – przestrzennych. W zakresie architektury i budownictwa nie wymaga się naśladownictwa architektury zabytkowej. Zabudowa w tej strefie ma jednak ogromny wpływ na podtrzymanie lub też osłabienie cech urbanistyczno – architektonicznych regionu. Wykluczeniu musi podlegać budownictwo wielkokubaturowe.

Strefą tą należy objąć widoki na obiekty wpisane do rejestru zabytków gminy Tuczna, a także punkty i otwarcia widokowe znajdujące się:

- zespół kościoła parafialnego św. Anny w Tucznnej – wzniesiony w latach 1879 - 1882 r.:
- kościół pw. św. Anny – murowany 1879 – 1882,
 - kostnica – murowana 1880 – 1882,
 - cmentarz przykościelny,
 - ogrodzenie z bramą – murowane 1880 – 1882,
 - otaczający drzewostan.

W strefie tej ochrona obiektów zabytkowych polega na:

- utrzymaniu otwartego charakteru tych terenów,
- konserwacji krajobrazu naturalnego – ukształtowania terenu, zieleni, a szczególnie starodrzewu,
- wprowadzeniu nowych elementów krajobrazowych, podnoszących wartość estetyczną terenu i podkreślających związek przestrzenny z założeniem urbanistycznym,
- zakazie lokalizowania na terenie założenia i w jego otoczeniu inwestycji o charakterze uciążliwym – mogącym przyczynić się do zniszczenia zabytku, a także obiektów zasłaniających widok na zabytek, czy też dysharmonizujących z jego elementami,

- nasadzeniu zieleni niskiej, natomiast zieleni średniej i wysokiej tylko jako przysłony krajobrazowe.

Na wszelkie prace przy obiekcie zabytkowym położonym w tej strefie oraz działalność inwestycyjną na jego terenie powinna być uzyskana opinia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10 OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Krajobraz kulturowy obejmuje obszary i elementy przestrzenne oraz przyrodnicze, rozumiane jako dobro wspólne stanowiące część cywilizacji, pamięci, wspólnej historii do przekazania przyszłym pokoleniom. Ochrona tych obszarów powinna być priorytetem działań planistycznych, które powinny łączyć harmonijne kształtowanie układów przestrzennych z walorami użytkowymi i estetycznymi w zagospodarowaniu i zabudowie.

W gminie Tucza dominuje krajobraz rolniczy, ruralistyczny z drewnianą zabudową wiejską. W celu zachowania i utrzymania tożsamości kulturowej gminy należy brać pod uwagę jednocześnie uwarunkowania polityki przestrzennej, działania urbanistyczne oraz zasady ochrony konserwatorskiej. Konserwacja krajobrazu kulturowego dotyczy wartości przyrodniczych, regionalnych, ochrony wartości materialnych (obiekty, dzieła, twory), i niematerialnych (nazwy miejscowości, miejsca związane z tradycją), oraz dotyczy również zapewnienia udziału ludności miejscowej zamieszkującej dane obszary w podejmowanych przedsięwzięciach.

Elementami tworzącymi krajobraz kulturowy są:

- zabytkowe układy dróg,
- obszary wiejskie cechujące się jednorodnością krajobrazu i tożsamością kulturową,
- obszary obserwacji archeologicznej,
- relikty alei drzew, szpalerów oraz zieleni komponowanej wzdłuż traktów komunikacyjnych,
- kapliczki i krzyże przydrożne wraz z zielenią,
- zieleń i ukształtowanie terenów dolin rzecznych oraz zieleń śródpolna o wybitnych walorach krajobrazowych.

Ochrona krajobrazu kulturowego celowo stworzonego i zaprojektowanego przez człowieka. Do tej kategorii należą krajobrazy parkowe i ogrodowe założone w celach estetycznych, oraz związane z zespołem zabudowy o charakterze mieszkalnym lub religijnym lub o znaczeniu historycznym. Do tego typu można zaliczyć obiekty objęte ścisłą ochroną konserwatorską.

Na obszarach tych każda działalność powinna być prowadzona za pisemną zgodą WKZ, i powinna zmierzać do scalania przestrzennego i funkcjonalnego, zachowania zespołu i jego strukturalnych elementów.

Ochrona tych wartości powinna polegać na :

- Dalszym utrzymaniu zwartości zespołu przez zatrzymanie procesów rozprzestrzeniania się zabudowy rozproszonej
- Ochrona krajobrazu rozwiniętego organicznie, jako wynik dawnych pierwotnych obowiązków społecznych, gospodarczych, administracyjnych i religijnych.

Krajobraz zaliczany do tej kategorii ochrony konserwatorskiej można podzielić na dwie grupy:

- Krajobraz prastary (skamieniały, kopalny, zabytkowy, reliktowy), w którym proces ewolucji zatrzymał się w pewnym momencie w przeszłości, co mogło nastąpić w bardzo krótkim okresie czasu. Jego cechy charakterystyczne widoczne są jednak ciągle w materialnej postaci.
- Krajobraz dalej istniejący, który zachował pewną aktywną rolę we współczesnym społeczeństwie, a która jest ściśle związana z tradycyjnym stylem życia i trwającym procesem ewolucji.

Ochrona krajobrazu zabytkowego asocjatywnego, w którym występują silne asocjacje typu religijnego, artystycznego lub kulturowego z elementem przyrodniczym, przy czym nie mają tu znaczenia dowody o krajobrazie zabytkowym.

10.1 CELE OCHRONY KRAJOBRAZU

Ochrona krajobrazu kulturowego ma za zadanie:

- zintegrowanie z rozwojem regionów i miejscowości z działaniami ekologicznymi oraz z konserwacją środowiska naturalnego,
- zachowanie w krajobrazie kulturowym wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz różnorodności treści historycznych, materialnych i duchownych dla: przekazu rodzimych, regionalnych i narodowych tradycji; ochrony przedmiotu badań naukowych w dziedzinie nauk przyrodniczych, geograficznych, historycznych, filozoficznych i estetycznych; edukacji społecznej,
- konserwacji krajobrazu jako dobra wspólnego stanowiącego część cywilizacji, pamięci, wspólnej historii do przekazania przyszłym pokoleniom,
- oddalenie niebezpieczeństwa kształtowania elementów zabudowy odbieranych jako negatywne dominanty bądź subdominanty,
- szczególna ochrona osi widokowych przed sytuowaniem na ich kierunku jakichkolwiek dominant i przeszkód terenowych.

10.2 ZASADY KONSERWACJI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Konserwacja powinna stanowić integralną część ogólnej polityki rozwoju gospodarczego, kulturalnego i społecznego. Powinna być jasno określona na wszystkich szczeblach planowania regionalnego, urbanistycznego, architektonicznego i w dziedzinie ochrony środowiska.

Krajobraz ma charakter interdyscyplinarny i wymaga uczestnictwa wielu różnych specjalizacji w celu jego rozpoznania, określenia jego zasobów i metod jego ochrony.

Krajobraz jest niepodzielny i powinno się wypracować właściwe prawa jego ochrony dla uniknięcia nakładania się kompetencji różnych służb nadzorujących zarządzanie krajobrazem.

Przedmiotem ochrony jest zarówno sam krajobraz, jak i ludzie, którzy go zamieszkują a także ich potrzeby życiowe. Ochrona krajobrazu powinna łączyć się z jednocześnie utworzonym statusem społeczno-ekonomicznym dla danego regionu (co przejawia się w ulgach podatkowych prywatnych i przedsiębiorstw lub w dotacjach rządowych lub samorządowych).

Plan województwa lubelskiego ustala zasady gospodarowania przestrzenią, którymi są:

- wzmacnianie lub przywracanie środowisku przyrodniczemu odporności na nasilającą się antropopresję, a zwłaszcza zdolności regeneracyjnych najbardziej wrażliwym ekosystemom, poprzez zachowywanie w zagospodarowaniu przestrzennym integralności ekologicznej przestrzeni krajobrazowej,
- możliwie pełne wykorzystanie naturalnych predyspozycji terenu do określonych funkcji,
- oszczędne użytkowanie przestrzeni krajobrazowej (przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy na terenach otwartych),
- harmonizowanie układów osadniczych i infrastruktury technicznej z siecią ekologiczną,
- segregację funkcji, która wyklucza lub minimalizuje prawdopodobieństwo wystąpienia lub sąsiedztwa kolizyjnych funkcji terenu,
- stymulowanie zmian w strukturze przestrzennej działalności gospodarczej ukierunkowanych na ograniczenie nadmiernej koncentracji tej działalności, a także jej lepsze dostosowanie do lokalnych i regionalnych warunków przyrodniczych i związanych ze stanem środowiska.

Plan wskazuje na ochronę unikalnych w skali krajowej bądź regionalnej krajobrazów wyróżniających się zarówno pod względem estetyki, jak i niepowtarzalności jego form, nierzadko rozległych bądź układających się pasmowo na krótszych lub dłuższych dystansach. Strefy ochrony krajobrazu wizualnego obejmują: panoramy i otwarcia widokowe, osie widokowe, strefy ekspozycji krajobrazowej.

W odniesieniu do stref ekspozycji krajobrazowej obowiązuje ochrona przed zabudową pasmową i zabudową luk umożliwiających wgląd w krajobraz.

10.3 KIERUNKI OCHRONY KULTUROWO – KRAJOBRAZOWEJ

Strefa ochrony kulturowo-krajobrazowej obejmuje większość istniejących na terenie gminy układów wsi o wyraźnie zarysowanej tożsamości kulturowej, harmonijnie wpisanej w naturalny krajobraz. W celu zachowania i podkreślenia tożsamości kulturowej tejsze strefy, jak i ochrony krajobrazu należy:

- zachować istniejące obszary zabudowy wsi, małą architekturę oraz tożsamość architektoniczną,
- zapobiegać rozpraszaniu zabudowy oraz kształtować układy osadnicze w obrębie historycznej zabudowy, tworzyć zespoły zabudowy skupionej,
- zachować istniejącą wartościową zabudowę oraz relikty zabudowy historycznej (typ zabudowy, sposób jej kształtowania w danej miejscowości, gabaryty, użyte materiały i tradycyjne rozwiązania) wraz z jej otoczeniem (linie zabudowy, układ działek, sposób ich zagospodarowania, istniejącą zielenią),
- utrzymywać niezabudowane przerwy w ciągach zabudowy oraz rozluźnioną zabudowę w strefach przydolinnych,
- ustanowić lokalne (gminne) wytyczne dotyczące form architektonicznych nowej zabudowy oraz kształtować ją w harmonii z tradycyjnym krajobrazem kulturowym i przyrodniczym gminy,
- chronić i uzupełniać szpalery drzew wzdłuż ciągów komunikacyjnych,
- uwzględnić zasady harmonijnego kształtowania krajobrazu kulturowego - ewentualne nowe inwestycje mogące zakłócić harmonię, muszą być lokalizowane w miejscach nie eksponowanych, a w ich zagospodarowaniu należy uwzględnić sposób wpisania w otaczający pejzaż (np. obsadzenie komponowaną zielenią),
- chronić cenne walory przyrodnicze gminy: krajobrazy polne, łąkowe, leśne, tereny nadrzeczne; eliminować zabudowę wielkokubaturową w krajobrazie naturalnym.

10.4 STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Zachowały się stanowiska archeologiczne wyszczególnione w „Uwarunkowaniach”. Konieczne jest kontynuowanie badań w ramach AZP oraz uzupełnienie ewidencji o stanowiska odkrywane przypadkowo (głównie w trakcie prowadzenia inwestycji budowlanych). Ewentualne znaleziska należy zgłaszać do służb konserwatorskich.

10.5 STREFA OCHRONY STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Ochronie podlegają stanowiska archeologiczne wyszczególnione w „Uwarunkowaniach” niniejszego „Studium ...”.

Stanowiska zgrupowane w tych strefach posiadają duże walory poznawcze.

W obrębie tej strefy obowiązują zapisy:

- wszelkie zamierzenia inwestycyjne (zabudowa, infrastruktura techniczna) dotyczące zagospodarowania tych stref związanych z pracami ziemnymi należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na etapie koncepcji,
- wszelkie konieczne prace ziemne prowadzone w obrębie stanowiska wymagają przeprowadzenia przedinwestycyjnych badań archeologicznych lub nadzoru archeologicznego w zależności od wytycznych konserwatorskich.

10.6 STREFA OBSERWACJI ARCHEOLOGICZNEJ

Strefą tą objęto tereny o dużym skupisku istniejących stanowisk archeologicznych, jak również tereny domniemanych stanowisk archeologicznych wzdłuż dolin cieków wodnych wraz z ich stokami.

Konieczne jest kontynuowanie badań w ramach AZP oraz uzupełnienie ewidencji o stanowiska odkrywane przypadkowo (głównie w trakcie prowadzenia inwestycji budowlanych).

Ewentualne znaleziska należy zgłaszać do służb konserwatorskich.

W obrębie tej strefy obowiązują zapisy:

- ochronie konserwatorskiej podlegają obszary o dużym nasyceniu znaleziskami archeologicznymi i stanowiska archeologiczne na obszarze gminy, oznaczone na rysunku planu,
- w przypadku natrafienia podczas prac ziemnych na ślady archeologiczne należy powiadomić Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i umożliwić podjęcie badań archeologicznych, przed przystąpieniem do dalszych prac inwestycyjnych.

Wszelkie zamierzenia inwestycyjne na tych obszarach m. in. związane z budową nowych budynków i inwestycji liniowych (drog, sieci, melioracji, infrastruktury technicznej), którym towarzyszą prace ziemne i przekształcenie naturalnego ukształtowania terenu – muszą być zgłaszane do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w celu uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich.

10.7 KIERUNKI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE DÓBR KULTURY

W zakresie działań dotyczących dóbr kultury leży:

- ↑ konieczność zachowania zasobów kulturowych objętych ochroną prawną (ustanowione strefy ochrony konserwatorskiej), przy jednoczesnym zagrożeniu wynikającym z:
 - zachodzących przekształceń struktury funkcjonalno – przestrzennej obszarów wiejskich,
 - niekorzystnych tendencji w przekształcaniu zabudowy wsi,
 - małej wartości użytkowej i technicznej wielu cennych obiektów zabytkowych powodującej przekształcenie tych obiektów bez zachowania wymogów wynikających z ich ochrony,

- podnoszenie atrakcyjności przestrzeni publicznej, która stanowiłaby podstawy dla kształtowania wizerunku poszczególnych wsi,
- opracowanie „Studium wartości kulturowych gminy Tuczna”.

11 KIERUNKI I ZADANIA INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I OBSZARÓW DLA TYCH POTRZEB

11.1 TENDENCJE DEMOGRAFICZNE

Wariantowe prognozy demograficzne gminy Tuczna.

Analiza dotychczasowych zjawisk demograficznych oraz zakładane perspektywy rozwojowe gminy dają podstawę do następującej hipotezy wzrostu ludności gminy:

Wariant I – umiarkowany (średni przyrost ludności 5 osób rocznie, zahamowanie ujemnego salda przyrostu naturalnego i migracji).

Lata	2011	2021	2031	2041
Ludność	3503	3508	3513	3518

Wariant II – dynamiczny (średni przyrost ludności 10 osób rocznie)

Lata	2011	2021	2031	2041
Ludność	3503	3513	3523	3533

11.2 KIERUNKI PRZEKSZTAŁCENIA I ROZWOJU UKŁADU OSADNICZEGO

Charakterystyczną cechą terenów wiejskich gminy Tuczna jest występująca prawie we wszystkich wsiach zabudowa mieszkaniowa wraz z budynkami rolniczymi. Domy jednorodzinne bez zagród, mają układ rozproszony i występują sporadycznie, towarzyszą im niewielkie działki, na których są usytuowane niewielkie budynki gospodarcze, ogródki warzywne i kwiatowe.

W zakresie osadnictwa, jako wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy ustala się:

- dla terenów położonych w granicach zabudowy wsi oraz istniejących terenów zainwestowanych położonych poza granicami:
 - adaptację istniejącej zabudowy siedliskowej i mieszkaniowej z dopuszczeniem jej uzupełnienia, wymiany, przebudowy i rozbudowy,
 - rozwój mieszkalnictwa, usług i przemysłu na terenach wskazanych do zainwestowania,
 - formę obiektów zgodną z kanonami architektury regionalnej,

- nierozpraszanie zabudowy poza tereny jednostek osadniczych,
- utrzymanie „ażurowości” zabudowy w obrębie jednostek osadniczych zwłaszcza w dolinach rzecznych (pozostawienie wolnych nie wygrodzonych przestrzeni pomiędzy zabudową),
- wyposażenie terenów w niezbędne urządzenia z zakresu infrastruktury technicznej w tym szczególnie porządkowanie gospodarki ściekowej,
- dostosowanie do celów agroturystyki,
 - dla obszarów rolniczo – rekreacyjnych:
- rozwój zabudowy mieszkaniowej i usług nastawionych na obsługę rolniczej i turystyczno - wypoczynkowej funkcji,
- porządkowanie, wymianę i przekształcenie istniejącej zabudowy siedliskowej dla stworzenia bazy wypoczynku agroturystycznego,
- wyposażenie w niezbędne urządzenia z zakresu infrastruktury technicznej w tym szczególnie gospodarki ściekowej.
 - w stosunku do istniejącej zabudowy kolonijnej:
- adaptację istniejącej zabudowy siedliskowej i mieszkalnictwa z dopuszczeniem jej uzupełnienia, wymiany, przebudowy i rozbudowy,
- lokalizowanie nowych siedlisk tylko w przypadkach ekonomicznie uzasadnionych (z wyłączeniem terenów specjalnych – chronionych),
- nie dopuszcza się możliwości realizacji wielkotowarowych ferm hodowlanych ze względu na ich znaczną uciążliwość i trudności w zachowaniu wymaganych odległości od obiektów chronionych m. in. terenów zabudowy zagrodowej,
- przekształcenie i przebudowa istniejącej zabudowy siedliskowej celem dostosowania do agroturystyki.

11.3 KIERUNKI PRZEKSZTAŁCENÍ I ROZWOJU USŁUG – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W stosunku do terenów usług oświaty, kultury, usług zdrowia, usług sportu, usług handlu, rzemiosła usługowego, terenów administracji, usług turystyki, gastronomii oraz urządzeń usługowych rolnictwa zakłada się:

- adaptację istniejącej zabudowy z dopuszczeniem jej uzupełnienia, wymiany, przebudowy i rozbudowy wraz z możliwością zmiany sposobu użytkowania,
- tereny położone w obrębie stref konserwatorskich podlegają rygorom wynikającym z ustawy o ochronie dóbr kultury, tj. wszelkie działania należy uzgodnić z WKZ , dotyczy to również zmiany sposobu użytkowania,
- wysokość obiektów usługowych winna być dostosowana do otaczającej zabudowy.

11.4 KIERUNKI I ZADANIA ROZWOJU EKONOMICZNEGO

Kierunki rozwoju przemysłu, rzemiosła produkcyjnego, składowania, budownictwa i transportu. Adaptuje się istniejące zakłady przemysłowo-składowe z możliwością:

- rozbudowy, przebudowy i wymiany,
- zmiany funkcji użytkowania.

Zaleca się szczególnie:

- prowadzenie prawidłowej gospodarki wodno - ściekowej w aspekcie ochrony środowiska,
- racjonalne wykorzystanie terenu pod produkcję i składy,
- prowadzenie właściwej gospodarki odpadami,
- ustalenie stref uciążliwości poszczególnych zakładów produkcyjnych.

12 KIERUNKI I ZADANIA ROZWOJU KOMUNIKACJI – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Przez gminę Tucznę przebiegają szlaki komunikacyjne:

- droga krajowa nr 63 relacji granica państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Kisielnica – Łomża – Zambrów – Ceranów – Sokołów Podlaski – Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Wisznice - Sławatycze – granica państwa, klasy technicznej G, dla której Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego zaleca zabiegi naprawcze.

12.1 UKŁAD DROGOWY

Kluczowym celem strategicznym gminy Tucznę jest uzyskanie poziomu infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność gminy i wspierającą jej rozwój gospodarczy. Przez południową część Gminy Tucznę przebiega droga krajowa nr 63. Pomimo faktu, iż niewielki fragment tej drogi znajduje się w obszarze gminy, to należy uznać, iż stanowi ona istotne powiązanie komunikacyjne gminy z regionem. Tak dogodne położenie komunikacyjne gminy jest szansą na jej rozwój gospodarczy, na współpracę i wymianę handlową pomiędzy Wschodnią, a Zachodnią częścią Europy. Transeuropejskie położenie gminy będzie wykorzystane, gdy gmina będzie miała odpowiednią jakość dróg lokalnych dla ułatwienia funkcjonowania przedsiębiorstw oraz zachęcania do przyjazdu turystów. Obecnie jedną z podstawowych barier w rozwoju gminy jest słaba infrastruktura drogowa, co wpływa na niską jakość życia mieszkańców, a także na małą ilość przedsiębiorstw. Zarówno system komunikacji drogowej w zakresie powiązań lokalnych, jak i regionalnych wymaga rozbudowy lub modernizacji. Głównie jakość nawierzchni dróg jest bardzo niska, przez co nie spełnia zakładanych potrzeb. Wymagań nie spełnia także istniejąca infrastruktura okołodrogowa.

Cześć ciągów komunikacyjnych nie posiada poboczy, chodników, oświetlenia. Sytuacja ta powoduje szereg zagrożeń zwłaszcza dla pieszych poruszających się po drodze po zmroku oraz dla dzieci. Koszty bieżącego utrzymania dróg gminnych są zbyt wysokie w stosunku do możliwości budżetu gminy, co powoduje co roku pogarszanie się stanu technicznego dróg. Realizacja potrzeb modernizacyjnych ogranicza się do wybranych zadań, które w większości mają charakter jedynie remontowy.

Układ drogowy gminy Tucza funkcjonuje w oparciu o następujące kategorie dróg:

- **droga krajowa Nr 63 klasy G** – zapewniająca połączenie w obszarze kraju, województwa oraz między powiatami,
- **drogi powiatowe** – zapewniające połączenie między powiatami i gminami oraz wewnątrz gminy,
- **drogi gminne** – zapewniające powiązania lokalne wewnątrz gminy.

Uzupełnieniem dróg gminnych będą istniejące drogi wiejskie – drogi wewnętrzne zapewniające dojazd do pól, które w „Studium” nie są wykazane.

Na drogach gminnych i wewnętrznych zakłada się, że będzie odbywał się ruch rowerowy i pieszy, łącznie z ruchem kołowym.

Dla poszczególnych kategorii dróg należy zabezpieczyć parametry techniczne i szerokości pasów drogowych określonych w warunkach technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie. Wyjątkiem jest tu droga krajowa, dla której zaleca się zwiększenie szerokości z min 25m do min. 40 m

Dla obszaru gminy komunikacją zbiorową będzie sieć linii autobusowych oraz minibusów.

12.1.1 DROGA KRAJOWA

Przez gminę Tucza, na niewielkim odcinku, przebiega droga krajowa nr 63 klasy G (główna) relacji granica państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Kisielnica – Łomża – Zambrów – Cerańów – Sokołów Podlaski – Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Wisznice - Sławatycze – granica państwa, o długości zaledwie 0,58 km i nawierzchni twardej. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego wskazuje na zabiegi naprawcze drogi krajowej nr 63 na odcinku Wisznice - Sławatycze oraz przystosowanie jej do przewozu materiałów niebezpiecznych w transzycie krajowym i międzynarodowym jako zadanie rządowe.

Z uwagi na planowane dostosowanie drogi krajowej do klasy GP, umożliwienie realizacji elementów poprawiających bezpieczeństwo ruchu oraz komfort podróży zaleca się zwiększenie szerokości drogi z min 25m do min. 40 m

12.1.2 DROGI POWIATOWE

Łączna długość dróg powiatowych na terenie gminy Tuczną wynosi ok 80,0 km, wykaz tych dróg przedstawiono w poniższej tabeli.

L.p.	Nr drogi	Relacja drogi	Powiązanie i obsługa ruchu
1.	1051L	Zalesie – Piszczac - Tuczná - Sławatycze	realizuje powiązania na kierunku północ - południe
2.	1056L	Kodeń – Tuczná – Bokinka Pańska - Łomazy	realizuje powiązania na kierunku zachód – północny - wschód
3.	1057 L	Dąbrowica Duża – Choroszczyńska	realizuje połączenia lokalne w północnej części gminy
4.	1060 L	Kolonia Tuczná – Szostaki	obsługuje połączenia we wschodnim obszarze gminy
5.	1061 L	Międzyłes – Zabłocie	obsługuje połączenia we wschodnim obszarze gminy
6.	1074L	Kościńewicze – Wyczołki - Dąbrowica	obsługuje ruch lokalny w północnej części obszaru gminy
7.	1076 L	Puchary - Tuczná	obsługuje ruch lokalny w północno – zachodniej części gminy
8.	1078 L	dr. pow. 1056L – Huszcza - Zaścianek	obsługuje połączenia w centralnej i zachodniej części gminy
9.	1085 L	dr. pow. 1056L – Przechód - Sosnówka - Dębów	obsługuje połączenia w południowo – zachodnim obszarze gminy
10.	1086 L	dr. pow. 1056L – Mazanówka – Wygnanka - Romanów	obsługuje ruch lokalny w południowej części obszaru gminy
11.	1087 L	Międzyłes - Żuki - Mazanówka	obsługuje połączenia w L południowej i południowo – wschodniej części gminy
12.	1088 L	Kolonia Tuczná – Międzyłes	obsługuje połączenia w centralnym i wschodnim obszarze gminy
13.	1089 L	Żuki – Matiaszówka – dr. pow. 1051L	obsługuje ruch lokalny w południowo – wschodniej części gminy

Klasy „L” o szerokości w liniach rozgraniczających w terenie zabudowanym 12 m, poza terenem zabudowy 15 m.

Minimalna odległość obiektów budowlanych od zewnętrznej krawędzi jezdni wynosi:

- w terenie zabudowanym – 8 m,
- poza terenem zabudowy – 20 m.

Dla tej kategorii dróg należy zabezpieczyć parametry techniczne i szerokości pasów drogowych określonych w warunkach technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie.

12.1.3 DROGI GMINNE

Klasy „L” o szerokości w liniach rozgraniczających w terenie zabudowanym 12 m, poza terenem zabudowy 15 m,

- przednia linia zabudowy na terenie zabudowy min. 6 m od zewnętrznej krawędzi jezdni,
- poza terenem zabudowanym 15 m od zewnętrznej krawędzi jezdni.

Dla tej kategorii dróg należy zabezpieczyć parametry techniczne i szerokości pasów drogowych określonych w warunkach technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie.

12.1.4 DROGI DOJAZDOWE

W rysunku „Studium ...” nie pokazano dróg dojazdowych ale zakłada się możliwość ich realizacji w ekonomicznie i organizacyjnie uzasadnionych przypadkach. Ich szerokość w liniach rozgraniczających ustala się na 4 – 6 m.

12.2 KIERUNKI DZIAŁANIA

- modernizacja, przebudowa i budowa dróg celem osiągnięcia ich parametrów do zakładanych kategorii dróg,
- realizacja układu komunikacyjnego przy respektowaniu zasad ochrony środowiska (pasy ochronne zieleni niskiej i wysokiej, miejsca parkingowe)

13 KIERUNKI DZIAŁANIA W DZIEDZINIE GOSPODARKI ODPADAMI

13.1 DZIAŁANIA ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW I MINIMALIZACJI ILOŚCI ODPADÓW

Zadaniem priorytetowym w gospodarce odpadami jest podjęcie działań zmierzających do ograniczenia ilości powstających odpadów. Jest to obowiązek zarówno producentów, jak i konsumentów. Także władze lokalne są odpowiedzialne za zapobieganie i minimalizację ilości odpadów na danym terenie. Ważne staje się więc rozważne i planowe kształtowanie polityki proekologicznej w tym kierunku. Aby można

było skutecznie przeciwdziałać coraz większej ilości produkowanych odpadów należy przede wszystkim zadbać o odpowiedni poziom świadomości ekologicznej mieszkańców. Konieczna jest więc akcja informacyjno – edukacyjna. Ma ona zachęcić do:

- kupowania produktów:
 - w minimalnej ilości opakowań,
 - w opakowaniach wielokrotnego użytku,
 - w opakowaniach łatwo poddawanych recyklingowi np. szklanych butelkach,
 - lepszej jakości, trwalszych, o dłuższym czasie przydatności użytkowej (produkty takie kupowane są rzadziej, dzięki czemu powstaje mniej odpadów),
- promowania sieci informatycznych oraz zachęcić do oszczędnego gospodarowania materiałami w miejscach pracy np. maksymalne wykorzystanie papieru w biurach i urzędach,
- korzystania z nowości technologicznych przez mieszkańców gminy np. zakładania przydomowych kompostowni.

13.2 DZIAŁANIA W ZAKRESIE ZABIERANIA I TRANSPORTU POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW ODPADÓW

Zgodnie z obowiązującą *ustawą o odpadach*, na terenie gminy prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów organizowana przez Urząd Gminy. Każde gospodarstwo domowe zaopatrywane jest w worki przeznaczone do gromadzenia odpadów poddanych selekcji (frakcja sucha, frakcja mokra, szkło, popioły oraz pozostałe). Śmieci są poddane przez mieszkańców wstępnej segregacji, i odbierane są od nich przez firmę „EKO NOWA” w Piszczacu. Dodatkowo w miejscowości Tuczna zorganizowany jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), gdzie nieodpłatnie przyjmowane są wszystkie rodzaje odpadów zbieranych selektywnie.

13.3 MONITORING WDRAŻANIA PLANU I PRZEWIDYWANE DZIAŁANIA AKTUALIZACYJNE

W celu zapewnienia właściwej realizacji zadań zawartych w Gminnym Planie Gospodarki Odpadami należy systematycznie kontrolować zakres podejmowanych działań. Dzięki temu można będzie określić ich skuteczność w osiągnięciu założonych celów. Monitoring wdrażania planu umożliwi jego ewentualną aktualizację w przypadku, gdy podejmowane działania nie przyniosą spodziewanych efektów lub możliwość realizacji zadań będzie w jakimś stopniu ograniczona.

Monitoringiem należy objąć:

- skuteczność prowadzonych działań zmierzających do ograniczenia ilości odpadów produkowanych oraz ich odzysku i unieszkodliwiania,

- skuteczność egzekwowania prawa lokalnego dotyczącego gospodarki odpadami,
- zgodność działań z harmonogramem,
- nakłady na realizację kolejnych zadań,
- osiągnięte efekty ekonomiczne i ekologiczne.

Ponadto kontroli powinny podlegać wszystkie instalacje związane z gospodarowaniem odpadami oraz jednostki działające w dziedzinie zbierania, transportu i unieszkodliwiania odpadów.

Monitoring wdrażania planu umożliwi aktualizację planu w terminie ustawowym, tj. co 4 lata, bądź też częściej, w razie zaistniałej potrzeby, dzięki czemu przyczyni się do polepszenia warunków gospodarowania odpadami.

14 KIERUNKI ROZWOJU ELEKTROENERGETYKI – WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Stan infrastruktury elektroenergetycznej w gminie jest zadowalający. Na dzień dzisiejszy nie notuje się większych problemów z dostarczaniem energii elektrycznej do budynków i gospodarstw domowych. Praktycznie każdy indywidualny odbiorca może zostać podłączony do sieci energetycznej. Mimo faktu, iż istniejąca w obszarze opracowania sieć niskiego napięcia zapewnia dostarczenie do odbiorców energii elektrycznej, to wymaga ona ciągłej modernizacji w celu zmniejszenia awaryjności, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

W północno – zachodniej części gminy przebiega linia energetyczna 110 kV Wisznice – Wólka Dobryńska. Pozostałe linie są liniami niskiego napięcia od <1KV.

Dopuszcza się możliwość lokalizacji napowietrznych stacji transformatorowych. Dla lokalizacji wewnętrznych stacji transformatorowych należy przewidywać teren o wymiarach min. 6x6m.

Rozwój energetyki w gminie Tucza powinien uwzględniać ustalenia zawarte w „Wojewódzkim Programie Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego” - dokumencie opracowanym przez Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie. Z opracowania tego można odczytać że potencjalna energia użyteczna gminy wynosi powyżej 950 kWh/m², czyli jest obszarem preferowanym do rozwoju energetyki słonecznej, a także do rozwoju energii z biomasy m. in. do upraw wieloletnich roślin energetycznych.

14.1 ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW W STREFACH OCHRONNYCH SIECI ELEKTROENERGETYCZNYCH

Polityka przestrzenna.

1) Wszelkie działania inwestycyjne w obrębie stref ochronnych należy uzgodnić z właściwym zakładem i rejonem energetycznym.

- 2) Istniejące i nowe urządzenia elektroenergetyczne znajdujące się w terenach, których przeznaczenie ulega zmianie muszą odpowiadać normom i przepisom ochrony przeciwporażeniowej zgodnie z nowym przeznaczeniem terenu.
- 3) W pasach napowietrznych linii elektroenergetycznych tereny zielone winny być zagospodarowane zielenią niską.
- 4) Zaleca się wykorzystanie potencjalnych możliwości zastosowania źródeł kogeneracji rozproszonej w obiektach typu: szkoły, ośrodki zdrowia, urzędy, wysypiska śmieci - celem łącznej produkcji ciepła i energii elektrycznej.
- 5) Moc przyłączeniowa dla Podmiotów przyłączanych wynika z umów o sprzedaż energii elektrycznej i świadczenie usług przesyłowych, a dla nowych odbiorców ze zgłoszonej we wnioskach o przyłączenie mocy przyłączeniowej.
- 6) Przy planowaniu terenów pod infrastrukturę elektroenergetyczną dla stacji wewnętrznych należy przewidzieć teren o wymiarach 6x5 m z możliwością dojazdu specjalistycznego sprzętu do obsługi w/w urządzeń. Istnieje też możliwość lokalizacji napowietrznych stacji transformatorowych.
- 7) Do obliczeń sieciowych należy stosować aktualnie obowiązujące współczynniki jednoczesności.
- 8) Odległość zabudowy od elektroenergetycznych linii napowietrznych określa norma PN-E-05100-1, od elektroenergetycznych linii kablowych norma PN-76-E-05125, dla linii napowietrznych norma PN- EN 50341-1.
 - Dla linii SN występują strefy ograniczonej zabudowy, przypadki zbliżeń i krzyżowań należy uzgadniać indywidualnie we właściwym zakładzie energetycznym.
- 9) Dostarczenie energii elektrycznej dla projektowanej zabudowy będzie możliwe po wybudowaniu odpowiednich urządzeń zasilających - szczegółowe warunki przyłączenia zostaną określone przez właściwy zakład energetyczny po wystąpieniu inwestora z wnioskiem o określenie warunków przyłączenia.
- 10) Zagospodarowanie terenu należy wykonać w sposób nie kolidujący z istniejącymi urządzeniami elektroenergetycznymi.
- 11) Usunięcie kolizji istniejących urządzeń elektroenergetycznych z planowanym zagospodarowaniem terenu odbywać się będzie kosztem i staraniem Inwestora projektowanej zabudowy według odpowiedniego porozumienia lub umowy zawartej z właścicielem sieci elektroenergetycznej.
- 12) Wykonanie potrzebnych obostrzeń oraz ochrony przeciwpożarowej na napowietrznych sieciach elektroenergetycznych w miejscach skrzyżowań tego wymagających, powstałych w wyniku zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego odbywać się będzie jak w p.12.
- 13) Przyłączenie do sieci elektroenergetycznej planowanych obiektów (nieruchomości) lub zwiększenie mocy elektrycznej do istniejących, nastąpi zgodnie z ustawą Prawo energetyczne, gdy spełnione będą warunki

techniczne i ekonomiczne przyłączenia oraz dostarczania energii elektrycznej na podstawie stosownej umowy z właścicielem sieci po zrealizowaniu określonych przez niego warunków przyłączenia.

14) Dla potrzeb przyłączania nowych odbiorców, wzrostu zapotrzebowania na moc i energię elektryczną, modernizacji istniejących sieci elektroenergetycznych należy przewidzieć możliwość budowy linii średniego i niskiego napięcia oraz stacji transformatorowych 15/0,4 kV.

15) Należy uwzględnić możliwość wydzielania nowych terenów pod realizację stacji, dopuścić realizację stacji transformatorowych w odległości 1,5m od granicy sąsiedniej działki przy ścianach stacji bez otworów drzwiowych i wentylacyjnych.

16) Budowa wewnętrznych stacji transformatorowych, winna być zlokalizowana na gruncie o uregulowanym stosunku prawnym w miejscu określonym m.in. wymogami technicznymi, z dostępem do drogi i możliwością dojazdu sprzętu ciężkiego.

17) Lokalizacja elektroenergetycznych linii kablowych wraz ze złączami należy przewidywać w zarezerwowanych w ww. Studium pasach technologicznych.

Szerokość pasów technologicznych z infrastrukturą elektroenergetyczną powinna wynosić min. 1 m. W pasach technologicznych z infrastrukturą elektroenergetycznych nie wolno sadzić drzew, budować obiektów oraz składować materiałów. Powinien to być teren dostępny dla służb eksploatacyjnych, z możliwością dojazdu.

18) W planowanej zabudowie należy uwzględnić strefy ochronne pod istniejącymi i przewidywanymi liniami napowietrznymi średniego i wysokiego napięcia. Zabudowa w obszarze strefy ochronnej pod liniami napowietrznymi jest możliwa pod warunkiem spełnienia wymagań obowiązujących przepisów i uzgodnienia z właścicielem sieci.

19) Strefy ochronne – ograniczeń w sposobie użytkowania terenu – pod liniami napowietrznymi średnich napięć powinny wynosić 15 m (po 7,5m od osi linii, po obu jej stronach) a dla linii WN 40m (po 20 m od osi linii po obu stronach).

20) Realizacja (rezerwacja terenu i budowa) urządzeń elektroenergetycznych do połączenia urządzeń wytwórczych z siecią przedsiębiorstwa energetycznego leży w gestii inwestora tych urządzeń.

Jednocześnie informujemy, że w przypadku przyłączania do sieci elektroenergetycznej źródeł wytwórczych o dużych łącznych mocach wytwórczych m. in. farm wiatrowych, w sporządzanych warunkach przyłączenia (wg. p. 14) miejscem rozgraniczenia własności instalacji i sieci elektroenergetycznych będą urządzenia rozdzielni WN w istniejących stacjach WN/SN. Wobec powyższego, może zachodzić konieczność lokalizacji i budowy, przez inwestora elektrowni, linii WN jak również stacji WN/SN.

21) Przy zalesieniach i zadrzewieniach na terenie planowanej zabudowy, należy zachować wymagane przepisami odległości gałęzi i drzew od urządzeń linii elektroenergetycznych.

22) Realizacja (rezerwacja terenu i budowa) urządzeń elektroenergetycznych do połączenia urządzeń wytwórczych z siecią przedsiębiorstwa energetycznego leży w gestii inwestora tych urządzeń.

23) W przypadku przyłączenia do sieci elektroenergetycznej źródeł wytwórczych o dużych łącznych mocach wytwórczych m. in. farm wiatrowych, w sporządzanych warunkach przyłączenia (wg. P. 22) miejscem rozgraniczenia własności instalacji i sieci elektroenergetycznych będą urządzenia rozdzielni WN w istniejących stacjach WN/SN. Wobec powyższego, może zachodzić konieczność lokalizacji i budowy, linii WN jak również stacji WN/SN.

24) Obecnie nie opracowano w Polskich Normach wymagań, co do odległości elektroenergetycznych linii napowietrznych od turbin wiatrowych. Obecne wymagania PGE Dystrybucja S.A. Oddział Lublin są opracowane na podstawie Niemieckiej Normy i doświadczeń innych Operatorów Sieci.

Wzdłuż trasy linii elektroenergetycznej o napięciu do 45 kV należy wyznaczyć pas techniczny, w którym, przy dowolnym stanie pracy siłowni wiatrowej, nie może znaleźć się jakikolwiek jej element (w szczególności łopaty siłowni). Szerokość pasów technicznych dla linii NN (do 1 kV) wynosi 20 m (linia jednotorowa), 25 m (linia dwutorowa). Szerokość pasów technicznych dla linii SN do 45kV wynosi 25 m (linia jednotorowa) i 30 m (linia dwutorowa).

W przypadku linii o napięciu powyżej 45 kV wymagana odległość posadowienia siłowni wiatrowej od skrajnego przewodu powinna być większa niż potrójna wartość średnicy (w metrach) koła zataczanego przez łopaty turbiny wiatrowej. W uzasadnionych obliczeniach przypadkach odległości podane powyżej należy powiększyć o odległości wynikające z wpływu nieuporządkowanego przepływu powietrza (turbulencje) na drgania przewodów linii napowietrznych.

Obowiązujące normy i zarządzenia

- PN - E- 05100-1 z 1998 roku (odl. zabudowy od elektroenergetycznych linii na powietrznych).
- PN - 76/E- 05125 (odl. zabudowy od elektroenergetycznych linii kablowych),
- PN-EN 50341-1 (dla linii napowietrznych),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 06 luty 2003 [Dz. U. 03 nr 47 poz. 401],
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października (Dz. U. nr 192, poz. 1882 i 1883) oraz [Dz. U. 03 nr 120 poz. 1126].
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska, dopuszczalnych poziomów promieniowania w środowisku oraz wymagań przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych promieniowania.
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. Nr 54, póź. 348 z późn. zm. oraz rozporządzeniami wykonawczymi).
- strefa linii napowietrznych 15kV: 6m od osi słupa,
- strefa linii napowietrznej 110kV - zasięg maksymalny: 30m od osi słupa.

15 ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Rozwój energetyki odnawialnej ma istotne znaczenie dla realizacji podstawowych celów polityki energetycznej. Promowanie wykorzystania OZE pozwala na zwiększenie stopnia dywersyfikacji nośników energii oraz stworzenie warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach. Wśród zasobów energetycznych poszczególnych rodzajów energii oraz możliwości ich wykorzystania zauważa się, że największe możliwości do wykorzystania i rozwoju będzie miała energetyka oparta na biomasie, a następnie energetyce słonecznej i wiatrowej. Mniejsze natomiast możliwości rozwoju posiada energetyka wodna ze względu na niewielkie ilości zasobów wodnych możliwych do wykorzystania energetycznego. Niezbędne będzie jednak wsparcie finansowe tego sektora energetyki, bez którego trudno jej będzie konkurować z energetyką konwencjonalną.

Gmina Tucza posiada znaczne zasoby energii odnawialnej możliwe do wykorzystania, głównie w energetyce rozproszonej. Największy potencjał energii odnawialnej związany jest z biomasą pochodzącą z rolnictwa, która może się stać w przyszłości najważniejszym uzupełniającym źródłem energii, oraz związanych z energią wiatru i słońca.

15.1 ENERGETYKA SŁONECZNA

Energia słoneczna jest najmniej popularną w wykorzystaniu formą energii. Kluczowe znaczenie w aspekcie możliwości wykorzystania energii słonecznej posiadają: usłonecznienie i natężenie promieniowania słonecznego. Suma usłonecznienia na Lubelszczyźnie kształtuje się na poziomie 1500-1700 godzin w ciągu roku. Natomiast średnie promieniowanie słoneczne wynosi 10,0 – 10,25 MJ/m²/d i zmienia się w zakresie od 1 MJ/m²/d w grudniu do 23 MJ/m²/d w czerwcu i lipcu. We wschodniej części Lubelszczyzny średnie roczne całkowite promieniowanie przekracza 3800 MJ/m². Gmina Tucza należy do strefy o najsilniejszy wysokim usłonecznieniu które kształtuje się między 1650 a 1700 h/rok, a roczne promieniowanie całkowite przekracza 3800 MJ/m². Tucza zaliczana jest do drugiego rejonu (RII) dopływu energii słonecznej w Polsce, a więc posiada bardzo korzystne uwarunkowania rozwoju energetyki słonecznej. Energia pozyskiwana ze słońca może być wykorzystywana do celów grzewczych (ogrzewania pomieszczeń, ogrzewania wody użytkowej), produkcji prądu (w przypadku modułów fotowoltaicznych). Pozyskiwanie tego typu energii jest dość przystępne zarówno dla użytkowników indywidualnych jak i większych inwestorów. Pozyskiwana w ten sposób energia stanowi alternatywę dla tradycyjnych metod grzewczych, i zapobiega nadmiernej emisji spalin.

Na obszarze gminy Tucza planowane są 2 obszary przeznaczone na farmy fotowoltaiczne (oznaczone na mapie symbolem EF) w miejscowości Międzyłże oraz Bokinka Królewska. Planowana moc urządzeń farm fotowoltaicznych wynosi 100 kW. Inwestycje na urządzenia o mocy większej niż 100 kW wymaga sporządzenia oceny oddziaływania na środowisko.

15.1.1 OGRANICZENIA ENERGETYKI SŁONECZNEJ

Możliwości rozwoju energetyki słonecznej uwarunkowane są nie tylko występowaniem odpowiednich warunków solarnych, ale także regulacjami prawnymi w zakresie ochrony przyrody. Ograniczenia prawne dotyczą w szczególności dostosowania skali realizowanych przedsięwzięć do lokalnych uwarunkowań oraz wykluczenie inwestycji na obszarach o najwyższych rygorach ochrony. W gminie Tucznia nie występują tereny chronione które mogłyby wykluczyć lokalizację tego typu inwestycji. Należy jednak podkreślić, że ustawa „Prawo ochrony środowiska” nie przewiduje ograniczania inwestycji związanych z wykorzystaniem energii słonecznej.

Małe instalacje słoneczne, realizowane na potrzeby indywidualnych użytkowników i lokalizowane na dachach lub w obrębie posesji, nie wpływają w sposób istotny na środowisko.

15.2 ENERGETYKA WYKORZYSTUJĄCA BIOMASĘ

Biomasa jest jednym z najbardziej obiecujących, obecnie łatwo dostępnych i często najtańszym źródłem energii odnawialnej, zarówno w kraju, jak i w województwie. Obecnie energia pozyskiwana ze źródeł odnawialnych stanowi niespełna 3% całkowitego zużycia energii pierwotnej w kraju, z czego około 98% przypada na biomasę (głównie jest to drewno odpadowe, odpady drzewne oraz pewne ilości słomy).

Biomasa może być wykorzystywana do bezpośredniego spalania lub jako surowiec do produkcji paliw płynnych, obecnie oleju napędowego oraz alkoholu etylowego i paliw gazowych (metan, wodór).

Gmina Tucznia jest gminą typowo rolniczą, pozwala to na pozyskiwanie biomasy z rolnictwa i wykorzystania jej na cele energetyczne. Zaliczyć tu można odpady z produkcji roślinnej (nadwyżki słomy) i zwierzęcej (gnojowica i obornik), a także biomasę pozyskiwaną z trwałych użytków zielonych (zasoby leśne powyżej 5 tys. ha) i celowych upraw na cele energetyczne. Warty podkreślenia jest fakt, iż gmina pod względem potencjalnych zasobów biomasy należy do uprzywilejowanych do rozwoju tego rodzaju energetyki odnawialnej. Ze względu na polskie warunki, w tym na lubelszczyźnie, przewiduje się biogazownie o mocach ok. 1 MW. Planowana moc biogazowni w gminie Tucznia wynosi od ok. 0,5 MW do 1 MW.

Miejsca lokalizacji biogazowni w gminie Tucznia dopuszczone są na terenach obiektów produkcyjnych, składów i magazynów (symbol P).

15.3 KIERUNKI ROZWOJU ENERGETYKI WIATROWEJ

Jedną z ekspansywnie rozwijających się gałęzi w branży energii odnawialnej jest pozyskiwanie jej z wiatru. Nie podlegają dyskusji korzyści wynikające z braku emisji spalin tego sposobu pozyskiwania energii. Dotychczasowe doświadczenia wynikające z rozwoju energetyki wiatrowej wskazują jednak na konieczność bardzo rozważnego wyboru miejsc do lokalizacji inwestycji. Zasada zrównoważonego rozwoju zobowiązuje do respektowania uwarunkowań przyrodniczych i społecznych na równi z korzyściami gospodarczymi. Problemy wynikające z rozwoju energetyki wiatrowej związane są m.in. z uwarunkowaniami naturalnymi,

ekonomicznymi, prawnymi oraz społecznymi. Dostępne lokalizacje dla energetyki wiatrowej, pozwalające uzyskać zadowalające dla inwestora wyniki ekonomiczne, ściśle zależą od wietrzności na danym obszarze, a także kosztów przyłączenia. Regulacje prawne budowy elektrowni wiatrowych znacznie ograniczają dostępne obszary lokalizacji tych inwestycji. Dotyczy to w szczególności ograniczeń środowiskowych.

Gmina Tucznalży w III strefie energetycznej wiatru w Polsce, a więc posiada korzystne uwarunkowania do lokalizacji elektrowni wiatrowych. W opracowaniu Biura Planowania Przestrzennego w Lublinie z 2011 r. pt.: „Przestrzenne aspekty lokalizacji energetyki wiatrowej w województwie lubelskim” w gminie Tucznawytyczono obszary korzystne do lokalizacji elektrowni wiatrowych. Po analizie obszaru gminy ustalono, że mimo, iż leży w obszarze wyznaczonym przez BPP, nie spełnia on warunków lokalizacji inwestycji, czyli minimalnych odległości od zabudowy oraz dróg.

16 ZAOPATRZENIE W WODĘ – KIERUNKI ROZWOJU - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

- Wyznaczenie i zagospodarowanie stref ochronnych wokół ujęć wody,
- Monitoring funkcjonowania sieci wodociągowych gminy (analiza jakości wody, techniczna bieżąca konserwacja wodociągów i urządzeń technicznych).

17 ODPROWADZENIE ŚCIEKÓW – KIERUNKI ROZWOJU - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

- Budowa ekologicznych oczyszczalni ścieków dla zabudowy osadniczej, dla której budowa systemu ściekowego byłaby ekonomicznie nieopłacalna,
- Monitoring systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- Monitoring istniejących i projektowanych zbiorników na ścieki (szamb).

18 CIEPŁOWNICTWO – KIERUNKI ROZWOJU - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Kierunki rozwoju ciepłownictwa w gminie to:

- sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energetycznych, dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska,
- likwidacja niskosprawnych kotłowni węglowych,
- modernizacja istniejących kotłowni, wymagających poprawy sprawności, zmniejszania emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego,

- zagospodarowanie nadwyżek mocy cieplnej poprzez podłączenie odbiorców zasilanych z niskosprawnych indywidualnych kotłowni węglowych,
- zabezpieczenie potrzeb budownictwa jednorodzinnego poprzez indywidualne kotłownie przystosowane do pracy na paliwach ekologicznych, a w szczególności gazu ziemnego,
- zmniejszanie strat ciepłych w konstrukcjach nowych budynków i poprzez modernizację starych o złych warunkach termoizolacyjnych,
- wprowadzenie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych w urządzeniach ciepłowniczych, zwiększających efektywność ich wykorzystania i ułatwiających obsługę oraz zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji,
- propagowanie proekologicznych rozwiązań ciepłowniczych niekonwencjonalnych (baterie słoneczne, elektrownie wiatrowe),
- kontrola i restrykcje w stosunku emiterów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń energetycznych.

19 GAZOWNICTWO – KIERUNKI ROZWOJU - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Na terenie gminy brak jest sieci gazu przewodowego, natomiast mieszkańcy gminy mają możliwość korzystania z gazu w butlach gazowych. W północnej części gminy Tucznia projektowany jest gazociąg wysokiego ciśnienia o średnicy nominalnej do DN 150, ze stacją redukcyjną w Tuczniej. Szerokość strefy kontrolowanej dla gazociągu wynosi 4m. Gazyfikacja będzie możliwa, o ile zawarte będzie porozumienie pomiędzy dostawcą gazu i odbiorcą, po spełnieniu kryteriów ekonomicznej opłacalności dostaw gazu dla Przedsiębiorstwa Gazowniczego. Dla urządzeń liniowych uzbrojenia przebiegającego przez tereny działek ustala się konieczność zapewnienia dostępu w celu wykonywania bieżących konserwacji i napraw.

Warunki techniczne jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dn. 26. 04. 2013 r. (Dz. U. z dn. 4.06.2013 r. poz.640). Dla sieci gazowych stosuje się przepisy przejściowe i końcowe:

- 1) dla gazociągów wybudowanych przed dniem 12 grudnia 2001r. lub dla których przed tym dniem wydano pozwolenie na budowę,
- 2) dla gazociągów wybudowanych w okresie od dnia 12 grudnia 2001 r. do dnia wejścia w życie w/w rozporządzenia lub dla których w tym okresie wydano pozwolenie na budowę – stosuje się szerokość stref kontrolowanych określoną w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

Gazyfikacja gminy Tucznia będzie możliwa jeśli zaistnieją techniczne i ekonomiczne warunki budowy odcinków sieci gazowych. W przypadku braku możliwości budowy odcinków sieci gazowych, zgodnie z z ustawą Prawo Energetyczne, gazyfikacja gminy może być realizowana na warunkach określonych w odrębnych umowach zawartych pomiędzy przedsiębiorstwem gazowniczym a gminą.

Dla nowo projektowanych gazociągów rozdzielczej sieci gazowej należy:

- ↑ uwzględnić strefę kontrolowaną o szer. 1 m w obszarze wyznaczonym po obu stronach osi gazociągu,
- ↑ linia ogrodzeń powinna przebiegać w odległości min. 0,5m od gazociągu,
- ↑ dla budownictwa jednorodzinnego lub zagrodowego szafki gazowe (otwierane od strony ulicy) powinny być zlokalizowane w linii ogrodzeń, a w pozostałych przypadkach w miejscu uzgodnionym z zarządzającym siecią gazową,
- ↑ w liniach rozgraniczających gminnych dróg publicznych oraz niepublicznych należy zarezerwować trasy dla projektowanej sieci gazowej,

20 TELEKOMUNIKACJA – KIERUNKI ROZWOJU - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Kierunkiem rozwoju telekomunikacji jest dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta przy zachowaniu odpowiedniego standardu pod względem jakości i ilości świadczonych usług. Wymagać to będzie:

- utrzymania w należytej sprawności technicznej istniejących urządzeń telekomunikacyjnych,
- pełnego wykorzystania możliwości istniejących urządzeń telekomunikacyjnych,
- rozbudowy wg potrzeb sieci rozdzielczych, w szczególności na nowych terenach rozwojowych,
- rozbudowy adekwatnej do możliwości linii rozdzielczych – linii abonenckich,
- tworzenie warunków do prawidłowego rozwoju systemu telekomunikacyjnego w gminie poprzez rezerwę terenu w opracowywanych planach zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych obszarów gminy,
- zmniejszenia uciążliwości urządzeń systemu dla otoczenia poprzez budowę ich w sposób niekolizyjny z rozwojem osadnictwa (np. wykorzystania ist. linii elektroenergetycznych WN i SN do podwieszania przewodów telekomunikacyjnych),
- utrzymania w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego pasów radiokomunikacji i teletransmisji – wolnych od zabudowy mogącej kolidować z funkcjonowaniem urządzeń radiokomunikacji i teletransmisji.

20.1 ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW W STREFACH OCHRONNYCH TELEKOMUNIKACJI

1. Ustalenia podstawowe.

Strefy ochronne linii teletechnicznych napowietrznych i kablowych:

- 4m - gdy linia przebiega nad polami i wjazdami do domów,
- 5m - gdy linia krzyżuje się z drogami i wjazdami do domów,
- 1m - odległość słupów linii teletechnicznej od gazociągu.

2. Polityka przestrzenna.

Wszelkie działania inwestycyjne w obrębie stref ochronnych linii teletechnicznych należy uzgadniać z właściwym dysponentem tych sieci.

3. Obowiązujące normy i zarządzenia.

1. PN-E-05100-1 z 1998 r.,
2. Zarządzenie Ministra Łączności z dnia 12.03.1992r. (Monitor Polski nr 13, póź. 94, póź. 95).
3. Zarządzenie Ministra Łączności z dnia 2 września 1997r. (Monitor Polski nr 59, poz. 567).

21 OBRONA CYWILNA I PRZECIWPOŻAROWA

Proponuje się lokalizację terenów specjalnych związanych z obroną cywilną w rejonie miejscowości Kalichowszczyzna i Mazanówka, tak jak wskazano na załączniku graficznym.

Droga krajowa nr 63 proponowana jest do przewozu materiałów niebezpiecznych w transzycie krajowym i międzynarodowym.

21.1 OBRONA CYWILNA - WYTYCZNE DO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

- a) w dużych zespołach inwestycyjnych należy przewidzieć możliwość lokalizacji schronów i ukryć,
- b) w rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej Państwa,
- c) bez względu na typ zabudowy zarezerwować należy tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę/dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności powinna wynosić najwyżej 800 m,
- d) istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych,
- e) oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do zaciemniania i wygaszania,

- f) należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadkach zagrożeń poprzez syreny alarmowe przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m,
- g) układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki:
 - szerokość ulicy powinna umożliwić ewentualne zagruzowanie,
 - powinny być połączenia z traktami przelotowymi – zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
 - należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi,
- h) przy opracowaniu miejscowych planów osiedli w skali 1:1000 należy na przedsięwzięcia obrony cywilnej wykonać aneks do planu,
- i) należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej nie dopuszczając do ich likwidacji,

wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego należy przed ich uchwaleniem przez Radę Gminy uzgadniać w Wydziale Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obrony Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego.

21.2 OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

- a) należy zachować istniejące w gminie obiekty straży pożarnej,
- b) przy realizacji sieci wodociągowej należy przewidywać na terenach zabudowanych odpowiednią ilość hydrantów dla celów przeciwpożarowych w odległości około 100 m od siebie,
- c) przy projektowaniu i modernizacji obiektów przemysłowych i usługowych należy przewidywać drogi pożarowe – dostępne do obiektów,
- d) dla nowo projektowanych i modernizowanych budynków mieszkalnych i innych należy przewidywać niepalne pokrycia dachów,
- e) należy dążyć do eliminacji łatwopalnych pokryć dachów na istniejących budynkach,
- f) budynki mieszkalne i niemieszkalne powinny posiadać instalacje odgromowe,
- g) należy zapewnić obiektom zaopatrzenia wodnego do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru w oparciu o urządzenia służące do zaopatrzenia ludności w wodę (wodociąg, studnia głębinowa) spełniające wymagania rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2009 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych (Dz. U. Nr 124 z 2009r., opz 1030),
- h) planując szerokość linii komunikacyjnych należy uwzględnić potrzeby związane z lokalizacją hydrantów przeciwpożarowych nadziemnych,

- i) należy zapewnić dojazdy pożarowe do posesji, obiektów i terenów o parametrach zgodnych z w/w rozporządzeniem.

Przedsięwzięcia wymienione pod literami a, b, c, d powinny być uzgadniane z Powiatową Komendą Straży Pożarnej.

21.3 OBSZARY INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO I OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

Obszarami inwestycji celu publicznego w gminie są tereny usług oświaty, zdrowia, cmentarze, pomniki pamięci narodowej, usług administracji terenowej i łączności, tereny wpisane do rejestru zabytków, tereny dróg wraz z infrastrukturą techniczną.

Ponadlokalnymi inwestycjami celu publicznego są drogi powiatowe, wojewódzkie oraz infrastruktura techniczna: przesyłowe linie energetyczne, gazociągi, ujęcia wód oraz oczyszczalnie ścieków.

Aktualnie centrum osady Tuczna stanowi teren kościoła św. Anny i budynku Urzędu Gminy wraz z przyległymi instytucjami. Proponuje się zwiększenie tego obszaru celem wykształcenia klarownego centrum osady Tuczna. Obszar ten będzie obejmował m. in. istniejące usługi handlu i budynek posterunku energetycznego.

21.4 TERENY WYZNACZONE DO OBJĘCIA OPRACOWANIEM MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W gminie Tuczna do opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wskazuje się miejscowość Tuczna.

21.5 INNE USTALENIA

- W gminie nie stwierdza się występowania obszarów zagrożenia ludności i mienia oraz zagrożeń geologicznych ani obszarów osuwających się mas ziemnych.
- W gminie nie stwierdzono materialnych wartości dóbr kultury współczesnej.
- Nowe tereny wyznaczone pod zabudowę jednorodzinną i zagrodową wymagają scaleń i podziału nieruchomości.

22 KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA WŁADZ SAMORZĄDOWYCH W CELU REALIZACJI POLITYKI

Rozwój lokalny powinien być rozumiany jako kompleks pozytywnych przeobrażeń jakościowych dotyczących obszaru gminy w zakresie ludności zamieszkałej.

Szeroko pojęty rozwój gminy jest procesem złożonym, ukierunkowanym na wykorzystanie zasobów ludzkich, potencjału produkcyjnego i usługowego oraz struktur instytucjonalnych.

W celu realizacji założonej polityki przestrzennej gminy władze samorządowe powinny:

- a) być rzeczywistym gospodarzem obszaru gminy i zajmować się wszystkimi jej składnikami, niezależnie od charakteru własności i rozwiązań instytucjonalnych,
- b) odpowiadać za rozwój gminy, nie ograniczając się jedynie do działań doraźnych, lecz zajmować się również tworzeniem i realizacją strategii rozwoju,
- c) realizować zadania, do których jest powołana (zaspokojenie potrzeb wspólnoty gminnej) nie tylko swoimi bezpośrednimi przedsięwzięciami, lecz także za pośrednictwem działań podmiotów innych, a więc ogółu podmiotów gospodarujących na terenie gminy. Władza gminna ma za zadanie kształtować zachowania podmiotów gospodarczych pod kątem osiągnięcia założonych celów strategii rozwoju gminy.

Zadaniem gminy służącym osiągnięciu celu jest przede wszystkim ożywienie (poprawa) gospodarki i tworzenie klimatu do lokalizacji i dobrego funkcjonowania podmiotów gospodarczych w gminie.

Realizacja zadań władz lokalnych może odbywać się poprzez:

- działania własne zmierzające do lokalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych kapitału zewnętrznego na terenie gminy (w tych działaniach niezbędny jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, by móc oferować tereny lub obiekty pod zainwestowanie),
- stwarzanie ułatwień dla istniejących i nowo powstających firm – zwłaszcza w początkowym okresie działania podmiotów gospodarczych.

Narzędziami w realizacji polityki przestrzennej gminy są:

- polityka finansowa realizowana w budżecie miasta (świadome stwarzanie ulg w podatkach, zróżnicowanie opłaty za korzystanie ze środowiska),
- współpraca z władzami regionalnymi,
- skuteczne funkcjonowanie instytucji wspierających biznes,
- programy rozwoju, w tym miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,

kontrakt zawarty między gminą a organami Państwa (może być zawarta umowa między gminą a Wojewodą z udziałem podmiotów gospodarczych w sprawie pomocy gminie w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, budowie urządzeń kulturalnych, budowie sieci transportowych itp.).

23 SYNTEZA

Analiza SWOT gminy Tucznę pozwoliła opracować ustalenia studium na niniejszych przesłankach:

- 67% ludności gminy zajmuje się produkcją rolną,
- rozdrobnione i niedochodowe rolnictwo oraz słabo rozwinięta przedsiębiorczość pozarolnicza,
- gleby średniej i słabej jakości,
- niska stopa bezrobocia w stosunku do powiatu bialskiego i województwa lubelskiego,
- gmina Tucznę posiada ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji,
- niewystarczający rozwój infrastruktury technicznej (oprócz wodociągów) i społecznej,
- niska atrakcyjność inwestycyjna i turystyczna gminy,
- wysoki wskaźnik zalesienia,
- czyste środowisko naturalne i znaczne zasoby przyrodnicze stanowiące dobrą podstawę rozwoju sektora produkującego energię odnawialną oraz bazę do rozwoju przetwórstwa żywności ekologicznej.

Przesłanki te wskazują na wiele problemów, z jakimi boryka się gmina Tucznę. Problemy te są typowe dla wielu gmin wiejskich w Polsce. Jednocześnie gmina posiada atuty, które pozwoliły na konstrukcję pozytywnego obrazu jej rozwoju. Ważnym w rozwoju gminy jest fakt istnienia dużej powierzchni lasów w obrębie terenów gminy. Założono ochronę terenów leśnych z możliwością ich powiększenia o dolesienia, a całość ujęto w zapisach wyznaczonego Gminnego Systemu Przyrodniczego w celu szczególnej ochrony.

Gmina Tucznę jest gminą typowo rolniczą dlatego też w dużej ilości wyznaczono tereny zabudowy zagrodowej z usługami (RM), zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN) oraz tereny zabudowy letniskowej (RM/RL). Na bazie istniejącej zabudowy zagrodowej proponuje się rozwój usług podstawowych. Intensyfikacja produkcji rolnej pozwoli na energiczne finansowanie realizacji założeń gospodarczych tak poszczególnych gospodarstw domowych jak i całej gminy.

Studium zakłada dalszy rozwój stolicy gminy – miejscowości Tucznę, gdzie wyznaczono tereny budownictwa zagrodowego (RM) oraz jednorodzinne (MN) wraz z usługami. Ośrodkiem wspomagającym jest Dąbrowica Duża. Pod względem turystycznym gmina ma potencjał, aby rozwinąć się pod kątem usług agroturystycznych, bazy noclegowej, rekreacji i wypoczynku.

W zakresie komunikacji „Studium...” adaptuje istniejące sieci dróg krajowych, powiatowych i gminnych zakładając ich budowę o normatywnych parametrach.

Głównym kierunkiem rozwoju gminy jest podjęcie działań ukierunkowanych na aktywizację lokalnej gospodarki. Gmina powinna stawiać na poprawę swojej atrakcyjności i wspieranie lokalnej przedsiębiorczości. Poprawa stanu infrastruktury, stworzenie terenów inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów i turystów oraz aktywna promocja gminy będą sprzyjały rozwojowi turystyki i rekreacji, a także

drobnego przemysłu drzewnego i usług rynkowych. Wsparciem dla tych działań powinna być poprawa efektywności zarządzania gminą prowadząca do maksymalnego wykorzystania środków unijnych.

Innym kierunkiem, jaki powinna obrać gmina Tucza, jest zadbanie o poprawę kapitału ludzkiego i społecznego. Rozumie się przez to podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców oraz mobilizowanie ich do większej aktywności społecznej wpłynie na gospodarczy rozwój gminy oraz podniesie jej atrakcyjność.

Na bazie aktualnej Gminnej Ewidencji zabytków wskazano kierunki rozwoju ochrony zabytków kulturowych.

We wszystkich działaniach założono racjonalny i zrównoważony rozwój gminy biorąc pod uwagę :

- nadrzędne wartości przyrodnicze i poszanowanie środowiska naturalnego,
- możliwość adaptacji społeczeństwa w sytuacji społeczno - gospodarczej przez tworzenie nowych form działalności gospodarczej,
- wykorzystanie aktualnej możliwości edukacji społeczeństwa (Internet),
- wykorzystanie nowoczesnych form organizacji biznesu,
- współdziałanie z organizacjami i instytucjami w zakresie pozyskiwania funduszy na inwestycje.

Realizacja przyjętych rozwiązań przestrzennych „Studium...” w świetle opracowanych prognoz zapewni postępujący rozwój gospodarczy i społeczny gminy Tucza.

**ROZSTRZYGNIĘCIE O SPOSOBIE ROZPATRZENIA UWAG
WNIESIONYCH DO PROJEKTU STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY TUCZNA.**

Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1713 z późniejszymi zmianami) Rada Gminy Tuczna stwierdza, że w okresie wyłożenia do publicznego wglądu projektu **studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tuczna** wszystkie wniesione uwagi w trybie art. 11 pkt 11 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym zostały rozpatrzone pozytywnie.